

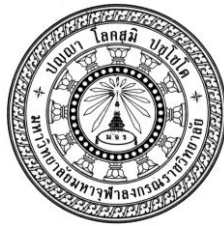
การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี

THE MANAGEMENT OF THE COMMUNITY PRODUCT
IN LINE WITH THE BUDDHIST WAY IN KANCHANABURI PROVINCE

พระจิตศิลป์ เหมรสี (อภิรักษ์มนตรี)

ดุขฎีนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี

พระจิตศิลป์ เหมรสี (อภิรักษ์มนตรี)

ดุขฉินิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

The Management of the Community Product
in Line with the Buddhist Way in Kanchanaburi Province

Phra Jitsil Hemaramsi (Apilukmontri)

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for the Degree of
Doctor of Philosophy
(Buddhist Management)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2017

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับดุษฎีนิพนธ์
เรื่อง “การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

(พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบดุษฎีนิพนธ์

ประธานกรรมการ

(พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.)

กรรมการ

(ผศ.ดร.อุทัย สติมัน)

กรรมการ

(รศ.ดร.สมาน งามสนิท)

กรรมการ

(ดร.ประเสริฐ ธิลา)

กรรมการ

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ผศ.ดร.)

คณะกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์

ดร.ประเสริฐ ธิลา

ประธานกรรมการ

พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ผศ.ดร. กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระจิตศิลป์ เหมรัส)

ชื่อคุณิพนธ์ : การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี
ผู้วิจัย : พระจิตศิลป์ เหมรสี (อภิรักษ์มนตรี)
ปริญญา : พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)
คณะกรรมการผู้ควบคุมคุณิพนธ์ :
 อาจารย์ ดร.ประเสริฐ อิลาว, พธ.บ. (บริหารรัฐกิจ),
 พธ.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์), พธ.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์)
 พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ผศ. ดร.
 พธ.บ. (การบริหารรัฐกิจ), ศศ.ม. (การจัดการการพัฒนาสังคม),
 รป.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์)
วันสำเร็จการศึกษา : ๑๙ มีนาคม ๒๕๖๑

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ ๑. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการจัดการสินค้าชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรี ๒. เพื่อศึกษาวิธีการจัดการสินค้าชุมชนให้เป็นตามวิถีพุทธ และ ๓. เพื่อเสนอรูปแบบการจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน ๒๕ รูป/คน และทำการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๙ รูป/คน เพื่อยืนยันรูปแบบการจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธและวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

๑. สภาพทั่วไปของการจัดการสินค้าชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรี พบว่า การจัดการสินค้าชุมชนตามหลักการบริหาร 4M คือ บุคลากร การเงิน วัสดุและอุปกรณ์ และการจัดการหัวใจหลัก คือ บุคลากรที่เข้ามาทำหน้าที่ต่าง ๆ ทั้ง ๔ ด้านนี้ เป็นหลักสำคัญของความสำเร็จในทุกมิติของการจัดการสินค้าชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรี **ด้านบุคลากร** ในการทำงานให้ประสบความสำเร็จนั้นความร่วมมือของบุคลากรเป็นสิ่งสำคัญมาก ดังนั้นการจัดการสินค้าชุมชนถ้ามีความตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาบุคลากรในตำแหน่งหน้าที่ต่าง ๆ ขององค์กรนั้น ก็ควรที่จะมีการกำหนดแนวทางการพัฒนาบุคลากรไว้ในประเด็นยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาสินค้าชุมชน เพื่อการนำกลุ่มสินค้าชุมชนให้ขับเคลื่อนแบบองค์รวม **ด้านการเงิน** กลุ่มสินค้าชุมชน หรือ ธุรกิจย่อย ที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของแต่ละสังคมด้วยสิ่งเล็ก ๆ เหล่านั้น มีความดีงาม ความพอดี เป็นหลักแฝงอยู่และเมื่อกลุ่มสินค้าชุมชน หรือ ธุรกิจชุมชนขนาดเล็กมีแรงขับเคลื่อนไปข้างหน้าพร้อม ๆ กันนั้นหมายถึง การพัฒนาประเทศชาติด้วยความยั่งยืน **ด้านวัสดุและอุปกรณ์** การผลิตสินค้าชุมชนที่คำนึงถึงการประหยัดทรัพยากรธรรมชาติและช่วยรักษาสภาพแวดล้อม แนวคิดนี้สอดคล้องกับมาอยู่ในกลยุทธ์ทางการตลาด เนื่องจากในปัจจุบันตลาดโลกให้การตอบรับกับผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม หรือ ผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติเป็นอย่างมาก **ด้านการจัดการ** การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่ว่าท้องถิ่นในเมืองหรือในชนบท จะมีบุคลากรที่มีความรู้ และประสบการณ์

ที่สั่งสมกันต่อ ๆ มาสามารถช่วยแก้ปัญหาหรือเสนอแนะสิ่งที่ถูกต้อง เหมาะสมกว่าได้ในหลายเรื่อง ดังนั้น การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น องค์คณะอื่น จะช่วยให้การทำงานสำเร็จได้โดยง่าย ทั้งนี้ เนื่องจากว่าองค์ความรู้ในท้องถิ่นนั้น เป็นความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติจริงที่สืบทอดกันมา

๒. วิธีการจัดการสินค้าชุมชนให้เป็นตามวิถีพุทธ ด้านบุคลากร วางคนให้ถูกกับงาน มีปัญญา ต้องมีความอดทน อดกลั้น ขยัน มีความสามัคคี ความตั้งใจในการสร้างผลประโยชน์ให้กับกลุ่มสินค้าชุมชน **ด้านการเงิน** ความซื่อสัตย์ ความอดทน การเสียสละและแบ่งปัน ขยันหา รู้จักรักษา รักษาสิ่งจะ ติดตามผลการดำเนินงานของกลุ่มสินค้าชุมชน และบริหารจัดการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กลุ่มสินค้าชุมชนกำหนดไว้ **ด้านวัสดุและอุปกรณ์** สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลและเสนอความคิดเห็นต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น และรู้จักประมาณในการใช้จ่ายทรัพย์ สามารถสร้างและรักษาสัมพันธ์ภาพที่ดีกับสมาชิกในทีมได้ **ด้านการจัดการ** รู้และเข้าใจถึงวิสัยทัศน์และเป้าหมายของกลุ่มสินค้าชุมชน เพื่อกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในทีมให้สามารถตอบสนองวิสัยทัศน์ของกลุ่มสินค้าชุมชน

๓. รูปแบบการจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี ตามหลักอิทธิบาท ๔ **ด้านบุคลากร** ตามหลักฉันทะ ได้แก่ คนที่มีจิตสาธารณะสูงทำเพื่อส่วนรวมเป็นหลักตามหลักวิริยะ ได้แก่ ความสำนึกเรื่องความถูกต้องการตอบแทนชุมชน สังคม หลักจิตตะ ได้แก่ บุคคลที่พร้อมช่วยเหลือเกื้อกูลกันในกลุ่ม ตามหลักวิมังสา ได้แก่ บุคคลที่ทำงานละเอียดถี่ถ้วนปฏิบัติตามกฎระเบียบ **ด้านการเงิน** ตามหลักฉันทะ ได้แก่ จิตสำนึกในความสุจริต รู้จักและเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตน ตามหลักวิริยะ ได้แก่ ออมทรัพย์เพื่อการผลิตเก็บเงินทุกเดือน ตามหลักจิตตะ ได้แก่ การเสียสละและแบ่งปันซื่อสัตย์ ตามหลักวิมังสา ได้แก่ จัดทำบัญชีด้วยความละเอียดเรียบร้อย **ด้านวัสดุและอุปกรณ์** ตามหลักฉันทะ ได้แก่ ผลิตด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ตามหลักวิริยะ ได้แก่ รักษาคุณภาพสินค้าให้สม่ำเสมอ ตามหลักจิตตะ ได้แก่ กลุ่มสินค้าชุมชนต้องรู้จักใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่า ตามหลักวิมังสา ได้แก่ ไม่ผลิตสินค้าตามกระแส เพราะไม่มีความยั่งยืนในระยะยาว **และด้านการจัดการ** ตามหลักฉันทะ ได้แก่ สินค้าชุมชนผลประโยชน์เพื่อมาดูแลชุมชน ตามหลักวิริยะ ได้แก่ สร้างความสามัคคีในสมาชิกชุมชน ตามหลักจิตตะ ได้แก่ รู้ตน รู้ประมาณ รู้หลักการตลาด ตามหลักวิมังสา ได้แก่ สามารถประเมินประสิทธิภาพการทำงานของสินค้าชุมชน โดยเปรียบเทียบ กับวิสัยทัศน์และเป้าหมายของกลุ่มสินค้าชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง

Dissertation Title : The Management of the Community Product
in Line with the Buddhist Way in Kanchanaburi Province

Researcher : Phra Jitsil Hemaramsi (Apilukmontri)

Degree : Doctor of Philosophy (Buddhist Management)

Dissertation Supervisory Committee :
Dr. Praseat Thilao
B.A. (Public Administration), M.A. (Public Administration),
Ph.D. (Public Administration)
Phrakhrusangkharak Kiattisak Kittipañño, Asst. Prof. Dr.
B.A. (Public Administration), M.A. (Social Development
Management), D.P.A. (Public Administration)

Date of Graduation : March 19, 2018

ABSTRACT

The Dissertation objectives are to study the general state of local products management in Kanchanaburi Province, to study for potential approach to develop local products management by using Buddhism ways, and to propose a method of management the local products by using Buddhism way.

The methodology used in this thesis are Qualitative Research by Documentary Analysis cooperated with In-depth Interview from Key Informants total 25 people. By using Focus Group Discussion with 9 experts.

The Research Results

1. General state of Local products Management in Kanchananburi Province as captured by 4M : Man, Money, Material and Management, the success factor is Man who manage these 4 dimensions. **In view of Man**, a cooperation of man is an important factor. Therefore, we need to focus at developing a “Man” of the organization by setting up the path to improve ability of “Man” in local product developing strategy in order to move forward. **In view of Money**, Local product in small business is a crucial part of social owing to they have a unique virtue, sufficiency in thyself. When these small business units move forward together, they can create a great development for the country eternally. **In view of Material**, producing local product by concerning of saving natural resources and save environment are blending in marketing strategy. The world market is very responsive to environmental friendly products and/or natural products. **In view of Management**, by using local

wisdoms which created and inherited from ancestors in each area can support to solve the problem, create more suitable solution when creating products. Hence, listening and accepting one's idea/comment will greatly help to work smoothly due to the local wisdoms is a great inherited knowledge.

2. Potential approach to develop local products management by using Buddhism ways. **In view of Man**, we need to put the right man on the right job, with character of expertise, endurance, patient, diligent, unity and looking forward to the create the same benefit to the group. **In view of Money**, people need be honest, patient and sacrifice and sharing, diligently create earning, save more, use less, faithful in following up the local product operation. Supporting with directing to the same objectives. **In view of Material**, people should have ability of exchanging information and suggestions to solve the problem. People need to learn to estimate the expense. And have an ability to create and maintain good teamwork. **In view of Management**, people should understand vision and objectives of business unit. Then, set a role of each people in team to achieve the business unit vision.

3. Proposing a method of management the local products by using Buddhism way. **In view of Man**, by Chanta (Willingness) people should aiming for public interest. By Viriya (Diligence) people should realize the integrity, corporate social responsibility. By Chitta (Consciousness) people needs to have mind set of always willing to support team. By Vimangsa (Investigation), people should be accurate and follow the rules. **In view of Man**, by Chanta (Willingness) people should aiming for public interest. By Viriya (Diligence) people should realize the integrity, corporate social responsibility. By Chitta (Consciousness) people needs to have mind set of always willing to support team. By Vimangsa (Investigation), people should be accurate and follow the rules. **In view of Material**, by Chanta (Willingness), creating unique local products. By Viriya (Diligence), maintaining quality of products. By Chitta (Diligence), make a great use of natural materials. By Vimangsa (Investigation), do not follow the fast-pace trend but doing their best products from local material and wisdoms. **In view of Management**, by Chanta (Willingness), creating local product which will support local interest. By Viriya (Diligence), being unity. By Chitta (Diligence), by knowing their business, knowing their ability, knowing marketing strategy. By Vimangsa (Investigation), people should be able to measure their efficiency by comparing performance with vision continuously.

กิตติกรรมประกาศ

ดุขฉุฉนัพนธบับนี้สำเร็จล่งไปด้ด้วยดี ด้วยความอนุเคราะห์ของคณะกรรมการที่ปรักษาวิทยานิพนธอ์นประกอบด้วย พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ผศ.ดร. และอาจารย์ ดร.ประเสริฐ ธิลาว ที่กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่า ช่วยชี้แนะแนวทางในการวิจัย ตรวจสอบความถูกต้องทั้งด้านภาษา เนื้อหา ระเบียบวิธีวิจัย และ เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณ พระครูวิลาศกาญจนธรรม, ดร. เจ้าอาวาสวัดท่าขนุน ที่ได้ให้ความเมตตากรุณาอนุเคราะห์ สงเคราะห์ และสนับสนุนทุนในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านการศึกษา ได้แนะแนวทางที่เป็นประโยชน์ในการทำงานวิจัยเป็นอย่างยิ่ง และส่งกำลังใจชั้นเทพให้แก่ผู้วิจัยเสมอมา

ขอกราบขอบพระคุณและอนุโมทนา พระภิกษุสงฆ์ ผู้จัดการสินค้าชุมชน ชำราชากร นักวิชาการ และปราชญ์ชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสินค้าชุมชนทุกท่าน ที่ให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการทำดุขฉุฉนัพนธบับนี้

ขออนุโมทนา อุบาสิกาอุษณี วงศ์ไตรรัตน์ นางสาวจินดารัตน์ อภิรักษ์มนตรี นางสาวพัชรินทร์ หยกอุบล น.ต.หญิงอริศรา กิตติธีระกุล นางสาวพิมศิริ พิมพิสุทธิ และญาติธรรมทุกท่าน ที่ช่วยตรวจแก้ไขบทความภาษาอังกฤษ ติดต่อประสานงานและจัดหาอาหาร ตลอดจนช่วยผลักดันและคอยเป็นกำลังใจให้งานวิจัยสำเร็จล่งไปด้ด้วยดี

คุณงามความดีของดุขฉุฉนัพนธบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้กับ พระอุปัชฌาย์ครูบาอาจารย์ โยมพ่อโยมแม่ และผู้มีพระคุณทุก ๆ ท่าน ที่ให้กำเนิดทั้งร่างกายและจิตใจ ตลอดจนอบรมบ่มนิสัย ส่งเสริมให้ศึกษาเล่าเรียน จนประสบความสำเร็จในวันนี้

พระจิตศิลป์ เหมรสี

๑๙ มีนาคม ๒๕๖๑

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญแผนภาพ	ฉ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฎ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามการวิจัย	๔
๑.๓ วัตถุประสงค์การวิจัย	๕
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๕
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๖
๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๗
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๘
๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการ	๘
๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสินค้าชุมชน	๓๘
๒.๓ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการตามวิถีพุทธ	๔๔
๒.๔ หลักพุทธธรรมสำหรับการจัดการ	๔๙
๒.๕ ข้อมูลพื้นที่การวิจัย	๖๕
๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖๙
๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๘๓
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๘๕
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๘๕
๓.๒ ประชากรผู้ให้ข้อมูลหลัก	๘๖
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๘๗
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๘๙
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๘๙

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	๙๑
๔.๑ สภาพทั่วไปของการจัดการสินค้าชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรี	๙๑
๔.๒ วิธีการจัดการสินค้าชุมชนให้เป็นตามวิถีพุทธ	๑๑๕
๔.๓ รูปแบบการจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี	๑๓๑
๔.๔ องค์ความรู้จากการวิจัย	๑๔๘
 บทที่ ๕ สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	 ๑๕๗
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๕๗
๕.๒ อภิปรายผล	๑๖๔
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๗๐
 บรรณานุกรม	 ๑๗๑
ภาคผนวก	๑๗๘
ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย	๑๗๘
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย (สัมภาษณ์)	๑๘๔
ภาคผนวก ค รูปภาพประกอบการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย (สัมภาษณ์)	๒๐๔
ภาคผนวก ง หนังสือเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ Focus Group Discussion	๒๑๕
ภาคผนวก จ รูปภาพประกอบการสนทนากลุ่มเฉพาะ Focus Group Discussion	๒๒๕
ภาคผนวก ฉ แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๒๒๘
 ประวัติผู้วิจัย	 ๒๓๒

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๒.๑	แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการ	๑๒
๒.๒	ความหมายของการบริหารจัดการ	๑๘
๒.๓	สรุปทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทางตะวันตก	๓๖
๒.๔	แนวคิดเกี่ยวกับสินค้าชุมชน	๓๙
๒.๕	ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสินค้าชุมชน	๔๑
๒.๖	แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการตามวิถีพุทธ	๔๙
๒.๗	หลักพุทธธรรมสำหรับการจัดการ	๕๔
๒.๘	แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา	๖๔
๒.๙	งานข้อมูลพื้นที่การวิจัย	๖๘
๒.๑๐	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ	๗๒
๒.๑๑	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสินค้าชุมชน	๗๖
๒.๑๒	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิถีพุทธ	๘๑
๔.๑	สรุปผลการวิเคราะห์การจัดการสินค้าชุมชนจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกจังหวัดกาญจนบุรี	๑๑๔

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า	
๒.๑	เปรียบเทียบขั้นตอนการวางแผนและขั้นตอนการตัดสินใจ	๒๓
๒.๒	กรอบแนวคิดในการวิจัย	๘๓
๔.๑	สรุปหลักแนวคิดการจัดการสินค้าชุมชนให้มีเอกลักษณ์	๙๖
๔.๒	สรุปแรงจูงใจและแรงผลักดันของกลุ่มสินค้าชุมชนที่ทำให้ประสบความสำเร็จ	๑๐๑
๔.๓	สรุปจุดเด่นของสินค้าชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรี	๑๐๕
๔.๔	สรุปปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่มสินค้าชุมชน	๑๑๒
๔.๕	สรุปสภาพทั่วไปของการจัดการสินค้าชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรี	๑๑๓
๔.๖	สรุปวิธีการจัดการสินค้าชุมชนให้เป็นตามวิถีพุทธ ด้านบุคลากร	๑๑๗
๔.๗	สรุปวิธีการจัดการสินค้าชุมชนให้เป็นตามวิถีพุทธ ด้านการเงิน	๑๑๙
๔.๘	สรุปวิธีการจัดการสินค้าชุมชนให้เป็นตามวิถีพุทธ ด้านวัสดุและอุปกรณ์	๑๒๑
๔.๙	สรุปวิธีการจัดการสินค้าชุมชนให้เป็นตามวิถีพุทธ ด้านการจัดการ	๑๒๔
๔.๑๐	สรุปวิธีการจัดการสินค้าชุมชนให้เป็นตามวิถีพุทธ ด้านบุคลากร ด้านการเงิน ด้านวัสดุและอุปกรณ์ และด้านการจัดการ	๑๓๐
๔.๑๑	สรุปรูปแบบการจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี ด้านบุคลากร	๑๓๓
๔.๑๒	สรุปรูปแบบการจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี ด้านการเงิน	๑๓๖
๔.๑๓	สรุปรูปแบบการจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี ด้านวัสดุและอุปกรณ์	๑๓๙
๔.๑๔	สรุปรูปแบบการจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี ด้านการจัดการ	๑๔๒
๔.๑๕	แสดงที่มาขององค์ความรู้จากการวิจัย	๑๔๙
๔.๑๖	องค์ความรู้จากการวิจัย	๑๕๐

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

๑. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

อักษรย่อในดัชนีฉบับนี้ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ เป็นหลัก โดยใช้ระบบย่อคำ ดังต่อไปนี้

ดัชนีฉบับนี้อ้างอิงพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ เป็นหลัก โดยใช้ระบบคำย่อ ซึ่งการอ้างอิงจะระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังอักษรย่อชื่อคัมภีร์ เช่น วิ.มหา. (ไทย) ๑/๑๘/๒๓. หมายความว่า ระบุถึง พระวินัยปิฎก มหาวิภังค์ ฉบับภาษาไทย เล่มที่ ๑ ข้อที่ ๑๘ หน้า ๒๓ เป็นต้น

พระวินัยปิฎก

วิ.มหา. (ไทย)	วินัยปิฎก	มหาวิภังค์	(ภาษาไทย)
วิ.ม. (ไทย)	วินัยปิฎก	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
วิ.จุ. (ไทย)	วินัยปิฎก	จุฬวรรค	(ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ที.ปา. (ไทย)	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฏิกวรรค	(ภาษาไทย)
ม.ม. (ไทย)	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มูลปัณณาสก์	(ภาษาไทย)
ม.อุ. (ไทย)	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	อุปปริปัณณาสก์	(ภาษาไทย)
อง.ทุก. (ไทย)	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ทุกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.จตุกก. (ไทย)	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.อฏฐก. (ไทย)	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	อฏฐกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ทสก. (ไทย)	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ทสกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.เอกาทสก. (ไทย)	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	เอกาทสกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.ธ. (ไทย)	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ธัมมบท	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การประชุมพระสังฆาธิการ ตามมติมหาเถรสมาคม ที่ ๑๔๓/๒๕๕๖ ครั้งที่ ๑/๒๕๕๘ ได้มีนโยบายเพื่อดำเนินงานด้านพระศาสนาให้เป็นไปอย่างมีระบบ ให้เป็นที่เจริญศรัทธาของสาธุชนและได้หารือในประเด็นและโครงการสำคัญต่าง ๆ โดยมีโครงการที่น่าสนใจ ดังนี้ ด้านการเผยแผ่ มีโครงการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการสาธารณสงเคราะห์ มีโครงการศูนย์การเรียนรู้และฝึกอาชีพโดยมีวัดเป็นศูนย์กลาง พร้อมกันนี้ได้กำชับให้คณะสงฆ์น่านโยบายไปปฏิบัติเพื่อความยั่งยืนของพระพุทธศาสนา^๑

ในอดีตประเทศไทยเป็นประเทศที่สงบสุขมีวิถีทางการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย มีประเพณีวัฒนธรรมที่ดีงาม มีภูมิปัญญาแต่ละท้องถิ่นแต่ละภูมิภาคที่แตกต่างกันไป ในปัจจุบันจึงได้มีการส่งเสริมความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนเป็นงานที่สำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศ การสนับสนุนโครงการจากภาครัฐจึงมีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาความรู้ ความสามารถเพื่อให้ประชาชนมีทักษะในการประกอบอาชีพสร้างงานและผลผลิตให้กับชุมชนนั้นๆอย่างยั่งยืนโดยใช้ทรัพยากรแต่ละชุมชน ดังนั้นจึงมีการก่อตั้งโครงการขึ้นอย่างมาก เช่น โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นแนวทางอันหนึ่งที่จะสร้างความเจริญให้แก่ชุมชน ทำให้ชุมชนสามารถสร้างรายได้ให้แก่ตนเอง สามารถที่จะพึ่งพาตนเองและยังยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้น อาศัยการผลิตและการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้กลายเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ มีจุดเด่นและจุดขายที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นเพื่อให้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย ซึ่งจะเป็ประโยชน์ช่วยสร้างรายได้ให้ประชาชนในพื้นที่ตำบลนั้นๆและยังเป็นการเปิดชุมทรัพย์ทางปัญญาของประชาชนซึ่งจะเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเป็นการสืบทอดต่อไป จึงถือได้ว่าเป็นการสร้างเศรษฐกิจชุมชนให้เกิดขึ้น เป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช^๒

สำหรับปัญหาในการจัดการสินค้าชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรี ก็ได้มีการคัดสรรสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ตามที่กรมการพัฒนาชุมชนกำหนดและได้รับการคัดสรรตั้งแต่ระดับ ๓-๕ ดาว ซึ่งแต่ละผลิตภัณฑ์ก็ได้มีการพัฒนาให้ได้รับมาตรฐานตามที่กำหนด เช่น มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) หรือถ้าเป็นสินค้าอาหารก็มีการรับรองจากกระทรวงสาธารณสุข (อย.) ในจังหวัดกาญจนบุรีทั้ง ๑๓ อำเภอ จำนวนผู้ประกอบการ ๓๑๗ ราย ๗๙๐ ผลิตภัณฑ์ มีทั้งผลิตภัณฑ์ที่มียอดขายดีจำหน่ายได้ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ในขณะเดียวกันก็มีสินค้าที่ได้รับการคัดสรรระดับ ๓-๕ ดาว แต่ไม่

^๑สถาบันพระสังฆาธิการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, **คู่มือพระสังฆาธิการ**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๘), หน้า ๑๘๖.

^๒สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดกาญจนบุรี, **รายงานสรุปทะเบียนผู้ผลิตผู้ประกอบการ OTOP ๒๕๕๘**, (กาญจนบุรี: กลุ่มงานส่งเสริมการพัฒนาชุมชน, ๒๕๕๘), หน้า ๘.

สามารถจำหน่ายสินค้าได้ดีเท่าที่ควร เพราะยังขาดการบริหารจัดการสินค้าที่ดีและเป็นระบบ ถึงขั้นปิดกิจการไปก็มีด้วยกันหลายราย

ตั้งแต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ และเสด็จไปแสดงธรรมโปรดปัญจวัคคีย์^๓ ณ ปาอิสิปตนมฤคทายวันจนบรรลุอรหัตผลแล้ว หลังจากนั้นอีกไม่นาน พระองค์ได้ส่งพระภิกษุสงฆ์ ๖๐ รูปแรก ออกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยตรัสว่า “มุตตาหิ ภิกขเว สัพพปาเสหิ, เย ทิพพา เย จ มานุสา, ตุมहेป ภิกขเว มุตตา สัพพปาเสหิ, เย ทิพพา เย จ มานุสา, จรธ ภิกขเว จาริกัม พุชชนหิตาย พุชชนสุขาย โลกานุกมปาย อตถาย หิตาย สุขาย เทวมนุสสานำ.”^๔ แปลความว่า “ภิกษุทั้งหลาย เราพ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็นของมนุษย์ แม่พวกเธอก็พ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็นของมนุษย์ ภิกษุทั้งหลาย พวก เธอจงจาริกไป เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์ แก่กุลและมีความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ฯ”^๕

ชนชาติไทยนับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติมายาวนาน โดยมีวัดเป็นสถานที่สำคัญทางศาสนา เป็นที่อยู่ของพระสงฆ์ เป็นสถานที่รื้อนรุ่มเย็นทั้งทางกายและทางใจ วัดเป็นสัญลักษณ์ของความสงบรุ่มเย็นและความสะอาด และมีสาธารณประโยชน์ของวัดส่วนหนึ่งที่ใช้ประกอบกิจกรรมทางสังคม นอกเหนือจากใช้เป็นที่พักประกอบสังฆกิจและส่งเสริมเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นศูนย์กลางของชุมชนในด้านต่างๆ^๖

ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับชาวบ้านหรือสังคม คือ ชาวบ้านมีหน้าที่อุปการะบำรุงพระสงฆ์ในด้านปัจจัยและวัตถุ ส่วนพระสงฆ์มีหน้าที่อุปการะชาวบ้านในด้านธรรมะ คือ คำแนะนำสั่งสอนในด้านศีลธรรมคุณธรรมอันจะเป็นหลักหรือแนวในการพัฒนาชีวิตให้ดียิ่ง ๆ ขึ้น เมื่อกล่าวถึงความสำคัญของวัดแล้ว วัดควรมีคุณลักษณะตามพุทธประสงค์ของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ปรากฏในพระไตรปิฎก คือ ไม่ไกลชุมชน ไม่ใกล้ชุมชน สะดวกแก่การเดินทาง ในเวลากลางวันไม่มีความพลุกพล่าน ในเวลากลางคืนเงียบสงัด ไม่มีเสียงกึกก้อง เหมาะแก่การประกอบกิจของผู้ต้องการความสงบตามสมณวิสัย จากลักษณะต่าง ๆ ข้างต้น เห็นว่าวัดเปรียบเสมือนเป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชนและเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมของชุมชน สังคม และสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ ดังนั้นความผูกพันของวัดกับชุมชนจึงมีมาอย่างยาวนาน อันเป็นไปในรูปแบบเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อกัน^๗

วัดเป็นทั้งสถานศึกษาสถานสงเคราะห์สถานพยาบาล สถานบันเทิงสโมสรพิพิธภัณฑสถานเป็นต้นในขณะเดียวกันพระสงฆ์มีบทบาทเป็นผู้นำชุมชนเป็นที่พึ่งพิงทางด้านจิตใจของผู้คนในสังคมหรือแม้แต่กิจการสาธารณประโยชน์ทางสังคมพระสงฆ์ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาด้วยซึ่งทั้งหมดนี้แสดงให้เห็น

^๓วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๒/๑๘-๒๐.

^๔วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๒/๔๐.

^๕วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๗-๔๕/๔๗-๖๖.

^๖พระครูชินวรานุวัตร (สิงห์ ชินวโร), “การพัฒนาการบริหารจัดการการสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๕”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘), หน้า ๔๔.

^๗พระธรรมวรเมธี (สุชิน อคฺคชิโน), *การพัฒนาวัด*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๐), หน้า ๖๗.

เห็นว่าสถาบันพระพุทธศาสนาได้วางตนให้เป็นส่วนหนึ่งที่ผสมผสานกลมกลืนกับสถาบันอื่นๆ ในสังคม มาโดยตลอดพระพุทธศาสนาดำรงอยู่ได้ด้วยการสงเคราะห์และเกื้อหนุนจากสังคมในทำนองเดียวกันนี้ วัดและพระสงฆ์เป็นผู้ที่ทำคุณประโยชน์และช่วยเหลือเกื้อกูลสังคมด้วยเช่นกันดังนั้นวัดและพระสงฆ์ จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อชุมชนและสังคมทั้งนี้แต่ละชุมชนหรือหมู่บ้านต่างมีวัดประจำเป็น ศูนย์กลางของการประกอบพิธีกรรมและการทำกิจกรรมต่างๆ วัดเป็นสมบัติร่วมกันของคนทั้งชุมชน หรือหมู่บ้านที่ทุกคนจะต้องช่วยกันอุปถัมภ์ค้ำจุนและช่วยกันปกป้องดูแลรักษาไว้ในพระพุทธศาสนา จึงอยู่ในฐานะที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนที่มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อวิถีชีวิตของคนไทยสืบต่อมาจนถึงทุกวันนี้

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าวัดเป็นหน่วยงานสวัสดิการใหญ่ที่สุดในชุมชนที่ช่วยเหลือและ แก้ปัญหาต่างๆ ของครอบครัวชุมชนและสังคมในส่วนรวมได้เป็นอย่างดีจนกระทั่งเมื่อความเจริญแบบ ตะวันตกได้เริ่มหลั่งไหลเข้าสู่ประเทศไทยก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ มากมาย อาทิเช่น ด้าน เศรษฐกิจสังคมการเมืองการปกครองการศึกษาวัฒนธรรม เป็นต้น ส่งผลให้บทบาทของวัดและพระสงฆ์ ลดความสำคัญลงไปมากและจากการที่สภาพสังคมปัจจุบันได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทาง สังคมหรือกระแสโลกาภิวัตน์ทำให้ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะเขตชุมชนเมือง และประการสำคัญคือการที่ประเทศไทยได้พัฒนาประเทศให้มีความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและสังคม นั้นทำให้สังคมไทยเริ่มเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมแบบตะวันตกมากยิ่งขึ้นความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัย กันของชุมชนจึงเปลี่ยนแปลงจากสังคมแบบพึ่งพาตนเองมาเป็นสังคมบริโภคนิยมที่มาพร้อมกับการ พัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและได้กลายมาเป็นกระแสที่ครอบงำแนวคิดค่านิยมและวิถีชีวิตของคน ในสังคมไทยเป็นอย่างมากและจากการที่มุ่งเน้นแต่การพัฒนาทางโลกแต่ละเลยมิติทางธรรมได้ ก่อให้เกิดความเสื่อมถอยทางด้านศีลธรรม และจริยธรรมแก่ผู้คนในชุมชนจึงทำให้ผู้คนในชุมชนเริ่ม เห็นห่างจากวัดมากขึ้นซึ่งได้ก่อให้เกิดปัญหาสังคมต่างๆ ตามมามากมาย^๔

ในส่วนของการสาธารณสงเคราะห์ ได้แก่ การดำเนินกิจการต่าง ๆ เพื่อให้เป็น สาธารณประโยชน์ของแก่วัดหรือของบุคคลหรือคณะบุคคล หรือการช่วยเหลือเกื้อกูลหรือการ อุปถัมภ์จนเจือสถานที่ยังเป็นสาธารณสมบัติหรือประชาชนทั่วไป อธิบายโดยละเอียด คือ การสาธารณสงเคราะห์นั้นเมื่อแยกโดยลักษณะ มี ๔ ประการ ได้แก่

๑) การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลได้แก่การที่วัดหรือคณะสงฆ์ดำเนินการเองซึ่งกิจ อย่างใดอย่างหนึ่งมีวัตถุประสงค์ให้เป็นสาธารณประโยชน์เช่นกิจการหน่วยอบรมประจำตำบลกิจการ ห้องสมุดเพื่อประชาชนจัดอบรมวิชาชีพให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น เป็นต้น

๒) การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ได้แก่การช่วยเหลือสนับสนุน ส่งเสริมกิจการของรัฐหรือของเอกชนหรือผู้ใดผู้หนึ่งดำเนินการและการนั้นเป็นไปเพื่อการสาธารณะ ประโยชน์เช่นการพัฒนาหมู่บ้านการพัฒนาตำบลอุตสาหกรรมน้ำขนาดใหญ่เพื่อเป็นแหล่งอุปโภคและเป็น สถานที่พักผ่อนหย่อนใจอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมการจัดหาทุนเพื่อการสงเคราะห์และอื่นๆ

^๔ พระครูใบฎีกาสอาด ปณฺหาทิโป (ดิษฐ์สุวรรณ), “รูปแบบการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการส่งเสริม คุณภาพชีวิตในชุมชน ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๒”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘), หน้า ๕๕.

๓) การก่อกลุ่สาธารณสมบัติสถานที่อื่นเป็นสาธารณสมบัติได้แก่การสร้างถนนขุดลอกคูคลองสร้างโรงพยาบาลและจัดซื้อเครื่องมือแพทย์สร้างการประปาสร้างเครื่องกำเนิดไฟฟ้าปลูกต้นไม้และอื่นๆ

๔) การก่อกลุ่ประชาชนหรือสรรพสัตว์ได้แก่การช่วยเหลือประชาชนในการคอยช่วยเหลือเช่นจัดตั้งหน่วยอาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัยช่วยเหลือประชาชนทั้งด้านไฟไหม้และน้ำท่วมพร้อมมอบเครื่องอุปโภคบริโภคแก่ผู้ประสบภัยหรือในยามปกติก็ตั้งกองทุนทำอาหารเลี้ยงเด็กกำพร้าและเด็กด้อยโอกาสหรือกระบวนกรสงเคราะห์ปวงชนผู้ประสบภัยพิบัติจากวินาศภัยอุบัติเหตุและสาธารณภัยซึ่งได้แก่ภัยคือความยากจนความเจ็บไข้^๔

ความสำคัญของการพัฒนาชุมชนในปัจจุบันงานด้านการพัฒนาชุมชนมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศมาก เพราะสภาพปัญหาของการพัฒนาชุมชนนั้นเป็นวงจรที่ส่งผลกระทบต่อกันเป็นลูกโซ่ จากความไม่รู้สู่ความจนและการเจ็บป่วย ซึ่งเป็นอุปสรรคในการพัฒนา เป็นวัฏจักรแห่งความชั่วร้าย ดังนั้น ทุกหน่วยงานทุกองค์กร ต้องช่วยกันขจัดปัญหาเหล่านี้ให้หมดไปในสภาวะสภาพเศรษฐกิจที่กำลังตกต่ำเป็นยุคข้าวยากหมากแพงความเป็นอยู่ของพุทธศาสนิกชนก็ยากลำบากตามลำดับ

ในปัจจุบันยังมีพุทธศาสนิกชนเป็นจำนวนมากทั้งที่มีการจัดตั้งกลุ่มสินค้าชุมชนกันขึ้นมาแล้ว และทั้งที่ยังไม่ได้จัดตั้งกลุ่มสินค้าชุมชนขึ้นในจังหวัดกาญจนบุรี ยังขาดความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการสินค้าชุมชนตลอดจนความรู้ความสามารถทางด้านวิชาชีพที่ดีและเป็นระบบจำนวนมาก

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการจัดการสินค้าชุมชนให้เป็นตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรีเพื่อให้ทราบถึงหลักการวิธีการและแนวทางการจัดการสินค้าชุมชนให้เป็นตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี สินค้าชุมชนที่มีบริบทแตกต่างกันเพื่อป้องกันความล้มเหลวในการปฏิบัติ ผู้วิจัยต้องการเสนอรูปแบบของการจัดการสินค้าชุมชนให้เป็นตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี เพื่อความดำรงอยู่ของสินค้าชุมชนและพระพุทธศาสนาอย่างยั่งยืนในสังคมไทยสืบไป

๑.๒ คำถามการวิจัย

- ๑.๒.๑ สภาพทั่วไปของการจัดการสินค้าชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรีมีอะไรบ้าง
- ๑.๒.๒ วิธีการจัดการสินค้าชุมชนให้เป็นตามวิถีพุทธมีอะไรบ้าง
- ๑.๒.๓ การเสนอรูปแบบการจัดการสินค้าชุมชนให้เป็นตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี

^๔พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโญ), การคณะสงฆ์และพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๖๒.

๑.๓ วัตถุประสงค์การวิจัย

- ๑.๓.๑ เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการจัดการสินค้าชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรี
- ๑.๓.๒ เพื่อศึกษาวิธีการจัดการสินค้าชุมชนให้เป็นตามวิถีพุทธ
- ๑.๓.๓ เพื่อเสนอรูปแบบการจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี” ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยในลักษณะการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของเนื้อหาที่ต้องการศึกษาไว้ ดังนี้

การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรีมุ่งศึกษา กระบวนการจัดการสินค้าชุมชน ด้วยกระบวนการพัฒนาระบบตามวิถีพุทธโดยใช้แนวคิดทฤษฎีการจัดการปัจจัยสี่ (4M) คือ

๑) Man คือ ด้านบุคลากร จะใช้คนอย่างไรถึงจะเกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลกับงานให้มากที่สุด

๒) Money คือ ด้านการเงิน จะจัดสรรเงินอย่างไรให้ใช้จ่ายต้นทุนน้อยที่สุดและให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากที่สุด

๓) Materials คือ ด้านวัสดุและอุปกรณ์ ในการดำเนินงานว่าจะทำอย่างไรให้สิ้นเปลืองน้อยที่สุด หรือก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

๔) Management คือ การจัดการ คือกระบวนการจัดการควบคุมเพื่อให้งานทั้งหมดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลอย่างเต็มที่

เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สภาพทั่วไปของการจัดการสินค้าชุมชน แนวคิดโครงการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี ภายใต้หลักอิทธิบาท ๔

๑) ฉันทะ ได้แก่ มีความรัก พอใจในสิ่งที่ทำนั้น อยากทำสิ่งนั้นให้สำเร็จ อยากให้งานนั้นบรรลุถึงจุดมุ่งหมาย

๒) วิริยะ ได้แก่ มีความเพียร มีความอดทนอดกลั้นบากบั่นไปสู่เป้าหมาย ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค และความยากลำบาก

๓) จิตตะ ได้แก่ ความมีจิตจดจ่อ หรือเอาใจใส่ มีความผูกพันอยู่กับงานนั้น ไม่แปรผันเป็นอื่น

๔) วิมังสา ได้แก่ การไตร่ตรองทบทวน ประเมินผลการกระทำนั้น ๆ อย่างเสมอว่าทำอะไร ไปถึงไหน ยังเหลืองานอีกเท่าไร ตรงต่อวัตถุประสงค์หรือไม่

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

การวิจัยเรื่อง “การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี” ดำเนินการในลักษณะการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) กำหนดขอบเขตด้านตัวแปร ดังนี้

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดำเนินการศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเอกสารต่างๆ ตามขอบเขตด้านเนื้อหาและลำดับขั้นตอนการวิจัย

สามารถกำหนดตัวแปรเชิงคุณภาพภาคสนามได้ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ สภาพการจัดการสินค้าชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรี (SWOT) หลักการจัดการองค์กร 4M ๑) Man คือ ด้านบุคลากร ๒) Money คือ ด้านการเงิน ๓) Materials คือ ด้านวัสดุและอุปกรณ์ ๔) Management คือ ด้านการจัดการ และหลักพุทธธรรม อิทธิบาท ๔ ได้แก่ ๑) ฉันทะ ๒) วิริยะ ๓) จิตตะ ๔) วิมังสา

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ รูปแบบการจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากร/กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยเรื่อง “การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี” เป็นการวิจัยและ ดำเนินเก็บข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขอบเขตด้านประชากร/กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๒ กลุ่ม ดังนี้

๑) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา อุปสรรคในการจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธ โดยประกอบด้วย กลุ่มผู้บริหารสินค้าชุมชน กลุ่มนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา กลุ่มข้าราชการ กลุ่มนักวิชาการ และกลุ่มปราชญ์ชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสินค้าชุมชน รวมทั้งสิ้นจำนวน ๒๕ รูป/คน

๒) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการสินค้าชุมชน จำนวน ๙ รูป/คน เพื่อประเมินแนวทางการพัฒนา และแสวงหาความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในบางประการ เพื่อให้ได้รูปแบบการจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรีที่มีความสมบูรณ์

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย ตั้งแต่เดือนเมษายน ๒๕๖๐ ถึงเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ รวมระยะเวลาในการทำวิจัย ๑๑ เดือน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การจัดการ หมายถึง การทำให้กลุ่มบุคคลในองค์กรเข้ามาทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันขององค์กร การจัดการประกอบด้วยการวางแผน การจัดการองค์กร การสรรบุคลากร การนำหรือการสั่งการ และการควบคุมองค์กรหรือความพยายามที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน การจัดการทรัพยากรประกอบด้วยการใช้งานและการจัดวางทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรการเงิน และทรัพยากรธรรมชาติ และยังช่วยการบริหารให้กับองค์กรเจริญรุ่งเรือง

สินค้าชุมชน หมายถึง กลุ่มหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ทั้งภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการ ที่คนในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมเป็นเจ้าของ โดยการพัฒนาจากฐานของ “ศักยภาพของท้องถิ่น” หรือ “ทุนในชุมชน” ซึ่งรวมถึงเงินทุน แรงงาน วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น พิพิธภัณฑสถาน วัด แหล่งน้ำ ความหลากหลายทางชีวภาพ สภาพภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ

วิถีพุทธ หมายถึง การนำหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการทำงาน โดยมีจุดเริ่มต้นจากสัมมาอาชีวะ การเลี้ยงชีพชอบมีความซื่อสัตย์สุจริตมีความรับผิดชอบต่อองค์กร

และต่อสังคม มีความรักความใส่ใจในงานที่ทำด้วยหลักแนวคิดและหลักปฏิบัติอย่างอิทธิบาท ๔

หลักอิทธิบาท ๔ หมายถึง ในพระไตรปิฎกนั้น มีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ ๔ ประการ อันจะนำพาให้กิจการทุกอย่างสำเร็จสมดังประสงค์ ดังต่อไปนี้

๑) ฉันทะ ได้แก่ มีความรัก พอใจในสิ่งที่ทำนั้น อยากทำสิ่งนั้นให้สำเร็จ อยากให้งานนั้น บรรลุถึงจุดมุ่งหมาย

๒) วิริยะ ได้แก่ มีความเพียร มีความอาจหาญแกล้วกล้า บากบั่นไปสูเป้าหมาย ไม่ย่อท้อ ต่ออุปสรรค และความยากลำบาก

๓) จิตตะ ได้แก่ ความมีจิตจดจ่อ หรือเอาใจใส่ มีความผูกพันอยู่กับงานนั้น ไม่แปรผันเป็นอื่น

๔) วิมังสา ได้แก่ การไตร่ตรองทบทวน ประเมินผลการกระทำนั้น ๆ อย่างเสมอว่าทำอะไร ไปถึงไหน ยังเหลืองานอีกเท่าไร ตรงต่อวัตถุประสงค์หรือไม่

การจัดการสินค้าชุมชนวิถีพุทธ หมายถึง การเรียงลำดับขั้นตอนในการดำเนินงานสินค้าชุมชนที่ผลิตจากวัตถุดิบในท้องถิ่น ผลิตด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น และผลิตด้วยฝีมือของคนท้องถิ่น โดยมีจุดเริ่มต้นจากความพอดี พออยู่ พอกิน เป็นพื้นฐานหลักในการดำเนินธุรกิจชุมชนตามหลักวิถีทางสายกลางในพระพุทธศาสนา

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๖.๑ ทราบสภาพทั่วไปของการจัดการสินค้าชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรี

๑.๖.๒ ได้วิธีการจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธ

๑.๖.๓ ได้รูปแบบในการจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี

๑.๖.๔ รูปแบบในการจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรีนี้ สามารถนำไปเป็นเครื่องมือที่หน่วยงานหรือบุคคลใช้เพื่อจัดการสินค้าชุมชนในจังหวัดอื่น ๆ ได้

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี” นี้ ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี หลักพุทธธรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเชื่อมโยงกับการศึกษาวิจัย โดยเรียงตามลำดับเนื้อหาดังต่อไปนี้

- ๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการ
- ๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสินค้าชุมชน
- ๒.๓ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการตามวิถีพุทธ
- ๒.๔ หลักพุทธธรรมสำหรับการจัดการ
- ๒.๕ ข้อมูลพื้นที่การวิจัย
- ๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการ

การบริหารจัดการเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งต่อการดำเนินงานของทุก ๆ องค์กร ทั้งนี้เพราะการบริหารงานสามารถบ่งชี้ให้เห็นได้ว่าองค์กรนั้น ๆ มีความเจริญก้าวหน้ามากน้อยเพียงใด การบริหารจัดการขององค์กรต่าง ๆ ที่ดีนั้น ผู้บริหารองค์กรจะต้องมีความสามารถในการวางแผนให้บุคลากรสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด ทั้งนี้เพราะผู้บริหารจะต้องคำนึงถึงปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมในรูปแบบต่าง ๆ ร่วมด้วย ซึ่งการวินิจฉัยสั่งการเป็นเครื่องมือที่แสดงให้เห็นถึงศักยภาพและความสามารถของตัวผู้บริหารเอง มีนักวิชาการ นักการศึกษา และนักบริหารหลายท่านได้ให้ความหมายและแสดงทัศนะที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการไว้หลากหลาย จากการตรวจสอบเอกสารปรากฏว่า มีผู้ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการบริหารจัดการไว้หลายท่าน ดังนี้

การวิเคราะห์ SWOT หรือ SWOT Analysis^๑ ซึ่งเป็นวิธีการที่รู้จักและนิยมกันอย่างแพร่หลายในฐานะเครื่องมือในการประเมินหรือวิเคราะห์องค์การ เพื่อให้ผู้บริหารเข้าใจถึงสภาพความสัมพันธ์ที่แท้จริงระหว่างองค์การกับสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก สำหรับการวางแผน และการกำหนดกลยุทธ์ขององค์การ การวิเคราะห์ SWOT นั้นเป็นการวิเคราะห์เพื่อค้นหา จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคที่มีผลกระทบต่อองค์การก่อนวางแผนที่เหมาะสมกับภารกิจขององค์การต่อไป โดยแบ่งออกเป็นสองส่วน คือ

^๑พิบูล ที่ปะปาล, การจัดการเชิงกลยุทธ์, (กรุงเทพมหานคร: อมรการพิมพ์, ๒๕๕๕), หน้า ๑๐๑.

๑. สภาพแวดล้อมภายใน เป็นการวิเคราะห์เพื่อระบุจุดแข็งและจุดอ่อนขององค์การ โดยมี ๖ ประเด็นที่ต้องพิจารณา คือ บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์และสถานที่ ระบบการบริหารแผนงานและนโยบาย สุดท้ายคือ ผลงาน

- จุดแข็ง (Strength) คือ ทักษะและความสามารถที่ทำให้องค์การมีคุณสมบัติพิเศษและ ความได้เปรียบการแข่งขันในการปฏิบัติงานตามแผนกลยุทธ์ที่กำหนดตามพันธกิจ ซึ่งต้องคำนึงถึง สมรรถนะขององค์การ การบริหารบุคลากร ประสิทธิภาพการแข่งขัน ความพร้อมทางการเงิน ความพร้อมทางเทคนิควิชาการ ความคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น

- จุดอ่อน (Weakness) คือ ข้อด้อยขององค์การที่เป็นอุปสรรคในการปฏิบัติตามแผนที่ กำหนดตามพันธกิจ เช่น การขาดแผนงาน ยุทธศาสตร์ ยุทธวิธี เทคนิค เครื่องมืออุปกรณ์ล้ำสมัย การบริหารบุคลากรไร้ฝีมือ ขาดค่านิยมร่วม สิ่งจูงใจ ขาดทรัพยากร เป็นต้น

๒. สภาพแวดล้อมภายนอก เป็นการวิเคราะห์เพื่อแสวงหาโอกาสและเรียนรู้ข้อจำกัด/ ภัยคุกคามหรืออุปสรรค โดยมี ๖ ประเด็นที่ต้องพิจารณาเช่นกัน คือ สังคมวัฒนธรรม เศรษฐกิจและ สิ่งแวดล้อม การเมืองการบริหาร เทคโนโลยี คู่แข่งหรือความร่วมมือ สุดท้ายคือ ประชาชนและ สื่อมวลชน

- โอกาส (Opportunity) คือ ปัจจัยแวดล้อมที่องค์การสามารถแสวงหาประโยชน์เพื่อ สร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน เช่น สภาพเศรษฐกิจที่ดี การแข่งขันและการลงทุนใหม่ การหา แนวทางร่วม การเข้าสู่ยุทธศาสตร์ที่ดีกว่าได้เปรียบกว่า การชิงแนวทางภายนอกที่ดีกว่า เป็นต้น

- อุปสรรค (Threat) คือ ปัจจัยแวดล้อมที่เป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จในการแข่งขัน สำหรับองค์การ^๒ เช่น คู่แข่งและการลงทุนของฝ่ายตรงข้ามขยายตัว มีสิ่งทดแทนใหม่ต่อทรัพยากรที่มี อยู่ การขาดทรัพยากร บรรยากาศภายใน อำนาจการต่อรองจากภายนอก มีกฎหมายฉบับใหม่ เป็นต้น

ผลที่ได้จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในนั้น ผู้บริหารจะต้องนำมา วิเคราะห์และพยากรณ์หรือคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของสภาพแวดล้อมที่สำคัญที่จะมี ผลกระทบต่อองค์การในช่วงเวลา ๓-๕ ปี ข้างหน้าตามช่วงเวลาของการวางแผนกลยุทธ์ขององค์การแล้ว นำข้อมูลนั้นมาแยกแยะออกเป็นกลุ่มข้อมูลโดยใช้แนวคิดของ SWOT analysis จะทำให้ผู้บริหาร สามารถวิเคราะห์หรือวินิจฉัยสภาพการณ์ของสภาพแวดล้อมได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้นด้วย และเห็น ความสำคัญของแต่ละปัจจัย เช่น ภายใต้โอกาส มีโอกาสอะไรบ้างที่เป็นโอกาสจริง ๆ เป็นโอกาสที่ น่าสนใจน่าจะใช้ประโยชน์จากโอกาสนั้นได้ และในส่วนที่เป็นอุปสรรคนั้นมีอุปสรรคอะไรบ้างที่รุนแรง ที่ต้องตระหนักและพยายามหลีกเลี่ยงหรือจัดการให้เหมาะสม^๓ เพื่อช่วยให้องค์การสามารถบรรลุ ความได้เปรียบทางการแข่งขัน^๔ และดำเนินการวางแผนการบริหารจัดการองค์การต่อไปการพิจารณา ประเมินสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก

^๒บุตรี จารุโรจน์ และคณะ, **หลักการจัดการ**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แมคกรอ-ฮิล, ๒๕๕๐), หน้า ๙๑-๙๒.

^๓สุพานี สฤษฏ์วานิช, **การบริหารเชิงกลยุทธ์: แนวคิด และทฤษฎี**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓), หน้า ๑๒๔.

^๔สุรพล สุยะพรหม และคณะ, **ทฤษฎีองค์การและการจัดการเชิงพุทธ**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๗๙-๘๐.

การบริหาร (Administration) และ การจัดการ (Management) มีความหมายแตกต่างกันโดยการบริหารจะสัมพันธ์กับการกำหนดนโยบาย ส่วนการจัดการมุ่งไปที่การนำนโยบายไปลงมือปฏิบัติ นักวิชาการบางท่านให้ทัศนะว่าการบริหารใช้ในภาครัฐ ส่วนการจัดการใช้ในภาคเอกชน อย่างไรก็ตาม เอกสารทางวิชาการส่วนใหญ่ให้ความหมายทั้ง ๒ คำนี้ไม่แตกต่างกัน สามารถใช้แทนกันได้ และเป็นที่ ยอมรับโดยทั่วไป การบริหาร บางครั้งเรียกว่า การบริหารจัดการ หมายถึง การดำเนินงาน หรือการ ปฏิบัติงานใดๆ ขององค์การของรัฐ และ/หรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หากเป็นองค์การภาคเอกชน หมายถึง หน่วยงาน และ/หรือ บุคคล ที่เกี่ยวข้องกับคน สิ่งของและองค์การ โดยครอบคลุมเรื่องต่างๆ เช่น ๑) ด้านบุคลากร (Man) ๒) ด้านการเงิน (Money) ๓) ด้านวัสดุและอุปกรณ์ (Material) ๔) ด้านการจัดการ (Management) เช่นนี้ เป็นการนำ “ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญ ต่อการบริหาร” ที่เรียกว่า 4M แต่ละตัวมาเป็นแนวทางในการให้ความหมาย

การให้ความหมายที่ผ่านมา เป็นการนำหลักวิชาการด้านการบริหาร คือ “กระบวนการบริหาร” และ “ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหาร” มาใช้เป็นแนวทางหรือกรอบแนวคิดในการให้ความหมายซึ่งน่าจะมีส่วนทำให้การให้ความหมายค่าว่าการบริหารเช่นนี้ครอบคลุมเนื้อหาสาระสำคัญ ที่เกี่ยวกับการบริหาร ชัดเจน เข้าใจได้ง่าย เป็นวิชาการ และมีกรอบแนวคิด นอกจากตัวอย่างข้างต้น ยังอาจนำปัจจัยอื่นมาใช้เป็นแนวทางในการให้ความหมายได้อีกเพื่อประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ประหยัด ประสานงาน และประชาสัมพันธ์ เป็นต้น แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ มีนักวิชาการให้ความหมายไว้หลากหลายทัศนะ ส่วนใหญ่ล้วนมีความมุ่งหมายไปในทิศทางเดียวกันคือ เพื่อให้ผู้บริหารองค์การดำเนินงานไปอย่างมี รูปแบบ แนวทางในการปฏิบัติให้องค์การเจริญขึ้น โดยองค์การจะดำเนินไปได้ต้องอาศัยบุคลากรภายใน องค์การทำงานร่วมกันเป็นสำคัญนั่นคือ การทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น (Getting Things Done Through other People)^๕

การบริหารจัดการต้องใช้ความรู้ในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ในการบริหารงานต้องอาศัยบุคคล (Man) เงินทุน (Money) วัสดุและอุปกรณ์ต่าง ๆ (Material) การจัดการ (Management) และควรนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือในการสร้างความมั่นคงทางจิตใจ^๖

การบริหารทั้ง ๔ ระบบข้างต้นจะถือว่ามีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อผลของการบริหารจัดการที่ได้ทั้งงาน ทั้งน้ำใจคนและผลผลิตสูง ซึ่งต้องเกิดจากองค์ประกอบที่สำคัญคือ ผู้นำจะต้องมีวิธีการบริหารงานที่จะทำให้ชนะใจผู้ร่วมงาน ธรรมะสำหรับผู้นำ คือ จะต้องมีความหนักแน่นมั่นคงและ

^๕พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **พุทธวิธีบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมะอินเทรนด์, ๒๕๕๔), หน้า ๓.

^๖วีระ อำพันสุข, **พุทธธรรมกับการบริหารบุคคล**, (กรุงเทพมหานคร: เอราวิณการพิมพ์, ๒๕๕๑), หน้า ๒๔.

สามารถเป็นเสาหลักในการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่^๑ผู้ร่วมงานได้ มีความสามารถในการแบ่งงานให้ทำตามความชำนาญของแต่ละบุคคลและรู้จักกระจายอำนาจให้แก่^๑ผู้ร่วมงานได้ช่วยแบ่งเบาภาระของตนเอง ดังนั้น ผู้นำที่ดีจึงเป็นผู้ที่คอยดูแลภาพรวมในการทำงานของบุคคลในองค์กร^๗

เพื่อให้การบริหารจัดการองค์การนั้นมีประสิทธิภาพสูงสุด (High Efficiency) คือให้ได้ประสิทธิผลสูง (High Effectiveness) ด้วยค่าลงทุนต่ำ (Low Investment Value) คือ ประหยัดและคุ้มค่า ได้แก่

๑. การรู้จักกำหนดวัตถุประสงค์ (Objectives) ทั้งวัตถุประสงค์หลัก วัตถุประสงค์รองการวางนโยบาย (Policy Formation) เพื่อปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยมีประสิทธิภาพสูง

๒. การรู้จักริเริ่ม (Initiation) โครงการที่เป็นแก่นสาร อันจะยังสารประโยชน์แก่ตนเองและหมู่คณะ และการรู้จักจัดลำดับความสำคัญเร่งด่วน (Priority) ในการดำเนินโครงการต่าง ๆ ให้พอเหมาะกับงบประมาณ (Budget) และทรัพยากร (Resources) ที่มีและ/หรือที่คาดว่าจะมีจะได้ (อย่างใกล้เคียงที่สุด) ให้เหมาะสมกับกำลังคน (Man Power) และกาลเวลา (Timing)

๓. การรู้จักวางแผนโครงการ (Project Planning) เพื่อปฏิบัติงาน (Operations) ตามนโยบายทั้งในระยะสั้น (Short Term) และระยะยาว (Long Term)

๔. การรู้จักแบ่งงาน (Division of Work) และการมอบหมายอำนาจหน้าที่การงาน (Delegation of Authority) แก่บุคคล หรือคณะบุคคลหน่วยรองลงไป ให้ปฏิบัติกิจกรรมหรือดำเนินโครงการต่างๆ ตามความเหมาะสมแก่สติปัญญา ความสามารถ ความถนัด และตามอัธยาศัยใจคอของแต่ละท่าน หรือแต่ละกลุ่มบุคคล (Put the Right Man on the Right Job)

๕. รู้จักประสานความสามัคคี (Unity) และประสานประโยชน์ร่วมกัน (Mutual Interest) ของหมู่คณะ ให้เกิดความสามัคคีปรองดอง ให้เห็นแก่ประโยชน์โดยรวม คือ พระพุทธศาสนา ร่วมกัน ให้สำนึกในหน้าที่รับผิดชอบต่อตนเอง (Safety-responsibilities) และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม (Mutual-responsibilities) คณะสงฆ์ในพระธรรมวินัยนี้ร่วมกัน และให้มีความร่วมมือ (Cooperation) ประสานงาน (Coordination) และช่วยเหลือ (Assistances) ซึ่งกันและกัน

๖. รู้จักปกครองบังคับบัญชา (Supervision and Control) มีการวินิจฉัยสั่งการ (Decision Making) ด้วยความถูกต้อง (Rightness) ความเหมาะสม (Properness) ความบริสุทธิ์ (Fair Mind) และความยุติธรรม (Justice)

๗. รู้จักติดตาม (Follow-up) และประเมินผลงาน (Evaluation of Work) และการรายงาน (Reporting) เพื่อให้ทราบผลการปฏิบัติงานในแต่ละโครงการ ของแต่ละบุคคล และ/หรือ

^๗พระมหาจุฑาชัย วชิรเมธี, **คนสำราญงานสำเร็จ**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์ พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๐), หน้า ๒๔-๓๒.

คณะบุคคล ผู้รับมอบหมายอำนาจหน้าที่ รับผิดชอบไปปฏิบัติงานในระดับต่างๆ เป็นระยะๆ เพื่อให้สามารถทราบปัญหาและเพื่อพิจารณาวินิจฉัยข้อหรือวิธีแก้ไขปัญหในปัจจุบัน และวิธีป้องกันปัญหาในอนาคต^๔

จากแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการบริหารซึ่งผู้วิจัยได้ประมวลเนื้อหาไว้ มีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องดังแสดงไว้ตารางที่ ๒.๑ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการ

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พิบูล ทิปะปาล (๒๕๕๕, หน้า ๑๐๑)	กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์เริ่มจากการวิเคราะห์สถานการณ์ ประกอบด้วย การวิเคราะห์ ๔ อย่าง คือ จุดแข็ง จุดอ่อน ภายใน องค์กร และโอกาส และอุปสรรคภายนอกองค์กร (SWOT analysis)
บุตรี จารุโรจน์ และคณะ (๒๕๕๐, หน้า ๙๑ – ๙๒)	เพื่อให้ผู้บริหารเข้าใจถึงสภาพความสัมพันธ์ที่แท้จริงระหว่างองค์กรกับสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก สำหรับการวางแผนและการกำหนดกลยุทธ์ขององค์กร การวิเคราะห์ SWOT นั้นเป็นการวิเคราะห์เพื่อค้นหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคที่มีผลกระทบต่อองค์กรก่อนวางแผนที่เหมาะสมกับการกิจองค์กร
สุพานี สฤญวานิช (๒๕๕๓, หน้า ๑๒๔)	SWOT analysis จะทำให้ผู้บริหารสามารถวิเคราะห์หรือวินิจฉัย สภาพการณ์ของสภาพแวดล้อมได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น และเห็น ความสำคัญของแต่ละปัจจัย
สุรพล สุษะพรหม และคณะ (๒๕๔๔, หน้า ๗๙-๘๐)	การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์จะช่วยให้องค์กรทราบถึงทรัพยากร และความสามารถต่างๆ ที่มีอยู่ภายในองค์กรว่าเป็นจุดแข็งหรือจุดอ่อนอย่างไรและจะช่วยให้องค์กรสามารถบรรลุความได้เปรียบทางการแข่งขันได้อย่างไร
พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต) (๒๕๕๕, หน้า ๓)	เพื่อให้ผู้บริหารองค์กรดำเนินงานไปอย่างมี รูปแบบแนวทางในการปฏิบัติให้องค์กรเจริญขึ้น โดยองค์กรจะดำเนินไปได้ต้องอาศัยบุคลากรภายใน องค์กรทำงานร่วมกันเป็นสำคัญ

^๔พระราชญาณวิสิฐ วิ. (เสริมชัย ชยมงคล), *การบริหารวัด*, (กรุงเทพมหานคร: นามมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๕๘), หน้า ๒๖-๓๙.

ตารางที่ ๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการ (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
วีระ อัมพันธุ์ (๒๕๕๑, หน้า ๒๔)	การบริหารจัดการต้องอาศัยบุคคล (Man) เงินทุน (Money) อุปกรณ์ต่างๆ (Material) การจัดการ(Management) และควรนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือในการสร้างความมั่นคงทางจิตใจ
พระมหาวิมลชัย วชิรเมธี (๒๕๕๐, หน้า ๒๔-๓๒)	ธรรมะสำหรับผู้บริหารงาน คือ จะต้องมีความหนักแน่นมั่นคงและสามารถเป็นเสาหลักในการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ลูกน้องได้ มีความสามารถในการแบ่งงานให้ลูกน้องทำตามความชำนาญของแต่ละ บุคคลและรู้จักกระจายอำนาจให้แก่ลูกน้องได้ช่วยแบ่งเบาภาระของ ตนเอง ดังนั้น ผู้บริหารงานที่ดีจึงเป็นผู้ที่คอยดูแลภาพรวมในการ ทำงานของบุคคลในองค์กร
พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล) (๒๕๕๑, หน้า ๒๖)	การบริหาร หมายถึง การปกครอง (Government) การดูแลรักษาหมู่ คณะและการดำเนินงานหรือการจัดการ (Management) กิจกรรม ต่างๆ ของหมู่คณะหรือองค์กรต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปตามนโยบาย (Policy) และวัตถุประสงค์ (Purposes/Objectives) ขององค์กรนั้นๆ ด้วยดี มีประสิทธิภาพ (Efficiency)

สรุปได้ว่า แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเป็นกระบวนการดำเนินงานร่วมกัน โดยอาศัยความคิด หลักการวางแผน การจัดองค์การ การควบคุมและการติดตามประเมินผล รวมทั้งการมีผู้นำ,หรือผู้บริหารที่ดี เพื่อให้การ ดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การบริหารจัดการนั้น ผู้บริหารองค์กรจะต้องมีความสามารถในการวางแผนให้บุคลากรสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด ทั้งนี้เพราะผู้บริหารจะต้องคำนึงถึงปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมในรูปแบบต่าง ๆ ร่วมด้วย การบริหาร (Administration) เป็นการจัดการ (Management) อย่างมีระบบแบบแผน เกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดและทำให้งานดำเนินไปอย่างราบรื่นบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และการบริหารจัดการต้องใช้ความรู้ในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติในการบริหารงานต้องอาศัยบุคคล (Man) เงินทุน (Money) วัสดุ และ อุปกรณ์ ต่างๆ (Material) การจัดการ (Management) และควรนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือในการสร้างความมั่นคงทางจิตใจ

๒.๑.๑ ความหมายของการบริหารจัดการ

การบริหารเป็นทั้งศิลป์ ศาสตร์ และอาชีพ กล่าวคือ กรณีที่เป็นศิลป์ (Art) หมายถึง บุคคลได้ใช้ทักษะและความรู้ที่พัฒนาขึ้นของแต่ละบุคคล เพื่อให้บรรลุจุดหมายใดจุดหมายหนึ่ง กรณีที่เป็นศาสตร์ (Science) เป็นองค์ความรู้ในสิ่งที่เกิดจากการสืบค้นหาความรู้ใหม่ ด้วยวิธีการเชิงวิทยาศาสตร์ มีการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ การประมวลผลข้อมูล การตั้งสมมุติฐาน และการทดสอบสมมุติฐาน กรณีที่เป็นอาชีพ (Profession) นั้น อาชีพเกิดจากความเป็นศิลป์และความเป็นศาสตร์ โดยพิจารณาจากเกณฑ์ที่แสดงถึงความเป็นอาชีพใด ๆ^๙

การบริหารจัดการเป็นเรื่องที่สำคัญ ซึ่งมีนักวิชาการ นักการศึกษาและนักบริหารหลายท่านได้ให้ความหมายและแสดงทัศนะที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการไว้หลากหลาย จากการตรวจสอบเอกสารปรากฏว่า มีผู้ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการบริหารจัดการไว้หลายท่าน ดังนี้

การบริหาร หมายถึง การดำเนินงานตามลำดับขั้นอันประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การอำนวยการ (Actuating) และการควบคุม (Controlling) เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์โดยอาศัยคนและทรัพยากรอื่น^{๑๐}

การบริหาร หมายถึง การบริหารหรือการจัดการ คือ กระบวนการอย่างหนึ่งภายในองค์การซึ่งมีลำดับการทำงานเป็นขั้นตอน มีกลุ่มบุคคลเป็นกลไกสำคัญในการบริหารงาน มีเงินทุน เครื่องจักร และวัสดุครุภัณฑ์ต่างๆ เป็นองค์ประกอบด้วย^{๑๑}

การบริหาร หมายถึง ศิลปะแห่งการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น ซึ่งนักบริหารมีหน้าที่ในการวางแผน จัดองค์การอำนวยการและควบคุมทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรอื่นๆ ให้ดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกันเพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ หน้าที่ของนักบริหารมีอยู่ ๕ ประการ คือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การแต่งตั้งบุคลากร (Staffing) การอำนวยการ (Directing) และการควบคุม (Controlling) แม้ว่าหน้าที่ของนักบริหาร ๕ ประการ จะถูกกำหนดโดยวิชาการสมัยใหม่ก็ตาม แต่เมื่อก่อนทางปฏิบัติแล้ว คนไทยเราก็ก็นำมาปฏิบัติกันมานานแล้ว หน้าที่ของนักบริหารปรากฏชัดเจนในการปฏิบัติขององค์การตั้งแต่สมัยโบราณ^{๑๒}

การบริหาร หมายถึง กระบวนการที่ผู้จัดการใช้ศิลปะและกลยุทธ์ต่างๆ ดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอนต่าง ๆ โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกในองค์การ การตระหนักถึงความสามารถ ความถนัด ความต้องการและความมุ่งหวังด้านความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของสมาชิกในองค์การควบคู่ไปด้วย องค์การจึงจะสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้^{๑๓}

^๙วิโรจน์ สารรัตนะ, **การบริหารหลักการทฤษฎี และประเด็นทางการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธิ, ๒๕๕๒), หน้า ๔.

^{๑๐}พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณโณ), **การคณะสงฆ์และพระศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๖๒.

^{๑๑}ธีรฤทธิ บุญยโสภณ และวีระพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์, **องค์การและการจัดการ**, (กรุงเทพมหานคร: อักษรปริทรรศน์, ๒๕๕๔), หน้า ๑๒.

^{๑๒}พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต), **คุณธรรมสำหรับนักบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๑), หน้า ๒-๓.

^{๑๓}พะยอม วงศ์สารศรี, **องค์การและการจัดการ**, (กรุงเทพมหานคร: พรานนกการพิมพ์, ๒๕๕๒), หน้า ๓๖.

การบริหาร หมายถึง การจัดการ หรือการควบคุมกิจการต่าง ๆ ของรัฐ เช่น การบริหารการเงินของมูลนิธิ การบริหารกิจการภาษี การบริหารกิจการแพทย์ การบริหารที่ดินรกร้างว่างเปล่า การบริหารการก่อสร้าง การบริหารกิจการอุตสาหกรรม และอื่น ๆ ที่เป็นงานที่เรียกกันในปัจจุบันว่า รัฐประศาสนศาสตร์ (Public Administration)^{๑๔}

การบริหาร หมายถึง กิจกรรมที่คณะบุคคลร่วมกันกระทำตั้งแต่สองคนขึ้นไป เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งอย่างใดที่วางไว้ร่วมกันก่อนแล้ว และในการกระทำกิจกรรมเช่นนั้น มีการใช้ทรัพยากรการบริหาร คือ คน เงิน และวิธีการต่างๆ ให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด^{๑๕}

การบริหาร หมายถึง การดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัยปัจจัยต่างๆ ได้แก่ เงิน วัสดุสิ่งของและวิธีปฏิบัติงานเป็นอุปกรณ์ในการดำเนินงาน^{๑๖}

การบริหาร หมายถึง ศิลปะในการใช้บุคคลอื่นร่วมกับปัจจัยในการจัดการเพื่อให้กิจกรรมดำเนินไปได้ตามวัตถุประสงค์และสนองตอบความคาดหวัง และจัดโอกาสให้บุคคลเหล่านั้นมีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน^{๑๗}

การบริหารหรือการจัดการ หมายถึง ศิลปะในการใช้คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ขององค์การ และนอกองค์การ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ^{๑๘}

คำว่า การบริหาร นิยมใช้กับการบริหารราชการ หรือการจัดการเกี่ยวกับนโยบายซึ่งมีศัพท์บัญญัติว่า รัฐประศาสนศาสตร์ (Public Administration) และคำว่า การจัดการ (Management) นิยมใช้กับการบริหารธุรกิจเอกชนหรือการดำเนินการตามนโยบายที่กำหนดไว้ การบริหารมีลักษณะเด่นเป็นสากลอยู่หลายประการ ดังนี้

- ๑) การบริหารย่อมมีวัตถุประสงค์
- ๒) การบริหารอาศัยปัจจัยบุคคลเป็นองค์ประกอบ
- ๓) การบริหารต้องใช้ทรัพยากรการบริหารเป็นองค์ประกอบพื้นฐาน
- ๔) การบริหารมีลักษณะการดำเนินการเป็นกระบวนการ
- ๕) การบริหารเป็นการดำเนินการร่วมกันของกลุ่มบุคคล
- ๖) การบริหารอาศัยความร่วมมือร่วมใจของบุคคลกล่าวคือ ความร่วมมือ (Collective Mind) จะก่อให้เกิดความร่วมมือของกลุ่ม (Group Cooperation) อันจะนำไปสู่พลังของกลุ่ม (Group Effort) ที่จะให้บรรลุวัตถุประสงค์
- ๗) การบริหารมีลักษณะการร่วมมือกันดำเนินการอย่างมีเหตุผล
- ๘) การบริหารมีลักษณะเป็นการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานกับวัตถุประสงค์

^{๑๔}ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ และวิบูลย์ ไตรณะบุตร, **หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๒), หน้า ๑.

^{๑๕}ศิริอร ชันธหัตถ์, **องค์กรและการจัดการ**, (กรุงเทพมหานคร: อักษรพิพัฒน์, ๒๕๕๑), หน้า ๔๔.

^{๑๖}สมาน รังสิโยภิญช์, **การบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๕๒), หน้า ๑.

^{๑๗}สัมพันธุ์ ภูไพบูลย์, **องค์กรและการจัดการ**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: พิกษ์อักษร, ๒๕๕๒), หน้า ๑๖.

^{๑๘}สมคิด บางโม, **การบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๕๐), หน้า ๖๑.

๙) การบริหารไม่มีตัวตน (Intangible) แต่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์^{๑๙}
การบริหารมีความหมาย ๒ นัย คือ

๑) คำว่า บริหาร มาจากภาษาบาลีว่า ปริหาร มาจากศัพท์ว่า ปริ แปลว่า รอบ และ
หฺร ธาตุ ในความนำไป ดังนั้น คำว่า บริหาร จึงแปลว่า นำไปโดยรอบ อีกสำนวนหนึ่ง คำว่า บริหาร
แปลว่า อ้อมหนี, หลีกหนี, หลบหนี ดังในประโยคภาษาบาลีว่า “ปัญหิ ปริหริตฺ สมฺตฺถิ” แปลว่า
ผู้สามารถเพื่อการอ้อมหนี หลีกหนี หลบซึ่งปัญหา หรือแปลว่า ผู้สามารถบริหารปัญหา และนำปัญหา
ไปโดยรอบ หรือกำจัดปัญหาให้หมดสิ้นไป

๒) คำว่า บริหาร แปลมาจากภาษาอังกฤษ ว่า Administer และ Administration
แปลความหมายคือ การปกครอง ดำเนินการ อำนาจการ จัดการ จัดให้ วางส่งเสริม และบำรุง^{๒๐}

การจัดการ หรือ Management Functions ก็คือ หน้าที่แต่ละอย่างของขบวนการการ
บริหาร คือ การวางแผน การจัดโครงการ การจัดคนเข้าทำงาน การสั่งการและการควบคุม ซึ่งล้วน
เป็นหน้าที่งานที่จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารทุกคนจะต้องปฏิบัติ ทั้งนี้เพื่อให้ภารกิจหรืองานทั้งหลายที่บุคคลใน
ฝ่ายต่างๆ ในองค์การปฏิบัติอยู่ให้สำเร็จผลโดยมีประสิทธิภาพ^{๒๑}

การบริหาร หมายถึง ภาระหน้าที่ของผู้นำของกลุ่ม ซึ่งจะต้องจัดการให้ทรัพยากรทั้งที่เป็น
ตัวคน และวัสดุสามารถประสานเข้าด้วยกัน เพื่อร่วมกันทำงานเป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพได้ และ
ขณะเดียวกันจะต้องจัดการนำองค์การให้สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายนอกได้อย่างดีที่สุด^{๒๒}

การบริหาร หมายถึง ความพยายามที่จะสั่ง แนะ และผสมผสานความพยายามของมนุษย์
ซึ่งมีจุดรวมที่มุ่งสู่จุดหมายปลายทางหรือเป้าหมายบางอย่าง การบริหารเป็นกิจกรรมที่จำเป็นของ
ผู้บริหาร ในองค์การซึ่งมีหน้าที่สั่งการ ให้ความสะดวกในการทำงานของกลุ่มคนที่วัตถุประสงค์
เดียวกัน^{๒๓}

การบริหารจัดการ เป็นกระบวนการของการแสวงหา และการผสมผสานทรัพยากรที่
สำคัญ ๓ ประเภท คือ มนุษย์การเงิน และทรัพยากรด้านกายภาพ เพื่อที่จะได้บรรลุเป้าหมายหลัก
ขององค์การในการผลิตสินค้าหรือบริการ ซึ่งเป็นที่ปรารถนาของสังคม การบริหารโดยสรุปก็คือ

๑. การทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งให้สำเร็จโดยลำพังคนเดียว ไม่ใช่การบริหารหรือการ
จัดการ การบริหารหรือการจัดการเกิดขึ้นในบริบทของกลุ่ม โดยอย่างน้อยที่สุดกลุ่มนั้นจะต้องมี
จำนวนสมาชิกตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป

๒. กลุ่มบุคคลดังกล่าวจะต้องมีเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน และผู้จัดการจะมี
บทบาทสำคัญในการชี้แนะให้แนวทางในการกำหนดเป้าหมายของกลุ่ม หรือเป็นผู้ที่กำหนดเป้าหมาย

^{๑๙}สมพงษ์ เกษมสิน, **การบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๕๓),
หน้า ๕-๖.

^{๒๐}สิริภพ เหล่าลาภะ, **พุทธศาสน์การเมือง**, (กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๕๐), หน้า ๑๔๐.

^{๒๑}ธงชัย สันติวงษ์, **เอกสารคำบรรยาย, การบริหารยุคใหม่ หลักการจัดการ**, (สำนักส่งเสริมและ
บริการสังคม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๙), หน้า ๑๓-๑๖, ๒๔-๒๖.

^{๒๒}ธงชัย สันติวงษ์, **องค์การและการบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๓, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช,
๒๕๕๓), หน้า ๒๖.

^{๒๓}ชาญชัย อาจินสมาจาร, **การบริหารการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริม, ๒๕๕๐), หน้า ๓๘.

ของกลุ่มเอง ในกรณีที่เป้าหมายของกลุ่มมิได้กำหนดจากภายนอกหรือจากหน่วยงานระดับเหนือขึ้นไป

๓. การจัดการเป็นงานด้านสมอง ใช้ความคิด ปฏิภาณและการตัดสินใจ เพื่อสร้างเงื่อนไข และรักษาไว้ซึ่งเงื่อนไขสำหรับการบรรลุเป้าหมายของกลุ่ม^{๒๔}

"การบริหาร" เป็นกระบวนการของการวางแผน การจัดองค์การและสั่งการควบคุมกำกับ ความพยายามของสมาชิกขององค์การและใช้ทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อความสำเร็จในเป้าหมายของ องค์การที่กำหนดไว้ ลักษณะที่สำคัญของการบริหาร การบริหารมีลักษณะสำคัญ ๘ ประการ ดังนี้

๑) การบริหารเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่ง มิใช่บุคคลหนึ่งบุคคลใดหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ถ้าจะ กล่าวถึงบุคคลผู้ทำหน้าที่บริหารนั้นก็เรียกว่าผู้บริหาร

๒) การบริหารเป็นงานที่จุดหมาย หมายความว่า ในการบริหารงานนั้นจำเป็นต้องมีการ กำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดหมายไว้ก่อน ไม่ว่าจะกำหนดไว้อย่างชัดเจนหรือไม่ก็ตาม ส่วนการ บริหารนั้นจะเป็นแนวทางในการดำเนินงานให้สำเร็จตามจุดหมาย

๓) การบริหารเป็นแนวทางสำคัญที่มีอิทธิพลต่อสังคมภายใน และภายนอกองค์กรดังเช่น ถ้าผู้บริหารต้องการจะปรับปรุงวิธีปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ก็อาจได้โดยการจัดหาเครื่องจักร เครื่องมืออันทันสมัยมาใช้ จัดการฝึกอบรมคนงานให้มีความสามารถยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นผลดีต่อองค์กร และผู้ปฏิบัติงานด้วย ตัวอย่างผลกระทบต่อสังคมภายนอกเป็นต้นว่า ถ้าองค์กรนั้น ๆ มีนโยบายที่จะ ทำประโยชน์ต่อสังคม เช่นส่งเสริมการศึกษาในชุมชนโดยให้ทุนการศึกษาหรือบริจาคเงินก่อสร้าง โรงเรียน ก็นับว่าองค์กรนั้นมีส่วนช่วยพัฒนาสังคมภายนอกองค์กร หรือองค์กรบางแห่งอาจไม่นำพา ต่อความเดือดร้อนรำคาญ ซึ่งองค์กรของตนก่อขึ้น เช่นสิ่งเหล่านี้ย่อมเป็นผลของการบริหารอันมี อิทธิพลต่อชีวิตมนุษย์และสิ่งแวดล้อม

๔) การบริหารเป็นเรื่องเกี่ยวกับความสามารถของกลุ่มคนธุรกิจก่อตั้งขึ้น เพื่อดำเนินการ ให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์โดยกลุ่มคน มิใช่เป็นความสามารถของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพียงบุคคลเดียวเท่านั้น ทั้งนี้เพราะว่าคนเราย่อมมีขอบเขตความสามารถจำกัด ทั้งด้านกำลังกาย กำลังสมองและเวลา จึงจำต้องได้รับความร่วมมือร่วมใจจากบุคคลมาช่วยกัน

๕) การบริหารจะได้รับผลสำเร็จด้วยดี ด้วยการร่วมแรงร่วมใจของบุคคลอื่น ๆ นอกเหนือไปจากเจ้าของธุรกิจ ทั้งนี้เนื่องจากบรรดาเจ้าของ เช่นผู้ถือหุ้นอาจไม่มีเวลาหรือความ สามารถในการบริหาร จึงต้องจัดหาผู้อื่นที่มีความสามารถในการบริหารให้มาบริหารในองค์กร

๖) การบริหารจะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพได้โดยการใช้ความรู้ความชำนาญ และการ ฝึกฝนอบรมทางด้านบริหารมาโดยเฉพาะ จึงเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าการบริหารเป็นวิชาชีพอย่าง หนึ่ง ผู้บริหารโดยเฉพาะผู้บริหารสูงสุดไม่จำเป็นต้องมีความรู้ทางเทคนิคในการปฏิบัติโดยตรงแต่ ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความชำนาญในการบริหาร อันได้แก่การวางแผน การจัดองค์การ ฯลฯ

๗) การบริหารเป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตน ไม่สามารถมองเห็นได้ แต่สิ่งที่จะแสดงให้เห็นว่า การบริหารดำเนินไปอย่างไร ได้ผลหรือไม่เพียงใดนั้นก็คือผลงาน เพราะว่าผลงานจะเป็นเครื่องวัด ความสามารถทางการบริหาร

๘) เจ้าของธุรกิจไม่จำเป็นต้องทำหน้าที่ผู้บริหารเสียเองโดยทั่วไปแล้ว (ยกเว้นองค์กร

^{๒๔}ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ, วิทยาการบริหารสำหรับนักบริหารมืออาชีพ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๐), หน้า ๓-๔.

ขนาดเล็ก) คณะผู้บริหารมักจะเป็นกลุ่มบุคคลอื่น ๆ ที่มีความสามารถทางการบริหาร ทำหน้าที่ในนามของเจ้าของธุรกิจ^{๒๕}

การบริหารจัดการ (Management) หมายถึง กระบวนการของการมุ่งสู่เป้าหมายขององค์การจากการทำงานร่วมกัน โดยใช้บุคคลและทรัพยากรอื่น ๆ หรือกระบวนการออกแบบและรักษาสภาพแวดล้อม ที่บุคคลทำงานร่วมกันในกลุ่ม ให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ องค์ประกอบของการบริหารที่สำคัญ และมีความจำเป็นต่อองค์การ ได้แก่ มีวัตถุประสงค์ที่แน่นอน กล่าวคือ จะต้องรู้ว่า จะดำเนินการไปทำไม เพื่ออะไร และต้องการอะไรจากการดำเนินการ เช่น ต้องมีวัตถุประสงค์ในการให้บริการ หรือในการผลิตต้องรู้ว่า จะผลิตเพื่อใคร ต้องการผลตอบแทนเช่นใด ถ้าหากไม่มีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์แล้วก็ไม่มีความหมายที่จะบริหารการดำเนินงานต่าง ๆ จะไม่มีผลสำเร็จ เพราะไม่มีเป้าหมายกำหนดไว้แน่นอน มีทรัพยากรในการบริหาร ได้แก่ วัตถุและเครื่องใช้เพื่อประกอบการการดำเนินงานรวมถึงความสามารถในการจัดการทรัพยากรในการบริหาร ได้แก่ 4 M คือ มนุษย์ (Man) เงิน (Money) วัสดุและอุปกรณ์ (Material) และความสามารถในการจัดการ (Management) หรือ 6 M ที่มีเครื่องจักร (Machine) และตลาด (Market) เพิ่มเข้ามาซึ่งปัจจุบันนี้มีความจำเป็นมากขึ้น มีการประสานงานระหว่างกัน หรือเรียกได้ว่ามีปฏิภณระหว่างกัน กล่าวคือเป้าหมายและวัตถุประสงค์รวมทั้งทรัพยากรในการบริหารทั้ง 4 M หรือ 6 M ดังกล่าว จะต้องมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันและเกิดปฏิภณระหว่างกัน หรือกล่าวได้ว่าจะต้องมีระบบของการทำงานร่วมกันและที่เกิดขึ้นจริง ๆ ด้วย การนำปัจจัยทั้งหลายเบื้องต้น มาไว้ร่วมกันแล้วไม่เกิดปฏิภณระหว่างกัน ไม่เกิดความสัมพันธ์ระหว่างกัน การบริหารก็จะไม่เกิดขึ้น

จากความหมายของการบริหารจัดการซึ่งผู้วิจัยได้ประมวลเนื้อหาไว้ มีดังแสดงไว้ตารางที่ ๒.๒ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๒ ความหมายของการบริหารจัดการ

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
วิโรจน์ สารัตนะ (๒๕๕๒, หน้า ๔)	การบริหารเป็นทั้งศิลป์ ศาสตร์ และอาชีพ
พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณโณ) (๒๕๕๐, หน้า ๖๒)	การบริหาร หมายถึง การดำเนินงานตามลำดับขั้น ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การอำนวยการ และการควบคุม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์โดยอาศัยคน และทรัพยากรอื่น
ธีรวิทย์ บุญยโสภณ และ วีระพงษ์ เณลิมจิระรัตน์ (๒๕๕๔, หน้า ๑๒)	การบริหารหรือการจัดการ คือ กระบวนการอย่างหนึ่งภายในองค์การซึ่งมีลำดับการทำงานเป็นขั้นตอน

^{๒๕} สมยศ นาวิการ, การบริหารเชิงกลยุทธ์, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บรรณกิจ, ๒๕๕๙), หน้า ๗๘.

ตารางที่ ๒.๒ ความหมายของการบริหารจัดการ (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต) (๒๕๕๐, หน้า ๒-๓)	หน้าที่ของนักบริหาร ๕ ประการ จะถูกกำหนดโดยวิชาการสมัยใหม่ก็ตาม แต่เมื่อก่อนทางปฏิบัติแล้ว คนไทยเราก็มบริหารบ้านเมืองแบบนี้มานานแล้ว
พะยอม วงศ์สารศรี (๒๕๕๒, หน้า ๓๖)	การบริหาร หมายถึง กระบวนการที่ผู้จัดการใช้ศิลปะและกลยุทธ์ต่างๆ ดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอนต่างๆ โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกในองค์การ
ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ และวิบูลย์ ไตรณะบุตร (๒๕๕๒, หน้า ๑)	การบริหาร หมายถึง การจัดการ หรือการควบคุมกิจการต่างๆ ของรัฐ เช่น การบริหารการเงินของมูลนิธิ การบริหารกิจการภาษี การบริหารกิจการแพทย์
ศิริอร ชันธหัตถ์ (๒๕๕๑, หน้า ๔๔)	การบริหาร หมายถึง กิจกรรมที่คณะบุคคลร่วมกันกระทำ ตั้งแต่สองคนขึ้นไป เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งอย่างใดที่วางไว้ร่วมกันก่อนแล้ว และในการกระทำกิจกรรมเช่นว่านั้น มีการใช้ทรัพยากรการบริหาร คือ คน เงิน และวิธีการต่างๆ ให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด
สมาน รังสิโยภุชญ์ (๒๕๕๒, หน้า ๑)	การบริหาร หมายถึง การดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัยปัจจัยต่างๆ ได้แก่ เงิน วัสดุสิ่งของและวิธีปฏิบัติงานเป็นอุปกรณ์ในการดำเนินงาน
สัมพันธ์ ภูโพบูลย์ (๒๕๕๒, หน้า ๑๖)	การบริหาร หมายถึง ศิลปะในการใช้บุคคลอื่นร่วมกับปัจจัยในการจัดการเพื่อให้กิจกรรมดำเนินไปได้ตามวัตถุประสงค์และสนองตอบความคาดหวัง และจัดโอกาสให้บุคคลเหล่านั้นมีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน
สมคิด บางโม (๒๕๕๐, หน้า ๖๑)	การบริหารหรือการจัดการ หมายถึง ศิลปะในการใช้คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ขององค์การและนอกองค์การ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ
สมพงศ์ เกษมสิน (๒๕๕๓, หน้า ๕-๖)	การบริหารไม่มีตัวตน (Intangible) แต่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์
สิรภพ เหล่าลาภะ (๒๕๕๐, หน้า ๑๔๐)	ผู้สามารถบริหารปัญหา และนำปัญหาไปโดยรอบ หรือกำจัดปัญหาให้หมดสิ้นไป

ตารางที่ ๒.๒ ความหมายของการบริหารจัดการ (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ธงชัย สันติวงษ์ (๒๕๕๓, หน้า ๒๖)	การบริหาร คือ จัดการให้ทรัพยากรทั้งที่เป็นตัวคน และ วัสดุสามารถประสานเข้าด้วยกัน เพื่อร่วมกันทำงานเป็น องค์การที่มีประสิทธิภาพได้ และขณะเดียวกันจะต้องจัดการ
ชาญชัย อาจินสมการ (๒๕๕๐, หน้า ๓๘)	การบริหาร หมายถึง ความพยายามที่จะสั่ง แะ และ ผสมผสานความพยายามของมนุษย์ ซึ่งมีจุดรวมที่มุ่งสู่ จุดหมายปลายทางหรือเป้าหมายบางอย่าง
ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ (๒๕๕๐, หน้า ๓-๔)	การจัดการเป็นงานด้านสมอง ใช้ความคิด ปฏิภาณและการ ตัดสินใจ เพื่อสร้างเงื่อนไขและรักษาไว้ซึ่งเงื่อนไขสำหรับการบรรลุเป้าหมายของกลุ่ม
สมยศ นาวิการ (๒๕๕๙, หน้า ๗๘)	เจ้าของธุรกิจไม่จำเป็นต้องทำหน้าที่ผู้บริหารเสียเอง โดยทั่วไปแล้ว (ยกเว้นองค์กรขนาดเล็ก) คณะผู้บริหาร มักจะเป็นกลุ่มบุคคลอื่น ๆ ที่มีความสามารถทางการ บริหาร ทำหน้าที่ในนามของเจ้าของธุรกิจ

สรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการจัดการและดำเนินการทุก ๆ ด้าน เพื่อให้ การคณะสงฆ์ซึ่งตั้งอยู่บนฐานของการวัด และเป็นฐานรองรับพระศาสนามีความก้าวหน้าสามารถ อำนวยประโยชน์ เสริมสร้างความผาสุก ความถูกต้อง ความเป็นระเบียบเรียบร้อยดีงาม และแสดง ความเมตตาอนุเคราะห์ต่อปวงชน ปรากฏชัดทั้งทางรูปธรรมและนามธรรม^{๒๖} การใช้ศาสตร์และศิลป์ นำเอาทรัพยากรบริหาร มาประกอบเป็นกระบวนการบริหาร ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมี ประสิทธิภาพ โดยอาศัยปัจจัยหลัก คือ เงิน บุคคล วัสดุสิ่งของ และวิธีการปฏิบัติงาน เพื่อให้บรรลุ วัตถุประสงค์ตามเป้าหมาย

๒.๑.๒ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทางตะวันตก

การนำแนวคิดและทฤษฎีการบริหารจัดการมาเป็นเครื่องมือกำหนดกระบวนการดำเนิน โครงการในการบริหารจัดการองค์การ เพื่อให้การบริหารงานขององค์การเกิดผลสัมฤทธิ์ต่อการกิจ ที่ต้องดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ มีความคุ้มค่า เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ดังนั้นองค์การจำเป็นต้องมีการปรับปรุงตนเองอย่างรอบด้านและต่อเนื่อง มีขีดสมรรถนะสูง มีวิสัยทัศน์และความรับผิดชอบต่อสังคมให้ความสำคัญกับชุมชน ปรับปรุงกระบวนการทำงานให้มีความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาตนเอง มีความคิดริเริ่มและเรียนรู้ อย่างต่อเนื่อง วางแผนและตัดสินใจอย่างมีเหตุผลโดยอาศัยข้อมูลสารสนเทศ และทำงานโดยมุ่งมั่น

^{๒๖}พระธรรมวรนายก (โอภาส นิรุตติเมธี), **ธรรมปริทัศน์ "๔๖"**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พิมพ์ในโอกาสสมณวาระเจริญอายุครบ ๖๙ ปี และในโอกาสได้รับพระราชทานเลื่อน สมณศักดิ์ เป็นพระราชอาคันตุกะชั้นธรรมที่พระธรรมวรนายก, ๒๕๕๑), หน้า ๗๓.

ผลสัมฤทธิ์ตามกรอบแนวคิดการพัฒนาการบริหารจัดการองค์การ สำหรับงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดจากปัจจัยทางการบริหาร 4M's และกิจกรรมหลักทางการจัดการ ๔ ประการ จากทฤษฎี POLC ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การชี้นำ การควบคุม^{๒๗} และการประเมินผล ซึ่งเป็นกระบวนการหนึ่งในการควบคุม

สำหรับปัจจัยทางการบริหารสากลซึ่งนำมากำหนดกรอบแนวคิดในงานวิจัยเพื่อการพัฒนาการบริหารจัดการองค์การในครั้งนี้นิยมเรียกว่า 4M's เนื่องจากมีองค์ประกอบที่สำคัญขององค์การโดยทั่วไปที่ต้องบริหาร ๔ ประการ ได้แก่ ๑) การบริหารคน (Man) ๒) การบริหารเงิน (Money) ๓) การบริหารวัสดุและอุปกรณ์ (Material) และ ๔) การจัดการงานทั่วไป (Management) ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมทางการจัดการ ๔ ประการ คือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การชี้นำ (Leading) และการควบคุม (Controlling)^{๒๘} มีรายละเอียดดังนี้

๑. การวางแผน (Planning)

การวางแผนโดยทั่วไป ประกอบด้วย การกำหนดขอบเขตของธุรกิจ ตั้งเป้าหมายและ วัตถุประสงค์ ตลอดจนกำหนดวิธีการเพื่อให้สามารถดำเนินงานได้ตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้^{๒๙} เมื่อเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และวิธีการในการทำงานชัดเจนตามขอบเขตที่กำหนดแล้ว ผู้บริหารจึงดำเนินกิจกรรมต่อไป ซึ่งที่ผ่านมามักปรากฏอยู่เสมอว่าการบริหารล้มเหลวส่วนใหญ่เกิดจากผู้บริหารนั้นมิได้มีการตระหนักถึงความสำคัญของการวางแผน เพื่อเตรียมพร้อมที่จะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลง อันอาจจะเกิดขึ้นได้ ผู้บริหารจำเป็นต้องทำการตัดสินใจเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐาน ๔ ประการ ของการวางแผน ได้แก่ วัตถุประสงค์ กิจกรรมในการวางแผน ทรัพยากร และวิธีการปฏิบัติงาน โดยที่ วัตถุประสงค์ คือ ความคาดหวังในอนาคตที่ได้กำหนด ซึ่งต้องการให้บรรลุหรือประสบความสำเร็จ อาจเรียกว่า เป้าหมายขององค์การก็ได้ ส่วนกิจกรรมในการวางแผน คือ กิจกรรมเฉพาะเพื่อให้แผนงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ ทรัพยากร คือ ชนิดและจำนวนของทรัพยากรที่จะต้องการนำมาใช้ รวมทั้งการจัดสรรทรัพยากรด้วย รวมไปถึงการควบคุมงบประมาณที่ต้องการ และวิธีปฏิบัติงาน คือ การมอบหมายงานและบุคคลที่จะมาดูแลแผนงานให้สำเร็จตามที่ได้กำหนดไว้ โดยผู้บริหารในระดับสูง จะทำการวางแผนกลยุทธ์ (Strategic Planning) มีการกำหนดวัตถุประสงค์ นโยบายและแผนระยะยาวขององค์การ เพื่อเป็นหลักและแนวทางให้ผู้บริหารในระดับกลาง ซึ่งจะทำการวางแผนยุทธวิธี (Tactical Planning) ซึ่งเป็นแผนที่มีลักษณะเฉพาะตามหน้าที่ของตนอันได้แก่ การวางแผน โครงการ ส่วนผู้บริหารระดับล่าง จะทำการวางแผนปฏิบัติการ (Operating Planning) ซึ่งเป็นแผนดำเนินการ

^{๒๗}สาคร สุขศรีวงศ์, การจัดการ : จากมุมมองนักบริหาร, (กรุงเทพมหานคร: จี.พี.ไซเบอร์พริ้นท์, ๒๕๕๔) หน้า ๒๖-๒๗.

^{๒๘}Henry Fayol, อ้างใน ศิริวรรณ เสรีรัตน์, ทฤษฎีองค์การ : ฉบับมาตรฐาน, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสาร, ๒๕๕๓), หน้า ๔๗.

^{๒๙}Robbins, s. & DeCenzo, D., อ้างใน สาคร สุขศรีวงศ์, การจัดการ: จากมุมมองนักบริหาร, หน้า ๒๖.

ตามงานประจำวันอันเกี่ยวข้องกับเรื่องการกระทำกิจกรรมต่างๆ สามารถจำแนกประเภท ของการวางแผนออกได้เป็น ๔ ประเภท^{๓๐} คือ

๑. การวางแผนตามระยะเวลา

- แผนระยะสั้น (Short-range Plan) ไม่เกิน ๑ ปี กำหนดไว้เฉพาะกิจและละเอียด
- แผนระยะปานกลาง (Intermediate Plan) โครงการ (Program Project) ๒-๔ ปี
- แผนระยะยาว (Long-range Plan) ๔ ปีขึ้นไป หรือตามระยะเวลาการพัฒนา

๒. การวางแผนตามลักษณะการใช้

- แผนที่ใช้ครั้งเดียว (Single-use Plan) แผนงานที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้เฉพาะงานนั้นๆ
- แผนที่ใช้ประจำ (Standing Plan) หรือแผนทั่วไป (General Plan of Action) ประกอบด้วยนโยบาย (Policy) วิธีปฏิบัติ (Procedure) กฎ (Rule) ระเบียบ (Order) และมาตรฐาน (standard) เพื่อเป็นกรอบสำหรับการปฏิบัติงาน

๓. การวางแผนตามลำดับขั้นขององค์การ

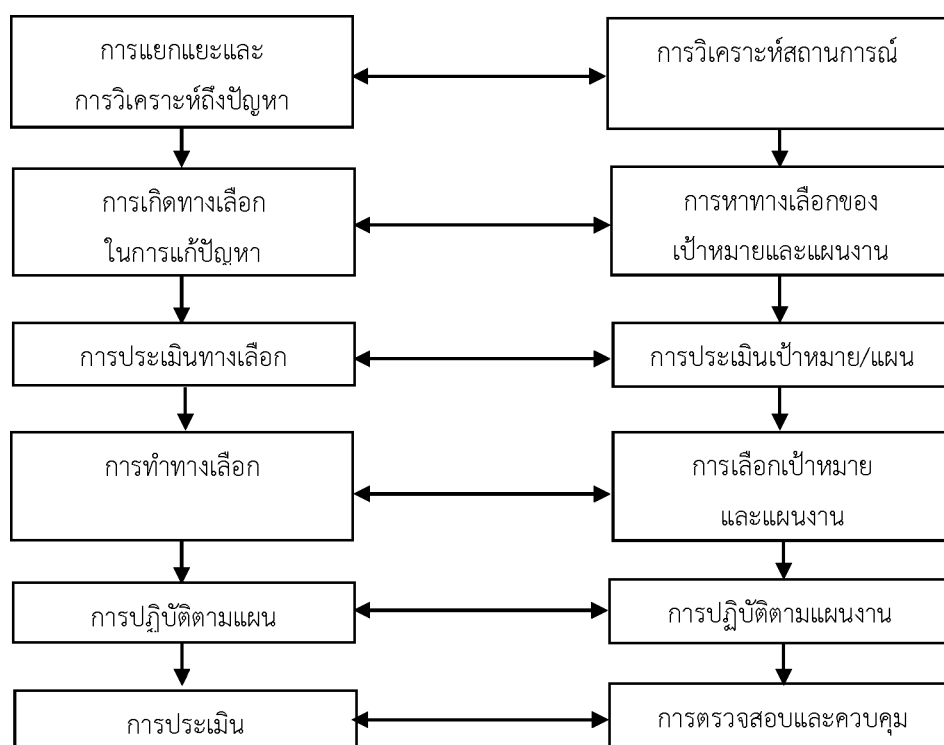
- แผนหลักหรือแผนแม่บท (Strategic of Corporate Planning) หมายถึง แผนหลัก ขององค์การครอบคลุมเรื่องต่างๆ โดยส่วนรวมทั้งหมด
- แผนหน้าที่หรือแผนย่อย (Tactic of Functions Planning) หมายถึง แผนปฏิบัติการ ซึ่งจัดทำขึ้นตามลักษณะภาระหน้าที่งานตามที่จำแนกไว้ในองค์การ

๔. การวางแผนตามขอบเขตความครอบคลุมของแผนเป็นแผนที่คำนึงการปฏิบัติที่มีมักจะกำหนดไว้ คือ วัตถุประสงค์นโยบาย (Policy) ระเบียบวิธีการปฏิบัติงาน (Procedures) กฎ (Rule) แผนงาน (Program) งบประมาณ (Budget) มาตรฐาน (Standard) หรือ บรรทัดฐานเกณฑ์อ้างอิง และวิธีการทำงาน (Method)

^{๓๐}วิเชียร วิทยอดม, องค์การและการจัดการ, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: ธนัษการพิมพ์, ๒๕๕๔), หน้า ๓๔-๔๔.

ขั้นตอนของการตัดสินใจโดยทั่วไป

ขั้นตอนการวางแผนที่เป็นทางการ

แผนภาพที่ ๒.๑ เปรียบเทียบขั้นตอนการวางแผนและขั้นตอนการตัดสินใจ^{๓๑}

สำหรับขั้นตอนของการวางแผนเบื้องต้น เมื่อนำมาแสดงเปรียบเทียบกับขั้นตอนการตัดสินใจซึ่งใช้ในการดำเนินการบริหารจัดการปกติโดยทั่วไปซึ่งทำให้เห็นถึงความแตกต่างที่ชัดเจนคือ การตัดสินใจโดยทั่วไปนั้นเป็นการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ส่วนการวางแผน วิเคราะห์และกำหนด เป้าหมายไว้ก่อนเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ แสดงการเปรียบเทียบได้ดังแผนภาพที่ผ่านมา

การวางแผนงานขององค์การต่างๆ นั้น เนื่องจากแต่ละองค์การมีบริบทที่แตกต่างกัน จึงอาจมีข้อจำกัดในการกำหนดการวางแผนให้รอบคอบรัดกุมได้ในที่นี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ถึงอุปสรรคหรือข้อจำกัดที่อาจทำให้การวางแผนไม่อาจดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายที่แต่ละองค์การต้องการได้ มีข้อมูลของข้อจำกัดที่ต้องพิจารณา ดังนี้ คือ ๑) ข้อจำกัดเกี่ยวกับข้อมูล ได้แก่ ความน่าเชื่อถือ (Reliability) และความถูกต้องเที่ยงตรง (Validity) ของข้อมูล ๒) ข้อจำกัดเกี่ยวกับการทำนายอนาคต ๓) ข้อจำกัดเกี่ยวกับการใช้ดุลยพินิจของผู้ปฏิบัติ ๔) ข้อจำกัดเกี่ยวกับเวลาและค่าใช้จ่าย ๕) ข้อจำกัด เกี่ยวกับตัวผู้วางแผน ๖) ข้อจำกัดเกี่ยวกับค่านิยมของผู้บริหาร ๗) ข้อจำกัดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม และ ๘) ข้อจำกัดในการใช้เป็นเครื่องมือผลงาน

อย่างไรก็ตาม หลักสำคัญสำหรับการวางแผนก็คือ ตัวของผู้ร่วมวางแผน ว่ามีความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญ และมีความคิดริเริ่มอย่างไรที่จะสามารถพิจารณา และ

^{๓๑}Thomas S. Bateman and Scott A. Snell, **Management**, 4 th edition, (McGraw-Hill Companies, Inc., Copyright 1999), p. 125.

กำหนดลักษณะของแผนที่ดี เพื่อให้เป็นแผนที่มีคุณภาพ ซึ่งสามารถนำไปปฏิบัติให้บังเกิดผลได้อย่างแท้จริง ลักษณะของแผนที่ดีและเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปนั้น ควรจะมีลักษณะดังต่อไปนี้

๑. มีความยืดหยุ่น (Flexibility) เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์อยู่เสมอ
๒. มีความครอบคลุม (Comprehensiveness) ผสมผสานหรือรวมเอาความสัมพันธ์ของกิจกรรมต่างๆ เข้าไว้ด้วยกัน
๓. คำนึงค่าใช้จ่าย (Cost-effectiveness) ทั้งขณะวางแผนและการนำแผนไปปฏิบัติ
๔. มีความชัดเจน (Specificity) ใครทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร ใครเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการวางแผนและการนำแผนไปปฏิบัติ
๕. ระยะเวลาของแผน (Time Span) กำหนดวันเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดของแผนไว้อย่างชัดเจน
๖. ความเป็นทางการ (Formality) การดำเนินการในรูปแบบของเอกสารที่เป็นทางการ
๗. เป็นความลับ (Confidentiality) รู้เฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องเท่านั้น
๘. ความมีเหตุผล (Rationality) อยู่บนพื้นฐานแห่งความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ
๙. ความสอดคล้อง (Relevance) สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนโยบายขององค์การ
๑๐. การเน้นที่อนาคต (Future Oriented) คาดการณ์ผลในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๑๑. มีความต่อเนื่อง (Continuous Process) เป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่องกับโครงการเดิม

สรุปได้ว่า การวางแผนมีขั้นตอนและความสำคัญต่อการดำเนินงานขององค์การเป็นอย่างดี นอกจากนี้ประโยชน์ของการวางแผนคือทำให้เกิดการแข่งขันกันพัฒนา ทำให้เกิดนวัตกรรม และการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ เพราะในการวางแผนช่วยให้ผู้วางแผนเกิดการพัฒนาแนวความคิดใหม่ ๆ มีการปรับแนวทางของแผนเสียใหม่ให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งจะทำให้สามารถค้นพบโอกาสในการดำเนินการใหม่ ๆ ที่จะประโยชน์ต่อองค์การได้มากยิ่งขึ้น

๒. การจัดองค์การ (Organizing)

การจัดองค์การ ประกอบด้วย การจัดบุคลากร แบ่งแผนงาน และจัดสรรทรัพยากรต่างๆ ให้เหมาะสม สอดคล้องกับแผนงาน เพื่อให้องค์การสามารถดำเนินการตามแผนให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนด^{๓๒} การจัดองค์การจึงต้องมีการวางโครงสร้างองค์การที่สามารถเอื้ออำนวยให้กิจกรรมต่างๆ ปฏิบัติงานไปตามกระบวนการขององค์การ ซึ่งจะต้องมีการจัดระเบียบให้กิจกรรมต่างๆ ขององค์การมีความสัมพันธ์กันและสามารถใช้ทรัพยากรทางการบริหารให้เกิดประโยชน์กับองค์การได้มากที่สุด ต้องมีการกำหนดขอบเขตของอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบตามโครงสร้างขององค์การให้มีความชัดเจนและเหมาะสมกับความรู้ ความสามารถด้วย โครงสร้างขององค์การจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

๑. การรวมอำนาจ (Centralization) และการกระจายอำนาจ (Decentralization) คือ การมีอำนาจในการตัดสินใจ (Decision-making) ในเรื่องต่างๆ อาจทำได้ ๒ ลักษณะ คือการ

^{๓๒}Gomez-Mejia, L. Balkin, D. & Cardy, R., อ้างใน สาคร สุขศรีวงศ์, การจัดการ : จากมุมมองนักบริหาร, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท จี.พี. ไชเบอร์พรินท์ จำกัด, ๒๕๕๗), หน้า ๒๖.

กระจายตามหน่วยงานตามแนวนอน (Horizontal Differentiation) และการกระจายตามหน่วยงานตามแนวตั้ง (Vertical Differentiation)

๒. ความชำนาญเฉพาะอย่าง (Specialization) การแบ่งงานกันทำตามความถนัด (Division of Work) แบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ ความชำนาญเฉพาะอย่างตามหน้าที่ (Function Specialization) และความชำนาญเฉพาะอย่างทางสังคม (Social Specialization) เป็นความเชี่ยวชาญในงานวิชาชีพเฉพาะทาง

๓. ลำดับสายของการบังคับบัญชา (Hierarchy of Scalar Chain or Chain of Command)

๔. ช่วงกว้างของการบังคับบัญชา (Span of Control) ขนาดของจำนวนผู้ใต้บังคับบัญชา

๕. ขนาดขององค์การ (Organization Size) ขนาดกลุ่มคน ปริมาณงาน และทรัพยากร

๖. ขนาดของหน่วยงาน (Work Unit Size) หรือการแบ่งงานออกตามแผนงาน (Departmentation) เป็นการรวมกิจกรรมที่มีลักษณะอย่างเดียวกันเข้าไว้ในกลุ่มเดียวกันอาศัย หลักการแบ่งงานกันทำ (Division of Work)

๗. ความเป็นทางการ (Formalization) ควบคุมด้วยกฎ ระเบียบ ข้อบังคับที่เป็นทางการ โครงสร้างองค์การโดยพื้นฐานแล้วมีอยู่ ๒ ประเภท คือ โครงสร้างองค์การที่เป็นทางการ (Formal Organization structure) และโครงสร้างองค์การที่ไม่เป็นทางการ (Informal Organization Structure) โครงสร้างองค์การที่เสนอมาข้างต้นเป็นโครงสร้างองค์การที่เป็นทางการ ส่วนโครงสร้างองค์การที่ไม่เป็นทางการมักซ่อนอยู่ในโครงสร้างที่เป็นทางการอีกชั้นหนึ่ง โครงสร้างองค์การแบบดั้งเดิมจะมีรูปร่างเหมือนแท่งปิรามิดเรียกว่าโครงสร้างตามแนวตั้ง (Vertical structure) ซึ่งมีการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่ออยู่ในช่วงเวลาที่เป็นปกติธรรมดา แต่เมื่อสิ่งแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โครงสร้างองค์การแบบแนวตั้งมีช่วงห่างของขอบเขตการบังคับบัญชาระหว่างชั้นและระหว่างแผนกมาก ทำให้ไม่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วในยุคโลกาภิวัตน์ได้ องค์การในปัจจุบันจำนวนมากกำลังมีการเปลี่ยนการทำงานเป็นแนวนอน (Horizontal structure) มากขึ้น โดยเปลี่ยนไปเน้นที่กระบวนการทำงานให้สัมฤทธิ์ผลมากกว่าเน้นที่หน้าที่ของแต่ละแผนกตามโครงสร้างองค์การแบบแนวตั้ง ลักษณะโครงสร้างองค์การสำหรับงานวิจัยนี้คือ โครงสร้างองค์การแบบมีชีวิตจิตใจ (Organic Organization)^{๓๓} มีลักษณะที่สำคัญของโครงสร้างองค์การ คือ

๑. มีโครงสร้างแบบยืดหยุ่น (Flexible structure) ไม่ยึดติดกับโครงสร้างที่มีการปรับโครงสร้างให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในการทำงาน

๒. มีการกระจายอำนาจผู้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจไม่ผูกขาดการตัดสินใจที่ไว้ผู้บังคับบัญชา

๓. มีการทำงานเป็นทีม (Team Work) ทีมงานจะช่วยผลักดันงานให้บรรลุผลสำเร็จโดยสมาชิกแต่ละคนอาจทำงานหลายด้าน มีความชำนาญทั่วไป (Generalist) ไม่มีการแบ่งหน้าที่ชัดเจนในลักษณะแบ่งงานกันทำ

^{๓๓}ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์, ทฤษฎีองค์การสมัยใหม่, (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์อักษร, ๒๕๕๖), หน้า ๔๐-๔๑.

๔. เน้นผลงานมากกว่ากฎระเบียบ (Performance Oriented) กฎระเบียบจะกำหนดเท่าที่จำเป็น โดยจะมองกฎระเบียบเป็นเพียงเครื่องมือที่ช่วยในการทำงาน หากไม่เหมาะสมก็สามารถปรับเปลี่ยนได้ และยึดผลงานเป็นหลักมากกว่า

๕. การติดต่อสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ (Informal Communication) สมาชิกสามารถติดต่อสื่อสารถึงกันได้ในระดับโดยตรง ไม่ต้องผ่านโครงสร้างของสายการบังคับบัญชา

นอกจากนี้ อาจดำเนินการเฉพาะภาระงานโดยการจัดการแบบโครงการ (Project Organization) โดยมีหัวหน้าโครงการเป็นผู้รับผิดชอบการบริหารงานตามโครงการให้เสร็จสิ้นภายใต้เงื่อนไข เงื่อนไขเวลา งบประมาณ จำนวนบุคลากรที่กำหนด การจัดการแบบชั่วคราวนี้แม้จะมีข้อดีในเรื่องความคล่องตัวในการปฏิบัติงานสูง แต่มีข้อเสียบางประการ เช่น ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินการสูง และเป็นปัญหาต่อการจัดระบบนโยบายงานบุคคลและปัญหาขาดการพัฒนาศักยภาพของการทำงานประจำ เป็นต้น

สรุปได้ว่า การจัดการโครงการ คือ การจัดบุคลากร แบ่งแผนงาน และจัดสรรทรัพยากรต่างๆ ให้เหมาะสม สอดคล้องกับแผนงาน เพื่อให้องค์การสามารถดำเนินการตามแผนให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนด ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้บริหารหรือผู้ออกแบบองค์การ ในการตรวจสอบกิจการและสถานการณ์ต่างๆ และการออกแบบองค์การในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้องค์การบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้

การวางแผน และการจัดการ ที่ผ่านมามีจัดได้ว่าอยู่ในส่วนของการคิดซึ่งเป็นนามธรรม เพื่อให้ส่วนการคิดนำไปสู่การปฏิบัติที่สำเร็จเป็นรูปธรรมจะต้องอาศัยสมาชิกในองค์การ ซึ่งหมายถึงตนเองและผู้อื่นร่วมกันทำงาน และเพื่อให้สมาชิกสามารถทำงานได้ตามความรู้ ความสามารถอย่างเต็มที่และบรรลุตามวัตถุประสงค์ จะต้องอาศัยกิจกรรมในลำดับต่อไปที่เรียกว่า การชี้นำ

๓. การชี้นำ (Leading)

การชี้นำ จัดว่าเป็นหน้าที่ทางการบริหาร (Management Function) ที่สำคัญอีกหน้าที่หนึ่ง ต่อจากการจัดการ ประกอบด้วยเนื้อหาที่สำคัญ ๒ เรื่อง คือ ภาวะผู้นำ (Leadership) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการพัฒนาตัวผู้บริหารเอง และการจูงใจ (Motivation) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการชักจูงหรือกระตุ้นให้ผู้อื่นทำงานได้เต็มที่ตามความรู้ความสามารถ ด้วยการติดต่อสื่อสาร (Communication) สำหรับการชี้นำนี้ถ้าจะให้ได้ผลดีต้องยึดหลักการที่สำคัญ ๒ ประการ คือ

๑. ปรับวัตถุประสงค์ของบุคคลให้เข้ากับวัตถุประสงค์ขององค์การ (Harmony of Objective)

๒. การให้มีส่วนร่วมในการบริหาร (Participation) ซึ่งเป็นแนวความคิดในการบริหารแผนใหม่ที่มุ่งจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมรับผิดชอบและร่วมมือในองค์การ เพื่อปฏิบัติงานนั้นให้สำเร็จ การมีส่วนร่วมในการบริหารงานอาจจะประกอบไปด้วยอย่างใดอย่างหนึ่ง คือ ๑) การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ๒) การมีส่วนร่วมในการยอมรับเป้าหมายขององค์การ และ ๓) การมีส่วนร่วมในหน้าที่ความรับผิดชอบ^{๓๔}

^{๓๔}ประจวบ เพิ่มสุวรรณ, การจัดการ, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, ๒๕๕๔), หน้า ๑๒๙-๑๓๐.

การชี้แนะ เป็นศิลปะที่สำคัญอย่างหนึ่งของการบริหารและเป็นเทคนิคที่สำคัญด้วยเพราะหากการชี้แนะไม่ดีไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ขององค์การหรือสถานการณ์ การตอบสนองอาจจะไม่ได้ผล ตามที่ผู้บังคับบัญชาหรือหัวหน้างาน มอบหมายงานให้ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือเพื่อนร่วมงานปฏิบัติจัดทำ ซึ่งอาจดำเนินการโดยการชี้แนะวิธีปฏิบัติให้ด้วย เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยดีและบรรลุเป้าหมายขององค์การได้ การชี้แนะสามารถจำแนกตามลักษณะของการปฏิบัติงานได้ ๔ แบบ คือ

๑. แบบออกคำสั่ง (Command) การชี้แนะในลักษณะนี้มักจะใช้ในกรณีที่มีเหตุฉุกเฉินหรือเร่งด่วนต้องการให้ลงมือปฏิบัติงานทันที หรือต้องการให้มีการควบคุมอย่างเคร่งครัด

๒. แบบขอร้อง (Request) การชี้แนะในลักษณะนี้เป็นไปในทางขอร้องหรือเป็นการจูงใจให้ปฏิบัติงาน การชี้แนะในกรณีนี้มักใช้ในงานปกติเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานใช้ดุลพินิจในการปฏิบัติงานบ้าง หรืออาจใช้กับผู้เข้าปฏิบัติงานใหม่ เพื่อมิให้เกิดความตื่นตระหนกกลัวมากเกินไป

๓. แบบให้คำแนะนำ (Suggest) การชี้แนะในลักษณะนี้เป็นไปในทางส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานมีความคิดริเริ่มในการทำงาน ควรใช้กับผู้ที่เคยทำงานอยู่แล้วหรือเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในงานนั้นดีอยู่แล้ว

๔. แบบอาสาสมัคร (Volunteer) การชี้แนะในลักษณะนี้นิยมใช้กับการปฏิบัติงานนอกเหนือจากงานที่ต้องทำ เช่น ต้องการผู้ปฏิบัติงานล่วงเวลาหรือปฏิบัติงานพิเศษ ซึ่งงานในลักษณะนี้ต้องการผู้อาสาสมัครทำเองโดยมิต้องบังคับการชี้แนะหรือการออกคำสั่งโดยปกติในการทำงานมีสองประเภทคือ การสั่งเป็นลายลักษณ์อักษรเป็นทางการ และการสั่งด้วยวาจาแบบไม่เป็นทางการ ซึ่งมักจะไม้ออกคำสั่งแบบใดแบบหนึ่ง แต่เพียงอย่างเดียวแต่มักจะออกควบคู่กันไป เพราะงานบางอย่างควรออกด้วยลายลักษณ์อักษร งานบางอย่างควรออกคำสั่งด้วยวาจา และงานบางอย่างควรใช้ทั้งสองอย่างร่วมกันในการบังคับบัญชา เพื่อให้สามารถบรรลุผลตามเป้าหมายของงาน ต้องคำนึงถึงลักษณะการชี้แนะหรือออกคำสั่งที่ดี ดังนี้

๑. ต้องเป็นการสั่งที่ผู้รับคำสั่งสามารถปฏิบัติได้
๒. หลีกเลี่ยงการออกคำสั่งหลายอย่างหรือมากกว่าหนึ่งเรื่องในเวลาเดียวกันต้องพิจารณาความสามารถของบุคคลและความยากง่ายของงานประกอบด้วย
๓. คำสั่งนั้นจะต้องให้อ่านาง เวลา และอุปกรณ์ต่างๆ เพียงพอในการปฏิบัติ
๔. คำสั่งจะต้องชอบด้วยกฎหมายขนบธรรมเนียมอันดีงาม
๕. คำสั่งควรชัดเจน ไม่ใช่ภาษาคลุมเครือ ออกคำสั่งให้ชัดเจน หากเป็นสิ่งสำคัญควรเลือกใช้สื่อโดยการเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร พร้อมทั้งบอกเหตุผลประกอบ
๖. คำสั่งควรสมบูรณ์ ถูกต้อง ไม่ขัดแย้งกับคำสั่งเดิม
๗. คำสั่งนั้นเป็นสิ่งที่ผู้รับคำสั่งสนใจ ทำหาย เชิญชวนให้ปฏิบัติตาม
๘. ต้องออกคำสั่งด้วยเหตุผลที่เพียงพอ ไม่ออกคำสั่งด้วยอารมณ์ หลีกเลี่ยงการว่ากล่าวผู้ใต้บังคับบัญชาต่อหน้าคนส่วนใหญ่ ให้รางวัล คำชมเชย เมื่อปฏิบัติงานดี
๙. ต้องมีความรับผิดชอบต่อคำสั่งที่ได้ออกไปแล้ว
๑๐. ไม่นำเรื่องในครอบครัว เรื่องส่วนตัว ที่ไม่เหมาะสมมายุ่งเกี่ยวกับเรื่องงานจะทำให้ขาดหลักการบังคับบัญชา
๑๑. ไม่มอบหมายงานให้เฉพาะคนที่สนิทเท่านั้น อาจก่อให้เกิดความแตกแยกได้

๑๒. ไม่ออกคำสั่งข้ามชั้นสายการบังคับบัญชา อาจเกิดความเข้าใจผิดหรือความขัดแย้ง

๑๓. พัฒนาฝึกอบรม ผู้ใต้บังคับบัญชาให้มีสมรรถภาพพร้อมที่จะทำงานทันสภาพการอยู่

เสมอ

นอกจากนี้ ผู้บริหารหรือผู้นำต้องระมัดระวังในการออกคำสั่งหรือชี้แนะในการสั่งการ ดังนี้

๑. ต้องไม่ออกคำสั่งเพราะถูกอิทธิพลครอบงำ

๒. ต้องไม่สั่งการโดยปราศจากการพิจารณาอย่างรอบคอบ

๓. ต้องไม่สั่งการในงานที่ไม่ใช่อำนาจหน้าที่ของตน

๔. ต้องไม่สั่งการโดยปราศจากความรับผิดชอบ

๕. ต้องไม่สั่งการโดยขาดความรู้ในเรื่องนั้นๆ

สำหรับการบริหารจัดการองค์การให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์แล้ว จะใช้อำนาจสั่งการแต่เพียงอย่างเดียวไม่ได้ ต้องอาศัยการจูงใจ (Motivation) ซึ่งควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์อันเกิดจากความต้องการ (Needs) พลังกดดัน (Drives) หรือความปรารถนา (Desires) ที่จะพยายามดิ้นรนเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ซึ่งอาจจะเกิดมาตามธรรมชาติหรือจากการเรียนรู้ได้แรงจูงใจเกิดจากสิ่งเร้าทั้งภายในและภายนอกตัวบุคคลนั้นๆ ในส่วนของแรงจูงใจภายใน ได้แก่ ความรู้สึกต้องการ หรือขาดอะไรบางอย่าง จึงเป็นพลังชักจูงหรือกระตุ้นให้มนุษย์ประกอบกิจกรรมเพื่อทดแทนสิ่งที่ขาดหรือต้องการนั้น ส่วนแรงจูงใจภายนอก ได้แก่ สิ่งใดก็ตามที่มาแรงเร้า และเสริมสร้างความปรารถนาในการประกอบกิจกรรมในตัวมนุษย์ ซึ่งแรงจูงใจนี้อาจเกิดจากสิ่งเร้าภายในหรือภายนอกแต่เพียงอย่างเดียว หรือทั้งสองอย่างพร้อมกันได้ อาจกล่าวได้ว่าแรงจูงใจทำให้เกิดพฤติกรรมซึ่งเกิดจากความต้องการของมนุษย์ ซึ่งความต้องการเป็นสิ่งเร้าภายในที่สำคัญกับการเกิดพฤติกรรม นอกจากนี้ยังมีสิ่งเร้าอื่นๆ เช่น การยอมรับของสังคมเป็นเหตุให้เกิดแรงจูงใจได้

นักจิตวิทยาส่วนใหญ่จำแนกแรงจูงใจออกเป็น ๒ ประเภทได้แก่ แรงจูงใจทางกายภาพ หรือ แรงจูงใจทางสรีระ (Physiological Motives) ซึ่งเป็นแรงจูงใจที่เกิดจากความต้องการจำเป็นทางร่างกาย ซึ่งเป็นความขาด หรือ ความพร่องที่เกิดภายในตัวมนุษย์ และแรงจูงใจทางจิตวิทยาหรือแรงจูงใจทางสังคม (Psychological Motives) เป็นแรงจูงใจที่เกิดความต้องการทางจิตใจและสังคม โดยทั่วไปเกิดจากการเรียนรู้และมีการพัฒนาต่อเนื่อง จากการที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ถึงแม้ไม่ได้ตอบสนองก็ไม่มีผลโดยตรงต่อการมีชีวิตอยู่ แต่มีผลต่ออารมณ์ ความรู้สึกและสภาพจิตใจของบุคคล ทฤษฎีที่สามารถสร้างแรงจูงใจในการทำงานได้และเหมาะสมกับการวิจัยนี้ได้แก่ ทฤษฎี ความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์ (Hierarchy of Needs)^{๓๕} มาสโลว์มองว่าแรงจูงใจของคนเรา มาจากความต้องการพฤติกรรมของคนเรามุ่งไปสู่การตอบสนอง ความพอใจ มาสโลว์แบ่งความต้องการพื้นฐานของมนุษย์เป็น ๕ ระดับ ด้วยกัน ได้แก่

๑. ความต้องการทางสรีระ (Physiological Needs) หมายถึง ความต้องการพื้นฐานของร่างกายซึ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต ได้แก่ ความต้องการอาหาร น้ำ อากาศ เสื้อผ้า ฯลฯ

๒. ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Safety Needs) หมายถึง ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ เช่น มีอาชีพที่มั่นคง มีการออมทรัพย์หรือสะสมทรัพย์

^{๓๕} A.H. Maslow, "A Theory of Human Motivation", *Psychological Review*, 50(4) (1943):

๓. ความต้องการความรักและเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ (Love and Belonging Needs) หมายถึง ความต้องการที่จะเป็นที่รักของผู้อื่น และต้องการมีสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่น รวมทั้งเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ เพราะมนุษย์ทุกคนย่อมต้องการเพื่อนไม่ต้องการรู้สึกเหงา

๔. ความต้องการที่จะรู้สึกว่ามีค่า (Esteem Needs) หมายถึง ความปรารถนาที่จะมองตนเองว่ามีคุณค่าสูง เป็นที่น่าเคารพยกย่องจากทั้งตนเองและผู้อื่น ต้องการที่จะให้ผู้อื่นเห็นว่าตนมีความสามารถ มีคุณค่า มีเกียรติ มีตำแหน่งฐานะ

๕. ความต้องการที่จะรู้จักตนเองตามสภาพที่แท้จริง และพัฒนาศักยภาพของตน (Self-Actualization Needs) หมายถึง ความต้องการที่จะรู้จักและเข้าใจตนเองตามสภาพที่แท้จริง เพื่อ พัฒนาชีวิตของตนเองให้สมบูรณ์ (Self-fulfillment) รู้จักค่านิยม ความสามารถและมีความจริงใจต่อ ตนเอง ปรารถนาที่จะเป็นคนที่ดีที่สุดของตนเอง มีสติในการปรับตัว เปิดโอกาสให้ตนเองเผชิญกับ ความจริงของชีวิต และเผชิญกับสิ่งแวดล้อมใหม่ๆ โดยคิดว่าเป็นสิ่งที่ท้าทายและน่าตื่นเต้น กระบวนการที่จะพัฒนาตนเองเต็มที่ตามศักยภาพของตนเองเป็นกระบวนการที่ไม่มีจุดจบ ตลอดเวลาที่มีชีวิตอยู่ มนุษย์ทุกคนต้องการที่จะพัฒนาตนเองเต็มที่ตามศักยภาพ

นอกจากนี้ การสร้างแรงจูงใจภายนอกที่ใช้กันโดยทั่วไปมีวิธีการดังต่อไปนี้ คือ

๑. การแข่งขันและการร่วมมือ (Completion and Co-operation) วิธีนี้ใช้เพื่อให้เกิดความมานะพยายามปรับปรุงตนเองขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งอาจเป็นแบบให้แข่งกับสถิติของตนเอง แข่งกับเพื่อนหรืออาจารย์ร่วมกันเป็นทีม

๒. การให้รางวัลและการลงโทษ (Reward and Punishment)^{๓๖} การให้รางวัลอาจเป็นสิ่งของ คำชม เกียรติยศ เงิน อาหาร ฯลฯ ส่วนการลงโทษอาจเป็นการดุด่า หรือการตำหนิ ฯลฯ วิธีนี้นักจิตวิทยามีความเห็นว่าก่อนใช้ต้องคิดให้ดี

๓. การชมเชยและการตำหนิ (Praise and Blame) วิธีนี้ถือเป็นการให้รางวัลและการลงโทษแบบหนึ่ง นักจิตวิทยามีความเห็นว่า โดยทั่วไปแล้วการให้คำชมเชยเป็นผลดีต่อบุคลากรมากกว่าการให้รางวัลสิ่งของ และการชมเชยให้ผลดีมากกว่าการตำหนิ ส่วนระหว่างการชมเชย การ ตำหนิ กับการไม่ชมเชย ไม่ตำหนิ ผลการศึกษาพบว่า การชมเชยและตำหนิให้ผลดีต่อบุคลากรมากกว่า ไม่ชมเชย ไม่ตำหนิ นอกจากนั้นยังพบว่า การตำหนิให้ผลดีต่อบุคลากรที่มีระดับสติปัญญาค่อนข้างสูง ส่วนผู้ที่มีระดับสติปัญญาค่อนข้างต่ำ การชมเชยให้ผลดีมากกว่า

สรุปได้ว่า การชี้นำเป็นหน้าที่ทางการบริหาร (Management Function) ที่สำคัญอีกหน้าที่หนึ่งสำหรับการบริหารจัดการองค์การในเชิงปฏิบัติ การสั่งให้บุคคลที่อยู่ปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่ง และตรวจสอบดูแลการทำงานของผู้นั้นได้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงาน ว่าได้ปฏิบัติตามคำสั่งนั้นตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการหรือไม่ โดยเกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำ (Leadership) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการพัฒนาตัวผู้บริหารเอง และ การจูงใจ (Motivation) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการชักจูงหรือกระตุ้นให้ผู้อื่นทำงานได้เต็มที่ตามความรู้ความสามารถ ด้วยการติดต่อสื่อสาร (Communication) ระหว่างกัน

^{๓๖}Rensis Likert, *The Human Organization: Its Management and Value*, (McGraw-Hill, New York, 2012) p. 172.

๔. การควบคุม (Controlling)

การควบคุม เป็นการควบคุมองค์การให้การดำเนินงานต่างๆ ภายในองค์การ เป็นไปตามแผน ความคาดหวังหรือมาตรฐานที่กำหนด^{๓๗} การควบคุมจัดว่าเป็นกระบวนการในการเฝ้าตรวจสอบ กิจกรรมและการกำกับแก้ไขจุดที่มีการเบี่ยงเบนไปจากเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ให้มีความถูกต้อง ระบบการ ควบคุมที่มีประสิทธิผลนั้น ต้องเป็นสิ่งที่แน่ใจได้ว่ากิจกรรมนั้นถูกทำขึ้นมาอย่างสมบูรณ์ เพื่อนำไปสู่ การบรรลุเป้าหมายขององค์การ เกณฑ์มาตรฐานที่ใช้สำหรับการวัดประสิทธิผลของระบบการควบคุม จะเป็นตัวช่วยอำนวยความสะดวก เพื่อที่จะทำให้ไปสู่เป้าหมายได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถช่วย ผู้บริหารให้สามารถปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมายขององค์การได้ เมื่อมีระบบการควบคุมที่ดี การควบคุมจึงเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับการบริหารจัดการองค์การ และการประเมินผลของโครงการหรือ กิจกรรมที่ดำเนินไปในการบริหารจัดการองค์การ ความสำคัญของการควบคุม^{๓๘} ได้แก่ ๑) ช่วยป้องกันความผิดพลาด ๒) ช่วยในการสนองต่อสภาพแวดล้อม ๓) ช่วยลดต้นทุน ๔) ช่วยจัดการกับความซับซ้อนขององค์การ และ ๕) ช่วยให้เกิดนวัตกรรมสำหรับการควบคุมในการ บริหารจัดการนั้นมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ^{๓๙} คือ

๑. เพื่อบังคับให้ผลงานมีมาตรฐานถูกต้อง ตามที่ได้กำหนดไว้และเพื่อเป็นการเพิ่ม ประสิทธิภาพในการทำงาน
๒. เพื่อป้องกันรักษาสินทรัพย์ขององค์การหรือหน่วยงานไม่ให้สูญหายหรือมีการใช้ผิด วัตถุประสงค์
๓. เพื่อให้คุณภาพของการปฏิบัติงานหรือบริการมีมาตรฐาน
๔. เพื่อให้มีการจำกัดขอบเขตการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานต่างๆ โดยไม่ต้องขออนุมัติ จากผู้บริหารชั้นสูงอีกครั้งหนึ่ง
๕. เพื่อวัดและตรวจสอบความก้าวหน้าของงานต่างๆ ที่กำลังดำเนินอยู่
๖. เพื่อใช้ประกอบในการวางแผนและกำหนดแผนการปฏิบัติงานในรายละเอียดต่างๆ
๗. เพื่อช่วยผู้บริหารระดับสูงให้สามารถจัดความสัมพันธ์ระหว่างงานหรือกลุ่มงานต่างๆ ภายในความรับผิดชอบได้
๘. เพื่อใช้สำหรับการประเมินผลการปฏิบัติงานของพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ ซึ่งจะใช้ สำหรับเป็นแนวทางในการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจของผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานได้

การพยายามหาความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการต่างๆ ที่เกิดขึ้นในองค์การและเป้าหมาย ขององค์การนั้น การกำหนดวัตถุประสงค์ขององค์การไว้เพียงด้านเดียว จึงเป็นไปได้และ เปรียบเสมือนกับความพยายามที่จะหาสูตรวิเศษที่จะมาแก้ตัดสินปัญหาต่างๆ ขององค์การได้ทุกชนิด ซึ่งทำให้ดูเหมือนการไม่สมเหตุสมผล ดังนั้น องค์การควรที่จะกำหนดวัตถุประสงค์ในทุกๆ ด้าน ที่จะ

^{๓๗}Gomez-Mejia, L. Balkin, D. & Cardy, R., อ้างใน สาคร สุขศรีวงศ์, การจัดการ : จากมุมมองนัก บริหาร, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท จี.พี. ไซเบอร์พริ้นท์ จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๒๗.

^{๓๘}พัชสิรี ชมภูคำ, องค์การและการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ แมคกรอ-ฮิล, ๒๕๕๒), หน้า ๒๑๗.

^{๓๙}คิระ คิริเสาวลักษณ์, การบริหารราชการส่วนภูมิภาค, สาขาวิชาวิทยาการจัดการ, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๗๘.

ส่งผลกระทบโดยตรงต่อความเติบโตแบบยั่งยืน ในระยะยาวขององค์การ^{๔๐} วัตถุประสงค์ในการบริหาร องค์การหรือกิจการธุรกิจ คือ

๑. การกำหนดจุดยืนหรือส่วนแบ่งด้านการตลาด (Market Product standing)
๒. การวิจัยและพัฒนาสิ่งใหม่ๆ หรือนวัตกรรม (Innovation)
๓. ผลผลิตหรือผลผลิต (Productivity) ในแง่ประสิทธิภาพและคุณภาพ
๔. ทรัพยากรทางกายภาพและทางการเงิน (Physical and Financial Resource)
๕. ผลกำไร (Profitability) ที่ต้องการ
๖. ผลที่คาดหวังด้านการพัฒนาการบริหาร (Management Performance and Development)
๗. ผลการปฏิบัติงานและทัศนคติของพนักงาน (Worker Performance and Attitude)
๘. ความรับผิดชอบต่อสาธารณะ (Public Responsibility)

วัตถุประสงค์ของการควบคุม เป็นสิ่งสำคัญประการแรกในการควบคุมองค์การ เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ ผู้บริหารองค์การควรที่จะกำหนดวัตถุประสงค์ในทุกด้านที่จะส่งผลกระทบโดยตรงต่อความเติบโตอย่างยั่งยืนขององค์การ ซึ่งการควบคุมที่นำมาใช้ในองค์การสามารถแบ่งออกได้เป็น ๓ ประเภท^{๔๑} คือ

๑. การควบคุมที่เป็นทางการ (Bureaucratic Control) การควบคุมที่เป็นทางการ คือ การใช้กฎ ระเบียบ มาตรฐานการปฏิบัติงาน เป็นสิ่งกำหนดและควบคุมพฤติกรรมของคน ควรทำให้เป็นลายลักษณ์อักษร อย่างไรก็ตาม การควบคุมแบบนี้ อาจนำมาสู่ข้อเสียได้เช่นกัน คือ กฎระเบียบมากเกินไป ขาดความยืดหยุ่น อาจนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเคยชิน และอาจเกิดการต่อต้านขึ้น

๒. การควบคุมโดยกลุ่ม (Clan Control) การควบคุมโดยกลุ่ม คือ การควบคุมที่ไม่มีการบอกแนวทางปฏิบัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แต่สิ่งที่พนักงานปฏิบัติจะถูกครอบไว้ด้วยวิธีการของกลุ่ม

๓. การควบคุมโดยการตลาด (Market Control) การควบคุมโดยการตลาด คือการใช้ตัวชี้วัดคุณค่าทางการตลาดมาเป็นมาตรฐานควบคุมผลการดำเนินงาน เป็นการควบคุมโดยใช้กลไกทางการตลาด การควบคุมนับว่าเป็นระบบย่อยในระบบทั้งหมดขององค์การ ซึ่งเป็นระบบแบบแผนใน การติดตาม ประเมินผลสิ่งที่เกิดขึ้นเปรียบเทียบกับสิ่งที่องค์การตั้งเป้าหมายไว้ จากการเป็นระบบทำให้สามารถแบ่งการควบคุมออกได้เป็น ๓ ส่วน คือ สิ่งนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลลัพธ์ (Output) ดังต่อไปนี้

๑. ควบคุมสิ่งนำเข้า (Feedforward Control) การควบคุมนี้เป็นการควบคุมสิ่งนำเข้าต่างๆ ในองค์การไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรมนุษย์ วัตถุดิบ การเงิน และข้อมูลเพื่อให้มั่นใจได้ว่ามีมาตรฐานตามที่ต้องการ และจะไม่ก่อให้เกิดปัญหาขึ้นเมื่อถูกนำมาใช้ดำเนินการ

^{๔๐}Peter F. Drucker, อ้างใน พิเชฐ ทั้งโต, **พื้นฐานทางการจัดการ**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๖๒-๖๓.

^{๔๑}พัชรี ชมภูคำ, **องค์การและการจัดการ**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แมคกรอ-ฮิล, ๒๕๕๒), หน้า ๒๑๗-๒๑๘.

๒. ควบคุมการดำเนินงาน (Concurrent Control) การควบคุมนี้เป็นการควบคุมในขั้นตอนของการเปลี่ยนแปลงสิ่งนำเข้าเป็นผลลัพธ์ โดยเป็นการควบคุมระหว่างที่ดำเนินงาน เพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับทันทีว่า สิ่งนำเข้าได้ถูกแปรรูปไปเป็นผลลัพธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงใด

๓. ควบคุมสิ่งนำออก (Feedback Control) ในการควบคุมสิ่งนำออกนั้นจะมุ่งเน้นที่ผลลัพธ์หรือผลผลิตของกระบวนการ นั่นคือ หลังจากทีกระบวนการได้สิ้นสุดแล้ว จะมีการควบคุมตรวจสอบสิ่งที่เกิดขึ้นจากกระบวนการนั้น

สำหรับการควบคุมถึงแม้จะมีการกำหนดรูปแบบเครื่องมือในการตรวจสอบประเมินผลอย่างไร่อมต้องมีกระบวนการขั้นตอนที่จะต้องดำเนินการ ซึ่งขั้นตอนพื้นฐานโดยทั่วไป มี ๔ ขั้นตอน คือ ๑) ขั้นตอนกำหนดมาตรฐาน ๒) ขั้นตอนเกณฑ์วัดผลการปฏิบัติงาน ๓) ขั้นตอนการเปรียบเทียบผลจากการดำเนินงานกับมาตรฐาน และ ๔) ขั้นตอนการแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างความสำเร็จ ซึ่งการควบคุมถูกนำไปใช้ภายในองค์การเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผนงานและการจัดองค์การ ดังนั้นการควบคุมจึงถูกแบ่งตามระดับของการนำไปปฏิบัติด้วย คือ ๑) การควบคุมระดับปฏิบัติการ (Operational Control) หรือฝ่ายผลิต ๒) การควบคุมระดับกลยุทธ์ (Tactical Control) เป็นแผนในระดับแผนกหรือส่วนงาน ๓) การควบคุมระดับกลยุทธ์ (Strategic Control) เป็นการติดตามว่าองค์การได้บรรลุความสำเร็จตามกลยุทธ์ที่วางไว้หรือไม่

อย่างไรก็ตาม การควบคุมที่สำคัญมากอีกส่วนหนึ่งก็คือ การควบคุมการเงิน (Financial Control) ซึ่งเป็นการควบคุมที่ผู้บริหารส่วนใหญ่สนใจ เนื่องจากเป็นการควบคุมการปัจจัยหลักในการดำเนินงานขององค์การ สามารถบอกถึงผลการดำเนินงานที่ผ่านมาทางธุรกิจในภาพรวม

ส่วนการควบคุมปัจจัยสุดท้าย คือ การควบคุมการผลิต (Production Control) งานด้านการผลิตนับว่าเป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญ ซึ่งตัวชี้วัดผลการดำเนินงานในส่วนนี้มีอยู่ ๒ ชนิด ประกอบด้วย ผลผลิต (Productivity) และคุณภาพ (Quality) โดยการที่จะได้ผลลัพธ์ที่ต้องการนี้ องค์การต้องมีการควบคุมตั้งแต่การนำเข้ากระบวนการผลิต และสิ่งที่ได้ นอกเหนือจากแนวคิดการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์การ (Total Quality Management)

สำหรับการประเมินผล (Evaluating) เป็นส่วนหนึ่งของการควบคุมนิยมใช้ในการประเมินโครงการซึ่งมีความสำคัญสำหรับผู้บริหารหรือผู้สนับสนุนงบประมาณ ในการตัดสินใจปรับปรุงหรือล้มเลิกโครงการ การกำหนดขั้นตอนต่างๆ ในการวิจัยประเมินโครงการ จึงมีความจำเป็นและควรให้มีลักษณะที่เอื้ออำนวยและตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ผลการประเมิน ผู้ใช้ผลการประเมินแต่ละระดับมีความต้องการและความสนใจที่แตกต่างกัน เช่น ผู้บริหารระดับสูงสนใจข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายระดับรองลงมาสนใจข้อมูลเกี่ยวกับการวางแผน ระดับปฏิบัติการสนใจข้อมูลในขั้นตอนการดำเนินโครงการ การดำเนินงานประเมินโครงการตามขั้นตอนต่างๆ ที่เหมาะสมจึงจะทำให้ผลการประเมินมีคุณภาพ ซึ่งสามารถจำแนกขั้นตอนของการประเมินโครงการออกเป็น ๖ ขั้นตอน^{๔๒} คือ

๑. การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ก่อนทำการประเมินโครงการผู้ประเมินจะต้องศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการ เช่น โครงการที่เสนอขออนุมัติ ถ้าเป็นโครงการนำร่องก็ควรศึกษาเอกสารรายงานความก้าวหน้าของโครงการ หรือถ้ามีรายงานผลการประเมินโครงการฉบับ

^{๔๒}เชาว์ อินโย, การประเมินโครงการ, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓),

สมบูรณ์ ก็ควรนำมาศึกษา จะทำให้ผู้ประเมินได้เข้าใจความเป็นมาของโครงการ สภาพแวดล้อม วัตถุประสงค์ ตลอดจนกิจกรรมต่างๆ ซึ่งจะทำให้ผู้ประเมินสามารถกำหนดประเด็นการประเมินและตัวชี้วัดต่อไปได้

๒. การกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมิน ในขั้นตอนนี้ผู้ประเมินจะต้องตอบคำถามให้ได้ว่า จะประเมินโครงการอะไร ประเมินทำไม เพื่อใคร หรือใครเป็นผู้ใช้ผลการประเมินข้อมูลที่จะตอบคำถามเหล่านี้ได้มาจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการ สัมภาษณ์ผู้รับผิดชอบโครงการ

๓. การกำหนดขอบเขตของการประเมิน เป็นขั้นตอนที่สำคัญอีกขั้นตอนหนึ่งที่จะทำให้การประเมินโครงการสามารถดำเนินการได้ และบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ โดยพิจารณาจากพื้นที่ที่จะทำการประเมิน หน่วยงานที่ต้องการติดตาม บุคคลที่ผู้ประเมินต้องสัมภาษณ์ เป็นต้น

๔. การพิจารณากำหนดตัวบ่งชี้และแหล่งข้อมูล การกำหนดตัวบ่งชี้ในการประเมินสามารถ กำหนดได้จากวัตถุประสงค์ของโครงการ หรือจากตัวแบบการประเมินเชิงทฤษฎี เช่น การกำหนดตัวบ่งชี้ จากรูปแบบการประเมินแบบ CIPP Model หรืออาจจะพิจารณาจากความคาดหวังของผู้ใช้ผลการประเมิน ตัวบ่งชี้มีทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เชิงปริมาณนั้น เช่น จำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ ร้อยละของ นักศึกษาที่มีบุตร อัตราส่วนจำนวนนักเรียนต่อครู เป็นต้น ส่วนในเชิงคุณภาพนั้น เช่น ความเหมาะสม ความสอดคล้อง ประสิทธิภาพในการทำงาน เป็นต้น การกำหนดแหล่งข้อมูลนั้น จะต้องสอดคล้องกับ ตัวบ่งชี้ เช่น ต้องการวัดผลสัมฤทธิ์ของโครงการจากการวัดความรู้ของผู้เข้ารับการอบรม แต่ใช้ แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวัด ซึ่งก็ไม่เหมาะสม ข้อมูลที่ต้องการอาจมีการบันทึกไว้แล้ว หรือต้อง ทำการเก็บรวบรวมขึ้นมาใหม่ การพิจารณาคัดเลือกกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับโครงการ เพื่อทำการ สอบถามหรือสัมภาษณ์ มีแนวทางพิจารณาได้ ๒ รูปแบบ คือ

๑) รูปแบบ “จากบนสู่ล่าง” (Top Down) หมายถึง การรวบรวมและวิเคราะห์ ความคิดเห็น จากผู้รับผิดชอบในการดำเนินโครงการ และบุคลากรในเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับโครงการนั้นๆ จาก ผู้รับผิดชอบระดับสูงไปสู่ระดับต่ำ

๒) รูปแบบ “จากล่างสู่บน” (Bottom Up) หมายถึง การรวบรวมและวิเคราะห์ ความคิดเห็น ของผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ รวมทั้งกลุ่มบุคคลเป้าหมายของโครงการและกลุ่มบุคคลที่น่าจะได้รับ ผลกระทบจากโครงการ โดยเริ่มจากผู้รับผิดชอบระดับผู้น้อยหรือระดับล่าง ไปสู่ผู้รับผิดชอบระดับชั้น ผู้ใหญ่หรือระดับบน

๕. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลทำได้ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ ข้อมูลที่ผู้ประเมินเก็บรวบรวมมา ตัวอย่างเช่น ข้อจำนวนผู้เข้าร่วมอบรม ใช้ค่าร้อยละความคิดเห็นต่อ โครงการที่อยู่ในรูปมาตราส่วนประมาณค่า ใช้ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานข้อมูลที่เก็บรวบรวมจาก เอกสาร การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม ฯลฯ ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

๖. การสรุปผลการประเมิน การสรุปผลการประเมินโครงการ ผู้ประเมินควรเน้นประเด็นที่สำคัญดังนี้คือ ผลผลิตจากโครงการ ปัญหา และข้อจำกัดของการดำเนินโครงการ ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงโครงการ นอกจากนั้นควรสรุปผลโครงการไปในด้านอื่นๆ ด้วย เช่น

- ๑) การยอมรับในคุณค่าของโครงการจากกลุ่มเป้าหมาย
- ๒) การขยายผลโครงการและความต้องการของโครงการที่ต่อเนื่อง
- ๓) การก่อให้เกิด “สิ่งใหม่” เช่น เทคโนโลยีหรือเอกสารทางวิชาการ
- ๔) การเปลี่ยนแปลงสถานะแวดล้อมทางกายภาพหรือทางสังคม
- ๕) การเรียนรู้จากการปฏิบัติโครงการที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาศักยภาพบุคคล
- ๖) การแพร่กระจายผลให้เป็นสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ
- ๗) การพัฒนาศักยภาพหรือประสิทธิภาพของโครงการในด้านอื่นๆ

อย่างไรก็ตาม นอกจากกิจกรรมหลักทางการจัดการ ๔ ประการข้างต้น ยังมีกิจกรรมอื่น ๆ ที่ช่วยสนับสนุนกระบวนการจัดการให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การตัดสินใจในการบริหารจัดการ (Managerial Decision Making) การจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management) การบริหารกลุ่ม (Group Management) และการจัดการ ในสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศ (Management in International Environment) เป็นต้น

สรุปได้ว่า แนวคิดและทฤษฎีการบริหารจัดการโครงการ ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การขึ้นนำ และการควบคุมองค์การ ซึ่งการวางแผนโดยทั่วไป ประกอบด้วย การกำหนดขอบเขตของธุรกิจ ตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ ตลอดจนกำหนดวิธีการเพื่อให้สามารถดำเนินงานได้ตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้ ส่วนการจัดองค์การ ประกอบด้วย การจัดบุคลากร แบ่งแผนกงาน และจัดสรรทรัพยากรต่างๆ ให้เหมาะสม สอดคล้องกับแผนงาน เพื่อให้องค์การสามารถดำเนินการตามแผนให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดส่วนการขึ้นนำจัดว่าเป็นหน้าที่ทางการบริหาร (Management Function) ที่สำคัญอีกหน้าที่หนึ่งต่อการจัดการองค์การ ประกอบด้วยเนื้อหาที่สำคัญ ๒ เรื่อง คือ ภาวะผู้นำ (Leadership) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการพัฒนาตัวผู้บริหารเอง และการจูงใจ (Motivation) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการชักจูงหรือกระตุ้นให้ผู้อื่นทำงานได้ เต็มที่ตามความรู้ความสามารถ และการควบคุม เน้นการควบคุมองค์การให้การดำเนินงานต่างๆ ภายในองค์การ เป็นไปตามแผน ความคาดหวังหรือมาตรฐานที่กำหนด รวมทั้งการประเมินผล โครงการซึ่งเน้นกระบวนการหนึ่งในการควบคุมด้วย

การบริหารโดยทั่วไป จะมีลักษณะเป็นกระบวนการวิธีหรือเป็นการกำหนดขั้นตอนในการปฏิบัติงานหรือเป็นลำดับรายการในการบริหาร คือ ในการบริหารจะต้องมีลำดับรายการก่อนหลังว่า จะต้องทำอะไรก่อนและต่อๆ ไปจะทำอะไร ซึ่งจัดไว้ว่าหลักเกณฑ์ตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Management) กระบวนการบริหารจะกำหนดขอบเขตและหน้าที่ตามขั้นตอนต่างๆ ไว้อย่างชัดเจน ซึ่งนักบริหาร นักวิชาการ ตลอดจนนักการศึกษา ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการบริหารไว้ ดังนี้

กระบวนการบริหารของกูลิค และเออร์วิค (Gulick&Urwick) ได้เสนอกระบวนการบริหารไว้ ๗ ประการ ซึ่งเรียกย่อๆว่า “POSDCoRB” โดยมีกระบวนการบริหาร ดังนี้

(๑) การวางแผน (Planning) หมายถึง การคิดเลือกหาทางที่ดีที่สุดในการใช้ทรัพยากรที่มีอย่างประหยัดให้ได้ผลคุ้มค่าที่สุด โดยดำเนินการตามขั้นตอนอย่างมีแบบแผนเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์

(๒) การจัดหน่วยงาน (Organizing) หมายถึง การจัดโครงสร้างอำนาจหน้าที่การแบ่งส่วนงานเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์

(๓) การจัดตัวบุคคล (Staffing) หมายถึง การบริหารด้านบุคลากรอันได้แก่การจัดอัตรากำลัง การสรรหา การรักษาสภาพการทำงาน การควบคุมการปฏิบัติงาน

(๔) การอำนวยการ (Direction) หมายถึง การดำเนินการในการตัดสินใจและการสั่งการในกิจกรรมต่างๆ ให้ดำเนินไปอย่างมีระเบียบแบบแผน ทั้งในลักษณะทั่วๆ ไปและในลักษณะเฉพาะ ตลอดจนการให้คำแนะนำ

(๕) ควบคุมการปฏิบัติงาน (Controlling) หมายถึง การตรวจสอบการปฏิบัติงานของกิจการให้เป็นไปตามกฎ ระเบียบและวัตถุประสงค์

(๖) การประสานงาน (Co-ordination) หมายถึง การร่วมมือกันในการปฏิบัติงานในส่วนต่างๆ ให้ประสานงานสอดคล้องและกลมกลืนกัน

(๗) การรายงาน (Reporting) หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานให้ผู้บริหารและสมาชิกของหน่วยงาน ได้ทราบความเคลื่อนไหวและความก้าวหน้าของกิจการในหน่วยงาน

(๘) การงบประมาณ (Budgeting) หมายถึง การควบคุมการใช้จ่ายเงินให้รอบคอบและรัดกุม รวมถึงการจัดสรรงบประมาณการดำเนินงานซึ่งกระบวนการบริหารงานตามแนวของเดมมิง (Deming) คือ แบบ PDCA ดังนี้

๑) การวางแผน (plan - P)

๒) การปฏิบัติตามแผน (do -D)

๓) การตรวจสอบ (check - C)

๔) การปฏิบัติ (action - A)

กระบวนการบริหารงานทั้ง ๔ ขั้นตอนจะต้องปฏิบัติต่อเนื่องกันไปไม่สิ้นสุดซึ่งเขียนได้ว่า (plan-do-check-act) PDCA ซึ่งเหมือนกับเป็นวงจรอันหนึ่งเรียกว่า วงจรเดมมิง (the deming cycle) วงจรหรือวงล้อ (PDCA) เป็นเครื่องมือการบริหารอย่างต่อเนื่องในการติดตามพัฒนาให้บรรลุ

ทฤษฎีระบบของเดวิดอีสตัน (David Easton) ได้เน้นการบริหารจัดการที่ระบบชัดเจนเป็นการสร้างประสิทธิภาพให้เกิดแก่องค์การตามแนวคิดของทฤษฎีระบบมีสมมติฐานที่สำคัญว่าทุกส่วนของระบบมีความสัมพันธ์กับทุกส่วนอื่นๆ ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้นกับส่วนใดส่วนหนึ่งของระบบ จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นพลวัตรกับส่วนอื่นๆ เนื่องจากส่วนประกอบทุกส่วนของระบบไม่มีความเป็นอิสระต่อกัน จากแนวความคิดนี้ในสายตาของนักบริหารมองว่า องค์การใดๆ ก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจเอกชนหรือรัฐบาล องค์การทุกหน่วยงานต้องได้รับปัจจัยนำเข้า (Input) มากมายหลายประการ ในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน โดยปัจจัยนำเข้าเหล่านี้จะได้รับกระบวนการ (Process) โดยองค์การเพื่อผลิตภัณฑ์หรือปัจจัยนำออก (Output) ที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์^{๔๓}

^{๔๓}วิเชียร วิทยอุดม, **ทฤษฎีองค์การ**, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทธีระฟิล์ม, ๒๕๕๔), หน้า ๖๘.

จากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทางตะวันตก ตามแนวคิดของนักวิชาการที่ได้ศึกษาผ่านมาข้างต้นประมวลผลได้ว่า แนวคิดและทฤษฎีการบริหารจัดการเหล่านี้สามารถนำมาพัฒนาองค์การให้ก้าวหน้าขึ้นได้ สรุปแนวคิดและทฤษฎีการจัดการทางตะวันตก ได้ดังตารางที่ ๒.๓

ตารางที่ ๒.๓ สรุปทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทางตะวันตก

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
สาคร สุขศรีวงศ์ (๒๕๕๗, หน้า ๒๖-๒๗)	กิจกรรมหลักทางการจัดการ ๔ ประการ ตามทฤษฎี POLC ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การชี้นำ การควบคุมองค์การ
Robbins, S. & DeCenzo, D. อ้างใน สาคร สุขศรีวงศ์ (๒๕๕๗, หน้า ๒๖)	การวางแผนโดยทั่วไป ประกอบด้วย การกำหนดขอบเขตของธุรกิจ ตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ ตลอดจนกำหนดวิธีการเพื่อให้สามารถ ดำเนินงานได้ตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้
วิเชียร วิทยอุดม (๒๕๕๕, หน้า ๓๕-๔๔)	ประเภทของการวางแผนแบ่งได้เป็น ๔ ประเภท คือ การวางแผนตาม ระยะเวลา วางแผนตามลักษณะการใช้ การวางแผนตามลำดับขั้นของ องค์การ และ การวางแผนตามขอบเขตความครอบคลุมของแผน
Gomez-Mejia, L. Batkin, D. & Cardy, R. อ้างใน สาคร สุขศรีวงศ์ (๒๕๔๗, หน้า ๒๖)	การจัดองค์การ ประกอบด้วย การจัดบุคลากร แบ่งแผนกงาน และจัดสรรทรัพยากรต่างๆ ให้เหมาะสม สอดคล้องกับแผนงาน เพื่อให้ องค์การสามารถดำเนินการตามแผน ให้บรรลุวัตถุประสงค์และ เป้าหมายที่กำหนด
ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์ (๒๕๔๖, หน้า ๔๐-๔๑)	โครงสร้างองค์การแบบ มีชีวิตจิตใจ (Organic Organization) มีโครงสร้างแบบยืดหยุ่น มีการกระจายอำนาจ มีการทำงานเนิ่นทิม เน้นผลงานมากกว่ากฎระเบียบ และการติดต่อสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ
ประจวบ เพิ่มสุวรรณ (๒๕๕๔, หน้า ๑๒๙.)	หลักการที่สำคัญ ๒ ประการ คือ ปรับวัตถุประสงค์ของบุคคลให้เข้ากับ วัตถุประสงค์ขององค์การ และการให้มีส่วนร่วมในการบริหาร
A.H. Maslow (1943: 370-96)	ทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์ (Hierarchy of Needs) แบ่งความต้องการพื้นฐานของมนุษย์เป็น ๕ ระดับ

ตารางที่ ๒.๓ สรุปทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทางตะวันตก (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
Rensis Likert (1967, p. 172)	เพื่อจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน ผู้นำจะต้องแสดงออกจาก พฤติกรรมที่จะทำให้ผู้บังคับบัญชาเห็นว่าควรให้การสนับสนุนในความสามารถของเขา
พัชรีรี ชมภูคำ (๒๕๕๒, หน้า ๒๑๗)	ความสำคัญของการควบคุม ได้แก่ ๑) ช่วยป้องกันความผิดพลาด ๒) ช่วยในการสนองต่อสภาพแวดล้อม ๓) ช่วยลดต้นทุน ๔) ช่วยจัดการกับความซับซ้อนขององค์กร และ ๕) ช่วยให้เกิดนวัตกรรม
ศิวัะ คิริเสาวลักษณ์ (๒๕๕๓, หน้า ๗๘)	วัตถุประสงค์ที่สำคัญของการควบคุม คือ เพื่อบังคับให้ผลงาน มีมาตรฐาน เพื่อป้องกันรักษาสินทรัพย์ขององค์กร เพื่อให้คุณภาพของ การปฏิบัติงานหรือบริการมีมาตรฐาน เป็นต้น
Peter F. Drucker อั้งโน พิเชฐ ทั้งโต (๒๕๕๕, หน้า ๖๒-๖๓)	การกำหนดวัตถุประสงค์ขององค์กรควรที่จะกำหนดวัตถุประสงค์ในทุกๆ ด้าน ที่จะส่งผลกระทบ โดยตรงต่อความเติบโตแบบยั่งยืน ในระยะยาวขององค์กร
เชาว์ อินโย (๒๕๕๓, หน้า ๑๗)	ผู้บริหารระดับสูงสนใจข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายระดับรองลงมาสนใจ ข้อมูลเกี่ยวกับการวางแผนระดับปฏิบัติการสนใจข้อมูลในขั้นตอนการ ดำเนินโครงการ การประเมินโครงการตามขั้นตอนที่เหมาะสมจึงจะทำให้ผลการประเมินมีคุณภาพ
วิเชียร วิทยอุดม (๒๕๕๔, หน้า ๖๘)	องค์กรทุกหน่วยงานต้องได้รับปัจจัยนำเข้า (Input) มากมายหลายประการ ในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน โดยปัจจัยนำเข้าเหล่านี้จะได้รับกระบวนการ (Process) โดยองค์กรเพื่อผลิตภัณฑ์หรือปัจจัยนำออก (Output) ที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์

๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสินค้าชุมชน

ชุมชน ประกอบด้วย ครอบครัวหลายครอบครัวที่มาอยู่รวมในที่เดียวกัน และมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติ ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ เศรษฐกิจ ก็จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับ “การผลิต การบริโภค และการกระจายผลผลิต คือ การซื้อขายแลกเปลี่ยนผลผลิต”

สินค้าชุมชน จึงหมายถึง การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ ทั้งด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม บริการ ทั้งในด้านการผลิต การบริโภค และการกระจายผลผลิต โดยให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาพื้นฐานทางสินค้าของชุมชนนั้น คือ ให้มีส่วนร่วมคิด ร่วมทำร่วมรับผลประโยชน์ บนรากฐานความสามารถที่มีอยู่จากการใช้ “ทุนของชุมชน” ซึ่งทุนของชุมชนทั้งที่เป็นทุนทางสังคม เช่น วิธีการผลิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศาสนสถาน โรงเรียน ที่ดิน ทรัพยากร การคมนาคมขนส่ง นั่นคือ สมาชิกในชุมชนจะเป็นผู้ตัดสินใจว่า พวกเขาจะผลิตอะไรได้บ้าง ตามศักยภาพและทุนประเภทต่างๆ ที่มีอยู่เราจะผลิตกันอย่างไรแล้วเราจะแบ่งปันผลประโยชน์จากการผลิตกันอย่างไร คือชุมชน คิดเอง ทำเอง แล้วก็ได้เอง ลักษณะสำคัญของสินค้าชุมชน คือ ครอบครัวเป็นหน่วยการผลิตแรงงานของสมาชิกในครอบครัวเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดความพอเพียง ความพึ่งตนเองที่เราพูดถึง ขึ้นอยู่กับการใช้แรงงานเป็นอย่างมาก พึ่งแรงงานในครอบครัว พึ่งทรัพยากรท้องถิ่น พึ่งตนเอง และพึ่งกันเองในชุมชนก่อน และหากจะขายก็ขายในตลาดใกล้ตัว ตลาดภูมิภาค ตลาดภายในประเทศซึ่งจะทำให้เศรษฐกิจชุมชนนั้น ฝังตัวอยู่ในสังคมและวัฒนธรรมแนวคิดสินค้าชุมชนในประเทศไทย

แนวคิดสินค้าชุมชนในสังคมไทย มีอยู่หลายแนวทาง แต่มีเป้าหมายในการนำชุมชนไปสู่การพึ่งตนเอง ทั้งแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ทฤษฎีใหม่ วิสาหกิจชุมชน และอื่นๆ ซึ่งจะได้นำเสนอแต่ละแนวคิดพอสังเขปดังนี้

สินค้าชุมชน แนวคิดที่ว่าชุมชนมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ ทั้งด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม บริการ ทั้งในด้านการผลิต การบริโภคจากการใช้ “ทุนของชุมชน” สินค้าชุมชนพึ่งตนเอง ใช้แนวคิดของพุทธศาสนา “ตนนั้นแหละเป็นที่พึ่งแห่งตน” แนวคิดนี้เห็นว่าฐานที่สำคัญที่สุดของคนคือ คนจำเป็นต้องกิน ต้องบริโภค ดังนั้นการผลิตจึงเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญที่สุดของคน การค้าและการตลาดมีความสำคัญรองลงมา เพราะฉะนั้น ก่อนอื่น ต้องให้ชุมชนหรือเกษตรกรผู้ผลิตพึ่งตนเองให้ได้ ชุมชนต้องพึ่งพาตนเองให้ได้ และในท้ายที่สุด สังคมและประเทศจึงจะพึ่งตนเองได้ ก็จำเป็นต้องคำนึงถึงสภาพภูมิศาสตร์ และทรัพยากรของท้องถิ่นควบคู่ไปกับการพึ่งตนเอง แนวคิดเรื่องสินค้าชุมชนพึ่งตนเองไม่ได้ปฏิเสธเรื่องการค้า หากเกษตรกรสามารถทำการผลิตข้าว ปลา อาหาร ไม้ในในครอบครัวได้อย่างพอเพียง เกษตรกรจะเป็นฝ่ายกำหนดตลาดได้ว่าจะนำผลผลิตส่วนที่เหลือไปสู่ตลาดเมื่อไหร่ และสามารถกำหนดราคาเองได้

๑. ชุมชนเป็นเจ้าของและดำเนินการเอง
๒. ผลผลิตมาจากกระบวนการชุมชน
๓. ริเริ่มสร้างสรรค์จากชุมชน
๔. ฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานความเป็นสากล
๕. เชื่อมโยงกิจกรรมต่างๆ แบบบูรณาการ

๖. กระบวนการเรียนรู้
๗. การพึ่งพาตนเอง^{๔๔}

จากแนวคิดเกี่ยวกับสินค้าชุมชนซึ่งผู้วิจัยได้ประมวลเนื้อหาไว้ มีดังแสดงไว้ตารางที่ ๒.๔
ดังนี้

ตารางที่ ๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับสินค้าชุมชน

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
วิมล สร้อยผาบ (ออนไลน์)	สินค้าชุมชน แนวคิดที่ว่าชุมชนมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ ในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ ทั้งด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม บริการ ทั้งในด้านการผลิต การบริโภคจากการใช้ “ทุนของชุมชน” สินค้าชุมชนพึ่งตนเองใช้แนวคิดของพุทธศาสนา “ตนนั้นแหละเป็นที่พึ่งแห่งตน”

สรุปได้ว่า สินค้าชุมชน การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ โดยให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาพื้นฐานทางสินค้าของชุมชนนั้น คือ ให้มีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ บนรากฐานความสามารถที่มีอยู่จากการใช้ “ทุนของชุมชน” ซึ่งจะช่วยให้เศรษฐกิจชุมชนนั้น ฝังตัวอยู่ในสังคมและวัฒนธรรมแนวคิดสินค้าชุมชนในประเทศไทย ดังนั้นการผลิตจึงเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญที่สุดของคน การค้าและการตลาด มีความสำคัญรองลงมา เพราะฉะนั้น ก่อนอื่น ต้องให้ชุมชนหรือเกษตรกรผู้ผลิตพึ่งตนเองให้ได้ ชุมชนต้องพึ่งพาตนเองให้ได้ และในท้ายที่สุด สังคมและประเทศจึงจะพึ่งตนเองได้ ก็จำเป็นต้องคำนึงถึงสภาพภูมิศาสตร์ และทรัพยากรของท้องถิ่นควบคู่ไปกับการพึ่งตนเอง

๒.๒.๑ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสินค้าชุมชน

ภาวะวิกฤติเศรษฐกิจตั้งแต่กลางปี ๒๕๔๐ และพระราชดำรัสของในหลวง ซึ่งพระราชทานเมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๔๐ ประกอบกับปรัชญาของแผนฯ ๘ ที่เน้นการพัฒนา “คน” และรัฐธรรมนูญใหม่ที่ให้ความสำคัญต่อ “ชุมชนท้องถิ่น” ได้สร้างกระแสอย่างกว้างขวางให้สังคมกลับมาทบทวนแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนในชนบท

ในช่วงปี ๔๐ ปีที่ผ่านมา การพัฒนาประเทศไม่ได้สร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชนท้องถิ่นในชนบท หรือ “เศรษฐกิจของฐานล่าง” ซึ่งเป็นเศรษฐกิจของประชากรส่วนใหญ่จึงมีส่วนสำคัญยิ่งต่อความยั่งยืนของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศโดยรวม

ดังนั้น ควรเร่งปรับกระบวนการพัฒนาประเทศให้สอดคล้องกับพระราชดำรัสที่ว่า “มันต้องถอยหลังเข้าคลอง มันจะต้องอยู่อย่างระมัดระวัง และต้องกลับไปทำกิจการที่อาจจะไม่ค่อยซับซ้อนมากนักคือ ใช้เครื่องมือที่ไม่หรูหรา....ต้องถอยหลังเพื่อจะก้าวหน้าต่อไป” โดยการพัฒนา

^{๔๔}วิมล สร้อยผาบ, เศรษฐกิจชุมชน, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://soiphap.blogspot.com>
[๙ สิงหาคม ๒๕๕๙].

“เศรษฐกิจแบบพอเพียง” ตามขั้นตอนของทฤษฎีใหม่”

ทฤษฎีใหม่หลักสำคัญของ “ทฤษฎีใหม่” มี ๓ ขั้นตอนคือ

ขั้นที่ ๑ (พอเพียงในระดับครอบครัว) : ให้เกษตรกรมีความพอเพียง โดยเลี้ยงตัวเองได้ระดับชีวิตที่ประหยัดก่อนผลิต เพื่อให้บริโภคในครัวเรือน ทั้งนี้ต้องมีความสามัคคีในท้องถิ่น

ขั้นที่ ๒ (พอเพียงในระดับชุมชน) : ให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์ร่วมแรงในการผลิต การตลาด ความเป็นอยู่ สวัสดิการ การศึกษา และศาสนา

ขั้นที่ ๓ (พอเพียงในระดับประเทศ) : ติดต่อยุบรวมมือกับองค์กรธุรกิจ เช่น แหล่งเงิน (ธนาคาร) และแหล่งพลังงาน (บริษัทน้ำมัน) เป็นต้น ในการทำธุรกิจ และการพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งนี้ทั้งฝ่ายเกษตรกรและฝ่ายธนาคารกับบริษัทจะได้รับประโยชน์^{๔๕}

ความหมายเศรษฐกิจชุมชนที่พึงปรารถนา คือกิจกรรมเศรษฐกิจ ทั้งภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการ ที่คนในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมเป็นเจ้าของ โดยการพัฒนาจากฐานของ “ศักยภาพของท้องถิ่น” หรือ “ทุนในชุมชน” ซึ่งรวมถึงเงินทุน แรงงาน วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น พืชปศุสัตว์ วัตถุ ที่ดิน แหล่งน้ำ ความหลากหลายทางชีวภาพ สภาพภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ ฯลฯ

เป้าหมายสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน คือ เพื่อพัฒนาศักยภาพตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน โดยใช้กิจกรรมเศรษฐกิจสร้าง “กระบวนการเรียนรู้” ซึ่งจะทำให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ ในขณะเดียวกันยังมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม พื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ หรืออีกนัยหนึ่ง เพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างบูรณาการ

ฐานคิด

๑. เน้นการพัฒนาอย่างบูรณาการ มีคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และยึดพื้นที่เป็นหลัก เพื่อให้การพัฒนาตอบสนองความต้องการของคนในชุมชน และสอดคล้องกับศักยภาพของท้องถิ่น

๒. สร้างภาคีและเครือข่ายความร่วมมือ ในลักษณะ “พหุภาคี” เพื่อประสาน “พลังสร้างสรรค์” ทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน โดยมีองค์กรชุมชนเป็นแกนกลาง ส่วนภาคีอื่นๆ ทำหน้าที่ช่วยกระตุ้น อำนวยความสะดวก ส่งเสริม และสนับสนุนการพัฒนา

๓. เริ่มการพัฒนาจากชุมชนท้องถิ่นไปสู่ระดับชาติ และให้องค์กรชุมชนเป็นจักรกลสำคัญในการดำเนินการพัฒนา เพื่อให้เกิดพลังการพัฒนาจากความต้องการของคนในชุมชน ซึ่งจะช่วยให้การพัฒนามีความต่อเนื่อง

๔. ส่งเสริมการรวมกลุ่มชาวบ้านและการสร้างเครือข่ายองค์กรชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา และสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งด้านการศึกษา สาธารณะสุข การผลิต การตลาด การระดมทุน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ

^{๔๕}พระราชดำรัส, คู่มือการดำเนินชีวิตสำหรับประชาชน ปี ๒๕๔๑ และทฤษฎีใหม่, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานจัดการทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์, ๒๕๔๑), หน้า ๔.

๕. ใช้กิจกรรมเศรษฐกิจสร้างการเรียนรู้และสร้างอาชีพที่หลากหลาย เพื่อเป็นทางเลือกให้แก่คนในชุมชน ซึ่งมีความแตกต่างกันในด้านเพศ วัย การศึกษา ความถนัด ฐานะเศรษฐกิจ ฯลฯ

๖. ยึดปรัชญาการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวพระราชดำรัส “การพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง” ตามขั้นตอนของ “ทฤษฎีใหม่”

แนวทางปฏิบัติ

๑. สร้างเวทีการเรียนรู้ เช่น เวทีประชาคมตำบล/อำเภอ ร้านค้าชุมชน ตลาดนัดชุมชน ฯลฯ

๒. วิเคราะห์ศักยภาพของท้องถิ่น (ทุนในชุมชน)

๓. วางแผนพัฒนา “เศรษฐกิจแบบพอเพียง” ตามขั้นตอนของ “ทฤษฎีใหม่”

๔. ส่งเสริมการรวมกลุ่ม (กลุ่มอาชีพ กลุ่มออมทรัพย์) และการสร้างเครือข่ายองค์กรชุมชน

๕. พัฒนาเทคโนโลยีการผลิต การแปรรูป การบรรจุหีบห่อ การสิ่งแวดล้อม ฯลฯ

๖. พัฒนาระบบตลาด เช่น ตลาดในท้องถิ่น สร้างเครือข่ายผู้ผลิต-ผู้บริโภค เชื่อมโยงผู้ผลิตกับตลาดในเมือง/โรงงาน อุตสาหกรรมเกษตร ฯลฯ

๗. พัฒนากิจกรรมทางด้านการศึกษา สังคม วัฒนธรรม สาธารณสุข และสิ่งแวดล้อม

๘. วิจัยเพื่อสนับสนุนงานพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

๙. สร้างศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชนแบบเบ็ดเสร็จระดับอำเภอ/จังหวัด โดยเน้นการมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชนท้องถิ่น

๑๐. สร้างหลักสูตรฝึกอบรมการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน และพัฒนาสถานที่ศึกษาดูงาน

๑๑. พัฒนาระบบข้อมูลข่าวสาร เพื่อใช้ช่วยตัดสินใจในการทำธุรกิจชุมชน

๑๒. เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนสู่สังคมในวงกว้าง

จากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสินค้าชุมชนซึ่งผู้วิจัยได้ประมวลเนื้อหาไว้ มีดังแสดงไว้ตารางที่ ๒.๕ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๕ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสินค้าชุมชน

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระราชดำรัส (๒๕๔๑, หน้า ๔)	การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน คือ เพื่อพัฒนาศักยภาพตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน โดยใช้กิจกรรมเศรษฐกิจสร้าง “กระบวนการเรียนรู้” ซึ่งจะทำให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ ในขณะเดียวกันยังมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม พ้นพหุวิทยาการธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ หรืออีกนัยหนึ่ง เพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างบูรณาการ
ประทีป วีรพัฒนนิรันดร์ (๒๕๕๙)	แนวคิดและทฤษฎีสินค้าชุมชน เริ่มจากฐานทรัพยากรในท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างบูรณาการ ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

สรุปได้ว่า แนวคิดและทฤษฎีสินค้าชุมชน หรือ การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้ความสำคัญต่อการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้แก่คนในชุมชนท้องถิ่น จึงเป็นการพัฒนาที่เน้นกระบวนการมากกว่ารูปแบบ และต้องการความต่อเนื่องในการปฏิบัติรวมทั้งให้ความสำคัญต่อการพัฒนาที่เริ่มจากฐานทรัพยากรในท้องถิ่น (ทุนในชุมชน) ตลอดจนการมีส่วนร่วมของพหุภาคี ได้แก่ ภาครัฐ ภาคธุรกิจ องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ สื่อมวลชน ฯลฯ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างบูรณาการ ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน^{๔๖}

๒.๒.๒ ทฤษฎีแผนการตลาดสินค้าชุมชนสู่ตลาดโลก

แผนการตลาดเริ่มต้นจาก ส่วนที่ ๑ คือ แนวคิดธุรกิจ ซึ่งจะเป็นการเขียนอธิบายลักษณะของธุรกิจที่เราจะทำ สินค้าหรือบริการที่เราจะขายให้ชัดเจน พร้อมทั้งวิเคราะห์เบื้องต้นว่ารายได้หลักของธุรกิจมาจากไหน ค่าใช้จ่ายหลักๆ น่าจะเป็นอะไร เพื่อผู้อ่านพิจารณาว่าธุรกิจนั้นมีความเป็นไปได้มากน้อยแค่ไหน เช่น หากทำธุรกิจขายขนมไทย ต้องอธิบายให้ชัดว่าเราเป็นผู้ผลิตขนมไทยและฝากขายตามร้านค้าหรือเรารับขนมไทยจากผู้ผลิตมาขาย โดยเรามีร้านเป็นของตัวเอง หรือมีเครื่องขายร้านค้าที่เราส่งไปขาย หรือเราจะเปิดร้านขายโดยทำการผลิตเองด้วย แนวคิดธุรกิจ ๓ แนวนี้ มีผลต่อการวิเคราะห์รายได้ ค่าใช้จ่าย กำไรและการวางกลยุทธ์ทางการตลาดในส่วนต่อ ๆ มา

ส่วนที่ ๒ ของแผนธุรกิจ คือ ส่วนของการวิเคราะห์โอกาส อุปสรรค จุดอ่อน จุดแข็ง ที่เรียกกันว่า SWOT Analysis คือการมองว่าธุรกิจนั้น ๆ มีศักยภาพที่จะเติบโตขนาดไหน มีปัจจัยบวกช่วยเสริมธุรกิจหรือไม่ เช่น หากคิดจะทำธุรกิจผลิตของสำหรับใส่โทรศัพท์มือถือที่มีลวดลายเก๋ ๆ ก็ต้องถือว่าเป็นธุรกิจที่มีโอกาสเติบโตสูงจากการที่มีผู้ใช้โทรศัพท์มือถือมากขึ้นทุกปี มือถือมีการเปลี่ยนรุ่นบ่อยๆ ผู้ซื้อที่เปลี่ยนโทรศัพท์ก็ต้องเปลี่ยนของใหม่ด้วย ทางด้านอุปสรรค คือปัจจัยลบที่น่าจะผลต่อธุรกิจนั้นๆ เช่น ธุรกิจขายขนมไทยก็จะมีอุปสรรคจากแนวโน้มความนิยมในขนมไทยในกลุ่มลูกค้าคนไทยลดลง รวมกับกระแสด้านสุขภาพ ทำให้คนรุ่นใหม่หลีกเลี่ยงของหวานอย่างขนมไทย

ส่วนที่ ๓ คือ การกำหนดลูกค้าเป้าหมายว่าสินค้าของเรา บริการของเรามุ่งเน้นไปที่ลูกค้ากลุ่มไหนเพราะจะนำมาสู่การกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดต่อไป ถ้ามองไม่ชัดว่าจะขายให้กับใคร กลยุทธ์ทางการตลาดที่จะพัฒนาขึ้นก็จะทำได้ยากเหมือนการปาเป้าครับ เราต้องมองเห็นเป้าหมายที่ชัดเจนก่อนที่จะปาออกไป นี่ก็เป็นอีกหนึ่งปัญหาที่พบบ่อยในการทำแผนการตลาด ผู้ทำแผนจำนวนมากกำหนดลูกค้าเป้าหมายของตนกว้างไป เช่น “ผู้ที่ต้องการสินค้า” หรือ “ใครก็ได้ที่มีเงิน”

ส่วนที่ ๔ คือ การกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาด ที่นักการตลาดเรียกว่าส่วนประสมทางการตลาดที่ประกอบด้วย กลยุทธ์ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจำหน่ายและการส่งเสริมการตลาดที่ โดยหลักการแล้วส่วนประสมทางการตลาดเหล่านี้ต้องสอดคล้องกันเพื่อให้ลูกค้าเป้าหมายพอใจในสินค้าและบริการของเรามากกว่าของคู่แข่ง

^{๔๖}ประทีป วีรพัฒนนิรันดร์, เศรษฐกิจชุมชน: ความหมาย ฐานคิด แนวทางปฏิบัติ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://www.banrainarao.com/column/commu_econ_02 [๙ สิงหาคม ๒๕๕๙].

ส่วนที่ ๕ คือส่วนของแผนปฏิบัติการทางการตลาดหรือ Action Plan ในส่วนนี้เป็นการขยายกลยุทธ์ทางการตลาดใน ส่วนที่ ๔ ให้ มีความละเอียดและลึกลงไปถึงแนวทาง วิธีการทำงาน สำหรับกลยุทธ์นั้นๆ หรืออธิบายง่ายๆ ว่า แผนปฏิบัติการก็เหมือนคู่มือการทำงานทางการตลาดว่าเราจะต้องทำอะไรบ้าง ทำเมื่อไร ใช้งบประมาณเท่าไรและใครเป็นผู้รับผิดชอบ

ส่วนที่ ๖ ของแผนการตลาด งบประมาณทางการตลาดทำโดยการแตกรายละเอียดของงานการตลาดแต่ละงาน แต่ละส่วนในแผนปฏิบัติการออกมาเป็นค่าใช้จ่าย เช่น การจัดให้ชิมสินค้าฟรี โดยตั้งบูธให้ชิมในร้านขายขนมของตัวเอง ก็จะมีต้นทุนค่าขนมชิ้นละ ๑ บาท ๒๐๐ ชิ้นต่อวัน ๑๐ วัน เป็นเงิน ๒,๐๐๐ บาท ค่าบูธที่ตั้งวางสินค้าให้ชิมและเชียร์สินค้าใหม่อีก ๕,๐๐๐ บาท ค่าจ้างพนักงานมาหยิบสินค้าให้ชิมและเชียร์สินค้าอีกวันละ ๒๐๐ บาท ๑๐ วัน เป็นเงิน ๒,๐๐๐ บาท ค่าจัดพิมพ์ใบปลิวแนะนำสินค้าอีก ๑,๐๐๐ ใบ ใบละ ๒ บาท เป็นเงิน ๒,๐๐๐ บาท รวมค่าใช้จ่ายของกิจกรรมชิมฟรีเพื่อแนะนำสินค้าใหม่เป็นเงิน ๑๑,๐๐๐ บาท ในเวลา ๒ สัปดาห์หรือ ๑๐ วันทำการ (กรณีที่ร้านเปิดจันทร์-ศุกร์)

ส่วนที่ ๗ คือแผนควบคุมและประเมินผล เป็นการกำหนดตัวชี้วัดที่จะใช้ประเมินแผนงาน และกิจกรรมทางการตลาดว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางได้ไหม รวมทั้งเป็นแนวทางการควบคุมให้การทำงานทางการตลาดเป็นไปตามแผนงานที่วางไว้ เช่น การกำหนดยอดขายไว้ปีละ ๑๒๐ ล้าน เท่ากับเฉลี่ยเดือนละ ๑๐ ล้านทุก ๆ เดือน ควรนำยอดขายที่ทำได้จริงมาเปรียบเทียบกับเป้าหมาย ถ้าใกล้เคียงก็ไม่มีปัญหา แต่ถ้าต่ำกว่าก็ต้องหาว่าเกิดอะไรขึ้นและหาแนวทางแก้ไข

ส่วนสุดท้าย คือแผนฉุกเฉิน เป็นการคาดการณ์สถานการณ์ไม่ปกติทางการตลาดที่อาจเกิดขึ้นและมีผลกระทบสำคัญต่อการวางแผนการตลาดที่วางไว้ว่าเราจะมีแผนรับมือหรือต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์อย่างไรหากมีเหตุการณ์ที่ไม่ปกตินั้นเกิดขึ้น เช่น ในการส่งออกหากสนามบินดอนเมืองด้วยภัยธรรมชาติ หรือด้วยเหตุอื่นก็ตาม เราส่งออกสินค้าออกทางใด เช่น มีสนามบินอื่นใกล้เคียงไหม หรือ ส่งทางรถไฟไปประเทศเพื่อนบ้านแล้วส่งไปประเทศปลายทางจากสนามบินของประเทศอื่น^{๔๗}

^{๔๗} วิทวัส รุ่งเรืองผล.ศ., Strategic Lead Marketing Plan, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.sbdco.th/knowledge/article/150/> [๙ ธันวาคม ๒๕๖๐].

๒.๓ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการจัดการตามวิถีพุทธ

ความหมายตามวิถีพุทธ (Buddhist Way)

การพัฒนาที่ยั่งยืนเชิงพุทธหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวคิดสากลกำหนดปรัชญาและอุดมการณ์ในการพัฒนาไว้ว่าต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานหลักการที่เรียกว่า ความยุติธรรมระหว่างคน ๒ ยุค มุมมองของมนุษย์จะต้องปรับเปลี่ยน ให้เปิดกว้างยอมรับความจริงถึงผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมที่ติดตามมาจากการกระทำของตน มนุษย์จะต้องประสานแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ และ จริยศาสตร์เข้าด้วยกัน เพื่อสร้างเป็นข้อกำหนดทั่วไปขึ้น โดยเริ่มต้นจากการพื้นฐานความรู้ทางด้านนิเวศวิทยาและสิ่งแวดล้อม สร้างความเข้าใจถึงปฏิสัมพันธ์ในระหว่างสิ่งมีชีวิตด้วยกันเอง และปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ จากนั้นจึงชี้ให้เห็นถึง หลักการถ่ายทอดพลังงาน โดยการบริโภคต่อกันเป็นทอดๆ และวัฏจักรของสสาร ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญในการทำให้สสารและพลังงาน สามารถหมุนเวียนในระบบนิเวศ ซึ่งจำเป็นต้องสร้างให้เกิดเป็นความคิดรวบยอดขึ้น ในระบบความคิดพร้อมจะนำไปเชื่อมโยงกับประสบการณ์ต่างๆ เพื่อให้การดำเนินการพัฒนาที่ยั่งยืน ประสบผลสำเร็จสมดังความหมายที่ว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การพัฒนาเพื่อบรรลุถึงความต้องการของมนุษยชาติในปัจจุบันโดยจะต้องไม่เป็นการลดทอน หรือเบียดบังโอกาสที่จะบรรลุความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ในรุ่นต่อไป ด้วยสำหรับหลักการที่สามารถนำไปปฏิบัติแล้วทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนจากการศึกษาสำหรับหลักการที่สามารถนำไปปฏิบัติแล้วทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนจากการศึกษา

หลักการและแนวคิดผู้วิจัยประมวลได้ดังนี้ คือ ๑) หลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ๒) หลักความสมดุล ๓) หลักการพัฒนาแบบองค์รวม ๔) หลักการเรียนรู้ ๕) หลักการมีส่วนร่วม ๖) หลักการระเบิดจากข้างใน ๗) หลักการชุมชนเข้มแข็ง ๘) หลักการบริหารจัดการเชิงโครงสร้าง ๙) หลักธรรมาภิบาล ๑๐) หลักความยุติธรรมในสังคม ๑๑) หลักการพัฒนาจากรากเหง้าหรือภูมิปัญญา ๑๒) หลักการพึ่งตนเอง ๑๓) หลักการสร้างเครือข่าย ๑๔) หลักเศรษฐศาสตร์เพื่อสร้างความยั่งยืน ๑๕) หลักการสามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา^{๔๘} และ ๑๖) หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ส่วนในด้านแนวคิดมีนักวิชาการเสนอไว้หลายแนวคิด เช่น การคิดเชิงบวก แนวคิดเรื่องความขัดแย้ง^{๔๙} และแนวคิดเรื่องการเปลี่ยนแปลง เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม นักวิชาการศาสนาเสนอแนวคิดไว้ว่าโลกกว้างไกลไร้พรมแดนแต่คนยังคับแคบและแบ่งแยก แม้ว่าสภาพทั่วไปจะพัฒนาสู่ความเป็นสากล แต่คนไม่ได้พัฒนาตัวเองให้มีความเป็นสากลอย่างสอดคล้องกันอย่างโลกาภิวัตน์คือ แม้ว่าสภาพแวดล้อมทางวัตถุจะแผ่ประสานรวมเป็นอันเดียวกันแต่มนุษย์กลับยังมีจิตใจและความรู้สึกนึกคิดที่จำกัด กีดกันและมุ่งร้าย ลิดรอนผู้อื่น จึงต้องมุ่งเน้นการทำให้มนุษย์มีจิตใจและปัญญาเป็นสากล หลักการพัฒนาที่ยั่งยืนเชิงพุทธจึงมีการพัฒนาแยกเป็น ๒ ส่วนคือ การพัฒนาคน เรียกว่า ภาวนา และการพัฒนาวัตถุ พัฒนาสภาพแวดล้อม

^{๔๘}ประเวศ วะสี, พยากรณ์อนาคตประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิหมอชาวบ้าน, ๒๕๕๕), หน้า ๑๑.

^{๔๙}ธนากร สังเขป, การพัฒนาที่ยั่งยืน, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท วี.พรินท์ (๑๙๙๑) จำกัด, ๒๕๕๕), หน้า ๖๕.

เรียกว่า วัฒนา หรือพัฒนา^{๕๐} องค์ประกอบของการพัฒนาที่ยั่งยืนเชิงพุทธมีอยู่ ๓ ระบบ^{๕๑} คือ

๑. ระบบการพัฒนาเศรษฐกิจ (Economic Development) ซึ่งใช้คำว่าพัฒนา โดยมีกรนำวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเข้ามาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อสนองความมุ่งหมายทางเศรษฐกิจ ด้วยการดำเนินการเชื่อมโยงกับการพัฒนามนุษย์ (Human Development)

๒. ระบบการพัฒนาคน ซึ่งใช้คำว่า ภาวนา โดยการพัฒนาคนให้ครบทั้ง ๓ ด้านคือ ด้านพฤติกรรม ด้านจิตใจ และด้านปัญญา การนำเอาปัญญา (Wisdom) กับศีล (Ethics) มาประสานกัน โดยมีจิตใจ (Mental Qualities) เป็นตัวเชื่อม ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างจริยธรรม (Ethics) แต่มีใช้จริยธรรมตามความหมายตะวันตก และทั้งหมดนี้เรียกว่า แดนของภาวนา

๓. ระบบการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีปัญหาที่เกิดจากปัจจัยสำคัญอันได้แก่ เรื่องประชากร ความร่อยหรอของทรัพยากร และเรื่องมลภาวะ

การจัดการคณะสงฆ์ในทางพระพุทธศาสนามีจุดเริ่มต้นเมื่อมีพระสังฆรัตนะเกิดขึ้น คือ เมื่อสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสรู้แล้ว ทรงแสดงปฐมธรรมเทศนาและมีผู้ขอบวชตลอดเรื่อยมาจนมีพระภิกษุสงฆ์จำนวนเพิ่มมากขึ้น ทำให้ต้องมีการจัดการให้หมู่คณะเรียบร้อยดังปรากฏพุทธพจน์ที่แสดงแนวคิดทางการจัดการกระจายอยู่ในพระไตรปิฎก^{๕๒} ซึ่งหากเปรียบเทียบดูแล้วก็จะมีคล้ายคลึงกับแนวคิดทฤษฎีของนักวิชาการทั้งหลายที่ได้นำเสนอไว้แล้วข้างต้น จนกระทั่งมีนักวิชาการทางพระพุทธศาสนาหลายท่านนำมาจัดหมวดหมู่ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการศึกษาและปฏิบัติตามพุทธวิธีบริหารโดยเฉพาะพระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ที่ได้นำแนวคิดของ อองรี ฟาโยล (Henri Fayol) และ โลนัลดา เออวิก และลูเธอร์ กุลลิค (Luther H. Gulick and Lyndall Urwick) มาผสมผสานร่วมกันเพื่อกำหนดกรอบหน้าที่และประยุกต์ให้เหมาะสมกับแนวทางของคณะสงฆ์ไทย ซึ่งมี หลักในการจัดการอยู่ ๕ ประการ ตามคำย่อในภาษาอังกฤษว่า POSDC ดังนี้

๑. P คือ Planning หมายถึง การวางแผนเชิงพุทธ (Buddha's Planning) ซึ่งเริ่มขึ้นเมื่อพระพุทธเจ้าทรงวางแผนเสด็จไปโปรดปัญจวัคคีย์และท่านอัญญาโกณฑัญญะ ได้ดวงตาเห็นธรรมแล้วขอบวชเป็นพระภิกษุรูปแรกในพระพุทธศาสนาพระพุทธเจ้าทรงปรารถนาการอุปสมบทด้วยพุทธดำรัสว่า “เธอจงมาเป็นภิกษุเถิด ธรรมอันเรากล่าวดีแล้ว เธอจงประพฤติพรหมจรรย์เพื่อทำที่สุดทุกข์โดยชอบเถิด”^{๕๓} ซึ่งเป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ของการบวชที่ชัดเจน คือ มุ่งปฏิบัติเพื่อความหลุดพ้นจากทุกข์ทรงให้ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์คือต้องมีจักขูมา แปลว่า มีสายตาวินิจฉัย ไกล หรือมองการณ์ไกล พระพุทธเจ้าทรงกำหนดเป้าหมายสูงสุดของการประพฤติปฏิบัติธรรมเพียงประการเดียว คือ

^{๕๐}พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๒๑.

^{๕๑}พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), การพัฒนาที่ยั่งยืน, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๕๙), หน้า ๑๑๕.

^{๕๒}พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), พุทธวิธีบริหาร, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๔-๒๓.

^{๕๓}วิ.ม. (ไทย) ๑/๑๘/๒๕.

ความหลุดพ้นจากทุกข์ หรือ วิมุตติ ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ธรรมวินัยนี้มีรสเดียวคือ วิมุตติรส (ความหลุดพ้น) เหมือนมหาสมุทรมีรสเดียว คือ รสเค็ม” พระพุทธเจ้าทรงวางแผนเพื่อประกาศพระศาสนาไปในทิศทางต่างๆ ด้วยพระดำรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย...พวกเธอจงจาริกไป เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์อย่าไปโดยทางเดียวกันสองรูป...แม้เราก็จักไปยังตำบลอรุเวลาเสนาณคมเพื่อแสดงธรรม ” แนวทางปฏิบัติธรรมให้ยึดหลัก ๓ ประการ คือ การไม่ทำบาปทั้งปวงการทำกุศลให้ถึงพร้อมการทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว^{๕๔} นอกจากนี้ยังกำหนดวิธีการประกาศพระพุทธศาสนา โดยให้เผยแผ่พระพุทธรูปศาสนาด้วยขันติหรือความอดทน ไม่ให้ใช้การว่าร้ายหรือการเข่นฆ่าประหารเพื่อบีบบังคับให้คนหันมานับถือพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาจึงได้ชื่อว่าเป็นศาสนาแห่งสันติวิธี จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการวางแผนเพื่อจัดการองค์การของพระพุทธเจ้านั้นมีการใช้วิสัยทัศน์กำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และพันธกิจ ขององค์การคณะสงฆ์ไว้อย่างชัดเจน

๒. O คือ Organization หมายถึง การจัดองค์การเชิงพุทธ (Buddha's Organizing) เมื่อมีผู้ออกจากเรือน เข้ามาขอบวชเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงกำหนดให้มีภราดรภาพเป็นพระภิกษุเสมอกันหมดดังพุทธพจน์ที่ว่า “...เหมือนมหานทีทุกสาย...ไหลลงสู่มหาสมุทรแล้ว ย่อมละชื่อและโคตรเดิมรวมเรียกว่า มหาสมุทรทั้งสิ้น ภิกษุทั้งหลาย ชื่อที่วรรณะ ๔...ออกจากเรือนมาบวชในธรรมวินัยที่ตถาคตประกาศแล้ว ย่อมละชื่อและโคตรเดิม รวมเรียกว่า สมณะเชื้อสายศากยบุตร...”^{๕๕} นอกจากนี้ยังทรงกำหนดให้พระภิกษุต้องเคารพกันตามลำดับพรรษา^{๕๖} เพราะหาก พระภิกษุถือตัวว่า เท่าเทียมกันก็จะมีใครเชื่อฟังใครหรือยอมลงให้ใครดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า “การอยู่ร่วมกับคนเสมอกันเป็นทุกข์”^{๕๗} ทรงจัดองค์การในพระพุทธศาสนาโดยแบ่งเป็นพุทธบริษัท ๔ คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา และทรงมอบความเป็นใหญ่ให้แก่คณะสงฆ์บริหารจัดการกันเอง เช่น การอุปสมบทการแก้ไขปัญหาอธิกรณ์หรือกิจที่ต้องทำร่วมกันทรงดำรงตำแหน่งผู้บริหารสูงสุดในองค์การ คือ ธรรมราชา ดังพุทธพจน์ที่ตรัสว่า “เราเป็นพระราชาอยู่แล้ว คือ เป็นธรรมราชาผู้ยอดเยี่ยม” ทรงแต่งตั้งพระสารีบุตรให้เป็นพระธรรมเสนาบดีมีฐานะเป็นรองประธานบริหารพุทธบริษัท และเป็นอัครสาวกฝ่ายขวารับผิดชอบงานด้านวิชาการพระโมคคัลลานะเป็นพระอัครสาวกฝ่ายซ้ายรับผิดชอบงานบริหาร พระอานนท์เป็นเลขานุการส่วนพระองค์ นอกจากนี้ยังทรงแต่งตั้งสาวกทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์เป็นเอตทัคคะในด้านต่างๆ เช่น พระมหากัสสปะเป็นผู้ชำนาญด้านธุดงค์ พระปัญณณมิตตานีบุตรเป็นผู้ชำนาญด้านการแสดงธรรม ภิกษุณีปฐาจารา เป็นผู้ชำนาญด้านวินัย จิตตคหบดี เป็นผู้ชำนาญด้านการแสดงธรรม^{๕๘} การแต่งตั้งผู้ชำนาญการด้านต่าง ๆ นี้ ถือเป็นการกระจายงานและใช้คนให้เหมาะกับงาน (Put The Right Man on The Right Job) ในพระพุทธศาสนา

^{๕๔} พ.ร.บ. (ไทย) ๒๕/๑๘๓/๙๐.

^{๕๕} วิ.จ. (ไทย) ๗/๓๑๑/๑๒๕.

^{๕๖} พ.ร.บ. (ไทย) ๒๕/๓๐๒/๑๒๗.

^{๕๗} อ.เอก. (ไทย) ๒๐/๑๘๘/๒๕.

๓. S คือ Staffing หมายถึง การบริหารงานบุคคลเชิงพุทธ (Buddha's Staffing) การบริหารงานบุคคลในพระพุทธศาสนาเริ่มตั้งแต่การรับหรือบรรจุคนเข้ามาเป็นสมาชิกใหม่ในพุทธบริษัท ๔ โดย ภิกษุ ต้องมีการกำหนดคุณสมบัติและกลั่นกรองโดยคณะสงฆ์ ภิกษุณี ต้องมีการกำหนดคุณสมบัติและกลั่นกรองโดยคณะสงฆ์ทั้งสองฝ่าย ส่วนอุบาสก อุบาสิกา ต้องแสดงตนเป็นพุทธมามกะ เป็นต้น พระพุทธเจ้าทรงมอบอำนาจความเป็นใหญ่ให้แก่คณะสงฆ์ในการให้การอุปสมบทและเมื่อบวชแล้วพระบวชใหม่ต้องได้รับการฝึกหัดอบรมและศึกษาเล่าเรียนจากพระอุปัชฌาย์ โดยจะต้องอยู่ภายใต้การปกครองดูแลของท่านจนกว่าจะมีพรรษาครบ ๕ จึงเรียกว่า นิสัย มุตตะกะ คือ ผู้พ้นจากการพึ่งพาพระอุปัชฌาย์ กระบวนการจัดการศึกษาอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพในพระพุทธศาสนายึดหลัก ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นการฝึกอบรม (Training) ที่เน้นภาคปฏิบัติมากกว่าจะเป็นการเรียนการสอนในทางทฤษฎี (Teaching) การศึกษาอบรมในพระพุทธศาสนายึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ทรงเทียบความพร้อมในการศึกษาเล่าเรียนของบุคคลเข้ากับบัวสี่เหล่าและทรงจำแนกประเภทของบุคคลตามจริต ๖ และที่สำคัญมากก็คือ พระพุทธเจ้าทรงมุ่งให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเองดังพุทธพจน์ที่ว่า “ตมฺเหทฺทิจฺจอาตปฺปอกฺขาทาโร ตถาคตา เอตฺถํทํหยาถวฺรทํความเพียรเองเถติ ตถาคตํเป็นเพียงผู้ซึ่งบอกเท่านั้น”^{๕๘} การจงใจในทางพระพุทธศาสนา คือ ผลการบรรลุธรรมเป็นพระอริยบุคคล ได้แก่ พระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามี และพระอรหันต์ ตามลำดับโดยถือว่าผลของงานเป็นไปตามกฎแห่งกรรม ดังพุทธพจน์ที่ว่า “คนทำกรรมใดไว้อย่อมเห็นกรรมนั้นในตน คนทำกรรมดีย่อมได้รับผลดี คนทำกรรมชั่วย่อมได้รับผลชั่ว คนหว่านพืชเช่นใด ย่อมได้รับผลเช่นนั้น การธำรงรักษาศักยภาพในพระพุทธศาสนานั้นมีระบบการให้รางวัลและการลงโทษซึ่งเทียบได้กับการใช้พระเดชพระคุณในสมัยปัจจุบันนั่นคือ ใครทำดีก็ควรได้รับการยกย่อง สรรเสริญ ใครทำความผิดก็ควรได้รับการลงโทษ ดังพระบาลีที่ว่า “นิคฺคณฺเห นิคฺคหารหปคฺคณฺเห ปคฺคหารห พิงฺขมฺคนทํคฺวรขมฺม ยกฺยอํคนทํคฺวรยกฺยอํ”

๔. D คือ Directing หมายถึง การอำนวยการเชิงพุทธ (Buddha's Directing) สำหรับการดำเนินงานทางพระพุทธศาสนาอาศัยภาวะผู้นำเป็นสำคัญผู้บริหารแตกต่างจากผู้นำดังนี้ ผู้บริหารคือ ผู้ที่ทำให้คนอื่นทำงาน ตามที่ผู้บริหารต้องการผู้นำคือ ผู้ที่ทำให้คนอื่นต้องการทำงานตามที่ผู้นำต้องการ ดังนั้น ผู้บริหารเชิงพุทธต้องมีภาวะผู้นำคือ มีความสามารถในการจูงใจให้คนเกิดความต้องการอยากปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บริหาร หลักการสื่อสารเพื่อการบริหารพระพุทธเจ้าทรงใช้หลัก ๔ ส. โดยการอธิบายขั้นตอนในการดำเนินงานอย่างชัดเจนแจ่มแจ้ง (สันทสสนา) จูงใจ (สมาทปนา) หมายถึง เมื่อเข้าใจและเห็นชอบกับวิธีวิธีทัศน์ จนเกิดศรัทธาแล้วจึงจูงใจจากนั้นคือ แก้วกล้า (สมุตเตชนา) หมายถึง ปลุกใจให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองและกระตือรือร้นในการดำเนินการไปสู่เป้าหมาย และ ร่าเริง (สัมปหังสนา) หมายถึง สร้างบรรยากาศในการทำงานร่วมกัน

^{๕๘} พ.ธ. (ไทย) ๒๕/๒๗๖/๖๔

แบบกัลยาณมิตรซึ่งจะส่งเสริมให้สมาชิกมีความสุขในการทำงาน ^{๕๙}ทรงใช้หลักตถาคตอำนวยการตรงกับพระสมัญญาว่า ตถาคต หมายถึงตรัสอย่างไรก็ทรงทำอย่างนั้น ^{๖๐}พระพุทธเจ้าทรงมีภาวะผู้นำสูงมาก เพราะทรงสอนให้รู้ (ยถาวาที) ทำให้ดู (ตถาการี) และอยู่ให้เห็น (ยถาวาที ตถาการี) ทรงใช้อำนวยการแบบธรรมาธิปไตยดังที่ พระพุทธเจ้าทรงจำแนกแรงจูงใจในการกระทำความดี ซึ่งเรียกว่า อธิปไตย ๓ ประการ ^{๖๑} ได้แก่ อัตตาธิปไตย ถือผลประโยชน์หรือความพอใจของตนเป็นที่ตั้ง โลกาธิปไตยยึดที่ศนะหรือคะแนนนิยมจากคนอื่นเป็นที่ตั้ง ธรรมาธิปไตยยึดธรรมคือ หน้าที่ความถูกต้องเป็นสิ่งสำคัญ

๕. C คือ Controlling หมายถึง การกำกับดูแลเชิงพุทธ (Buddha's Controlling) พระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญแก่การกำกับดูแลคณะสงฆ์เป็นอย่างยิ่งทรงบัญญัติพระวินัยเพื่อให้พระสงฆ์ใช้เป็นมาตรฐานควบคุมความประพฤติให้เป็นแบบเดียวกันทรงให้เหตุผลในการบัญญัติพระวินัยไว้ ๑๐ ประการดังนี้ เพื่อการรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เกียติ ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจักบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑ ทรงให้มีการทบทวนสิกขาบททุกกึ่งเดือน ^{๖๒} ตอนจบของศีลสิกขาบทแต่ละข้อผู้สวดก็จะถามที่ประชุมสงฆ์ว่า “กัจจิตถ ปริสุทฺธา ทานทั้งหลายบริสุทฺธิแล้วหรือ” เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจให้พระสงฆ์ปฏิบัติตามพระวินัยที่ทรงบัญญัติไว้แล้วทรงบัญญัติให้พระภิกษุทำการปวารณาต่อคณะสงฆ์ในวันออกพรรษา คือ การอนุญาตให้ว่ากล่าวตักเตือนกันเองด้วยคำว่า “ท่านผู้เจริญกระผมขอปวารณาต่อสงฆ์ด้วยได้เห็นก็ดี ด้วยได้ยินก็ดี ด้วยนึก สงสัยก็ดี ขอท่านทั้งหลายได้ช่วยอนุเคราะห์ว่ากล่าวตักเตือนกระผมเมื่อกระผมทราบจักได้แก้ไขต่อไป” ^{๖๓} ทั้งนี้เพื่อให้พระภิกษุสงฆ์รู้จักประเมินตนเอง พระพุทธเจ้าทรงให้ระงับข้อพิพาทหรืออิกรณด้วยหลักอิกรณสมณะ ๗ ประการ ส่วนการดูแลความประพฤติของพระสงฆ์นั้นพระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า “ภิกษุทั้งหลายมหาสมุทรย่อมซัดสาดซากศพที่ตกลงไปขึ้นฝั่งเสียไม่ยอมให้ลอยอยู่นานฉันใด ในธรรมวินัยก็ฉันนั้น สงฆ์ย่อมไม่อยู่ร่วมกับภิกษุผู้ที่มีใจบาปมีความประพฤติไม่สะอาดมีการกระทำที่ต้องปกปิด ไม่ใช่สมณะสงฆ์ประชุมพร้อมกันแล้วย่อมขับภิกษุนั้นออกเสียจากหมู่ภิกษุเช่นนี้ แม้จะนั่งอยู่ท่ามกลางสงฆ์ ถึงอย่างนั้นเธอก็ได้ชื่อว่าห่างไกลจากสงฆ์และสงฆ์ก็ห่างไกลจากเธอเช่นกัน” ^{๖๔}

^{๕๙}พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), *พุทธวิธีบริหาร*, หน้า ๑๖-๑๗.

^{๖๐}ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๕/๒๗๔, อัง.ติก.(ไทย) ๒๐/๔๐/๒๐๑.

^{๖๑}วิ.มหา. (ไทย) ๑/๓๙/๒๘.

^{๖๒}วิ.มหา. (ไทย) ๑/๒๓๓/๒๔๗.

^{๖๓}วิ.มหา. (ไทย) ๒/๖๕๕/๗๓๖.

^{๖๔}วิ.จู.(ไทย) ๗/๓๘๔/๒๘๐.

จากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการจัดการตามวิถีพุทธซึ่งผู้วิจัยได้ประมวลเนื้อหาไว้ มีดัง
แสดงไว้ตารางที่ ๒.๖ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๖ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการจัดการตามวิถีพุทธ

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ประเวศ วะสี (๒๕๕๕, หน้า ๑๑)	การพัฒนาที่ยั่งยืนเชิงพุทธหลักการพัฒนายั่งยืนตามแนวคิดสากล กำหนดปรัชญาและอุดมการณ์ในการพัฒนาไว้ว่าต้องตั้งอยู่บน พื้นฐาน
ธนากร สังเขป (๒๕๕๕, หน้า ๖๕)	การคิดเชิงบวก แนวคิดเรื่องความขัดแย้ง และแนวคิดเรื่องการ เปลี่ยนแปลง
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (๒๕๕๑, หน้า ๒๑)	หลักการพัฒนายั่งยืนเชิงพุทธจึงมีการพัฒนาแยกเป็น ๒ ส่วนคือ การพัฒนาคคน เรียกว่า ภาวนา และการพัฒนาวัตถุ พัฒนาสภาพแวดล้อม เรียกว่า วัฒนาวา หรือพัฒนา
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (๒๕๕๙, หน้า ๑๑๕)	การพัฒนาที่ยั่งยืนเชิงพุทธมีอยู่ ๓ ระบบ ๑. ระบบการพัฒนา เศรษฐกิจ ๒. ระบบการพัฒนาคน ๓. ระบบการพัฒนาสิ่งแวดล้อม
พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (๒๕๕๑, หน้า ๔-๒๓)	การจัดการตามวิถีพุทธ มีการจัดการให้หมู่คณะเรียบร้อยดีงามดัง ปรากฏพุทธพจน์ที่แสดงแนวคิดทางการจัดการกระจายอยู่ใน พระไตรปิฎก
พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (๒๕๕๑, หน้า ๑๖-๑๗)	การจัดการตามวิถีพุทธ สร้างบรรยากาศในการทำงานร่วมกันแบบ กัลยาณมิตรซึ่งจะส่งเสริมให้สมาชิกมีความสุขในการทำงาน

สรุปได้ว่า แนวคิดหลักธรรมและทฤษฎีตามวิถีพุทธ หรือ การพัฒนาที่ยั่งยืนเชิงพุทธ
จึงหมายถึง การพัฒนาคคน ครบทั้งพฤติกรรม จิตใจและปัญญา ต้องพัฒนาคคนให้รู้ สู้สิ่งยาก^{๖๕} และ
ให้คนที่พัฒนาเต็มระบบเป็นแกนกลาง หรือปัจจัยตัวกระทำ นำการพัฒนาคคน และคนที่พัฒนาแล้วนั้น
ไปประสานปรับเปลี่ยนบูรณาการในระบบสัมพันธ์องค์รวมใหญ่ของการพัฒนา คือ ทั้ง มนุษย์สังคม
ธรรมชาติ และเทคโนโลยี การพัฒนาจึงต้องมีปัจจัยฝ่ายตัวมนุษย์เป็นหลัก เพราะลักษณะของมนุษย์ที่
เป็นสัตว์ที่มีศักยภาพสามารถพัฒนาได้ดีเยี่ยมเรียกว่า ความสามารถที่จะวิวัฒน์ (Evolvability)

๒.๔ หลักพุทธธรรมสำหรับการจัดการ

หลักพุทธธรรมสำหรับการบริหารจัดการพุทธศาสนากับคนไทยมีความผูกพันกันมานานไม่
สามารถที่จะแยกออกจากกันได้ ฉะนั้นหลักธรรมของพระพุทธศาสนาจึงเป็นที่มาของขนบธรรมเนียม
ประเพณี วิถีชีวิต ทศนคติต่างๆ ของคนไทยจะมีหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเกี่ยวข้องกับด้วยเสมอ
จึงควรนำเอาหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการทุกหน่วยงาน

^{๖๕}พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), ถึงเวลา มารื้อปรับระบบพัฒนาคคนกันใหม่, พิมพ์ครั้งที่ ๘,
(นครปฐม: สำนักพิมพ์ธรรมะอินทรี, ๒๕๕๔), หน้า ๔๙.

การพิจารณาเลือกเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปใช้ในการบริหารจัดการนั้น ต้องเลือกมาให้เหมาะกับแต่ละองค์กร โดยต้องใช้หลักในการบริหารจัดการเชิงพุทธ คือ หลักการครองตน หลักการครองตน และหลักการครองงาน ได้แก่

หลักการครองตน คือ การสำรวมระวังรักษาดำรงอยู่แต่ในคุณความดี เพื่อให้การดำเนินชีวิตของตนไปในทางที่ดีที่ชอบ ก่อปรด้วยสารประโยชน์ เพื่อให้ถึงความสำเร็จ ความเจริญรุ่งเรืองและสันติสุขแห่งชีวิตยิ่ง ๆ ขึ้นไป

หลักการครองงาน คือ หลักธรรมหรือข้อปฏิบัติให้ถึงความสำเร็จ ความเจริญก้าวหน้า และความมั่นคงในหน้าที่กิจการงานโดยชอบ

ผู้ที่มีหน้าที่ในการองค์การ จำเป็นต้องมีคุณธรรมหรือข้อปฏิบัติ ที่จะนำพาผู้ร่วมงานและผลของงานให้ประสบผลสำเร็จและมีคุณภาพทั้งคนและของงาน กล่าวโดยสรุปคือต้องมีหลักธรรม ครองตน ครองคน และครองงาน ในที่นี้ขอนำเอาหลักอิทธิบาทธรรม ๔ ประการ ซึ่งเป็นหลักธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งความสำเร็จ มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้^{๖๖}

หลักอิทธิบาท ๔

จากการศึกษาหลักอิทธิบาท ๔ ในพระไตรปิฎกนั้น มงคลประกอบที่สำคัญอยู่ ๔ ประการ อันจะนำพาให้กิจการทุกอย่างสำเร็จสมดังประสงค์ ดังต่อไปนี้

๑) ฉันทะ ได้แก่ ความมีใจรักพอใจในสิ่งที่ทำนั้น อยากทำสิ่งนั้นให้สำเร็จ อยากให้งานนั้น บรรลุถึงจุดหมาย

๒) วิริยะ ได้แก่ มีความเพียร มีความอาจหาญแกล้วกล้า บากบั่นไปสู้เป้าหมาย ไม่ย่อท้อ ต่ออุปสรรค และความยากลำบาก

๓) จิตตะ ได้แก่ ความมีจิตจดจ่อ หรือเอาใจใส่ มีความผูกพันอยู่กับงานนั้น ไม่แปรผันเป็นอื่น

๔) วิมังสา ได้แก่ การไตร่ตรองทบทวน ประเมินผลการกระทำงานนั้น ๆ อย่างเสมอว่าทำ อะไร ไปถึงไหน ยังเหลืองานอีกเท่าไร ตรงต่อวัตถุประสงค์หรือไม่

อิทธิบาท ๔ ประการ เป็นหลักธรรมคุณเครื่องนำให้บรรลุถึงความสำเร็จ พระพุทธเจ้าตรัสว่า "ภิกษุทั้งหลาย อิทธิบาทธรรม ๔ ประการนำไปสู่ความสำเร็จเป็นไฉน คือ ภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ เจริญอิทธิบาทธรรมที่ประกอบด้วยฉันทสมาธิปานสังขาร เจริญอิทธิบาทธรรมที่ประกอบด้วยวิริยสมาธิปานสังขาร เจริญอิทธิบาทธรรมที่ประกอบด้วยจิตตสมาธิปานสังขาร เจริญอิทธิบาทธรรมที่ประกอบด้วยวิมังสาสมาธิปานสังขาร ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายพึงเจริญอิทธิบาทธรรม ๔ ประการ เพื่อยังรู้ เพื่อกำหนด เพื่อความสิ้นไป ในอุทัมภาคิยสังโยชน์ ๕ ประการแล"^{๖๗}

ประโยชน์ของหลักอิทธิบาท ๔

หลักอิทธิบาท ๔ ประการ เป็นหลักธรรมที่ช่วยในการบริหารจัดการ ช่วยให้หน้าที่การงานต่าง ๆ บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ ดังที่ได้แยกแยะออกเป็นข้อ ๆ ดังนี้

^{๖๖}พระครูวิลาศกาญจนธรรม (เล็ก สุธมมปโล), “รูปแบบการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ตีเด่นในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๔”, *วิทยานพนธ์พุทธศาสนดุสิตบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๘๗-๘๙.

^{๖๗}ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๓๑/๒๓๓.

๑) ฉันทะ ได้แก่ ความมีใจรักพอใจในสิ่งที่ทำนั้น อยากทำสิ่งนั้นให้สำเร็จ อยากให้งานนั้นบรรลุถึงจุดหมาย อยากทำให้สำเร็จผลตามจุดหมายนั้น ถ้าสามารถปลูกเร้าฉันทะให้เกิดขึ้นอย่างแรงกล้า ก็จะมีเหตุจิตใจอุทิศให้กับงานนั้น ๆ

เมื่อมีฉันทะนำแล้ว ก็ต้องการทำงานนั้นให้ดีที่สุด ให้ผลสำเร็จอย่างดีที่สุดของงานนั้น จิตใจก็มุ่งมั่น แน่วแน่ ตรงไปสู่จุดหมาย เดินเรียบสม่ำเสมอ เมื่อมีความใส่ใจใคร่จะทำเช่นนี้ ก็จะมี ความเพียรสร้างสรรค์ทำสิ่งนั้นให้สำเร็จลงได้ ฉันทะนี้จึงเป็นคุณธรรมสำคัญในเบื้องต้น ที่ต้องทำให้เกิดมีในตน เพื่อขจัดความเกียจคร้านให้หมดไป และเอาใจใส่ต่อกิจการที่ทำ จนประสบความสำเร็จดัง วัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งเอาไว้

๒) วิริยะ ได้แก่ มีความเพียร มีความอาจหาญกล้า บากบั่นไปสู่เป้าหมาย ไม่ย่อท้อ ต่ออุปสรรค และความยากลำบาก เมื่อวิริยะเกิดขึ้นแก่เขาแล้ว แม้ทำงานนั้นยากนัก มีอุปสรรคมาก ต้องใช้เวลานานก็ไม่ท้อถอย กลับเห็นเป็นสิ่งที่ท้าทายที่จะเอาชนะให้ได้

คนที่มีความเพียรเท่ากับมีแรงหนุน เวลาทำงานหรือปฏิบัติธรรม จิตใจจะแน่วแน่ มั่นคง อดทน เอาธุระ ไม่ท้อถอย พากเพียรบากบั่นทำไปด้วยความกล้าหาญ ไม่กลัวต่อความยากลำบาก โดยตระหนักตามพุทธภาษิตที่ว่า “วิริเยน ทุกขมจเจติ คนจะล่วงทุกข์ได้เพราะความเพียร” คนที่มีความเพียร เท่ากับมีแรงหนุนเวลาทำงาน จิตใจจะแน่วแน่ มั่นคง จนกว่าจะสำเร็จตามเป้าหมาย

๓) จิตตะ ได้แก่ ความมีจิตจดจ่อ หรือเอาใจใส่ มีความผูกพันอยู่กับงานนั้น ไม่แปรผันเป็นอื่น ถ้าจิตตะเป็นไปอย่างแรงกล้า ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง งานนั้นจะเป็นงานพิเศษทันที สามารถทำงานนั้นได้ทั้งวันทั้งคืน สลึมกีนลิมนอน ความมีใจจดจ่อเช่นนี้ ทำให้สมาธิมั่นคงอยู่กับงาน ไม่ทอดธุระ ไม่ปล่อยปละละเลยในงานที่ทำ

ผู้บริหารต้องเอาจิตฝึกใฝ่อยู่กับงาน ผู้ที่มีหลักอริยบท ๔ ข้อจิตตะนี้ จะทำกิจการสิ่งใด ก็จะทำด้วยความกระตือรือร้น แม้การทำงานทุกอย่างย่อมมีความผิดพลาด เพราะคนที่ไม่มีความผิดพลาดคือคนที่ไม่ได้ทำอะไรเลย แต่งานของผู้ที่มีหลักอริยบท ๔ ข้อจิตตะนี้ จะมีความผิดพลาดน้อยมาก และผลงานที่สำเร็จลงก็มีผลเป็นที่น่าพอใจอย่างยิ่ง

๔) วิมังสา ได้แก่ การไตร่ตรองทบทวน ประเมินผลการกระทำงานนั้น ๆ อยู่เสมอ ว่าทำ อะไร ไปถึงไหน ยังเหลืองานอีกเท่าไร ตรงต่อวัตถุประสงค์หรือไม่

ผู้ซึ่งทำหน้าที่ในการบริหารองค์กร จะต้องหมั่นพิจารณาตรวจสอบในงานที่ทำอยู่เสมอ หากพบข้อบกพร่องจะได้รับทำการแก้ไขทำให้ดียิ่งขึ้น และระมัดระวังไม่ให้เกิดข้อผิดพลาดขึ้นมาอีก ถ้าหากว่าสิ่งที่ทำนั้นดีอยู่แล้ว ก็พึงรักษาแนวทางเอาไว้ และแก้ไขปรับปรุงให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

การพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องเป็นระบบและเป็นกระบวนการ และเป็นการแก้ปัญหาแบบที่ เรียกว่า บูรณาการ (Integrated) คือทำให้เกิดเป็นองค์รวม (Holistic) หมายความว่า องค์ประกอบทั้งหลายที่เกี่ยวข้องจะต้องมาประสานกันครบถ้วนเป็นบูรณาการและสัมพันธ์กันถูกต้องและพอดี ทั่วตลอดองค์รวม และมีลักษณะอีกอย่างหนึ่ง คือการมีดุลยภาพ (Balance) หรือพูดอีกนัยหนึ่งคือ ทางสายกลาง หรือ “มัชฌิมาปฏิปทา” ซึ่งเป็นการเดินสายกลางในระดับจริยธรรมหรือโลกียธรรม ด้วยวิถีแห่งพุทธะ トラบเท่าที่ยังไปไม่ถึงระดับปรมาตมสัจจะหรือโลกุตระธรรม โดยพัฒนา “ปัญญา”

ให้รู้เท่าทันความเป็นไปของชีวิตและของโลก^{๖๘} ด้วยกระบวนการของการศึกษาที่มุ่งอบรมและพัฒนาคนทุกระดับ ซึ่งประกอบด้วยการศึกษาแบบทั่วไป ที่จะได้จากภายนอก (ปรโตโมสะ)^{๖๙} โดยเฉพาะอิทธิพลจากกัลยาณมิตร^{๗๐} และการศึกษาแบบไตรสิกขา ที่เกิดจากปัจจัยภายในตัวมนุษย์ (โยนิโสมนสิการ)^{๗๑} ทำให้มี ทศนะที่ถูกต้อง (สัมมาทิฐิ)^{๗๒} และการพัฒนาปัญญา (ปัญญาสิกขา)^{๗๓} ซึ่งสอดคล้องกับหลักของ อริยมรรค ทำให้เกิดเป็นองค์รวมหรือระบบบูรณาการทั้งคน และสิ่งแวดล้อมรอบตัวคน

สำหรับหลักธรรมสำคัญที่นักวิชาการศาสนาเสนอไว้เป็นหลักการในการพัฒนาคนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นมีอยู่หลายหลักธรรมในสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ ประมวลมานำเสนอเฉพาะหลักพุทธธรรมส่วนที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยและนำเสนอเฉพาะหัวข้อธรรมเท่านั้น ส่วนการประยุกต์ใช้กับการวิจัยจะได้นำเสนอเชิงบูรณาการในผลการวิจัย หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนามนุษย์ประกอบด้วย ทางสายกลาง คือ มัชฌิมาปฏิปทา หรืออริยสัจ ๔ ซึ่งมีวิธีปฏิบัติคือ มรรคมิ้องค์ ๘ รวมทั้ง ศีล สมาธิ ปัญญา หรือไตรสิกขาที่ซ้อนอยู่ในมรรคมิ้องค์ ๘ นั้นด้วย ระบบไตรสิกขาเป็นปัจจัยของการพัฒนามนุษย์ต้องทำ ๓ ด้าน อย่างบูรณาการที่สำคัญมากอย่างยิ่ง^{๗๔} คือ

๑) พุทธกิจกรรม ศึกษาอบรมการมีระเบียบวินัย การเลี้ยงชีพสุจริต วิธีปฏิบัติในการผลิตเสบบริโภคแบ่งปันและการอยู่ร่วมกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อม เรียกว่า ศีล

๒) จิตใจ ศึกษาอบรมการปลูกฝังคุณธรรม ส่งเสริมคุณภาพจิตใจการมีความพอใจมีความสุข สดชื่นเบิกบานเพราะมีสมรรถภาพและสุขภาพจิต เรียกว่า สมาธิ

๓) ปัญญา ศึกษาอบรมเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจตามความเป็นจริง รู้ความเป็นไปตามระบบของเหตุและปัจจัยที่จะทำให้สามารถแก้ปัญหาตามเหตุผลที่รู้เท่าทันโลกและชีวิต มีทัศนคติค่านิยมที่ถูกต้องสามารถทำจิตใจให้บริสุทธิ์หลุดพ้นจากความยึดติดถือมั่นในสิ่งต่างๆ สามารถดับกิเลสดับทุกข์ เป็นอยู่ด้วยจิตใจอิสระ ผ่องใส เบิกบาน เรียกว่า ปัญญา

รวมทั้งหลักความพยายามในทางที่ชอบ ได้แก่ การประกอบความเพียรในสถานะ ๔ ชื่อว่า ลัมมปปธาน ๔^{๗๕} คือ

๑. สังวรปธาน คือ การเพียรพยายามป้องกันมิให้อกุศลคือ ความชั่วทุจริตทั้งหลายเกิดขึ้น พยายามห่มเทศติปัญญา แน่ใจ ช่มใจด้วยการสำรวมระวังกาย วาจา ใจ ไม่ให้ยินดี ยินร้ายต่อกิเลส ตัณหา อกุศลทั้งปวง โดยมีสติเป็นเครื่องคอยระวังมิให้บาปและอกุศลทั้งหลายเกิดขึ้น

^{๖๘}W Rahula, Venerable, **What the Buddha Taught**, (Bangkok: Haw Trai Foundation, 2004), p. 76.

^{๖๙}อง.ทก. (ไทย) ๒๐/๑๒๖/๑๑๕.

^{๗๐}พระไพศาล วิสาโล, **พุทธศาสนากับคุณค่าต่อชีวิต**, (สมุทรปราการ: ชมรมกัลยาณธรรม, ๒๕๕๓), หน้า ๒๓.

^{๗๑}ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๑๑/๒๘๖.

^{๗๒}ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๔๘/๓๖๕.

^{๗๓}ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๔๗/๒๗๒.

^{๗๔}พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **การพัฒนาที่ยั่งยืน**, หน้า ๑๘๒.

^{๗๕}อง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๖๙/๑๑๓.

๒. ปหานปธาน คือ การเพียรพยายามในการเลิกละบาปและอกุศลทั้งหลายที่เกิดขึ้นแล้ว ให้จางหายและหมดสิ้นไป พยายามที่จะขจัดหรือทำลายเสียซึ่งความชั่วอกุศลต่างๆ เช่น โลภ โกรธ หลง ฯลฯ ไม่ให้ครอบงำจิตใจ เพราะทำให้จิตใจเศร้าหมอง ชุณมัวอันเป็นปอเกิดแห่งการทำชั่ว

๓. ภาวนาปธาน คือ การเพียรพยายามในการเพิ่มพูนกุศลคือความดีงามความสุจริตธรรมทั้งหลายที่ยังไม่เกิดขึ้นให้เจริญงอกงามขึ้น

๔. อนรูกษณาปธาน คือ ความเพียรพยายามในการรักษากุศล คือความดีงามที่เกิดขึ้นแล้ว ให้ดำรงอยู่ไม่ให้เลือนหายไป คอยระคับระคงให้กุศลเหล่านั้นเจริญเต็มที่ด้วยการยอมทรมานทั้งความพยายาม และกำลังในการปกป้องรักษาความดีนั้นไว้ต่อเนื่องเรื่อยไป

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เหมาะสมในการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับบุคคลที่อยู่ในชุมชนหรือสังคม ซึ่งควรที่จะได้รับการพัฒนา คือ อปรีหานิยธรรม ^{๗๖} อันเป็นคุณธรรมที่ส่งเสริมความสามัคคีอีกประการหนึ่ง เป็นคุณธรรมสำหรับผู้บริหารหรือหมู่ชนอันไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียวของบุคคลทั้งหลาย ช่วยให้เกิดความสามัคคีและเข้าใจซึ่งกันและกันได้มากขึ้น มีทั้งส่วนของภิกษุและบุคคลทั่วไปในงานวิจัยนี้อธิบายเฉพาะส่วนของภิกษุ ^{๗๗} ประกอบด้วย

๑. หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์
๒. พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันลุกขึ้นจัดการแก้ไข สิ่งเสียหาย เหตุไม่งาม
๓. ไม่บัญญัติสิ่งที่พระพุทเจ้าไม่ทรงบัญญัติ ไม่ล้มล้างสิ่งที่พระองค์ทรงบัญญัติไว้
๔. ภิกษุเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่ เป็นสังฆบิดร เป็นสังฆปริณายก เคารพนับถือภิกษุเหล่านั้น
๕. ไม่ลู่อำนาจตั่นหา คือความอยากที่เกิดขึ้น
๖. ยินดีในเสนาสนะปา
๗. ตั้งสติระลึกไว้ในใจว่า เพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลายผู้มีศีลงาม ซึ่งยังไม่มา ขอให้มา ที่มาแล้ว ขอให้อยู่ผาสุก

ส่วนหลักธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนามนุษย์ที่ยั่งยืนในด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย ความรู้จักประมาณในการบริโภคคือ โภชนะมัตตัญญูตา การรู้จักประมาณ เรียกว่า มัตตัญญูตา พบในหมวดธรรมวินัย ได้แก่ ลัปปริสธรรม ๗ ประการ ^{๗๘} หมายถึงธรรมของผู้ดี หรือคุณสมบัติของคนดี ได้แก่

๑. อัมมัญญูตา ความรู้จักธรรม รู้หลัก หรือ รู้จักเหตุ คือ รู้หลักความจริง รู้หลักการ
๒. อัตถัญญูตา ความรู้จักอรรถ รู้ความมุ่งหมาย หรือ รู้จักผล คือ รู้ประโยชน์ที่ประสงค์
๓. อัตตัญญูตา ความรู้จักตน คือ รู้กำลังความรู้ ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม
๔. มัตตัญญูตา ความรู้จักประมาณ เช่น ภิกษุรู้จักประมาณในการรับและบริโภคปัจจัยสี่
๕. กาลัญญูตา ความรู้จักกาล คือ รู้กาลเวลาอันเหมาะสม และระยะเวลาที่จะต้องใช้เวลา
๖. ปริสสัญญูตา ความรู้จักชุมชน และรู้จักที่ประชุม รู้กิจที่ประพฤติดต่อกับชุมชนนั้นๆ

^{๗๖}ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๓๖-๑๔๑/๘๑-๘๘.

^{๗๗}พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๒๗, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๒๑๑-๒๑๔.

^{๗๘}ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๓๐/๓๓๓., ๑๑/๓๔๗/๔๐๐., พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, หน้า ๒๘๗.

๗. ปุคคลัญญตา หรือ ปุคคลปโรปรัญญตา ความรู้จักบุคคล ความแตกต่างแห่งบุคคล^{๗๙}

เฉพาะ มัตตัญญตา เป็นหลักธรรมที่สำคัญมากก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนแนวพุทธขึ้นได้จริง และเป็นธรรมที่ใช้แก้ปัญหาธรรมชาติแวดล้อมได้อย่างดีมาก การพิจารณารู้จักประมาณเป็นการฝึกให้มีปัญญาใช้หลักการนี้กับการเสพทุกอย่างโดยเฉพาะเทคโนโลยี รู้จักแยกระหว่างประโยชน์อันเป็นคุณค่าแท้ที่หมายถึงการใช้โดยเฉพาะสิ่งบริโภค เช่น ปัจจัย ๔ มีคุณค่าแท้คือการหล่อเลี้ยงชีวิตเพื่อสุขภาพที่ดี เพื่อประโยชน์เกื้อกูลชีวิตที่พอดีไม่มากเกินไปเกินกว่าความต้องการของตนเองกับคุณค่าเทียม ที่หมายถึงประโยชน์ที่เกินเลยกว่าความจำเป็น และหลักความพอใจแบบฉันทะ^{๘๐}

จากหลักธรรมสำหรับการจัดการซึ่งผู้วิจัยได้ประมวลเนื้อหาไว้ มีดังแสดงไว้ตารางที่ ๒.๗ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๗ หลักพุทธธรรมสำหรับการจัดการ

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระครูวิลาสกาญจนธรรม (๒๕๕๗, หน้า ๘๗-๘๙)	หลักอิทธิบาทธรรม ๔ ประการ ซึ่งเป็นหลักธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งความสำเร็จ ผู้ที่มีหน้าที่ในการองค์กร จำเป็นต้องมีคุณธรรมหรือข้อปฏิบัติ ที่จะนำพาผู้ร่วมงานและผลของงานให้ประสบผลสำเร็จ และมีคุณภาพทั้งคนและของงาน คือต้องมีหลักธรรมครองตน ครองคน และครองงาน
พระไพศาล วิสาโส (๒๕๕๓, หน้า ๒๓)	อิทธิพลจากกัลยาณมิตร ในทางพุทธถือว่า อิทธิพลจากภายนอก เช่นนี้ ย่อมนำมนุษย์ไปสู่หนทางอันประเสริฐ และคนส่วนใหญ่ก็ต้องการ อิทธิพลเช่นนี้ จึงจะมีชีวิตที่ผาสุกได้ในขณะที่มีคนเพียงจำนวนน้อย เท่านั้น ที่สามารถพัฒนาชีวิตได้โดยอาศัยความสามารถและปัญญาของ ตนเองล้วนๆ ที่เรียกว่า โยนิโสมนสิการ
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (๒๕๕๖, หน้า ๑๗๐)	ฉันทะใช้แก้ปัญหาในส่วนที่สำคัญในความหมายของเศรษฐกิจอันเป็น ปัญหาสำคัญที่ทำให้การพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์กร สหประชาชาติ ไม่บรรลุความสำเร็จ

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการองค์กรให้สำเร็จด้วยดี มีประสิทธิภาพสูง ผู้บริหารควรประยุกต์ใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนา คืออิทธิบาท ๔ ประการ มาการบูรณาการเข้ากับการบริหารจัดการ โดยมีฉันทะ ความใส่ใจ รักในงานนั้น ๆ มีวิริยะ ความขยันหมั่นเพียร ประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายามอดทน มีจิตตะ มั่นคงแน่วแน่อยู่กับงานที่ทำ มีวิมังสา หมั่นพิจารณาทบทวนและประเมินผลงานนั้นอยู่เสมอ เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ขององค์กรที่ได้ตั้งไว้แล้ว

^{๗๙}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๑๐-๒๑๑.

^{๘๐}พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), การพัฒนาที่ยั่งยืน, หน้า ๑๗๐.

๒.๔.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา

การจะพัฒนาฝึกปรือตนตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท มีความมุ่งหมายให้ผู้ฝึกฝนพัฒนานั้น ได้รับประโยชน์สุขตั้งแต่ขั้นต้นในการลงมือปฏิบัติ กล่าวคือ เริ่มแต่การรู้จักปฏิบัติตนที่ดีต่อสภาพสิ่งแวดล้อมภายนอก ซึ่งเรียกว่าความสำรวมอินทรีย์ทั้งหลาย^{๔๑} มีสำรวมตา สำรวมหู สำรวมจมูก สำรวมลิ้น สำรวมกาย และสำรวมใจ เพื่อจะได้ใช้เป็นพื้นฐานของศีล คือ เจตนางดเว้นจากความชั่วทางกาย และเจตนางดเว้นจากความชั่วทางวาจา เรียกว่าพัฒนาด้านความประพฤติ หรือพัฒนาด้านพฤติกรรมที่ดี อันเป็นช่องทางให้จิตใจพัฒนาและช่วยให้ปัญญางอกงาม อย่างน้อยพึงพัฒนาพฤติกรรมที่ไม่เบียดเบียน แต่เป็นพฤติกรรมที่สร้างสรรค์เกื้อกูล^{๔๒} ฉะนั้น พึงทราบความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ เพื่อจะได้พัฒนากาย วาจา และจิตใจ ได้อย่างถูกต้องตามลำดับ ดังต่อไปนี้

๑) ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ทางกายภาพ

ความต้องการทางกาย และจิตใจ เป็นเหตุปัจจัย ให้มีการพัฒนามนุษย์ให้ดีขึ้นหรือเลวลงได้ เนื่องจากความต้องการนั้น เข้าไปสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ทั้งภายในและภายนอก มีดังต่อไปนี้

๑. ความต้องการทางร่างกาย หมายถึง ความต้องการปัจจัย ๔ คือ ความต้องการทางเศรษฐกิจ ได้แก่ เครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค

๒. ความต้องการทางสังคม หมายถึง ความปรารถนาสร้างหลักฐานทางครอบครัว หลักฐานในหมู่คณะ ในชาติ และกว้างออกไปถึงความต้องการผูกพันระหว่างชาติ เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันชาติ เป็นต้น

๓. ความต้องการทางจิตใจหรือทางศาสนา หมายถึง ความจำเป็นต้องมีศีล คือ การละเว้นจากความชั่ว และมีธรรม คือ การประพฤติปฏิบัติที่ดีงาม อันเป็นรากฐานของกิจการทั้งปวง และต้องการให้หลักธรรมทางศาสนาเป็นเครื่องมือพัฒนาคน เพื่อควบคุมคนให้มีความประพฤติที่ดีงามแก่สังคมของตน

๒) ความหมายและความสำคัญในการพัฒนาชีวิต

การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น เพื่อจะได้พัฒนาตนเองให้สามารถปฏิบัติหน้าที่กิจกรรมได้อย่างปกติสุข และยังได้ชื่อว่าเป็นผู้ปฏิบัติเพื่อความเป็นผู้อยู่ใต้อิทธิพลอันยิ่งยงขึ้นอีกด้วย นับเป็นการปฏิบัติที่ไม่เสื่อมถอย ทำตนให้ตั้งอยู่ในศีลเป็นเบื้องต้นก่อน รู้จักวิธีคุ้มครองรักษาอินทรีย์ รู้จักประมาณในการบริโภค และรู้จักเพิ่มพูนสั่งสมบำเพ็ญความเพียร^{๔๓} เป็นต้น เพื่อทำตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี เพราะถ้ายังไม่สิ้นกิเลสอาสวะ มนุษย์ก็จำเป็นต้องพัฒนาตน จนกระทั่งบรรลุถึงปรมาตมประโยชน์สูงสุด^{๔๔} คือ ความหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง จากความเป็นปุถุชนสู่อริยะชน

^{๔๑}ม.อ. (ไทย) ๑๔/๔๕๓ - ๔๖๓/๕๐๔ - ๕๑๐.

^{๔๒}พระธรรมปิฎก, (ป.อ. ปยุตโต), การพัฒนาที่ยั่งยืน, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๕๓), หน้า ๒๓๘.

^{๔๓}อง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๓๗/๖๐-๖๒.

^{๔๔}ข.จู. (บาลี) ๓๐/๖๗๓/๓๓๓.

ซึ่งสามารถสละโลกียวิสัยเสียได้ แล้วย่อมไม่มาเกิดสู่ภพใดๆ อีกต่อไป จัดเป็นผู้พัฒนาตนดีแล้ว และเป็นแสงสว่างของตน^{๕๕} คือ สร้างที่พึ่งถาวรอย่างใดที่ใครๆ ก็ที่พึ่งอันหาได้ยากนี้ ทำให้ไม่ได้เลย

๓) วัตถุประสงค์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

วัตถุประสงค์หลัก ก็เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการของมนุษย์ จากความอยู่รอดด้วยกิเลส มาสู่ความเป็นอยู่ด้วยปัญญา^{๕๖} นอกจากเป็นหลัก และเป็นประโยชน์ในการพัฒนาตนเองแล้ว ยังทำให้เกิดความกรุณาต่อผู้อื่นด้วย คือ ทำให้เกิดความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจเพื่อนมนุษย์ คิดจะช่วยเหลือ ตลอดจนช่วยให้สามารถวางตนเป็นกัลยาณมิตร สามารถคิดหาวิธีช่วยแก้ไขปัญหาวัตถุประสงค์ของการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี คือ เพื่อฝึกฝนพัฒนาคนให้รู้จักปฏิบัติต่อชีวิต หรือ ดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องมีความสุข ให้รู้จักแก้ปัญหาชีวิต และหาทางออกจากความทุกข์ได้ด้วยดี โดยไม่ก่อให้เกิดโทษพิษภัยแก่ผู้อื่นและแก่สังคม ให้รู้จักแสวงหา และ เสพความสุขทางวัตถุอย่างถูกต้อง ปราศจากโทษพิษภัย ไร้การเบียดเบียน และพร้อมที่จะใช้สิ่งอำนวยความสะดวกนั้นๆ ในทางที่เกื้อกูลแก่ ผู้อื่นและสังคม และให้พร้อมและมีความสามารถ บางอย่างในการที่จะเอื้ออำนวยความสุขแก่ผู้อื่น และแผ่ขยายความสุขออกไปในสังคม^{๕๗} ทั้งนี้วัตถุประสงค์แท้จริง ก็คือ เพื่อให้พึ่งตนเองได้ โดยไม่ต้องขึ้นต่อวัตถุภายนอกทุกอย่างไป จะพึ่งวัตถุภายนอกในกรณีที่เป็นต่อสุขภาพอนามัย ความจำเป็นด้านปัจจัย ๔ มีเครื่องนุ่มห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัยและยารักษาโรค แต่ไม่ใช่แสวงหาเพื่อบ่มเมาจิตใจให้เกิดการสะสมจนไม่รู้จักเพียงพอ ฉะนั้น จุดมุ่งหมายเพื่อให้รู้ความสำคัญในการพัฒนาชีวิต จะได้แก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และทันต่อเหตุการณ์ไม่ประมาทในการทำกิจการโดยผ่านกระบวนการฝึกฝนอย่างเป็นระบบ เพื่อการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องได้ผลดี

๔) ประเภทของการพัฒนาชีวิต

หลักธรรมหมวดใหญ่ที่ชี้แนะแนวทางการพัฒนาเป็นพื้นฐาน หลักธรรมเหล่านี้ จะแสดงหลักการทั่วไปของการพัฒนา ซึ่งมีลักษณะสำคัญ ๒ ประการ คือ ครอบรอบ และครอบคลุม หรือรอบด้าน และตลอดวงจร^{๕๘} เรียกว่า ภาวนา หมายถึง การพัฒนาชีวิตให้เกิดความเจริญงอกงามในทางที่ดีงาม ตามหลักพุทธธรรม เริ่มตั้งแต่การรู้จักสำรวจอินทรีย์ ๖ คือ สारวมตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ แล้วปฏิบัติตนตามสิกขาบทที่ตนดำรงสถานภาพอยู่ทั้งสิกขาบทของพระภิกษุ สามเณร และศีลสำหรับคฤหัสถ์ เมื่อพัฒนาตนอยู่ในหลักศีลแล้ว ย่อมสามารถเจริญจิตภาวนาหรือเจริญสมาธิให้มั่นคงเป็นสัมมาสมาธิได้ และภายหลังจิตมั่นคงพอเป็นเหตุปัจจัยแก้ปัญหาแล้ว ย่อมพิจารณาธรรมทั้งปวงมีไตรลักษณ์ เป็นต้นได้อย่างถ่องแท้ ชัดเจน เข้าใจถูกต้องตามความจริงตามลำดับแห่งการพัฒนาจนสามารถบรรเทาความทุกข์ได้ ตามลำดับ^{๕๙}

^{๕๕}คณาจารย์แห่งโรงพิมพ์เลียงเชียง, พุทธศาสนสุภาษิต เล่ม ๑ ฉบับมาตรฐาน, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เลียงเชียง, ๒๕๕๕), หน้า ๑.

^{๕๖}พระธรรมปิฎก, (ป.อ. ปยุตโต), ทศวรรษธรรมทัศน์พระธรรมปิฎก หมวดศึกษาศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๕๓), หน้า ๑๓๑.

^{๕๗}พระธรรมปิฎก, (ป.อ. ปยุตโต), ความสำคัญของพระพุทธศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๕๐), หน้า ๗๙.

^{๕๘}พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๒๐๓.

กรอบในการวิจัยเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้วิจัยได้ถือตามหลักพุทธธรรม โดยแบ่งประเด็นที่จะศึกษา ออกเป็น ๔ ประเภทใหญ่ๆ ตามที่ปรากฏใน ทิฆนิกายปาฎิภวรรค และในอังคุตตรนิกาย ปัญจวรรค ได้แก่ การพัฒนาด้านศีล (ศีลภาวนา) การพัฒนาด้านกาย (กายภาวนา) การพัฒนาด้านจิตใจ (จิตภาวนา) การพัฒนาด้านปัญญา (ปัญญาภาวนา)^{๔๙}

ในประเด็นที่จะศึกษานั้น ผู้วิจัยได้อธิบายหลักการพัฒนา ในแต่ละประเด็นไปตามลำดับ คือ การพัฒนาด้านศีล การพัฒนาด้านกาย การพัฒนาด้านจิตใจ และส่วนสุดท้ายการพัฒนาทางด้านปัญญา และบทวิเคราะห์ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. การพัฒนาด้านศีล (ศีลภาวนา)

การพัฒนาตนเองด้วยหลักศีลนั้น โดยเนื้อหาสาระสำคัญ ก็เพื่อให้บุคคลสามารถดำรงตนให้อยู่ร่วมกับสังคม หรือ อยู่ร่วมกับคนอื่นได้อย่างปกติสุข ทั้งศีลที่เป็นสิกขาบททั่วไป และศีลที่เป็นองค์มรรค คือ อธิศีลสิกขา ดังจะได้กล่าวถึงคำแปล ความหมาย และประเภทของศีลไปตามลำดับดังต่อไปนี้

๑) คำแปลของศีล

ศีล มีคำแปลหลายอย่าง ได้แก่ แปลว่า ศีรษะ หมายความว่า ศีระชะ ถ้าคนมีศีระชะขาดก็ตาย ถ้าศีระชะขาดเจ็บก็ไม่สบาย ฉันทใด ถ้าคนศีลขาดก็ตายจากความดีต่างๆ ศีล แปลว่า ปกติ หมายความว่า รักษากาย วาจา ให้เรียบร้อยดีเป็นปกติ ศีล แปลว่า เย็น หมายความว่า เย็นกาย เย็นใจ ไม่มีภัย ไม่มีเวร ไม่มีศัตรู ไม่มีความเดือดร้อน มีแต่ความสงบสุข ศีล แปลว่า เกษม หมายความว่า ปลอดภัย ไม่มีอันตราย มีแต่ความสุขกาย สบายใจอยู่เสมอ ศีล แปลว่า ตั้งกายกรรม วชิกรรม ไว้ด้วยดี หมายความว่า รักษากายให้ตั้งอยู่ในสุจริต ๓ รักษาวาจาให้ตั้งอยู่ในวิสุจริต ๔ ไว้เป็นปกติ ศีล แปลว่า เข้าไปรับรองกุศลกรรมไว้ หมายความว่า เมื่อบุคคลมีศีลดีแล้ว คุณธรรมอื่นๆ ที่ตั้งงาม เช่น ขันติ เมตตา สัจจะ สันโดษ วิริยะ ปัญญา เป็นต้น ก็เกิดขึ้นมาตามลำดับ^{๕๐}

๒) ลักษณะ หน้าที่ ผลปรากฏ เหตุเกิดของศีล

มีอธิบายว่า ลักษณะของศีล คือ มีการรักษากาย วาจา ให้เรียบร้อยดีงาม หน้าที่ของศีล คือ มีการกำจัดความทุกข์ ผลปรากฏของศีล คือ มีความสะอาดกาย วาจา ใจ (กายโสเจยย วิจิโสเจยย มโนโสเจยย) ส่วนเหตุเกิดของศีล คือ หิริ (ละอายชั่ว) และโอตตปปะ (กลัวบาป)

๓) ความหมายของศีล

ในแง่ของการฝึกฝนตน คือ การฝึกฝนอบรมตนซึ่งเรียกว่า อธิศีล หรือ ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมในทางความประพฤติอย่างสูง หรือ การฝึกฝนอบรมความประพฤติทางกาย วาจา คือ ระเบียบวินัย การอยู่ร่วมกับผู้อื่น และในสิ่งแวดล้อมต่างๆ ด้วยดี ให้เกื้อกูลไม่เบียดเบียน ไม่ทำลาย เป็นพื้นฐานแห่งการฝึกอบรมจิตใจในอธิจิตตสิกขา เรียกสั้นๆ ว่า ศีล^{๕๑} และศีลยังหมายถึงระเบียบความประพฤติ หรือระเบียบความเป็นอยู่ทั้งส่วนตัว และที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมทาง

^{๔๙}ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๕/๔๘/๗๓๓. ดูเทียบ งบ.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๗๙/๑๔๕.

^{๕๐}พระธรรมธีรราชมหาวิทยาลัย (โชดก ญาณสิทฺธิ), วิปัสสนาญาณโสภณ, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: ศรีอนันต์การพิมพ์, ๒๕๕๖), หน้า ๗๔-๗๕.

^{๕๑}พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๓๔๑-๓๔๒.

กายวาจา ตลอดถึงทำมาหาเลี้ยงชีพ ซึ่งได้กำหนดวางไว้เพื่อทำให้ความเป็นอยู่ดีขึ้น กลายเป็นสภาพอันเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่การงานต่างๆ ประจำวัน โดยเป็นไปเพื่อความหมายอันดีงาม นั่นคือ การทำให้คนในสังคม หรือ ชุมชนมีระเบียบวินัย ขณะเดียวกันศีลก็เป็นเครื่องป้องกันความชั่วไปในตัว อีกโสดหนึ่งด้วย แล้วศีลยังช่วยส่งเสริมโอกาสสำหรับทำความดี โดยฝึกคนให้รู้จักสร้างความสัมพันธ์ด้วยกายวาจาที่ดีงาม กับสภาพแวดล้อม ในทางอุดมคติแล้วศีลนั้น ต้องการให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ปราศจากการเบียดเบียนทำร้ายกันและกัน และช่วยเหลือกันตามฐานะทางสังคมจะอำนวยให้อีกด้วย^{๙๒} นอกจากนี้ ศีลครอบคลุมไปถึง การไม่ละเมิดระเบียบวินัย หรือการไม่เจตนาล่วงเกินเบียดเบียนผู้อื่น ถ้ามองในด้านการกระทำ ศีล จึงหมายถึง ความไม่ละเมิด และการไม่เบียดเบียน สาระของศีลอยู่ที่ความสำรวม หมายถึง การสำรวมระวังคอยปิดกั้น หลีกเว้นไม่ให้ความชั่วเกิดขึ้นนั่นเองเป็นศีล และสภาพจิตของผู้ไม่คิดจะละเมิด ไม่คิดเบียดเบียนใครนั้นแหละเป็นตัวศีล^{๙๓}

๔) ความหมายของศีลที่เป็นระเบียบทางสังคม

หมายถึง ศีลที่เป็นระเบียบทางสังคม หรือระบบการนั้นๆ ศีลจึงมีความเข้มงวดกวดขัน เคร่งครัด หยาบ ประณีต และรายละเอียดต่างๆ กัน ดังมีศีล ๕ ศีล ๘ ศีลของคฤหัสถ์ ศีล ๑๐ สำหรับสามเณร ศีล ๒๒๗ สำหรับพระภิกษุสงฆ์ เป็นต้น

๕) ศีลเป็นเหตุให้พัฒนาตนเองจนถึงขั้นวิมุตติหลุดพ้น

หมายถึง ศีลที่ทำให้เกิดสภาพความเป็นอยู่ที่ดีที่เกื้อกูลแก่การปฏิบัติกิจต่างๆ เพื่อเข้าถึงจุดหมายที่ดีงามโดยลำดับ ไปจนถึงจุดหมายสูงสุดของชีวิต ในกัมมัตถยสูตร กล่าวถึงสาระสำคัญของกุศลศีล ว่าสามารถเป็นเหตุให้ดับทุกข์ได้ โดยพระอานนท์ได้ทูลถามพระพุทธเจ้าเกี่ยวกับผลแห่งศีลที่เป็นกุศล และพระองค์ได้ตรัสตอบว่าศีลที่เป็นกุศล ทำให้สามารถดับทุกข์ได้ มีลำดับการพัฒนา ได้แก่ ศีลที่เป็นกุศล เป็นเหตุให้เกิดอวิปปฏิสาร (ความไม่เดือดร้อนใจ) อวิปปฏิสาร เป็นเหตุให้เกิดปราโมทย์ ปราโมทย์ เป็นเหตุให้เกิดปิติ ปิติ เป็นเหตุให้เกิดปัสสทธิ ปัสสทธิ เป็นเหตุให้เกิดสุข สุข เป็นเหตุให้เกิดสมาธิ สมาธิ เป็นเหตุให้เกิดญาณทัสสนะ ยถาญาณทัสสนะ เป็นเหตุให้เกิดนิพพิทาและวิราคะ นิพพิทาและวิราคะ เป็นเหตุให้เกิดวิมุตติญาณทัสสนะ วิมุตติญาณทัสสนะ เป็นธรรมสูงสุด^{๙๔}

๖) ศีลทำให้สมาชิกของสังคมหรือชุมชนนั้นอยู่ร่วมกันด้วยดี

หมายถึง ศีลทำให้สังคมสงบเรียบร้อย สมาชิกต่างดำรงอยู่ด้วยดี และมุ่งหน้าปฏิบัติกิจของตน โดยสะดวก

๗) ศีลจัดเป็นเครื่องมือเพื่อฝึกหัดขัดเกลาตนเอง

ทำให้กิเลสอย่างหยาบเบาบางลง ด้วยการควบคุมยับยั้งสังวร ปรึการแสดงออกทางกายวาจาให้เกื้อกูลแก่สภาพความเป็นอยู่ และการอยู่ด้วยกันด้วยดี ซึ่งเป็นความจำเป็นพื้นฐานสำหรับพัฒนาชีวิตของตนให้พร้อมที่จะเป็นที่ยอมรับกุศลธรรมทั้งหลาย เฉพาะอย่างยิ่ง คือ เป็นพื้นฐานของสมาธิ หรือการฝึกปรือคุณธรรมทางจิตใจที่สูงขึ้นไป^{๙๕}

^{๙๒}พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๔๑๙.

^{๙๓}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๖๗.

^{๙๔}อง.เอกาทศก. (ไทย) ๒๔/๑/๑-๓.

^{๙๕}ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๕/๒๗๒.

๘) ประเภทของศิลปะเพื่อนำมาพัฒนาตนเองและสังคม

ศิลปะเพื่อเสริมสร้างความดีงามของชีวิตและสังคม คือ หลักคำสอนในเชิงคาลกสูตรทั้งหมด เรียก คิหิวินัย หมายถึงวินัยของคฤหัสถ์ เป็นศิลปะสำหรับประชาชน มี ๒ ระดับ มีดังนี้

(๑) ธรรมชั้นศิลปะ คือ ศิลปะในแง่ธรรม หมายถึง หลักความประพฤติระดับกายวาจาและอาชีวะที่นำมาแนะนำสั่งสอน โดยเน้นที่ปัจเจกชนเป็นสำคัญ ในขั้นนี้ มีความหมายไปถึง อธิศีลสิกขา ซึ่งหมายถึง การฝึกความประพฤติสุจริตทางกาย วาจา และอาชีวะ ได้แก่ รวมเอาองค์มรรค สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ และสัมมาอาชีวะ เข้ามาว่าโดยสาระก็คือ การดำรงตนด้วยดีในสังคม รักษาระเบียบวินัย ปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบทางสังคมให้ถูกต้อง มีความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดี งามเกื้อกูลประโยชน์ ช่วยรักษาและส่งเสริมสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะในทางสังคม ให้อยู่ในภาวะเอื้ออำนวยแก่การที่ทุกๆ คนจะสามารถดำเนินชีวิตที่ดีงาม หรือ ปฏิบัติตามมรรคกันได้ด้วยดี กล่าวโดยย่อ อธิศีลสิกขา คือ ความประพฤติด้านศิลปะ ตัวอย่างพุทธพจน์ที่แสดงเรื่องศิลปะในแง่ธรรม สำหรับคฤหัสถ์ผู้ครองเรือนที่แสดงถึงบทบาทของศิลปะและปัญญาของบุตรธิดาต่อบิดามารดา ดังนี้

“บุตรธิดาที่สามารถยังมารดาบิดาผู้หุสิด ผู้ไม่มีศรัทธาให้ตั้งมั่นในศรัทธา ศิล จาคะ และปัญญาได้ การกระทำอย่างนั้น ชื่อว่า บุตรได้ตอบแทนแก่มารดาบิดา”^{๙๖}

(๒) วินัยที่เป็นศิลปะ คือ ศิลปะในแง่ที่เป็นวินัย หมายถึง กฎระเบียบข้อบังคับที่กำหนดวางกันขึ้นเป็นบัญญัติทางสังคม เพื่อกำกับความประพฤติของบุคคล ตามความมุ่งหมายเฉพาะของหมู่ชนหรือชุมชนนั้น โดยมากมุ่งเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติตามธรรมให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น และผู้ฝ่าฝืน ต้องได้รับโทษตามความรับผิดชอบต่อชุมชน หรือ สังคมนั้นอีกชั้นหนึ่ง ต่างจากผลทางจิตใจตามกฎธรรมชาติ นั่นคือวิธีฝึกคนให้มีศิลปะ ซึ่งเป้าหมายของวินัยที่เป็นศิลปะ^{๙๗} ได้แก่ ศิลปะระดับสังคมสงฆ์ มีเป้าหมายที่สำคัญอยู่ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความดีงามที่เป็นไปโดยความเห็นชอบร่วมกันของสงฆ์ ความผาสุกแห่งสงฆ์ กำราบคนหน้าด้านไม่รู้จักอาย ความอยู่ผาสุกแห่งเหล่าภิกษุผู้มีศิลปะดีงาม ปิดกั้นความเสื่อมเสีย ความทุกข์ ความเดือดร้อนที่จะมีในปัจจุบัน บำบัดความเสื่อมเสีย ความทุกข์ ความเดือดร้อนที่จะมีในภายหลังก ความเลื่อมใสยิ่งขึ้นไปของคนที่ยังไม่เลื่อมใส ความเลื่อมใสยิ่งขึ้นไปของคนผู้เลื่อมใสแล้ว ความดำรงมั่นแห่งศีลธรรม และส่งเสริมความเป็นระเบียบเรียบร้อย สนับสนุนวินัยให้หนักแน่น^{๙๘} ส่วนในอังคุตตรนิกาย ได้เพิ่มเข้ามาอีก ๒ ข้อ คือ เพื่อเอื้ออนุเคราะห์แก่คฤหัสถ์ทั้งหลาย และเพื่อตัดรอนฝักฝ่ายของภิกษุผู้มีความปรารถนาชั่วร้าย^{๙๙}

๙) การพัฒนาตนด้วยศิลปะที่เป็นองค์มรรค หมายถึง การฝึกฝนอบรมในด้านความประพฤติ ระเบียบวินัย ความสุจริตทางกายวาจาและอาชีวะ ในระดับการพัฒนาศิลปะ ท่านเรียกว่า อธิศีลสิกขา เรียกกันสั้นๆ ว่า ศิล วิธีกแก้ปัญหาโดยวิธีนี้ เป็นวิธีของอารยชนระดับพื้นฐาน เรียกตามบาลีว่า หลักของอริยมรรค แปลว่า ทางดำเนินสู่ความดับทุกข์ที่ทำให้เป็นอริยชน หรือ วิธีดำเนินชีวิต

^{๙๖} อก.ทุก. (ไทย) ๒๐/๓๔/๗๘.

^{๙๗} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ, หน้า ๗๖๘.

^{๙๘} อก.ทสก. (บาลี) ๒๔/๓๑/๗๔.

^{๙๙} อก.ทุก. (บาลี) ๒๐/๔๓๖/๑๒๓.

ที่ประเสริฐ อริยมรรคนี้ แบ่งระดับการพัฒนาสี่ที่เป็นองค์มรรคเป็น ๓ อย่าง คือ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ และสัมมาอาชีวะ^{๑๐๐} มีความละเอียดดังต่อไปนี้

(๑) สัมมาวาจา เจรจาชอบ หมายถึง การพูดหรือเจรจาชอบ มี ๔ ประการ คือ ละมูสาวาท คือ เว้นการพูดเท็จ ขณะเดียวกันให้พูดคำจริง เรียกว่า สัจจาจา ละปิสฺสนาวาจา คือ เว้นการพูดส่อเสียด ขณะเดียวกันให้พูดคำสมานสามัคคี เรียกว่า สมัคคกรณิวาจา ละมรฺสวาจา คือ เว้นจากพูดคำหยาบคาย ขณะเดียวกันก็ให้พูดแต่คำอ่อนหวานสุภาพ ไพเราะ น่าฟัง ที่เรียกว่า สันหาจา ละสัมผัปปลาปะ คือ เว้นการพูดเพ้อเจ้อ เหลวไหลไร้สาระ ขณะเดียวกันก็ให้พูดแต่คำมีประโยชน์ สร้างสรรค์ นำมาแต่คุณธรรมปรงจิตใจให้ร่าเริง เบิกบาน เรียกว่าออตฺตสันหิตาวาจา^{๑๐๑} ดังพระพุทธพจน์ตรัสแสดงสัมมาวาจา ว่า

“ภิกษุทั้งหลาย สัมมาวาจา เป็นไฉน ? นี้เรียกว่าสัมมาวาจา คือ เจตนางดเว้นจากการพูดเท็จ เจตนางดเว้นจากวาจาส่อเสียด เจตนางดเว้นจากวาจาหยาบ เจตนางดเว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ”^{๑๐๒}

(๒) สัมมากัมมันตะ หมายถึง การงานชอบ คือ การกระทำชอบมี ๓ ประการ ได้แก่ การละจากปาณาติบาต หมายถึง เว้นการทำลายชีวิตทั้งคนและสัตว์ทุกจำพวก ขณะเดียวกันก็ช่วยเหลือเกื้อกูลแก่กัน ละอทินนาทาน คือ เว้นการเอาทรัพย์สินสมบัติ สิ่งของคนอื่นที่ไม่อนุญาต หรือ ไม่ได้มีเจตนาที่จะให้ ขณะเดียวกัน ก็ควรจะบริจาคทรัพย์ให้ทานตามโอกาส และฐานะ ละกาเมสุมิจฉาราคา คือ เว้นความประพฤติดิฉินในกาม หมายถึง ไม่ล่วงเกินในสามี ภรรยาอันเป็นที่รักยิ่งของคนอื่น ขณะเดียวกัน ก็ประพฤติสทธานโศชะ คือ พอใจในคู่ครองของตนเองเท่านั้น^{๑๐๓} ดังพระพุทธพจน์ตรัสสัมมากัมมันตะ ว่า

“ภิกษุทั้งหลาย สัมมากัมมันตะ เป็นไฉน? นี้เรียกว่า สัมมากัมมันตะ คือ เจตนางดเว้นจากการตรอนชีวิต เจตนางดเว้นจากการถือเอาของที่เขามิได้ให้ เจตนางดเว้นจากการประพฤติดิฉินในกามทั้งหลาย”^{๑๐๔}

(๓) สัมมาอาชีวะ หมายถึง การเลี้ยงชีพชอบ ได้แก่ ละมิจฉาชีพ เลี้ยงชีวิตด้วยสัมมาชีพ ขณะเดียวกันก็ มีความขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพ การงาน หน้าที่อันสุจริต เช่นทำงานไม่ให้อากูล หมายถึง ไม่ค่างาน ไม่ผัดผ่อนงานไม่จับจดงาน ไม่ยุ่งเหยิงสับสน เป็นต้น เมื่อกล่าวถึงหลักการของสัมมาอาชีวะนั้น พงเข้าใจว่าเป็นการแสวงหาทรัพย์แล้วใช้สอยทรัพย์นั้นโดยชอบธรรม ตั้งแต่ปัจจัย ๔ อันเป็นพื้นฐานในการครองชีพ และผลตอบแทนในด้านจิตใจด้วย ไม่ใช่ทำงานเพื่อวัตถุหรือเพียงเพื่อได้ทรัพย์มาเท่านั้น มีประเด็นควรพิจารณา ๓ ประการ ดังต่อไปนี้

๑. มุ่งให้คนมีปัจจัย ๔ ที่พอเพียงที่จะเป็นอยู่ได้ แต่ไม่ได้มุ่งว่าจะมีมากหรือน้อย คือ มุ่งให้คนทำงานเป็นมากกว่าจะมานั่งนับทรัพย์สิน ซึ่งเป็นผลของการทำงานอีกต่อหนึ่ง มิใช่เป้าหมายของ

^{๑๐๐}พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร: ศยาม, ๒๕๕๖), หน้า ๑๒-๑๓.

^{๑๐๑}อง.จตุกก. (บาลี) ๒๑/๑๔๘-๑๔๙/๑๔๙.

^{๑๐๒}ม.ม. (ไทย) ๑๒/๑๓๕/๑๒๖-๑๒๘.

^{๑๐๓}ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๔๗/๓๖๒-๓๖๔.

^{๑๐๔}ม.ม. (ไทย) ๑๒/๑๓๕/๑๒๖.

พระพุทธศาสนา ดังจะเห็นได้จาก ธรรมะที่เกี่ยวกับการปกครองบ้านเมือง หน้าที่ของพระเจ้าแผ่นดิน ข้อที่หนึ่ง^{๑๐๕} คือ ทาน หมายถึง การช่วยเหลือด้วยวัตถุสิ่งของแก่ประชาชน คือนำสิ่งของไปช่วยเหลือชาวบ้าน ไม่ให้เก็บไว้จนเต็มท้องพระคลังหลวง ถ้าพิจารณาให้ครบด้าน จะเห็นว่า ก็เป็นการรายได้หลวงบริหารประเทศให้พลเมืองอยู่ดี กินดี และดำรงชีวิตได้ ด้วยองค์การของรัฐเข้าประทับประคอง

๒. ความสมบูรณ์ด้วยทรัพย์ มิใช่จุดมุ่งหมายแสวงหา แต่เป็นเพียงสิ่งเป็นอุปการะแก่การดำรงชีวิต อันเนื่องมาจากศีลเป็นตัวผลิตให้ ด้วยการทำงานสุจริตนั้น จุดมุ่งหมายจริงๆ ก็คือ ต้องการให้เกิดการพัฒนาด้านจิตใจและปัญญา มากกว่ามาประกอบอาชีพเพื่อหาทรัพย์มาบำรุงตนฝ่ายเดียว แต่ทรัพย์ภายในอย่างอื่นต้องแสวงหาเพิ่มด้วยเช่นกัน

๓. สัมมาชีพ มิได้หมายถึง มีหน้าที่ในการใช้แรงงาน เพื่อให้เกิดทรัพย์สินสมบัติเท่านั้น แต่ยังหมายถึง การทำหน้าที่ การดำรงตำแหน่ง การมีคุณธรรม ศีลธรรมในหน้าที่ กิจการงานของตนเอง เช่น เป็นครู ก็มีธรรมะสำหรับครู เป็นต้น ไม่ใช่สอนเพื่อหวังแต่เงินเดือนตอบแทนเพียงอย่างเดียว ขณะเดียวกันจะต้องถ่ายทอดความรู้ ความสามารถวิชาการที่ก้าวหน้าแก่ศิษย์ ตามหน้าที่ จัดว่าเป็นสัมมาชีพของครู คือ มีการใช้แรงงานการสอนวิชาการ และมีผลผลิต คือ รายได้ต่อเดือนเพื่อนำไปเลี้ยงตนและคนที่เกี่ยวข้อง และเสียภาษีช่วยรัฐ

๔. สัมมาอาชีพะโดยทางธรรม หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างแรงงานกับอาชีพะและผลตอบแทน โดยพิจารณาแบ่งเป็น ๒ อย่าง คือ สำหรับคฤหัสถ์ ได้แก่ การใช้แรงงานในหน้าที่ที่เป็นเรื่องของอาชีพะโดยตรง คือเป็นไปเพื่อได้ผลตอบแทนเป็นทรัพย์สินเงินทอง ใช้เป็นปัจจัยเลี้ยงชีพ เช่น อาชีพ กรรมกร ครู ทหาร ตำรวจ อัยการ ผู้พิพากษา นายกรัฐมนตรี เป็นต้น ส่วนของพระสงฆ์ ได้แก่ การใช้แรงงานในหน้าที่ไม่เป็นเรื่องของอาชีพะ ไม่มีความมุ่งหมายในด้านอาชีพะ คือ ไม่เกี่ยวกับอาชีพะเลย เพราะไม่เป็นไปเพื่อได้ผลตอบแทนเป็นปัจจัยเครื่องยังชีพ แต่ปฏิบัติงานเพื่อธรรมและเพื่อผดุงธรรมในโลก ถ้าเอาแรงงานที่พึงใช้ในหน้าที่ มาใช้ในการแสวงหาปัจจัยเครื่องยังชีพ จัดว่าเป็นมิฉาชีพ^{๑๐๖}

๕. สัมมาอาชีพะในแง่การพัฒนาจิตใจและปัญญา ได้แก่ การรู้จักทำงาน ใช้แรงงาน เมื่อได้ทรัพย์อันเกิดจากกิจกรรมนั้นๆ แล้ว ก็รู้จักวิธีคิด วิธีปฏิบัติต่อทรัพย์ คือ ให้ความรู้ ความเข้าใจ คุณค่าแท้ คุณค่าเทียม และเป็นไปด้วยนิสสรณปัญญา หมายถึง การรู้เท่าทันต่อทรัพย์ไม่ตกเป็นทาสของทรัพย์สิน ไม่หลงมัวเมาในสมบัติที่ตนหาได้แล้วนั้น คือ ให้เป็นนายทรัพย์ ต่อจากนั้น ก็นำทรัพย์ที่หามาได้ ทำให้เกิดประโยชน์ต่อเพื่อนมนุษย์ แก่ตนเอง ครอบครัว สังคมประเทศชาติ ตามลำดับ มีหลักในการปฏิบัติ คือ การแสวงหาทรัพย์โดยชอบธรรม ไม่ข่มเหง หรือ เบียดเบียนเขาได้มา ส่วนการใช้ทรัพย์ คือ บริหารทรัพย์ เป็น ๓ ส่วน ได้แก่ เลี้ยงตน (และคนที่เกี่ยวข้องกับตน) ให้เป็นสุข ช่วยเหลือแบ่งปันแก่คนอื่น เช่น บริจาคเสื้อผ้า ข้าวสารแก่ผู้ประสบภัยพิบัติ เป็นต้น และบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ เช่น สร้างเครื่องมือแพทย์แก่โรงพยาบาล สร้างโรงเรียน สร้างสะพานข้ามแม่น้ำ ขุดบ่อน้ำขุดสระน้ำ เป็นต้น^{๑๐๗}

^{๑๐๕}ที.ปา. (บาลี) ๑๑/๓๕/๖๕.

^{๑๐๖}ม.อ. (บาลี) ๑๔/๒๗๕/๑๘๖.

^{๑๐๗}อง.ทสก. (บาลี) ๒๔/๙๑/๑๙๔.

๖. สัมมาอาชีวะที่มีคุณค่าทางจิตใจและปัญญา ได้แก่ เมื่อมีทรัพย์ก็ไม่มัวเมาไม่ใช้จ่าย ทรัพย์ไปในทางให้โทษแก่ตนและสังคม เช่น เล่นการพนันฟุตบอล หวย ไก่ชน เสพยาเสพติด นำไปลงทุนทางผิดต่อศีลธรรม และกฎหมาย เป็นต้น ดังนั้น ทรัพย์จึงมีผลต่อจิตใจและปัญญาเพื่อการดำรงชีพอยู่อย่างปกติสุข ถ้าขาดหลักสัมมาอาชีวะ ย่อมผิดศีลได้เช่นกัน

๗. สัมมาอาชีวะในความหมายฝ่ายคฤหัสถ์ ได้แก่ สัมมาอาชีวะสำหรับคฤหัสถ์ ผู้ครองเรือน ทางพระพุทธศาสนาสอนให้รู้จักพัฒนาด้านสัมมาอาชีวะ คือ ให้รู้จักการหาทรัพย์ การใช้จ่ายทรัพย์ และความสุขที่เกิดจากการใช้ทรัพย์ มีความหมายโดยสาระทางพุทธธรรม คือ หลักการแสวงหาทรัพย์ มีอยู่ ๔ ประการ ได้แก่ (อุฏฐานสัมปทา) ความขยันหมั่นเพียรในการแสวงหา ไม่เกียจคร้านกิจการงานทุกอย่าง ทำงานไม่ทอดทิ้งงาน ไม่อาภูล ไม่จับจด (อารักขสัมปทา) รู้จักวิธีการรักษาทรัพย์ที่ได้มานั้น รู้จักบำรุงดูแล หาของใหม่มาแทนของเก่า รู้จักซ่อมแซมปรับปรุงให้ใช้งานได้ดี และการบริหารทรัพย์ควรให้คนมีความซื่อสัตย์ไว้วางใจได้ดูแลทรัพย์สิน (กัลยาณมิตตา) การรู้จักคบหา เสวนากับบัณฑิตหรือสัตบุรุษ คนดี ผู้มีศีล เว้นคนทุศีล โจร ผู้ก่อการร้าย ผู้มีอิทธิพลซึ่งเป็นภัยต่อสังคมและประเทศชาติสมชีวิตา คือ ใช้จ่ายอย่างฉลาด ได้แก่มีรายได้รายรับ และรายเหลือ^{๑๐๘}

๘. อาชีพที่ขัดต่อการพัฒนาด้านสัมมาอาชีวะสำหรับคฤหัสถ์ นอกจากการประกอบอาชีพที่สุจริตแล้ว บุคคลผู้หวังความเจริญด้านสัมมาอาชีวะพึงหลีกเลี่ยงโทษ ในการประกอบอาชีพค้าขายสิ่งที่ไม่เหมาะให้โทษ ๕ อย่าง คือ ค้าขายอาวุธ ค้าขายมนุษย์ ค้าขายเนื้อสัตว์ ค้าขายน้ำเมา (รวมถึงสิ่งเสพติดทุกประเภท เช่น ยาบ้า ฝิ่น เป็นต้น) และค้าขายยาพิษ^{๑๐๙}

๕) การพัฒนาด้านกาย (กายภาวนา)

การพัฒนาด้านกายนั้น จัดอนุโลมอยู่ในการพัฒนาระดับศีล เพราะลำพังเพียงกายอย่างเดียว ไม่มีศีลควบคุมแล้ว พระพุทธศาสนาไม่ถือเป็นการพัฒนาทางกาย แต่ตรงกันข้ามถ้าพัฒนากายด้านเดียวแล้ว อาจเป็นการส่งเสริมให้เกิดต้นเหตุความทะยานอยาก เพื่อให้ได้วัตถุมาบำรุงกายให้เจริญ โดยพระพุทธศาสนาไม่พิจารณาการพัฒนากายแยกต่างหากจาก จริยธรรม เพราะลำพังความเจริญทางกายอย่างเดียว ย่อมไม่มีความหมายเป็นสิกขา และตามปกติจะเอียงไปทางเป็นการสนับสนุนให้ค้นหา ได้เครื่องมือที่จะแสวงหาเยี่ยงโลภามิส^{๑๑๐} ซึ่งเป็นสายตรงข้ามกับการศึกษา คือ ไตรสิกขาเพื่อพัฒนาฝึกปรือตนเองให้เจริญยิ่งขึ้น เมื่อไม่พัฒนาเรื่องกายให้ชัดเจนหรือชำนาญแล้ว ก็ย่อมตกเป็นเครื่องมือของวัตถุนิยมไปโดยหลีกเลี่ยงได้ยาก โดยเฉพาะในสังคมปัจจุบันที่ใช้สื่อมวลชนสาขาต่างๆ เช่น สื่อทางโทรทัศน์ สื่อทางหนังสือพิมพ์ สื่อทางอินเทอร์เน็ต เป็นต้น มอมเมาให้ผู้ไม่ฝึกฝน พัฒนาตนเองต้องเสียคน เสียความดีของตนไปก็มากด้วยสื่อที่เข้ามาแล้ว ไม่พัฒนากายหรืออินทรีย์ให้รู้เท่าทันตาม จึงเกิดปัญหาตามมาทางสังคมหลายประการ เช่น กรณีพี่ชายข่มขืนน้องสาวของตนเอง เพราะขณะนั้นพี่ชายกำลังดูเว็บไซต์อนาจารอยู่ จึงไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมความต้องการทางเพศของตนได้ จึงได้ทำผิดศีลธรรมอย่างน่าสลดใจยิ่งนัก^{๑๑๑}

^{๑๐๘} ๐. ๐. ๐. (บาลี) ๒๓/๑๔๔/๒๘๙

^{๑๐๙} ๐. ๐. ๐. (บาลี) ๒๒/๑๗๗/๒๓๓

^{๑๑๐} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๕/๔๘/๒๗๒. ดูเทียบ ๐. ๐. ๐. (ไทย) ๒๒/๗๙/๑๔๕.

^{๑๑๑} แม็คซีนสนีย์ เสถียรสุด, เพื่อนทุกข์ ๒, (กรุงเทพมหานคร: แพลนพรีนติ้ง, ๒๕๕๔), หน้า ๗๐-๗๑.

แนวทางในการแก้ไขปัญหาสังคมแต่ละชุมชนในปัจจุบัน ควรเริ่มจากการพัฒนาวัดให้เกิดความรู้สึกแก่ชุมชนในท้องถิ่นนั้นว่าวัดเป็นของตน มีความรู้สึก ห่วงแหน และช่วยกันดูแลรักษาสร้างสภาพวัดให้มีความหมาย ๕ ประการ คือ

- เป็นที่พักอาศัยของพระภิกษุสามเณร
- เป็นที่บวชเรียนศึกษาปฏิบัติธรรม
- เป็นที่ทำบุญบำเพ็ญกุศลของชาวบ้าน
- เป็นที่ที่ชาวบ้านได้เข้ามาหาความสงบทางกายทางใจ
- เป็นศูนย์กลางสำหรับทำกิจกรรมทางสังคมร่วมกันของชาวบ้าน

สร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับประชาชนในท้องถิ่น วัดต้องสะอาดร่มรื่น มีการจัดกิจกรรมเพื่อประชาชนมีความพร้อมที่จะให้บริการแก่ประชาชนที่เข้าวัดเพื่อบำเพ็ญกุศล ศึกษาพระธรรมวินัย และหลักพระพุทธศาสนา สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ระหว่างวัดกับประชาชนในท้องถิ่น ในการติดต่อ กับหน่วยงานอื่นๆ การจัดกิจกรรมเพื่อการสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ตลอดจนการส่งเสริมอาชีพ ซึ่งควรให้วัดเป็นศูนย์กลาง ให้เกิดการยอมรับตลอดไปว่าวัดกับชุมชนนั้นๆ เป็นหน่วยงานเดียวกันให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

บ้าน วัด และโรงเรียน เปรียบเสมือนทุนทางสังคมที่เป็นมรดกตกทอดจากสังคมไทยในอดีตสู่การนำมาปรับใช้ในปัจจุบัน โดยความร่วมมือของ ๓ สถาบันเสาหลักที่สำคัญของสังคมไทย คือ บ้านหรือชุมชน ในฐานะสถาบันการปกครองย่อย วัดในฐานะสถาบันทางศาสนา และโรงเรียนในฐานะสถาบันทางการศึกษา ซึ่งมีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกันในกิจกรรมต่างๆ ทางสังคมทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม สำหรับแนวทางการรื้อฟื้น “บวร” ในยุคปัจจุบันสามารถดำเนินการตามขั้นตอนโมเดล “บวร ๓ ส.” คือ สานความสัมพันธ์ สร้างความเข้มแข็ง สู่ความยั่งยืน^{๑๒} ได้ อย่างไรก็ตาม การจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนเพียงอย่างเดียวยังไม่สามารถพัฒนาวัดได้สมบูรณ์ครบถ้วน การพัฒนาวัดที่สมบูรณ์ครบถ้วนจะต้องพัฒนาวัดแบบบูรณาการโดยการเชื่อมโยงกิจกรรมของวัดให้สอดคล้องกับการบริหารงานคณะสงฆ์ และให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ปัจจุบัน โดยบูรณาการให้สอดคล้องกับภารกิจ ๖ ด้านของคณะสงฆ์

^{๑๒}พระใบฎีกาจารย์ อคฺควชิโร (ยอดเพชร), “บวร : การรื้อฟื้นเพื่อสร้างชุมชนอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน”, *บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*, ปีที่ ๙ ฉบับพิเศษ เนื่องในโอกาสเฉลิมฉลองวันวิสาขบูชา วันสำคัญสากลของโลก ประจำปี ๒๕๕๖ (พฤษภาคม ๒๕๕๖): ๒๗๔-๒๘๘.

จากแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนาซึ่งผู้วิจัยได้ประมวลเนื้อหาไว้ มีดังแสดงไว้ตารางที่ ๒.๘ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๘ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (๒๕๕๓, หน้า ๒๓๘)	พื้นฐานของศีล คือ เจตนางดเว้นจากความชั่วทางกาย และเจตนางดเว้นจากความชั่วทางวาจา เรียกว่าพัฒนาด้านความประพฤติ หรือพัฒนาด้านพฤติกรรมที่ดี อันเป็นช่องทางให้จิตใจพัฒนาและช่วยให้ปัญญางอกงาม
คณาจารย์แห่งโรงพิมพ์เลียงเชียง (๒๕๕๕, หน้า ๑)	ความหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง จากความเป็นปุถุชนสู่อริยะชน ซึ่งสามารถสละโลกียวิสัยเสียได้ แล้วย่อมไม่มาเกิดสู่ภพใดๆ อีกต่อไป
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (๒๕๕๓, หน้า ๒๓๘)	พื้นฐานของศีล คือ เจตนางดเว้นจากความชั่วทางกาย และเจตนางดเว้นจากความชั่วทางวาจา เรียกว่าพัฒนาด้านความประพฤติ หรือพัฒนาด้านพฤติกรรมที่ดี อันเป็นช่องทางให้จิตใจพัฒนาและช่วยให้ปัญญางอกงาม
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (๒๕๕๓, หน้า ๑๓๑)	วัตถุประสงค์ของการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี คือ หาทางออกจากความทุกข์ได้ด้วยดี โดยไม่ก่อให้เกิดโทษพิชภัยแก่ผู้อื่นและแก่สังคม
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (๒๕๕๓, หน้า ๗๙)	หลักการทั่วไปของการพัฒนา ซึ่งมีลักษณะสำคัญ ๒ ประการ คือ ครอบรอบ และครอบคลุม
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (๒๕๕๓, หน้า ๓๔๑-๓๔๒)	อริศีล ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมในทางความประพฤติอย่างสูง
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (๒๕๕๓, หน้า ๔๑๙)	ในทางอุดมคติแล้วศีลนั้น ต้องการให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ปราศจากการเบียดเบียนทำร้ายกันและกัน และช่วยเหลือกันตามฐานะทางสังคมจะอำนวยให้อีกด้วย
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (๒๕๕๓, หน้า ๗๖๘)	ศีลในแง่ที่เป็นวินัย หมายถึง เพื่อกำกับความประพฤติของบุคคล ตามความมุ่งหมายเฉพาะของหมู่ชนหรือชุมชนนั้น โดยมากมุ่งเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติตามธรรมให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (๒๕๕๖, หน้า ๑๒-๑๓)	การพัฒนาตนด้วยศีลที่เป็นองค์มรรค หมายถึง การฝึกฝนอบรมในด้านความประพฤติ ระเบียบวินัย ความสุจริตทางกายวาจาและอาชีวะ ในระดับการพัฒนาศีล ท่านเรียกว่า อริศีลสิกขา

ตารางที่ ๒.๘ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
แม่ชีคันสนีย์ เสถียรสุด (๒๕๕๔, หน้า ๗๐-๗๑)	สื่อต่างๆ มอมเมาให้ผู้ไม่ฝึกฝน พัฒนาตนเองต้องเสียคน เสียความดีของตนไปก็มากด้วยสื่อที่เข้ามาแล้ว ไม่พัฒนากาย หรืออินทรีย์ให้รู้เท่าทันตาม จึงเกิดปัญหาตามมาทางสังคม หลายประการ

สรุปได้ว่า การพัฒนาชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา ควรพัฒนาที่จิตใจก่อนจึงจะได้ผลดี ดังพระพุทธดำรัสว่า “ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่สำเร็จด้วยด้วยใจคนจะทำดี พุทธดี หรือทำชั่วพุทธชั่วก็ล้วนมาจากใจทั้งสิ้น”^{๑๑๓} ต่อจากนั้นการแสดงออกภายนอกที่เป็นพฤติกรรมทางกายและวาจา เป็นผลติดต่อกันไปดังลูกโซ่ มีข้อน่าสังเกตอยู่ว่า พฤติกรรมที่ถูกอำนาจของจิตใจถ่ายทอดออกมานั้น มีผล ๒ อย่าง คือ พฤติกรรมฝ่ายดี ให้คุณค่าต่อชีวิต เรียกว่า กุศลกรรม และ พฤติกรรมฝ่ายเลว ให้โทษต่อชีวิต เรียกว่า อकुศลกรรม^{๑๑๔} กล่าวคือ บุคคลผู้พัฒนาเรียกว่าผู้มีบุญมีกุศล และบุคคลผู้ไม่พัฒนาตนเองเลยท่านเรียกว่า ผู้ขาดบุญขาดกุศล

๒.๕ ข้อมูลพื้นที่การวิจัย

กาญจนบุรี เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคกลางที่มีผู้คนนิยมเดินทางไปท่องเที่ยว เต็มไปด้วยเรื่องราวในอดีตที่น่าสนใจ เป็นแหล่งอารยธรรมเก่าแก่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ เป็นสถานที่ตั้งของสะพานข้ามแม่น้ำแคว ซึ่งเป็นสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ของไทยในสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ และมีชื่อเสียงโด่งดังไปทั่วโลก นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ไม่ว่าจะเป็นป่าเขาลำเนาไพร ถ้ำหรือน้ำตก

กาญจนบุรีปรากฏชื่อสมัยอยุธยา เป็นราชธานีเนื่องจากเป็นเมืองหน้าด่าน ในการทำสงครามกับพม่า โดยเป็นเส้นทางเดินทัพซึ่งประเทศคู่สงครามยกทัพมาทางด้านพระเจดีย์สามองค์และเป็นสมรภูมิรบในบางครั้ง สมัยธนบุรีเป็นราชธานีไทยทำสงครามกับพม่าถึง ๑๐ ครั้ง สมัยกรุงรัตนโกสินทร์เกิดสงคราม ๙ ทัพ ณ สมรภูมิรบเหนือทุ่งลาดหญ้า หลังสงครามได้ย้ายสถานที่ตั้งเมืองจากลาดหญ้า มาตั้งที่ตำบลปากแพรก จนถึง พ.ศ. ๒๓๗๔ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ ได้โปรดให้ก่อสร้างกำแพงเมืองและป้อมปราการขึ้นเป็นการถาวร

พื้นที่กว้างใหญ่ของจังหวัดกาญจนบุรีในปัจจุบัน มีประวัติความเป็นมา ที่ต่อเนื่อง และยาวนาน ประวัติ หน้าที่สุดท้ายของกาญจนบุรี ย้อนกลับไปเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์หน้าแรกได้อย่างบังเอิญ เมื่อเชลยศึก ที่ถูกเกณฑ์ มาสร้างทางรถไฟคนหนึ่ง ค้นพบเครื่องมือหิน ของมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ ระหว่างการก่อสร้างทางรถไฟ บริเวณ สถานีบ้านเก่า ต.จระเข้ม่อก อ.เมือง ทำให้เกิดการขุดค้นทางโบราณคดี และสามารถ ค้นพบหลักฐานของ มนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์จำนวนมาก แม้จนถึงปัจจุบันยังขุดพบอยู่

^{๑๑๓} พ.ร. (ไทย) ๒๕/๑-๒/๒๓-๒๔.

^{๑๑๔} พ.ป. (ไทย) ๑๑/๓๐๕/๒๕๔.

ในปัจจุบันจังหวัดกาญจนบุรีมีการส่งเสริมความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนเป็นงานที่สำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศ การสนับสนุนโครงการจากภาครัฐจึงมีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาความรู้ความสามารถเพื่อให้ประชาชนมีทักษะในการประกอบอาชีพสร้างงานและผลผลิตให้กับชุมชนนั้น ๆ อย่างยั่งยืนโดยใช้ทรัพยากรแต่ละชุมชน ดังนั้นจึงมีการก่อตั้งโครงการขึ้นอย่างมากมายซึ่งหนึ่งในโครงการของรัฐบาลที่มุ่งส่งเสริมอย่างมาก คือ โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ซึ่งโครงการนี้ไม่ได้มุ่งเน้นความหมายว่า ในหนึ่งตำบลจะมีเพียงหนึ่งผลิตภัณฑ์เท่านั้น แต่เน้นความหมายที่กำหนดว่า ตำบลจะมีผลิตภัณฑ์ที่เป็นผลงานของคนในตำบลนั้น ๆ ก็ขึ้นก็ได้ แต่เมื่อก้าวถึงผลิตภัณฑ์ที่เป็นงานของคนจำนวนมากในตำบลนั้น ๆ ควรจะมีอย่างน้อย ๑ ผลิตภัณฑ์ในแต่ละตำบล เป็นเสมือนผลงานชิ้นเอก หรือสินค้ายอดเยี่ยมที่เมื่อไรก็ตามที่มีนักท่องเที่ยว หรือผู้มาแวะเยี่ยมเยือนที่ตำบลนั้น ๆ จะเป็นเสมือนของฝากที่เป็นตัวแทน หรือเป็นสินค้าประจำท้องถิ่นให้นักท่องเที่ยวซื้อติดมือกลับไปฝากคนทางบ้านได้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ช่วยสร้างรายได้ให้ประชาชนในพื้นที่ตำบลนั้น ๆ และยังเป็น การเปิดชุมทรัพย์ทางปัญญาของประชาชนซึ่งจะเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเป็นการสืบทอดต่อไป และเป็นการทำให้ประชาชนได้เกิดการพัฒนาท้องถิ่น สร้างชุมชนให้เข้มแข็งร่วมสร้างรายได้ให้กับชุมชน หมู่บ้าน ตำบล ในการนำทรัพยากรรอบ ๆ ตัวมาทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดและเพิ่มมูลค่าให้กับชุมชนที่อาศัยอยู่ จึงเป็นแรงจูงใจทำให้เกิดการรวมตัวกันของชุมชน ในการก่อเกิดโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์โอท็อป (OTOP) ขึ้นมา สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (One Tampon One Product) เป็นแนวคิดที่รัฐบาลต้องการให้หมู่บ้านมีการผลิตสินค้า หรือผลิตภัณฑ์เป็นของตัวเอง คือผลิตภัณฑ์ที่ใช้วัตถุดิบ หรือทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาจนกลายเป็นสินค้าที่สามารถสร้างรายได้แก่ชุมชน มีการริเริ่มขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๔๔ โดยที่รัฐบาลส่งเสริมให้ชาวบ้านในแต่ละตำบลสร้างอาชีพในการผลิตสินค้าเพื่อออกจำหน่าย โดยสร้างผลิตภัณฑ์ หรือสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ หรือตำนานประจำตำบลนั้น ๆ

ในอดีตประเทศไทยเป็นประเทศที่สงบสุขมีวิถีทางการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย มีประเพณีวัฒนธรรมที่ดีงาม มีภูมิปัญญาแต่ละท้องถิ่น แต่ละภูมิภาคที่แตกต่างกันไป หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เป็นแนวทางอันหนึ่งที่จะสร้างความเจริญให้แก่ชุมชน ทำให้ชุมชนสามารถสร้างรายได้ให้แก่ตนเอง สามารถที่จะพึ่งพาตนเองและยังยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้น อาศัยการผลิตหรือจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้กลายเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ มีจุดเด่นและจุดขายที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น เพื่อให้รู้จักแพร่หลายไปทั่วประเทศและทั่วโลก เป็นการสร้างรายได้จากผลิตภัณฑ์ในแต่ละหมู่บ้าน แต่ละตำบลด้วยแนวคิดที่สนับสนุนและส่งเสริมให้ท้องถิ่นสามารถสร้างผลิตภัณฑ์ รวมถึงสร้างตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์ขึ้นเพื่อให้ท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองเป็นหลัก ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องในขบวนการนี้จำเป็นต้องอุทิศพลังกายความคิดสร้างสรรค์ และความปรารถนาที่จะใช้ทรัพยากรที่หาพบในท้องถิ่นเป็นหลักประกันในการสร้างการกินดีอยู่ดี และคุณภาพชีวิตมุ่งสู่ตลาดสากลพร้อม ๆ กับการเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกจากนี้แนวคิดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ยังเป็นแนวคิดที่ต้องการให้หมู่บ้านมีผลิตภัณฑ์หลักเป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้วัตถุดิบทรัพยากรของท้องถิ่นลดปัญหาการอพยพย้ายถิ่นฐานไปสู่เมืองใหญ่ จึงถือได้ว่าเป็นการสร้างเศรษฐกิจชุมชนให้เกิดขึ้นเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

สำหรับปัญหาในการผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นจากทุกภูมิภาคของประเทศ มีทั้งรูปแบบดั้งเดิมและเรื่องเล่ามีตำนานจากเรื่องราวของวัฒนธรรมในท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งบางอย่างอาจจะเป็นงานฝีมือที่ผลิตได้ครั้งละไม่มากนัก สินค้าจะเป็นวัตถุดิบที่นำมาประยุกต์ให้เข้ากับสมัยนิยม ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้แตกต่างหรือผสมผสานกันเพื่อความร่วมมือในจังหวัดกาญจนบุรี ก็ได้มีการคัดสรรสินค้าหนึ่งผลิตภัณฑ์เช่นกันที่มีผู้ประกอบการที่ผลิตสินค้าส่งมาคัดสรรครบทั้ง ๕ ประเภท ตามที่กรมการพัฒนาชุมชนกำหนดและได้รับการคัดสรรตั้งแต่ระดับ ๓ - ๕ ดาว ในทุกประเภทผลิตภัณฑ์ ซึ่งแต่ละผลิตภัณฑ์ก็ได้มีการพัฒนาให้ได้รับมาตรฐานตามที่กำหนด เช่น มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) หรือถ้าเป็นอาหารก็มี อย. รับรองจากกระทรวงสาธารณสุข^{๑๑๕}

ในการวิจัยการจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรีครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยดำเนินการสัมภาษณ์ (In-depth Interview) โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารสินค้าชุมชน กลุ่มนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา กลุ่มข้าราชการ กลุ่มนักวิชาการ และกลุ่มประชาชนชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสินค้าชุมชน รวมทั้งสิ้นจำนวน ๒๕ รูป/คน ดังนี้

(ก) คณะผู้บริหารสินค้าชุมชน ในจังหวัดกาญจนบุรี จำนวน ๑๑ คน ประกอบด้วย

- ๑) นายสหสันย์ ยืนยงค์ ประธานเทรตเตอร์โอท็อป จังหวัดกาญจนบุรี
- ๒) ผู้จัดการ รุ่งกาญจน์จิ๋วเวลรี่
- ๓) ผู้จัดการ วิสาหกิจชุมชนศิลปประดิษฐ์ดินไทยธรรม
- ๔) ผู้จัดการ กลุ่มสินค้าชุมชนหัวใจสีทอง
- ๕) ผู้จัดการ บริษัท สยามบานาน่า จำกัด
- ๖) ผู้จัดการ ผลิตภัณฑ์เกษตรแปรรูปเนยหนา
- ๗) ผู้จัดการ กลุ่มผ้าทอมือบ้านหนองขาว
- ๘) ผู้จัดการ วิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหาร
- ๙) ผู้จัดการ หจก. แม่ประดับฟู้ดโปรดักส์
- ๑๐) ผู้จัดการ บริษัท สมชัยดนตรีไทย จำกัด
- ๑๑) เรียนผู้จัดการ กลุ่ม DHANU

(ข) กลุ่มนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา จำนวน ๕ รูป ประกอบด้วย

- ๑) พระราชธรรมนิเทศ (พยอม กลฺยาโณ) เจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว
- ๒) พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร. (สุทิตย์ อาภากร) เจ้าอาวาสวัดสุทธิวาราม
- ๓) พระครูวิลาศกาญจนธรรม, ดร. (เล็ก สุขุมมปัญญา) เจ้าอาวาสวัดท่าขนุน
- ๔) พระครูปลัดปรีชา จิรนาโค, ดร. เจ้าอาวาสวัดวังปะโท
- ๕) พระอาจารย์สุบิน ปณีโต ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม

^{๑๑๕}วิศิษฐ์ ฤทธิบุญไชย, "รูปแบบการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการทางธุรกิจของกลุ่มสินค้า OTOP จังหวัดกาญจนบุรี", วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๘), หน้า ๗๓.

(ค) ข้าราชการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสินค้าชุมชน จำนวน ๓ คน ประกอบด้วย

- ๑) นายทวีป บุตรโพธิ์ รองอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน
- ๒) ว่าที่พันตรีสุเนตร ทองดี ตำแหน่งพัฒนาการจังหวัดกาญจนบุรี
- ๓) ผศ.ดร.ปฐวี ศรีโสภะ ภาควิชาออกแบบผลิตภัณฑ์ คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

(ง) นักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสินค้าชุมชน จำนวน ๓ รูป/คน ประกอบด้วย

- ๑) พระจิตร จิตตสังวร วัดป่าธรรมอุทยาน
- ๒) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชูลีพร วัชรานันท์
- ๓) นายศรัณย์ อยู่คงดี นักออกแบบผลิตภัณฑ์ แบรนด SARRAN

(จ) ประชาชนชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสินค้าชุมชน จำนวน ๓ คน ประกอบด้วย

- ๑) นางทิวาพร ศรีวรกุล ผู้อำนวยการศูนย์กิจกรรมธรรมชาติท่ามะขาม
- ๒) นายธวัชชัย วรมหาคุณ ประธานชุมชนป้อมมหากาฬ
- ๓) ผู้จัดการ ร้านน้ำเต้าหู้ ๓ สี

จากงานข้อมูลพื้นที่การวิจัยซึ่งผู้วิจัยได้ประมวลเนื้อหาไว้ มีดังแสดงไว้ตารางที่ ๒.๙ ดังนี้
ตารางที่ ๒.๙ งานข้อมูลพื้นที่การวิจัย

นักวิชาการ	ผลการวิจัย
วิศิษฐ์ ฤทธิบุญไชย (๒๕๕๘)	สำหรับปัญหาในการผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นจากทุกภูมิภาคของประเทศ มีทั้งรูปแบบดั้งเดิมและเรื่องเล่ามีตำนานจากเรื่องราวของวัฒนธรรมในท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งบางอย่างอาจจะเป็นงานฝีมือที่ผลิตได้ครั้งละไม่มากนัก สินค้าจะเป็นวัตถุดิบที่นำมาประยุกต์ให้เข้ากับสมัยนิยม ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้แตกต่างหรือผสมผสานกันเพื่อความร่วมสมัย

สรุปได้ว่า มีผู้ประกอบการ OTOP ในจังหวัดกาญจนบุรี ทั้ง ๑๓ อำเภอ จำนวนผู้ประกอบการ ๓๑๗ ราย ๗๙๐ ผลิตภัณฑ์ มีผลิตภัณฑ์ที่ขายได้ และขายดี มียอดการจำหน่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทำให้มีเงินหมุนเวียน และเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจของจังหวัดกาญจนบุรี และของประเทศอีกด้วย ในขณะที่ก็มีสินค้าที่ดีได้รับการคัดสรร OTOP ๓ - ๕ ดาว แต่ขายไม่ดี ขายไม่ได้ จนบางรายล้มเลิกการผลิตไปก็มี ซึ่งนับว่าเป็นปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไข ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษา สภาพทั่วไป หลักการและวิธีการในการจัดการสินค้าชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรี เพื่อรูปแบบทางการจัดการสินค้าชุมชนตามวิฤพทในจังหวัดกาญจนบุรี

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี” ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาวิทยานิพนธ์ระดับดุษฎีบัณฑิตและรายงานการวิจัยโดยแบ่งกลุ่มงานวิจัยที่เกี่ยวข้องออกเป็น ๓ ด้าน ได้แก่ ๑) การจัดการ ๒) สินค้าชุมชน และ ๓) ตามวิถีพุทธ การทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสินค้าชุมชน มุ่งศึกษาปัญหาขององค์กรและหลักการ วิธีการในการเปลี่ยนแปลงองค์กรไปในทางที่ดีขึ้น สำหรับนำเสนอการดำเนินการรวบรวมองค์ความรู้ เพื่อสร้างแนวทางการจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี ตามกระบวนการวิจัยและพัฒนาต่อไป ผู้วิจัยนำเสนอรายละเอียดในการศึกษาทบทวนงานวิจัยต่างๆ ดังต่อไปนี้

๒.๖.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ

จากการศึกษาทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการมีจุดมุ่งหมายเพื่อการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นของระบบองค์การ เช่น การเปลี่ยนแปลงระบบสังคม ระบบการบริหารจัดการนี้คือความหมายของ “การจัดการ” มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการหลายด้านซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอตัวอย่างวิทยานิพนธ์และงานวิจัยมาอ้างอิงเพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ตามกระบวนการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

ดำรงศักดิ์ จันทพิชัย ได้วิจัยเรื่อง “การจัดการงานสังคมสงเคราะห์โดยมุ่งเน้นความสัมพันธ์กับผู้ให้บริการ” ผลการวิจัยพบว่า ระบบการให้บริการในงานสังคมสงเคราะห์ภาครัฐยังคงดำเนินไปในแนวทางของอุดมการณ์และความเป็นวิชาชีพ ท่ามกลางกระแสหรืออิทธิพลของระบบตลาดและการแข่งขันแบบเสรีที่มีผลกระทบต่อความคาดหวังของผู้ให้บริการ ขณะเดียวกันยังคงมีปัญหาที่ฝังอยู่ในระบบราชการที่กระทบต่อประสิทธิภาพของการให้บริการ เช่น ความไม่เท่าเทียมกันของอำนาจระหว่างผู้ให้กับผู้ให้บริการ ปัญหาที่เป็นรูปธรรมในเชิงการจัดการ ได้แก่ ปัญหาการบริหารงานบุคคล ปัญหาการขาดฐานข้อมูลของผู้ให้บริการ และการจัดการระบบสารสนเทศซึ่งเกี่ยวข้องกับการขึ้นทะเบียน หรือคัดเลือกผู้ให้บริการ ตลอดจนการนำส่งการบริการที่ตรงตามความต้องการ เป็นต้น แนวทางข้อเสนอแนะ ในการนำกรอบแนวคิดการจัดการความสัมพันธ์กับผู้ให้บริการมาใช้ในการงานสังคมสงเคราะห์ ได้แก่ ตระหนักและการสร้างความเข้าใจในเงื่อนไขเชิงบริบทของการเปลี่ยนแปลง ด้วยเหตุนี้ องค์กรจึงจำเป็นต้องนำผู้ให้บริการเข้ามาเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมและปฏิบัติการทั้งมวลขององค์กร โดยการออกแบบกระบวนการนำส่งการบริการที่มุ่งยกระดับการบริการ หรือสร้างคุณค่าให้กับผู้ให้บริการอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่การให้บริการในแนวใหม่นี้จำเป็นต้องเสริมสร้างศักยภาพหรือทักษะความสามารถของพนักงานผู้ให้บริการที่อยู่ด้านหน้า หรือศูนย์บริการลูกค้า เพื่อให้สามารถนำส่งการบริการได้ในระดับสากล

นอกจากนี้ องค์กรจำเป็นต้องเปิดโอกาสให้ผู้ให้บริการ สามารถใช้ช่องทางติดต่อสื่อสาร ตลอดจนการมีปฏิสัมพันธ์หรือดำเนินธุรกรรมได้อย่างหลากหลาย โดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ามาช่วยในการบริการ ซึ่งประเด็นสำคัญของการให้บริการด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์นี้ จำเป็นต้องมีการเชื่อมโยงและการสนับสนุนการบริการจากสำนักงานในแนวหลัง ตลอดจนพิจารณาถึงการจัดการความเป็นพลเมืองโดยภาพรวม สิ่งที่ทำทนายสำหรับการบรรลุไปสู่การให้บริการที่เป็นเลิศตามแนวทางดังกล่าว คือ การกระตุ้นเตือนให้มีการใช้ประโยชน์จากการวัดผลการทำงาน เพื่อปรับปรุงงานบริการสังคมสงเคราะห์อย่างต่อเนื่อง ในขณะเดียวกัน จำเป็นต้องมีการปรับ

วัฒนธรรมองค์กรไปสู่แนวทางใหม่ในการจัดการความสัมพันธ์กับผู้ให้บริการ เพื่อให้งานสังคมสงเคราะห์บรรลุไปสู่ความสำเร็จ^{๑๑๖}

เกรียงพล พัฒนรัฐ ได้วิจัยเรื่อง “การจัดการเมือง : ผลกระทบของปัจจัยการแข่งขันระหว่างเมืองกับความต้องการของประชาชนที่เพิ่มขึ้น ต่อบทบาทของผู้ว่าราชการ กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า

๑) แนวทางการจัดการเมืองของกรุงเทพมหานคร มีโครงสร้างการบังคับบัญชาขนาดใหญ่ รวมทั้งมีระดับความเป็นทางการและความเชี่ยวชาญต่าง ๆ สูง ในขณะเดียวกัน บทบาทของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร มีลักษณะของการสั่งการจากบนลงล่าง ที่เน้นบทบาทผู้นำพิธีการแบบพิธีการรักษาระเบียบแบบแผนบุคคล และแบบผู้จัดการ

๒) กรุงเทพมหานคร ได้กลายเป็นเมืองในระดับเพียงเมืองเดียวของประเทศไทย ซึ่งการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของเมือง กระตุ้นให้เกิดปัจจัยด้านการแข่งขันกับเมืองอื่น ๆ ในภูมิภาค ส่วนปัจจัยที่เป็นความต้องการของประชาชนมีระดับการเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ อันเป็นผลมาจากสังคมมีความซับซ้อนมากขึ้น จนทำให้เกิดความแตกต่าง หลากหลายขึ้นในระดับของบุคคล กลุ่มประชาชน และชุมชนทั่วไป

๓) ผลกระทบของปัจจัยการแข่งขันระหว่างเมือง กับความต้องการของประชาชน ส่งผลให้เกิดการนำหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี มาปรับใช้กับกรุงเทพมหานคร ได้แก่ การเข้าร่วมเป็นพันธมิตรเชิงยุทธศาสตร์กับหน่วยงานภาคเอกชน การปฏิรูปการโดยยึดค่านิยมหลักความรับผิดชอบและตรวจสอบได้ และการให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการเมืองร่วมกับกรุงเทพมหานคร

๔) บทบาทผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ที่เริ่มปรับเปลี่ยนเป็นการผสมระหว่างบทบาทของการประกอบการ กับบทบาทของการเป็นผู้ช่วยเหลือมากขึ้น

นอกจากนี้ มีข้อค้นพบอื่น ๆ วิสัยทัศน์ด้านการแข่งขันระหว่างเมืองกรุงเทพมหานคร ยังมีความไม่ชัดเจน และยังมีข้อจำกัดด้านอำนาจหน้าที่ในการจัดการอย่างบูรณาการ ในการส่งเสริมศักยภาพของเมือง ขณะที่ยุทธศาสตร์การแข่งขันระดับประเทศ ก็ได้กำหนดบทบาทที่ชัดเจนของกรุงเทพมหานครไว้ รวมทั้งยังมีแนวคิดดั้งเดิมที่เห็นว่ากรุงเทพมหานครเป็นเพียงกลไกของรัฐบาลในระดับท้องถิ่น ส่วนผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ที่ผ่านมามักเน้นงานโครงการที่เป็นลักษณะกายภาพหรือเชิงปริมาณ และมุ่งปรับปรุงประสิทธิภาพการให้บริการมากกว่าการจัดทำโครงการเชิงคุณภาพที่เน้นค่านิยมแบบประชาธิปไตย^{๑๑๗}

บุญส่ง หาญพานิช ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย” ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา มีความต้องการในระดับมาก ขณะที่สภาพเป็นจริงในปัจจุบัน เกิดขึ้นในระดับค่อนข้างน้อยในทุกด้านที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการ

^{๑๑๖}ดำรงศักดิ์ จันทพิชัย, “การจัดการงานสังคมสงเคราะห์โดยมุ่งเน้นความสัมพันธ์กับผู้ให้บริการ”, วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริการสังคม, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๙), หน้า ๘๕.

^{๑๑๗}เกรียงพล พัฒนรัฐ, “การจัดการเมือง : ผลกระทบของปัจจัยการแข่งขันระหว่างเมืองกับความต้องการของประชาชนที่เพิ่มขึ้นต่อบทบาทของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐), หน้า ๗๘.

ความรู้ ได้แก่ การสร้างความรู้ การจัดเก็บความรู้ การนำความรู้ไปใช้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ การบริการความรู้ การสื่อสารความรู้ การใช้เทคโนโลยี วัฒนธรรมการไว้วางใจ วัฒนธรรมพลังร่วมนวัตกรรม นวัตกรรมองค์กร สิ่งท้าทาย และ ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการความรู้

ลักษณะงานที่ผู้บริหารมีความต้องการในระดับมาก ให้มีการนำองค์ความรู้ใหม่ ๆ ซึ่งเกิดจากการบริหารจัดการความรู้ไปใช้ ได้แก่ การประกันคุณภาพการศึกษา รองลงมา คือ การพัฒนาการเรียนการสอน หลักสูตร เทคโนโลยี ห้องสมุด การวิจัย การประเมินความดีความชอบ การดำรงรักษาบุคลากร การสร้างนักวิชาการ การกำหนดภาระงานของบุคลากร และ การบริการความรู้ผู้บริหารมีความประสงค์ในระดับมาก ให้มีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ข้ามหน่วยงาน ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการมากขึ้น ให้มีการบริการความรู้ในลักษณะของการร่วมมือที่ต่างฝ่ายต่างเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับบริการใน ๕ ด้าน คือ การเผยแพร่ความรู้สู่สาธารณะ การถ่ายทอดความรู้ การจัดอบรมสัมมนา การอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงความรู้ และการให้คำปรึกษา

รูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทยที่น่าสนใจ เน้นด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้และการบริการความรู้ ซึ่งประกอบด้วย ๑๐ ด้าน

ด้านวิสัยทัศน์ คือ การเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้และชุมชนนักวิชาการด้านภารกิจ คือ การผลิต ถ่ายทอด และบริการความรู้

ด้านนโยบาย คือ ให้มีการแบ่งปันความรู้อย่างทั่วถึง ทั้งภายในและภายนอกสถาบัน

ด้านเป้าหมาย คือ การพัฒนาวัฒนธรรมการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และวัฒนธรรมการบริการความรู้ พัฒนานวัตกรรมองค์กร พัฒนาฐานความรู้อิเล็กทรอนิกส์ของสถาบัน และพัฒนาปฏิสัมพันธ์ความรู้

ด้านการประเมิน คือ ประเมินความสามารถและวัฒนธรรมของสถาบัน

ด้านยุทธศาสตร์ ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการความรู้ไว้ ๖ ยุทธศาสตร์ คือ ยุทธศาสตร์ผู้บริหาร ยุทธศาสตร์นวัตกรรมการเรียนรู้ ยุทธศาสตร์ปฏิสัมพันธ์ความรู้ ยุทธศาสตร์การสื่อสารความรู้และเทคโนโลยี ยุทธศาสตร์การไว้วางใจ และยุทธศาสตร์พลังร่วม

ด้านสำนักบริหารจัดการความรู้คือการวางแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการความรู้

ด้านกระบวนการแบ่งปันแลกเปลี่ยนและบริการความรู้ คือ การเตรียมความพร้อม การกำหนดวิธีการแบ่งปัน แลกเปลี่ยนและบริการ การประเมินและปรับปรุงแก้ไข

ด้านผลการดำเนินการ คือ ทำให้ได้วัฒนธรรมการแบ่งปันแลกเปลี่ยนและการบริการความรู้ชุมชนนวัตกรรมการเรียนรู้ ฐานความรู้อิเล็กทรอนิกส์ปฏิสัมพันธ์ความรู้ นวัตกรรมการเรียนรู้ ผลิตภัณฑ์ และการบริการ^{๑๑๘}

^{๑๑๘}บุญส่ง หาญพานิช, “การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา, (คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๘๖

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการซึ่งผู้วิจัยได้ประมวลเนื้อหาไว้ มีดังแสดงไว้ตารางที่ ๒.๑๐ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๑๐ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ

นักวิจัย	ผลการวิจัย
ดำรงศักดิ์ จันทิพย์ (๒๕๔๔)	การจัดการงานสังคมสงเคราะห์โดยมุ่งเน้นความสัมพันธ์กับผู้ใช้บริการ” ผลการวิจัยพบว่า ระบบการให้บริการในงานสังคมสงเคราะห์ภาครัฐ ยังคงดำเนินไปในแนวทางของอุดมการณ์และความเป็นวิชาชีพ ท่ามกลางกระแสหรืออิทธิพลของระบบตลาดและการแข่งขันแบบเสรีที่มีผลกระทบต่อความคาดหวังของผู้ใช้บริการ ขณะเดียวกันยังคงมีปัญหาที่ฝังอยู่ในระบบราชการที่กระทบต่อประสิทธิภาพของการให้บริการ
เกรียงพล พัฒนรัฐ (๒๕๕๐)	กรุงเทพมหานคร ได้กลายเป็นเมืองในระดับเพียงเมืองเดียวของประเทศไทย ซึ่งการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของเมือง กระตุ้นให้เกิดปัจจัยด้านการแข่งขันกับเมืองอื่น ๆ ในภูมิภาค ส่วนปัจจัยที่เป็นความต้องการของประชาชนมีระดับการเพิ่มขึ้นเป็นลำดับอันเป็นผลมาจากสังคม มีความซับซ้อนมากขึ้นจนทำให้เกิดความแตกต่าง หลากหลายขึ้นในระดับของบุคคล กลุ่มประชาชน และชุมชนทั่วไป
บุญส่ง หาญพานิช (๒๕๔๖)	การบริการความรู้ผู้บริหารมีความประสงค์ในระดับมาก ให้มีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ข้ามหน่วยงานทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการมากขึ้น ให้มีการบริการความรู้ในลักษณะของการร่วมมือที่ต่างฝ่ายต่างเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับบริการใน ๕ ด้าน คือ การเผยแพร่ความรู้สู่สาธารณะ การถ่ายทอดความรู้ การจัดอบรมสัมมนา การอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงความรู้ และการให้คำปรึกษา

สรุปได้ว่า การจัดการ คือ การใช้ศาสตร์และศิลป์ในการทำงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพโดยอาศัยปัจจัยต่างๆ ได้แก่ เงิน วัสดุสิ่งของ และวิธีปฏิบัติงานเป็นอุปกรณ์ในการดำเนินงาน โดยที่ ศาสตร์ คือ ความรู้ ความสามารถของบุคลากรในกลุ่มสินค้าชุมชน ส่วนศิลป์ คือ ประสบการณ์จากการทำงานและทักษะของผู้บริหารแต่ละคนที่จะนำหลักการและทฤษฎีไปปรับหรือประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมได้ โดยมีกระบวนการสำคัญ

คือ การวางแผน การจัดองค์กร งานบุคลากร การอำนวยความสะดวก อย่างไรก็ตาม การจัดการมิได้อาศัยปัจจัยส่วนบุคคลของผู้บริหารเป็นสำคัญเท่านั้น ยังต้องอาศัยการดำเนินงานร่วมกันของกลุ่มคน อาศัยความร่วมมือร่วมใจของทีมงาน หรือบุคลากรในทุกระดับขององค์กรนั้นเป็นสำคัญด้วย

๒.๖.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสินค้าชุมชน

จากการศึกษาทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสินค้าชุมชนมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาระบบองค์การระดับครัวเรือนในการประกอบอาชีพหลักการจัดการมาใช้ในการดำเนินงาน ด้านการกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่มและมีการกำหนดข้อตกลงในการทำงาน มีการประเมินการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อกลุ่ม และมีการประเมินจุดอ่อนจุดแข็งของกลุ่ม เช่น สถานที่ในการทำงาน สินค้าชุมชน ระบบการบริหารจัดการสินค้าชุมชน นี่คือ ความหมายของ “สินค้าชุมชน” มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสินค้าชุมชนที่มีความละเอียดและครอบคลุมซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอตัวอย่างวิทยานิพนธ์มาอ้างอิงเพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ตามกระบวนการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

อิราวัฒน์ ชมระกา ได้วิจัยเรื่อง “การจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเองของกลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าทอในเขตภาคเหนือตอนบนของไทย” มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเองของกลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าทอในเขตภาคเหนือตอนบนของไทย โดยใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อยืนยันผลการศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ที่เกี่ยวข้องจาก ๓ ภาคส่วน ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารองค์กรภาครัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชนแกนนำกลุ่ม เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนจำนวน ๑๗ ราย และโดยใช้แบบสัมภาษณ์ทั่วไปกับประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอจำนวน ๒๙ ราย เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก บันทึกจากการสังเกต การบอกเล่าของกลุ่มตัวอย่าง การดำเนินงานตามกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ในพื้นที่ เอกสารของกลุ่ม/องค์กรที่เกี่ยวข้อง โดยนำมาสร้างข้อสรุปและการวิเคราะห์แบบอุปนัย นำเสนอผลการวิเคราะห์ในเชิงพรรณนาความ เพื่อเชื่อมโยงประเด็นต่าง ๆ ในบริบทที่เกี่ยวข้องกันในแต่ละเรื่อง

ผลการศึกษาพบว่าสถานภาพ และศักยภาพของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเองของกลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าทอในเขตภาคเหนือตอนบนของไทย พบว่า กลุ่ม/เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนมีความรู้และได้นำเอาหลักการจัดการมาใช้ในการดำเนินงาน ด้านการกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่มและมีการกำหนดข้อตกลงในการทำงาน มีการประเมินการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อกลุ่ม และมีการประเมินจุดอ่อนจุดแข็งของกลุ่ม ตลอดจนมีการประเมินคู่แข่ง แต่ยังมีการพึ่งพาภาครัฐภาคราชการ และภาคเอกชนเกือบทุกด้าน ผลการดำเนินงานของกลุ่ม/เครือข่ายก็มีประสิทธิภาพมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยการนำเอาภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาประยุกต์มากขึ้น และมีอุตสาหกรรมท้องถิ่นมาช่วยเหลือเมื่อมีความต้องการในด้านเทคโนโลยีการผลิตปัญหาอุปสรรคที่เกี่ยวข้องและแนวทางในการแก้ปัญหาการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเอง ของกลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าทอในเขตภาคเหนือตอนบนของไทย พบว่าสมาชิกส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร การรวมตัวของกลุ่มยังไม่เหนียวแน่น ไม่มีผู้เสียสละและทุ่มเทอย่างจริงจัง ไม่มีกฎเกณฑ์ที่แน่นอนและสมาชิกไม่มีส่วนร่วมในการทำงานและตัดสินใจ ขาดตัวผู้สืบทอดอย่างจริงจังและกว้างขวาง การพัฒนาเพื่อไปเป็นเครือข่าย

(Network) จึงยากเนื่องจากเกิดความล่าช้า เพราะต้องผ่านที่ประชุมและกรรมการเครือข่ายชาตบุคลากรด้านการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ คุณภาพผลิตภัณฑ์ไม่สม่ำเสมอ กลุ่มไม่ค่อยให้ความสำคัญกับเรื่องตราสินค้า (Brand) ปัญหาการลอกเลียนแบบ ขายตัดราคากัน ด้านงบประมาณแผ่นดินและการส่งเสริมของภาครัฐที่เร่งรีบไม่ต่อเนื่องปัจจัยความสำเร็จของรูปแบบการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเองของกลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าทอในเขตภาคเหนือตอนบนของไทย พบว่า ต้องมีองค์ความรู้ด้านการจัดการด้านการทำงานเป็นทีมและการมีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม การเรียนรู้และเปิดรับเทคโนโลยีและการเชื่อมโยงกับองค์กรที่เกี่ยวข้องรูปแบบการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเองของกลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าทอในเขตภาคเหนือตอนบนของไทย พบว่า มีการเชื่อมโยงเครือข่ายตั้งแต่ระดับท้องถิ่น ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และระดับภูมิภาค

ผู้วิจัยได้ค้นพบว่ารูปแบบเครือข่ายที่มีอยู่เดิม ๓ รูปแบบ คือ เครือข่ายที่เกิดโดยธรรมชาติ เครือข่ายที่เกิดจากภาครัฐ และเครือข่ายที่เกิดจากการผสมผสานกันระหว่างเครือข่ายที่เกิดโดยธรรมชาติกับเครือข่ายที่เกิดโดยภาครัฐ และจากรูปแบบการพัฒนาเครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอทั้ง ๓ แบบยังมีจุดอ่อนเหมือนกันคือ การประสานงานและการเชื่อมโยงกันขาดความต่อเนื่องและยั่งยืน ผู้วิจัยจึงนำเสนอรูปแบบการจัดการเครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอที่ชื่อว่า “เครือข่ายเชิงบูรณาการ INTEGRATED NETWORK” จะเป็นการบูรณาการแผนพัฒนาวิสาหกิจชุมชนระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้มแข็งแก่กลุ่ม/เครือข่ายพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน เป็นที่พึ่งของสมาชิกในแต่ละกลุ่มหรือเครือข่าย และนำไปสู่ด้านเศรษฐกิจโดยสมบูรณ์ซึ่งการดำเนินการตามรูปแบบดังกล่าวจะก่อให้เกิดสิ่งใหม่ที่เกิดจากการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ที่มีประโยชน์ต่อเศรษฐกิจ สังคม และสามารถพึ่งตนเองได้

ผลการวิจัยในครั้งนี้เป็นการนำเสนอองค์ความรู้ในเชิงวิชาการที่ได้จากการปฏิบัติการจริงเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้นเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผ้าทอสามารถที่จะนำรูปแบบดังกล่าวมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเครือข่าย พัฒนาเป้าหมายและแผนงานร่วมกับพันธมิตรทางธุรกิจ (Alliance Market) เครือข่ายที่จะพัฒนาให้เกิดความเจริญเติบโต มีผลกำไร หรือเพื่อการพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน จำเป็นจะต้องกำหนดวิสัยทัศน์ด้านการผลิตและการบริการที่อิงกับแผนงานขององค์กร จากนั้นจึงแปลงวิสัยทัศน์ไปเป็นเป้าหมาย กลยุทธ์ แผนงาน/โครงการ และรูปแบบการตัดสินใจของผู้บริหารในองค์กร ซึ่งจะนำไปสู่การเป็นเครือข่าย และเป็น Custer กันได้ในที่สุด โดยได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมในเรื่องของการสร้างตราสินค้า (Brand) และสร้างอย่างต่อเนื่องโดยการเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว^{๑๑๙}

บาบารา อัลแลน และไดนา เลนวิส (Allan, Barbara.; & Lenwis, Dina) ได้วิจัยเรื่อง “ผลการเรียนรู้ของสมาชิกในชุมชน โดยใช้กรณีศึกษาการเรียนรู้จากสภาพจริง และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต” ใช้ระยะเวลาในการศึกษา ๔ ปี ผลการวิจัยพบว่า การเรียนรู้ของบุคคล เกิดจากการปฏิบัติจริง และการประกอบอาชีพ ที่สามารถนำไปสู่ความชำนาญการได้ประสบการณ์การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากสภาพจริงใหม่ๆ ในชุมชน จะทำให้สมาชิกใน

^{๑๑๙} อีราวัฒน์ ชมระกา, “การจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเองของกลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าทอในเขตภาคเหนือตอนบนของไทย”, วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการธุรกิจ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๕๑), หน้า ๑๑๔.

ชุมชนมีการพัฒนาอาชีพ และส่งผลต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้เกิดนวัตกรรมในการเรียนรู้และดำรงชีวิต^{๑๒๐}

คูล์มส์ (Coombs) ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบของความร่วมมือโดยชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของ ระบบที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน เพื่อสนับสนุนให้คุณภาพชีวิตของครอบครัวชนบทดีขึ้น” ผลการวิจัยพบว่า ภายใต้การผสมผสานความร่วมมือที่ที่จะต้องเริ่มต้นจากการตัดสินใจร่วมกันในการกำหนดนโยบาย และการวางแผน การรวมกลุ่มพลังเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างและการปรับระบบต่างๆ เพื่อก่อให้เกิดความยุติธรรมในการแบ่งปันผลประโยชน์จากการพัฒนาได้ทั่วถึงมากยิ่งขึ้น โดยการรวมกลุ่ม พลังดังกล่าวควรมีการก่อตั้งองค์การที่เป็นรูปธรรมขึ้น เพื่อการวิเคราะห์ปัญหา เลือกสรร วางแผน และดำเนินงานโครงการพัฒนาต่างๆ ความชัดเจนขององค์การความร่วมมือดังกล่าวจะช่วยทำให้มีการ ผสมผสานทั้งทรัพยากรและวิธีการทำงานให้สอดคล้องมากยิ่งขึ้น และลดความสับสนในการปฏิบัติงาน และผู้ร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการ^{๑๒๑}

สุญาดา สุนทรสารทูล ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบความร่วมมือของบ้าน วัด โรงเรียนและชุมชน ในการสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมแก่เด็กและเยาวชนในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัย พบว่า มี ๔ รูปแบบ ได้แก่ ๑) สร้างครอบครัวต้นแบบที่มีภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมที่ดีมาเป็นต้นแบบ และขยายผลโดยการจัดกิจกรรมร่วมกับครอบครัวที่เข้าร่วมโครงการ และมีการขยายผลไปสู่ชุมชนใกล้เคียง ๒) สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้วัฒนธรรมชุมชนเกี่ยวกับหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้ความร่วมมือระหว่าง บ้าน วัดโรงเรียน ชุมชน ภาครัฐรวมถึงภาคเอกชนเริ่มตั้งแต่ การวางแผน การปฏิบัติการ การตรวจสอบการดำเนินการให้เหมาะสม รวมถึงการประเมินผล ๓) จัดทำพื้นที่ชุมชนให้มีมูลค่าเพิ่มทางสังคมโดยชุมชนจัดตั้งศูนย์คอมพิวเตอร์พร้อมทั้งมีครูอาสาสมัครในพื้นที่คอยดูแลและให้คำแนะนำ และ ๔) ภาครัฐเป็นแกนกลางในการเชิญชวนภาคเอกชนเข้ามาร่วมมีบทบาทในการสนับสนุนงบประมาณการจัดกิจกรรมความร่วมมือระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียนและชุมชน พร้อมทั้งจัดทำโครงการเพื่อนำครอบครัวต้นแบบไปประชาสัมพันธ์ และมีการขยายผลโดยพาครอบครัวต้นแบบไปศึกษาดูงานหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง^{๑๒๒}

^{๑๒๐}Coombs, Phillip H., **New Strategic for Improving Rural Family Life Essex**, (Connecticut: International Council for Education Development, 1981), pp. 31-35.

^{๑๒๑}Allan, Barbara. & Lenwis, Dina., “The Impact of Membership of a Virtual Community”, **Researching Virtual Learning Communities**, British Journal of Education Technology, vol. 37(6) (November, 2006), pp. 841-852.

^{๑๒๒}สุญาดา สุนทรสารทูล, “รูปแบบความร่วมมือของบ้าน วัด โรงเรียนและชุมชน ในการสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมแก่เด็กและเยาวชนในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**, (สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๒), หน้า ๙๘.

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสินค้าชุมชนซึ่งผู้วิจัยได้ประมวลเนื้อหาไว้ มีดังแสดงไว้ตารางที่ ๒.๑๑ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๑๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสินค้าชุมชน

นักวิจัย	ผลการวิจัย
อิราวัฒน์ ชมระกา (๒๕๕๑)	“เครือข่ายเชิงบูรณาการ INTEGRATED NETWORK” จะเป็นการบูรณาการแผนพัฒนาวิสาหกิจชุมชนระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้มแข็งแก่กลุ่ม/เครือข่ายพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน เป็นที่พึ่งของสมาชิกในแต่ละกลุ่มหรือเครือข่าย และนำไปสู่ด้านเศรษฐกิจโดยสมบูรณ์ซึ่งการดำเนินการตามรูปแบบดังกล่าวจะก่อให้เกิดสิ่งใหม่ที่เกิดจากการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ที่มีประโยชน์ ต่อเศรษฐกิจ สังคม และสามารถพึ่งตนเองได้
Allan, Barbara. & Lenwis, Dina. (2006)	วิจัยเรื่อง “ผลการเรียนรู้ของสมาชิกในชุมชน โดยใช้กรณีศึกษาการเรียนรู้จากสภาพจริง และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเน้นแนวทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต” ผลการวิจัยสรุปได้ว่าการเรียนรู้ของบุคคล เกิดจากการ ปฏิบัติจริง และการประกอบอาชีพ ที่สามารถนำไปสู่ความชำนาญการได้ ประสพการณ์การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากสภาพจริงใหม่ๆ ในชุมชนจะทำให้สมาชิกในชุมชนมีการพัฒนาอาชีพ และส่งผลต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสพการณ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้เกิด นวัตกรรมในการเรียนรู้และดำรงชีวิต
Coombs, Phillip H. (1981)	วิจัยเรื่อง “รูปแบบของความร่วมมือโดยชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของระบบ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน เพื่อสนับสนุนให้คุณภาพชีวิตของครอบครัวชนบทดีขึ้น” ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การตัดสินใจร่วมกันในการกำหนดนโยบายและ การวางแผน การรวมกลุ่มพลังเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้าง และการปรับระบบต่างๆ เพื่อก่อให้เกิดความยุติธรรมในการแบ่งปัน ผลประโยชน์จากการพัฒนาได้ทั่วถึงมากยิ่งขึ้น โดยการรวมกลุ่มพลัง ดังกล่าวควรมีการก่อตั้งองค์การที่เป็นรูปธรรมขึ้น เพื่อการวิเคราะห์ปัญหา เสือกสรร วางแผน และดำเนินงานโครงการพัฒนาต่างๆ ความชัดเจนของ องค์การความร่วมมือดังกล่าว จะช่วยทำให้มีการผสมผสานทั้งทรัพยากร และวิธีการทำงานให้สอดคล้องมากยิ่งขึ้น และลดความสับสนในการ ปฏิบัติงานและผู้ร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการ

ตารางที่ ๒.๑๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสินค้าชุมชน (ต่อ)

นักวิจัย	ผลการวิจัย
สุญาดา สุนทรสารทูล (วิทยานิพนธ์, ๒๕๕๒)	วิจัยเรื่อง “รูปแบบความร่วมมือของบ้าน วัด โรงเรียนและชุมชนในการสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมแก่เด็กและเยาวชนในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยสรุปได้ว่า สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้วัฒนธรรมชุมชนเกี่ยวกับหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้ความร่วมมือระหว่าง บ้าน วัดโรงเรียน ชุมชน ภาครัฐรวมถึงภาคเอกชน เริ่มตั้งแต่ การวางแผน การปฏิบัติการ การตรวจสอบการดำเนินการให้เหมาะสม รวมถึงการประเมินผล จัดทำพื้นที่ชุมชนให้มีมูลค่าเพิ่มทางสังคมโดยชุมชนจัดตั้งศูนย์คอมพิวเตอร์พร้อมทั้งมีครูอาสาสมัครในพื้นที่คอยดูแลและให้คำแนะนำ

สรุปได้ว่า สินค้าชุมชน คือ กลุ่มอาชีพที่มาร่วมกันทำงานในเขตชุมชนบริเวณเดียวกันที่แน่นอน มีวิถีการดำเนินชีวิตคล้ายกัน มีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกัน อยู่ภายใต้กฎระเบียบกฎเกณฑ์เดียวกัน ดังนั้นชุมชนจึงมีองค์ประกอบด้วย ๑. คน (People) ๒. ความสนใจร่วมกัน (Common Interest) ๓. อาณาบริเวณ (Area) ๔. ปะทะสังสรรค์ต่อกัน (Interaction) ๕. ความสัมพันธ์ของสมาชิก (Relationship) ๖. วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี (Cultural Traditions) ภายใต้การจัดการให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และสามารถตอบสนองความต้องการขององค์การได้โดยการจัดการสินค้าชุมชนต้องอาศัยปัจจัยหลัก คือ เงิน บุคคล วัสดุสิ่งของ และวิธีการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายและเกิดประสิทธิภาพสูงสุดและเป็นกระบวนการทางสังคมของบุคคลตั้งแต่ ๒ ขึ้นไปร่วมกันทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดโดยอาศัยกระบวนการ และทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเหมาะสม

๒.๖.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิถีพุทธ

จากการศึกษาทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิถีพุทธ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการนำพุทธธรรม และพุทธวิธีในการสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาประยุกต์ใช้ในการจัดการบริหารองค์กรต่างๆ และนักปรัชญาในการนำองค์ความรู้ด้านการศึกษาในพระพุทธศาสนา มาวิเคราะห์แล้วแปลความหมายให้สอดคล้องกับความรู้สึกนึกคิดของผู้คนในปัจจุบัน พร้อมทั้งจัดวางเป็นระบบการศึกษา คือ กำหนดเป้าหมายทางการศึกษา และองค์ประกอบของการศึกษาในด้านต่างๆ เรียกแนวคิดใหม่ทางการศึกษานี้ว่า “วิถีพุทธ” ผู้วิจัยจะได้นำเสนอตัวอย่างวิทยานิพนธ์มาอ้างอิงเพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ตามกระบวนการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

พระวิมาน คมกัธปญโญ (ตริกมล) ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์ศีล ๕ ในฐานะเป็นรากฐานของสันติภาพ” ผลการวิจัย พบว่า การนำศีล ๕ มาเป็น รากฐานของสันติภาพนั้น สามารถทำได้ด้วยการนำไปเป็น รากฐานของสันติภาพควบคู่ไปกับการปรับโครงสร้างสังคมแนวราบ ได้แก่ การนำไปสู่ วัฒนธรรมแบบเมตตากรุณาและวัฒนธรรมแบบสันติวิธี ส่วนโครงสร้างในแนวดิ่ง ได้แก่

รากฐานทาง สังคมในรูปของปิรามิด โดยนำไปจัดโครงสร้างทางการเมืองเศรษฐกิจ สังคม กระบวนการยุติธรรม และการศึกษา เพื่อให้เอื้อต่อการส่งเสริมโครงสร้างสังคมระดับจุลภาค จนถึงระดับมหัพภาค ซึ่งเป็นการเชื่อมโครงสร้างและสถาบันสังคมให้ยึดโยงอยู่กับศีล ๕ อันเป็น พื้นฐานของแนวทางสันติวิธี มีความ ตระหนักถึงคุณค่าของชีวิต และการไม่ใช้ความรุนแรงทุกกรณี ทำให้ชีวิตปราศจากภัยคุกคาม รวมไปถึง การช่วยเหลือเกื้อกูลผู้ที่ได้รับความทุกข์ยากลำบาก ทำให้มี สวัสดิภาพและคุณภาพชีวิตที่ดี มีความ ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งจะทำให้เกิดสันติภาพเชิง บวก ในขณะที่เดียวกันก็ยังเป็น แนวทาง แก้ปัญหารากเหง้าของความขัดแย้งและความรุนแรง ในรูป ของตัณหา มานะ ทิฐิ และอกุศลมูล คือ โลภะ โทสะ โมหะ ซึ่งศีล ๕ จะเป็น ตัวสกัดกั้นและทำลาย รากเหง้าของความขัดแย้งและความรุนแรง โดยรากฐานเชิงโครงสร้างจะเข้าไปจัดโครงสร้างสังคม ไม่ให้เอื้อต่อการใช้ความรุนแรง ในขณะที่ รากฐานเชิงคุณค่าจะปลูกเร้าให้ตระหนักถึงคุณค่าของชีวิต เพื่อให้อยู่ร่วมกันตามหลักมนุษยชน ซึ่งเป็น รากฐานของมนุษย์ นอกจากนี้ยังเข้าไปจัดการกับ รากเหง้าที่ทำให้เกิดความขัดแย้งและความ รุนแรง โดยจะมีความเชื่อมโยงกันทั้งโครงสร้าง คุณค่าของ มนุษย์และการควบคุมกิเลสภายใน ซึ่งจะ ทำให้สันติภาพมีรากฐานที่มั่นคง ทั้งในระดับจุลภาคและ มหัพภาคอย่างยั่งยืนต่อไป^{๑๒๓}

ฉาน ตรกวิจารณ์ ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธจะมีพุทธธรรมเป็นฐานคิดในการพัฒนา โดยมีพุทธเศรษฐศาสตร์ ทฤษฎีระบบ ทฤษฎีจิตวิทยา การเรียนรู้และอริยมรรคมีองค์ ๘ เป็นแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนา โดยมีเป้าหมายการพัฒนา ๒ ระดับ คือ ระดับโลกียธรรม และระดับโลกุตระธรรม ส่วนปรัชญาในการ พัฒนานั้นตั้งอยู่บนความเชื่อที่ว่า มนุษย์สามารถพัฒนาได้ พุทธธรรมมีเป้าหมายที่การพัฒนาปรับปรุง มนุษย์ ใช้ปัญหาของมนุษย์ คือ “ทุกข์” เป็นตัวตั้งใช้หลักธรรม อริยสัจ ๔ เป็นหลักคิดในการพัฒนา และมีการคิดเชิงระบบ สำหรับเป้าหมายในการพัฒนานั้นจะมีสามประการ คือ (๑) ทำให้มนุษย์มีความรู้ความสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ดีมีประสิทธิภาพ (๒) มีจริยธรรมคุณธรรมในการดำรงชีวิต และ (๓) พัฒนาไปสู่ระดับสูงสุด คือ การพ้นทุกข์อย่างสิ้นเชิง สู่ภาวะนิพพานหรือนิโรธ การพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ มี ๓ องค์ประกอบการพัฒนา คือ การพัฒนาระดับบุคคล ระดับกลุ่มและ การพัฒนาในระดับองค์การ เพื่อให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพุทธมีปฏิสัมพันธ์กับ บริบทจึงทำให้องค์การที่เป็นระบบใหญ่ต้องมีเป้าหมายขององค์การที่เศรษฐกิจแบบพอเพียง มีพุทธ เศรษฐศาสตร์เป็นแนวทางของระบบเศรษฐกิจ มีกระบวนการพัฒนาที่ประกอบด้วยกระบวนการทัศน์ การพัฒนาเพื่อผลงาน กระบวนทัศน์การพัฒนาเพื่อการเรียนรู้ กระบวนทัศน์การพัฒนาโลกียธรรม และกระบวนทัศน์การพัฒนาระดับโลกุตระธรรม การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในระดับบุคคล และระดับ

^{๑๒๓}พระวิมาน คมภิรมย์ (ตริภุค), “การศึกษาวิเคราะห์ศีล ๕ ในฐานะเป็นรากฐานของสันติภาพ”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต** สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๗๖.

องค์การจะมีตัวแบบในการพัฒนา ซึ่งสามารถใช้เป็นกระบวนการในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธได้ด้วย^{๑๒๔}

พระราชปัญญาภรณ์ (สิงห์คำ ขยวโส) ได้วิจัยเรื่อง “กระบวนการสร้างสังคมคุณธรรมแบบมีส่วนร่วมภายใต้รูปแบบธนาคารความดี สำหรับหน่วยอบรมประชาชน” ผลการวิจัย พบว่า หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในหนเหนือ มีกระบวนการและหลักการที่คล้ายคลึงกัน คือ การนำหลักการ ๘ ประการ คือ หลักศีลธรรมและวัฒนธรรม สุขภาพ สัมมาชีพ สันติสุข ศึกษาสงเคราะห์ สาธารณสงเคราะห์ กตัญญูกตเวที และหลักสามัคคีธรรม มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาบุคคลและสังคม โดยมีเป้าหมายของการดำเนินการ คือ เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น การพัฒนาสังคม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม การจัดสวัสดิการชุมชน และการสงเคราะห์ชุมชน การใช้หลักการทางพระพุทธศาสนาควบคู่กับการพัฒนาชีวิต และสังคม เพื่อให้บุคคลพึ่งพาตนเองได้ มีการยึดมั่นในการทำมาหากิน มีการช่วยเหลือแบ่งปันสร้างความผูกพันด้วยกิจกรรมการพัฒนา มีการสื่อสารเพื่อให้คนเข้าถึงสังคมด้วยวิถีการปฏิบัติ และมีการฝึกตามหลักไตรสิกขาและหลักอริยสัจ ๔ เพื่อให้บุคคลทำประโยชน์ตนสมบูรณ์พึ่งพาตนเองได้ในทุกทาง ให้มีความพร้อมที่บำเพ็ญประโยชน์เพื่อผู้อื่นด้วยความเสียสละ จากนั้น ควรมีการพัฒนาสังคมให้เป็นสู่สังคมคุณธรรมที่เกิดประโยชน์และความสุขของทุกคนในสังคม^{๑๒๕}

สุรสิทธิ์ ไกรสิน ได้วิจัยเรื่อง “วัดร้างในภาคอีสาน: การศึกษาวิกฤติ แนวทางการฟื้นฟูและพัฒนาวัดร้าง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน” ผลจากการวิจัย พบว่า วิกฤติที่นำไปสู่การเกิดวัดร้างในภาคอีสาน เกิดจากกรณีดังต่อไปนี้คือ การแตกแยกความสามัคคีของคนในหมู่บ้าน เศรษฐกิจของชุมชนตกต่ำ ไม่มีผู้บวชสืบทอดศาสนาทางพุทธศาสนา ความขัดแย้งระหว่างพระภิกษุด้วยกัน ชาวบ้านขาดความศรัทธาในตัวพระสงฆ์ แนวทางการฟื้นฟูและพัฒนาวัดร้างนั้นสามารถทำได้ด้วยความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียน ด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญ เพื่อให้วัดเป็น ศูนย์กลางของกิจกรรมที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน^{๑๒๖}

สิริภมร นาเมืองรักษ์ ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลโครงการเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาชุมชนในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ๑) โครงการเศรษฐกิจชุมชนพอเพียงไม่มีประสิทธิผลเพราะไม่สามารถทำให้วัตถุประสงค์ของโครงการเศรษฐกิจชุมชนพอเพียงประสบความสำเร็จได้โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าโครงการเศรษฐกิจชุมชนพอเพียงมีการคอร์รัปชันอยู่สูง

^{๑๒๔} ฌาน ธรรมวิจารณ์, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ”, *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต* สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐), หน้า ๑๔๓.

^{๑๒๕} พระราชปัญญาภรณ์ (สิงห์คำ ขยวโส), “กระบวนการสร้างสังคมคุณธรรมแบบมีส่วนร่วมภายใต้รูปแบบธนาคารความดี สำหรับหน่วยอบรมประชาชน”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต* สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๑๖๕.

^{๑๒๖} สุรสิทธิ์ ไกรสิน, “วัดร้างในภาคอีสาน: การศึกษาวิกฤติ แนวทางการฟื้นฟูและพัฒนาวัดร้างโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน”, *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต* สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๒), หน้า ๑๐๙.

มีการใช้หลักธรรมมาภิบาลโดยรวมอยู่ในระดับน้อยและกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจโดยรวมต่อโครงการเศรษฐกิจชุมชนพอเพียงอยู่ในระดับน้อยที่สุด ๒) ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อประสิทธิผลของโครงการเศรษฐกิจชุมชนพอเพียงได้แก่ (๑) ประสิทธิภาพของระบบป้องกันและปราบปรามการทุจริตของเจ้าหน้าที่และนักการเมือง (๒) ขั้นตอนการดำเนินงานการประสานงานระหว่างโครงการเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาชุมชนและ (๓) การประชาสัมพันธ์ชี้แจงรายละเอียดของโครงการเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาชุมชน ๓) กระบวนการกำหนดนโยบายของโครงการเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาชุมชนโดยรวมของทั้ง ๔ กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอยู่ในระดับน้อยที่สุดการประสานงาน โครงการเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาชุมชนร่วมกับภาคจตุรภาคีโดยรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุดและ ๔) การบริหารจัดการงานของโครงการเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด^{๑๒๗}

พระครูนิวาสิตขันธ์ (ณรงค์ ฐิตวฑฺฒโน) ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ผลการวิจัยพบว่า หลักพุทธธรรมในพระพุทธศาสนาส่วนมากเป็นหลักแห่งการพัฒนาคน โดยเฉพาะการพัฒนาคนให้พ้นจากบ่วงแห่งทุกข์ พระพุทธองค์ได้ทรงให้หลักอริยสัจ ๔ มาเป็นกรอบให้เกิดการแก้ไขเชิงระบบ ขณะที่วิธีการหรือแนวทางนั้น พระพุทธองค์ได้ทรงให้หลักมัชฌิมาปฏิปทาหรือมรรคมิองค์ ๘ มาเป็นเครื่องชี้นำทาง ทั้งนี้มรรคมิองค์ ๘ นั้นพระพุทธองค์ได้ทรงให้หลักย่อยให้เหลือเพียง ๓ ส่วนสำคัญที่จะสนับสนุนเพื่อการพัฒนาคน ซึ่งก็คือ “หลักไตรสิกขา” ในส่วนของรูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักพุทธธรรม (ไตรสิกขา) ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านศีลจะเน้นไปที่การพัฒนาพฤติกรรมทางกายและวาจาใน ๔ มิติตามหลักปรีสุทธศีล ๔ ประกอบด้วย ๑) อาชีวปรีสุทธศีล หรือ การทำมาหาเลี้ยงชีพด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต หลีกไกลจากการทุจริต ๒) อินทริยสังวร หรือ การพัฒนาพฤติกรรมทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ให้มีการสำรวมระวัง ๓) ปาฏิโมกขสังวร หรือการอยู่การอยู่ร่วมกันโดยการยึดถือกฎระเบียบ ข้อบังคับ จรรยาบรรณ วิชาชีพ ฯลฯ ๔) ปัจจัยปัจจเวกขณะ หรือการพัฒนาพฤติกรรมในการเสพ การบริโภคอย่างมีสติ มีความพอดีและพอเพียง ขณะที่การพัฒนาด้านสมาธิถือเป็นการฝึกฝนพัฒนาจิตใจให้มีสมาธิ ประกอบด้วย ๑) การพัฒนาคุณภาพจิตใจให้ตั้งงามให้เป็นจิตใจที่บริสุทธิ์ ประณีต ประเสริฐ ๒) การพัฒนาจิตใจให้เข้มแข็ง หนักแน่น มั่นคง แก่กล้าสามารถ และ ๓) การพัฒนาความสุขภาวะของจิตใจเป็นการพัฒนาให้มีสุขภาพจิตที่ดี จิตใจที่มีความร่าเริง สดชื่น ปิติและอิ่มเอิบใจ สำหรับการพัฒนาทุนมนุษย์ในขั้นสูงสุดหรือด้านปัญญา ประกอบด้วย ๑) การพัฒนาเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องลึกซึ้งและชัดเจน ๒) การพัฒนาเพื่อช่วยให้ดำเนินเข้าสู่วิถีชีวิตที่ถูกต้องตั้งงาม และ ๓) การพัฒนาปัญญาขั้นสูงที่เกิดจากความรู้ ความเข้าใจ และ

^{๑๒๗} สิริกมล นาเมืองรักษ์, “ประสิทธิผลโครงการเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาชุมชนในเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, ๒๕๕๖), หน้า ๖๕.

สามารถเข้าถึงจนสามารถปรับตัว ปรับใจ ไปในทิศทางที่ถูกต้อง และมีชีวิตที่เป็นอยู่หรือดำรงอยู่ด้วย ปัญญาอย่างแท้จริง^{๑๒๘}

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิถีพุทธซึ่งผู้วิจัยได้ประมวลเนื้อหาไว้ มีดังแสดงไว้ตารางที่ ๒.๑๒ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๑๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิถีพุทธ

นักวิจัย	ผลการวิจัย
พระวิมาน คมภิรปญโญ (ตริภุมม) (๒๕๕๕)	วิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์ศีล ๕ ในฐานะเป็นรากฐานของสันติภาพ” ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ความขัดแย้งภายในหมู่บ้าน ได้แก่ ความขัดแย้งทางการเมือง ซึ่งแก้ด้วยการเคารพกติกา แข่งขันอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม โปร่งใส ตรวจสอบได้ และความขัดแย้งระหว่างกลุ่มคนภายในหมู่บ้าน ซึ่งสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยการเจรจา ไกล่เกลี่ยโดยยึดความสัมพันธ์มากกว่ายึดผลประโยชน์ เพื่อนำไปสู่การ แบ่งปันทรัพยากรอย่างเป็นธรรม โดยนำมาเป็นพื้นฐานในการ กำหนดกติกาและตั้งคณะกรรมการแก้ปัญหา ข้อพิพาทในรูปของสภาผู้เฒ่า จุดแข็งก็คือการมีผู้นำทางศาสนาและวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง โดยเฉพาะการ นำหลักศีล ๕ มาเป็นพื้นฐานในการ ดำเนินชีวิตและแก้ปัญหาความขัดแย้ง ได้อย่างยั่งยืน
ฉาน ธรรมวิจารณ์ (๒๕๕๐)	“การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธจะมีพุทธธรรมเป็นฐานคิดในการพัฒนา โดยมี พุทธเศรษฐศาสตร์ ทฤษฎีระบบ ทฤษฎีจิตวิทยา การเรียนรู้และอริยมรรค มืองค์ ๘ เป็นแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนา โดยมีเป้าหมายการพัฒนา ๒ ระดับ คือ ระดับโลกียธรรม และระดับโลกุตระธรรม ส่วนปรัชญาในการ พัฒนานั้นตั้งอยู่บนความเชื่อที่ว่า มนุษย์สามารถพัฒนาได้ พุทธธรรมมี เป้าหมายที่การพัฒนาปรับปรุงมนุษย์ ใช้ปัญหาของมนุษย์ คือ “ทุกข์” เป็นตัวตั้งใช้หลักธรรม อริยสัจ ๔ เป็นหลักคิดในการพัฒนา และมีการคิด เชิงระบบ

^{๑๒๘} พระครูนิวาสิตขันธ์ (ณรงค์ ฐิตวฑฺฒโน), “รูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมใน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๔๓.

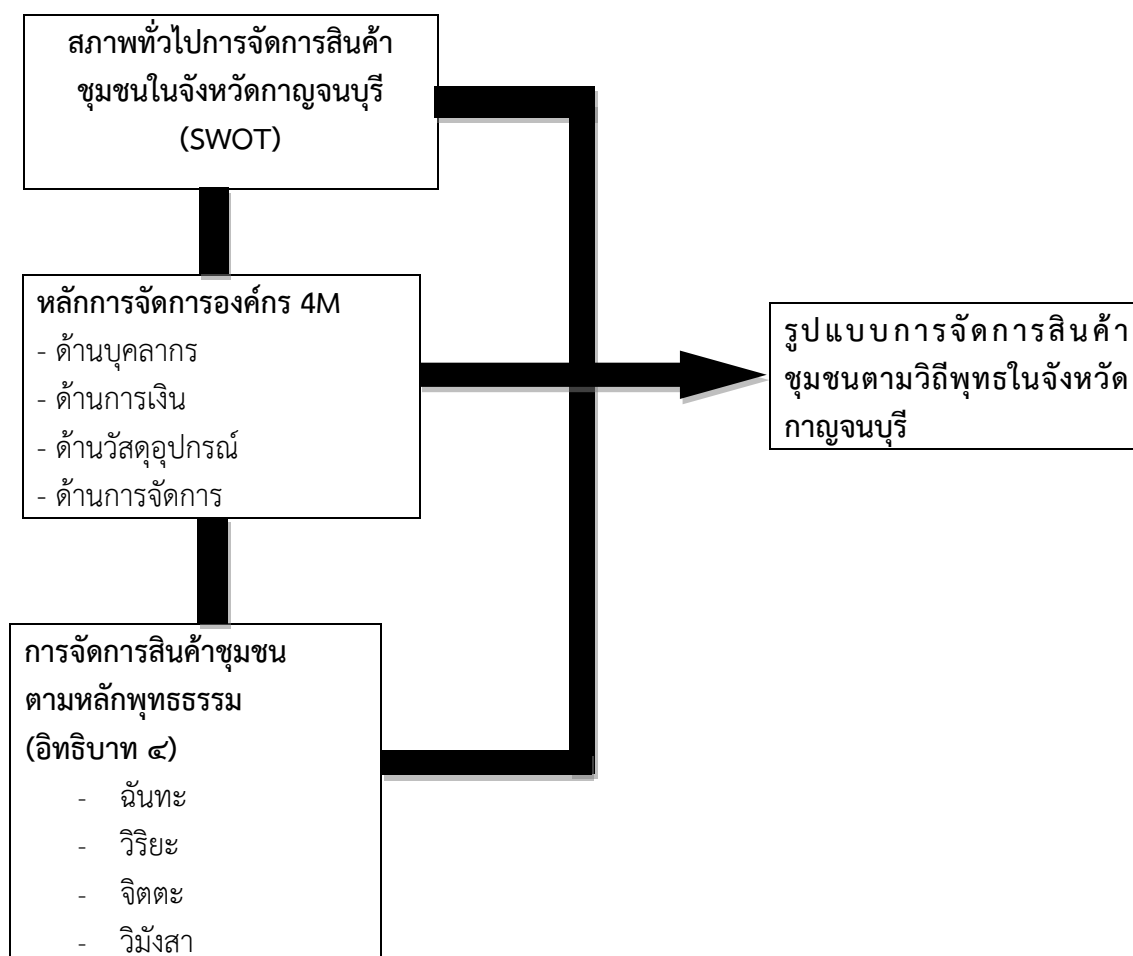
ตารางที่ ๒.๑๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิถีพุทธ (ต่อ)

นักวิจัย	ผลการวิจัย
พระราชปัญญาภรณ์ (สิงห์ คำ ขย วิโส) (๒๕๕๖)	วิจัยเรื่อง “กระบวนการสร้างสังคมคุณธรรมแบบมีส่วนร่วมภายใต้รูปแบบธนาการความดี สำหรับหน่วยอบรมประชาชน” การใช้หลักการทางพระพุทธศาสนาควบคู่กับการ พัฒนาชีวิต และสังคม เพื่อให้บุคคลพึ่งพาตนเองได้ มีการยึดมั่นในการทำความดี มีการช่วยเหลือ แบ่งปันสร้างความผูกพันด้วยกิจกรรมการพัฒนา มีการสื่อสารเพื่อให้คนเข้าถึงสัจธรรมด้วยวิธีการ ปฏิบัติ และมีการฝึกตามหลักไตรสิกขาและหลักภavana ๔
สุรสิทธิ์ ไกรสิน (๒๕๕๒)	วิจัยเรื่อง “วัดร้างในภาคอีสาน: การศึกษาวิกฤติ แนวทางการฟื้นฟูและพัฒนาวัดร้าง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน” ผลการวิจัยสรุปได้ว่า วิกฤติ ที่นำไปสู่การเกิดวัดร้างในภาคอีสาน เกิดจากการแตกแยกความสามัคคี ของคนในหมู่บ้านเศรษฐกิจของชุมชนตกต่ำ ไม่มีผู้บวชสืบทอดศาสนทายาททางพุทธ ส่วนแนวทางในการฟื้นฟูและพัฒนาวัดร้างนั้นสามารถทำได้โดยความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด และ โรงเรียน ด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญ เพื่อให้วัดเป็น ศูนย์ของกิจกรรมที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน
สิริกมล นาเมืองรักษ์ (๒๕๕๖)	โครงการเศรษฐกิจชุมชนพอเพียงไม่มีประสิทธิผลเพราะไม่สามารถทำให้วัตถุประสงค์ของโครงการเศรษฐกิจชุมชนพอเพียงประสบความสำเร็จได้ โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าโครงการเศรษฐกิจชุมชนพอเพียงมีการคอร์รัปชันอยู่สูงมีการใช้หลักธรรมาภิบาลโดยรวมอยู่ในระดับน้อย
พระครูนิวาสิตขันธ์ (ณรงค์ รัฐวฑฒโน) (๒๕๕๗)	วิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ผลการวิจัยพบว่า ๑) การพัฒนาเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องลึกซึ้งและชัดเจน ๒) การพัฒนาเพื่อช่วยให้ดำเนินเข้าสู่วิถีชีวิตที่ถูกต้องดีงาม และ ๓) การพัฒนาปัญญาขั้นสูงที่เกิดจากความรู้ ความเข้าใจ และสามารถเข้าถึงจนสามารถปรับตัว ปรับใจ ไปในทิศทางที่ถูกต้อง และมีชีวิตที่เป็นอยู่หรือดำรงอยู่ด้วยปัญญาอย่างแท้จริง

สรุปได้ว่า การนำเอาหลักพระพุทธธรรมมาปรับประยุกต์เหมาะสมสอดคล้องกับในชีวิตประจำวันก็จะช่วยพัฒนาในการปฏิบัติด้านการทำงานเท่ากับเป็นการพัฒนาจิตใจและการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสูงขึ้น นับว่าเป็นการดำเนินงานที่แสดงถึงความไม่เห็นแก่ตัว ความไม่โลภในตัวบุคคลนั้นๆ กลุ่มสมาชิกสินค้าชุมชนทุกคนต้องทำหน้าที่ที่ต้องมีความพร้อมที่จะสละเวลา เพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม ดังนั้นหลักพระธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาจึงมีส่วนสำคัญในการอุปการะ สนับสนุน ส่งเสริม งานการทำงานประกอบวิชาชีพเป็นอย่างมากโดยเฉพาะในสถานการณ์ในปัจจุบันนี้

๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) เพื่อศึกษาหาแนวทางการจัดการสินค้าชุมชนและนำเสนอรูปแบบการจัดการสินค้าชุมชนให้เป็นสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ ๒.๒ กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากแผนภาพข้างต้น ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เริ่มจากการศึกษาสภาพทั่วไปในการจัดการสินค้าชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรี จากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีการบริหารและการจัดการองค์กร ตลอดจนหลักธรรมในการบริหารจัดการ และโดยดำเนินการสัมภาษณ์ (In-depth Interview) โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ ผู้บริหารสินค้าชุมชน กลุ่มนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา ข้าราชการ นักวิชาการและปราชญ์ชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสินค้าชุมชน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการสินค้าชุมชน เพื่อศึกษา

แนวคิดและวิธีการจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ตามวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เห็นรูปแบบการจัดการสินค้าชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรี เพื่อนำเสนอเป็นรูปแบบการจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรีที่สมบูรณ์แบบ

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี” เป็นการศึกษาในลักษณะการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ประชากรผู้ให้ข้อมูลหลัก
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยดำเนินการสัมภาษณ์ (In-depth Interview) โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่กลุ่มผู้บริหารสินค้าชุมชน กลุ่มนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา กลุ่มข้าราชการ กลุ่มนักวิชาการ และกลุ่มประชาชนชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสินค้าชุมชน รวมทั้งสิ้นจำนวน ๒๕ รูป/คน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการสินค้าชุมชน รวมทั้งสิ้นจำนวน ๙ รูป/คน เพื่อศึกษาแนวคิดและวิธีการจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ตามวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ ๑ การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรีประกอบด้วย

ขั้นที่ ๑ การศึกษาเชิงเอกสาร เป็นการศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลด้านแนวคิด ทฤษฎี หลักการ เกี่ยวกับการจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นที่ ๒ กำหนดกรอบแนวคิด การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี จากข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ ๒ การกำหนดวิธีการ ลักษณะ และโครงสร้าง การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี

ขั้นที่ ๑ การศึกษาสภาพทั่วไปและการจัดการสินค้าชุมชนทั้ง ๔ ด้าน คือ ด้านบุคลากร ด้านการเงิน ด้านวัสดุและอุปกรณ์ และด้านการจัดการ ของการจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรีโดยใช้เทคนิควิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งการสัมภาษณ์นี้ ได้มีการถ่ายภาพ จดบันทึก และการบันทึกเสียง

ขั้นที่ ๒ วิเคราะห์สภาพทั่วไปและการจัดการสินค้าชุมชนทั้ง ๔ ด้าน คือ ด้านบุคลากร ด้านการเงิน ด้านวัสดุและอุปกรณ์ และด้านการจัดการ สินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Technique)

ตอนที่ ๓ จัดการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้ทรงคุณวุฒิในการจัดการสินค้าชุมชน เพื่อหาข้อเท็จจริง ปัญหา ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี จำนวน ๙ รูป/คน

๓.๒ ประชากรผู้ให้ข้อมูลหลัก

ประชากร ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยเรื่อง “การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี” นั้นผู้วิจัยได้จำแนกไว้ ๕ กลุ่ม ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

๓.๒.๑ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี ประกอบด้วย กลุ่มผู้บริหารสินค้าชุมชน กลุ่มนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา กลุ่มข้าราชการ กลุ่มนักวิชาการ และกลุ่มปราชญ์ชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสินค้าชุมชน เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๒๕ รูป/คน ดังนี้

(ก) คณะผู้บริหารสินค้าชุมชน ในจังหวัดกาญจนบุรี จำนวน ๑๑ คน ประกอบด้วย

- ๑) นายสหสมัย ยืนยงค์ ประธานเทรตเดอร์โอท็อป จังหวัดกาญจนบุรี
- ๒) ผู้จัดการ รุ่งกาญจน์จิ๋วเวลรี่
- ๓) ผู้จัดการ วิสาหกิจชุมชนศิลปประดิษฐ์ดินไทยธรรม
- ๔) ผู้จัดการ กลุ่มสินค้าชุมชนหัวใจสีทอง
- ๕) ผู้จัดการ บริษัท สยามบานาน่า จำกัด
- ๖) ผู้จัดการ ผลิตภัณฑ์เกษตรแปรรูปเนยเนนา
- ๗) ผู้จัดการ กลุ่มผ้าทอมือบ้านหนองขาว
- ๘) ผู้จัดการ วิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหาร
- ๙) ผู้จัดการ หจก. แม่ประดับฟู้ดโปรดักส์
- ๑๐) ผู้จัดการ บริษัท สมชัยดนตรีไทย จำกัด
- ๑๑) เรียนผู้จัดการ กลุ่ม DHANU

(ข) กลุ่มนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา จำนวน ๕ รูป ประกอบด้วย

- ๑) พระราชธรรมนิเทศ (พยอม กลฺยาโณ) เจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว
- ๒) พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร. (สุทิตย์ อากาศโร) เจ้าอาวาสวัดสุทธิวาราม
- ๓) พระครูวิลาศกาญจนธรรม, ดร. (เล็ก สุขุมมปัญญา) เจ้าอาวาสวัดท่าขนุน
- ๔) พระครูปลัดปรีชา จิรนาโค, ดร. เจ้าอาวาสวัดวังปะโท
- ๕) พระอาจารย์สุบิน ปณีโต ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม

(ค) ข้าราชการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสินค้าชุมชน จำนวน ๓ คน ประกอบด้วย

- ๑) นายทวีป บุตรโพธิ์ รองอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน
- ๒) ว่าที่พันตรีสุเนตร ทองดี ตำแหน่งพัฒนาการจังหวัดกาญจนบุรี
- ๓) ผศ.ดร.ปฐวี ศรีโสภะ คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

(ง) นักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสินค้าชุมชน จำนวน ๓ รูป/คน ประกอบด้วย

- ๑) พระจิตร จิตตสังวโร วัดป่าธรรมอุทยาน
- ๒) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชูลีพร วัชรานันท์
- ๓) นายศรัยณ์ อยู่คงดี นักออกแบบผลิตภัณฑ์ แบรินด์ SARRAN

(จ) ประชาชนชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสินค้าชุมชน จำนวน ๓ คน ประกอบด้วย

- ๑) นางทิวาพร ศรีวรกุล ผู้อำนวยการศูนย์กสิกรรมธรรมชาติท่ามะขาม
- ๒) นายธวัชชัย วรมหาคุณ ประธานชุมชนป้อมมหากาฬ
- ๓) ผู้จัดการ ร้านน้ำเต้าหู้ ๓ สี

๓.๒.๒ สันทนาการเฉพาะ (Focus Group Discussion)

ผู้วิจัยได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิในการจัดการสินค้าชุมชน มาร่วมสนทนากลุ่มเพื่อหาข้อเท็จจริง ปัญหา ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี จำนวน ๙ รูป/คน ประกอบด้วย

- ๑) พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ, ผศ.ดร.
อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ (ผู้ดำเนินรายการ)
- ๒) พระมหาสุเมธี สุนนโท, ดร. อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์
- ๓) พระปลัดระพี พุทธิสาร, ดร. อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์
- ๔) อาจารย์ ดร.ประเสริฐ ธิลา อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์
- ๕) อาจารย์ ดร.อำนาจ บัวศิริ ผู้ทรงคุณวุฒิ
- ๖) อาจารย์จินดารัตน์ อภิรักษ์มนตรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
- ๗) นางสาวปิ่นทนต์ ปางบุญยอนนท์ บริษัท A1 Commercial จำกัด
- ๘) นางสาวเพ็ญภาวีร์ เจริญชัยนาม ผู้ก่อตั้ง เลดี้บอน
- ๙) นางสาวณัฐวรรณ คำคล้าย ผู้ก่อตั้ง เพลินข้าวบ้าน

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ที่ใช้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยผู้วิจัยกำหนดประเด็นคำถามอันนำมาซึ่งการจัดการสินค้าชุมชนวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี พร้อมข้อเสนอแนะ

ก) การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

(๑) ศึกษาหลักการและแนวคิดทฤษฎี การจัดการสินค้าชุมชนวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี จากเอกสารและผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

(๒) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

(๓) กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย โดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(๔) สร้างเครื่องมือการวิจัย

(๕) นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

(๖) จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

ข) ลักษณะของเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษา โดยการทบทวนเอกสารจาก ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสินค้าชุมชนวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดประเด็นคำถามที่ใช้ในการวิจัยสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งยึดตามวัตถุประสงค์การวิจัย

โดยการสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยกำหนดประเด็นคำถามอันนำมาซึ่งการจัดการสินค้าชุมชนวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี ใน ๔ ด้าน คือ ด้านบุคลากร ด้านการเงิน ด้านวัสดุและอุปกรณ์ และด้านการจัดการ พร้อมปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ ซึ่งบันทึกการสัมภาษณ์โดยการถ่ายภาพจดบันทึกและการบันทึกเสียง

ค) การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่สร้างไว้ไปดำเนินการตรวจสอบหาคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

๑) ดำเนินการตรวจสอบปรับปรุง วรรคตอน การสะกด การจัดวางข้อความและรูปเล่ม พิสูจน์อักษรของเครื่องมือให้สมบูรณ์ นำเครื่องมือที่สร้างไว้เสนอต่ออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบและขอคำแนะนำ

๒) การตรวจสอบแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงเรียบร้อยแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการสินค้าชุมชนวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี ในการวิจัยและการใช้สถิติจำนวน ๕ ท่าน ประกอบด้วย

(๑) พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ, ดร. อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(๒) พระมหาสุนันท์ สุนนโท, ดร. อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(๓) รศ.ดร.สุรินทร์ นียมางกูร อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(๔) ผศ.ดร.พิเชฐ ทังโต อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(๕) อาจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ซึ่งมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

๑) การรวบรวมเอกสาร ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ บทความ งานวิจัย และเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสินค้าชุมชนวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี เพื่อสร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์

๒) ผู้วิจัยขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ไปถึงกลุ่มผู้บริหารสินค้าชุมชน กลุ่มนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา กลุ่มข้าราชการ กลุ่มนักวิชาการ และกลุ่มปราชญ์ชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสินค้าชุมชน เพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

๓) นำหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ไปส่งกลุ่มผู้บริหารสินค้าชุมชน กลุ่มนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา กลุ่มข้าราชการ กลุ่มนักวิชาการ และกลุ่มปราชญ์ชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสินค้าชุมชน ด้วยตนเอง เพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์

๔) ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๒๕ รูป/คน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

๕) ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๙ รูป/คน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

๖) รวบรวมข้อมูลแบบสอบถามทั้งหมดเพื่อนำมาประมวลผลตามวิธีการทางสถิติและรวบรวมคำให้สัมภาษณ์ เพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลหาประเด็นความสอดคล้องการบริหารจัดการ และดำเนินการวิจัยต่อไป

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับการจัดการสินค้าชุมชนวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี รวมทั้งการลงเก็บข้อมูลในพื้นที่ด้วยตนเองตามระเบียบวิธีวิจัย และตามประเด็นโจทย์วิจัย และการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) การสังเคราะห์เนื้อหา (Synthesis) ข้อมูลที่สอดคล้องกันทั้ง ๔ ด้าน คือ ด้านบุคลากร ด้านการเงิน ด้านวัสดุและอุปกรณ์ และด้านการจัดการ เพื่อค้นหาความคิดเห็นที่สอดคล้องกันเกี่ยวกับการจัดการสินค้าชุมชนวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี และนำเสนอองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ “การจัดการสินค้าชุมชนวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี” โดยนำเสนอเป็นความเรียงตารางซึ่งดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

- (๑) จัดหมวดหมู่ของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เป็นแฟ้มข้อมูล
- (๒) อ่าน ทำความเข้าใจ บันทึก เขียนข้อสังเกตและตั้งประเด็น
- (๓) พรรณนา แยกแยะลดส่วนข้อมูล (Data Reduction) และให้รหัส (Coding) และตีความข้อมูล จัดหมวดหมู่ หาความเหมือน ความต่างและความเชื่อมโยงกับบริบท
- (๔) สรุปผลการวิจัย นำเสนอข้อมูลเป็นความเรียง และรายงานผลการวิจัย

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี” เป็นการศึกษาในลักษณะการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยดำเนินการสัมภาษณ์ (In-depth Interview) โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารสินค้าชุมชน กลุ่มนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา กลุ่มข้าราชการ กลุ่มนักวิชาการ และกลุ่มปราชญ์ชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสินค้าชุมชน รวมทั้งสิ้นจำนวน ๒๕ รูป/คน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการสินค้าชุมชน รวมทั้งสิ้นจำนวน ๙ รูป/คน และทั้งนี้ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น ๔ ตอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- ๔.๑ สภาพทั่วไปของการจัดการสินค้าชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรี
- ๔.๒ วิธีการจัดการสินค้าชุมชนให้เป็นตามวิถีพุทธ
- ๔.๓ รูปแบบการจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี
- ๔.๔ องค์ความรู้จากการวิจัย

๔.๑ สภาพทั่วไปของการจัดการสินค้าชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรี

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เกี่ยวกับสภาพทั่วไปของการจัดการสินค้าชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรี นั้น ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๒๕ รูป/คน ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ ๔ ประเด็น คือ

๑. หลักแนวความคิดการจัดการสินค้าชุมชนให้มีเอกลักษณ์
๒. แรงจูงใจและแรงผลักดันของกลุ่มสินค้าชุมชนที่ทำให้ประสบความสำเร็จ
๓. จุดเด่นของสินค้าชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรี
๔. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่มสินค้าชุมชน

๔.๑.๑ หลักแนวความคิดการบริหารงานสินค้าชุมชนให้มีเอกลักษณ์

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญพบว่า ตอนเริ่มต้นทำสินค้าโอท็อปชาวบ้านใช้วิธีลอกเลียนแบบสินค้า อีสานทำปลาร้าต้องก็ปลาร้าเกือบทุกบ้านเลย หรือทำกระต๊อบข้าวก็ทำกระต๊อบข้าวทั้งหมู่บ้าน ทั้งอีสานทั้งภาค ทางกรมพัฒนาชุมชนจึงค่อย ๆ เปลี่ยนวิธีคิดเขาจากเดิมให้เขาทำที่เป็นฝีมือเขาทั้งหมด ก่อน หลังจากนั้น ค่อยมาพัฒนาเต็ม สิ่งที่กรมพัฒนาชุมชนเต็มคือ เวลากรมพัฒนาชุมชนชวนเขามาขายของ ใหม่ ๆ สมมติว่ากรมพัฒนาชุมชนจัดงาน ชวนเขามาขายของจะบอกเขาว่าเอานามบัตรทำนามบัตรไว้ด้วย และถามคนซื้อว่าสินค้าเราจะจำหน่ายใน ช่วยดีด้วย มีอะไรก็จำหน่ายไปเลย เราจะได้กลับไปพัฒนา อันนี้ก็คืออยากจะให้ชาวบ้านได้เรียนรู้ว่าตลาดต้องการประเภทแบบไหนกับสินค้าของ

เขา เป็นการวิจัยและพัฒนาไปโดยปริยายเลย แนนเนียนมาก คือกรมพัฒนาชุมชนไปบอกเขาบางที่เขาผลิตไม่ได้ แต่ถ้าผู้บริโภคเป็นคนไปบอกเขา เขาจะเปลี่ยน อันนี้คือสิ่งที่เรากำลังทำมาแล้วมันจะได้ผลอย่างเรา ถ้ามองว่าข้าราชการมีองค์ความรู้พอไหม ไม่มี ข้าราชการไม่มีไม่องค์ความรู้ แต่เรารู้ว่าวิธีการกระบวนการที่จะรวมกลุ่มที่จะผลิตว่าต้องการแบบไหน สินค้าแบบไหน ดีไซน์แบบไหน เราจะใช้วิธีให้ตลาดเป็นตัวนำคือให้เขาเอามาคุย เอามาวางขายแล้วคนที่เป็นผู้ซื้อให้คำแนะนำเขากลับไป อันนี้เป็นตัวที่หนึ่งที่เราทำ*

ลักษณะสินค้าชุมชนของไทยควรเกิดการพึ่งพาตัวเองลดการพึ่งพาวัตถุดิบนำเข้าการนำเข้าจากต่างประเทศให้ได้มากที่สุดใช้ทุนต่ำใช้งานฝีมือได้มุ่งหวังกำไรค่าว่าไม่ได้มุ่งหวังกำไรทำให้เราไม่ได้แข่งขันกันปรัราคาเกินไป เราทำอะไรด้วยความสุขตัวสินค้าจะมีความน่าสนใจและเป็นที่ต้องการของตลาด และสร้างจุดขายสำคัญคือรอยยิ้มแล้วความสุขที่เกิดจากผู้ทำสินค้าชุมชนนั้นทำโดยที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรสนองความต้องการแล้วก็ดูแลรักษาสีเงาแวววอดในชุมชนนั้นไปด้วยกัน คู่ขนานกันทุกด้าน ฉะนั้นทุกวันนี้เรามุ่งที่จะทำกำไรทรัพยากรพวกนี้ทั้งหมดสิ่งแวดล้อมทั้งหมดระบบสังคมทั้งหมด เรียกว่ารูปแบบสินค้าชุมชนแบบกึ่งสหกรณ์คือ มีทุนน้อย ก็รวมเงินกันเข้ามาแล้วสหกรณ์นี้ทำธุรกิจเช่นทำสบู่ขายส่วนใหญ่ จะเป็นอย่างนี้แล้วก็จะเดินไปสู่รูปแบบของลักษณะตรงนี้* การพัฒนาบุคคลกรเป็นสิ่งที่ควรทำการพากลุ่มสินค้าชุมชนไปดูงานหลากหลายจังหวัดที่ประสบความสำเร็จ การพากลุ่มสินค้าชุมชนไปกลุ่มสินค้าชุมชนจะได้เห็นตัวสินค้าว่าที่อื่นมีอะไรแปลกใหม่บ้าง คือเรียนรู้จากการที่กลุ่มสินค้าชุมชนจริง ๆ กรมพัฒนาชุมชนว่ากลุ่มสินค้าชุมชนจะได้เปลี่ยนแปลงกลับมาเปลี่ยนมุมมองเขา และกรมพัฒนาชุมชนก็ให้อาจารย์มหาวิทยาลัยมาช่วยให้คำแนะนำ แต่อาจารย์มหาวิทยาลัยก็ไม่ต่างจากกรมพัฒนาชุมชน แต่จะมีอย่างหนึ่งคือนวัตกรรม อาจารย์มหาวิทยาลัยจะมีองค์ความรู้เรื่องนวัตกรรมเทคโนโลยีใหม่ ๆ พวกนี้อาจารย์จะมาช่วยตอนทำโอท็อปใหม่ ๆ เราก็ใช้กลยุทธ์การประกวดเพื่อจะหาแชมป์สินค้า ของแต่ละจังหวัดโอท็อป แชมป์เย็น ของแต่ละจังหวัด แล้วกรมพัฒนาชุมชนก็จะได้ดูตัวหนึ่งขึ้นมา ที่นี้การทำงาน ถ้ามองว่าค่าใช้จ่ายกรมพัฒนาชุมชน ก็ส่วนหนึ่ง เราก็จะมีกลไกพัฒนาสินค้าที่จังหวัด ที่เรียกว่า KPO จังหวัด Knowledge Based ตัวนี้จะเป็นการทำงานประสานกันระหว่างสามภาคส่วนก็คือมีข้าราชการ มีเอกชน มีภาคการศึกษา แล้วก็ยังมีพี่น้องประชาชนเองเข้ามา ตัวนี้จะเป็นตัวกลไกที่จะดูว่าสินค้าตัวไหนดีไม่มีดี พัฒนาแบบไหนไปในทิศทางไหนตัวนี้จะช่วยแนะนำให้ KPO กลไกระดับจังหวัด*

สินค้าชุมชนคือ สินค้าภูมิปัญญาเดิม และใช้ทรัพยากรที่เราภูมิปัญญามาแต่เดิม แต่ที่มีปัญหาคือ ด้านการตลาด บางรายมีปัญหาด้านการแปรรูปสินค้า บางรายมีปัญหาด้านบรรจุภัณฑ์เป็นต้น ถ้านำหลักพุทธธรรมเข้ามาใช้ในสินค้าชุมชน ก็ต้องดูในแต่ละช่วงของขบวนการมีอยู่ในท้องถิ่น ได้ถูกแบ่งเป็นหมวดหมู่หลายประเภท และสินค้าชุมชนเหล่านี้ก็ได้ถูกแปรรูปและพัฒนามาเรื่อยๆตั้งแต่ขบวนการผลิตให้ได้มาตรฐานต่างๆ และพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้ดูสวยงามมาโดยตลอด ขบวนการในด้านการผลิตสินค้าเราไม่ได้มีปัญหาแต่ในแต่ละขั้นซึ่งก็จะมีหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมแตกต่างกันออกไป

*สัมภาษณ์ นายทวีป บุตรโพธิ์, รองอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน, ๗ กันยายน ๒๕๖๐.

*สัมภาษณ์ ผศ.ดร.ปฐวี อารยภานนท์, ภาควิชาออกแบบผลิตภัณฑ์ คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

*สัมภาษณ์ นายทวีป บุตรโพธิ์, รองอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน, ๗ กันยายน ๒๕๖๐.

อย่างในขั้นตอนการผลิตก็ควรใช้หลักอิทธิบาท ๔ ก็ต้องมี ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา มีความอยากทำสินค้าสักชิ้นหนึ่งก็ต้องมี ฉันทะ เข้าไปใส่ใจสนใจในขั้นตอนการผลิตมีเทคนิคอย่างไรจนถึงใส่บรรจุภัณฑ์ที่น่าสนใจได้อย่างไร และวิริยะ จิตตะ วิมังสา ก็ตามมาในขั้นตอนการผลิต^๕ สินค้าต้องออกมาจากวิถีชีวิตของแต่ละภูมิภาคดึงรากเหง้าทางวัฒนธรรมของแต่ละจังหวัดแต่ละพื้นที่ออกมาในการนำเสนอสินค้าชุมชนก็จะเกิดผลิตภัณฑ์ที่ดีที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ^๖

ยกตัวอย่างวัดสวนแก้ว เป็นต้นแบบอย่างหนึ่งว่า เราผลิตแก้วอ้อพับบางคนบอกซื้อเป็น ๑๐ ปีแล้วยังใช้อยู่เลย พอได้ยินคนพูดแค่นี้ อีกคนหนึ่งยังไม่เคยซื้อ พอได้ยินก็ซื้อเลย มันก็ทำให้คนที่ซื้อไปนี้ไปช่วยบอกประชาสัมพันธ์ ว่าของที่นั่นที่นี้ทั้งทนทั้งดี ราคาไม่แพง อะไรพวกนี้ มันจะกลายเป็นเรียกลูกค้า ฉะนั้นการเรียกลูกค้า เสน่ห์ของคนขายจะเป็นเรื่องต้น ๆ แต่ว่าไม่ควรจะทิ้งเรื่องเสน่ห์ของที่ผลิต มันต้องตาต้องใจเขาไหม มันเป็นความจำเป็นไหมที่เขาจะต้องมี ถ้าสินค้าชุมชนมีการรวมตัวกันดี ๆ กลุ่มสินค้าชุมชนส่วนใหญ่ขาดนวัตกรรมเรียกองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาใหม่ กลุ่มสินค้าชุมชนใช้แต่ภูมิปัญญาเก่าหากินกับภูมิปัญญาเก่าแต่ภูมิปัญญามีสองอย่างคือ ภูมิปัญญาเก่ากับภูมิปัญญาใหม่ภูมิปัญญาอันนั้นคือดั้งเดิมคือเราเอาสมุนไพรนี้มาชุตมาเจอบันนั้นเป็นตัวยำ ยกตัวอย่างแค่ปลาช่อนกับไอศกรีมปลาช่อนของจังหวัดสิงห์บุรี ไม่มีความอร่อยแต่เป็นการแสดงลูกเล่นทางการสร้างสรรค์สินค้า คือทำปลาช่อนให้ไม่มีกลิ่นเพราะว่าสินค้าพวกมันจะต้องดับคาวก่อนอาหารคาวกับอาหารหวานจึงอยู่ด้วยกันไม่ได้บอกเลยว่าปลาต้องทำให้ไม่มีรสไม่มีกลิ่นมันคือการอบไล่ไอน้ำออกให้หมดเหมือนกับประหนึ่งว่าเคยเห็นไหมปลาที่จืดขาวซีดไม่มีกลิ่นไม่มีรสแล้วค่อยเติมลงไป

ต้องให้เครดิตในเรื่องของความกล้าคิดกล้าทำเจ้าแรกคือใช้วัตถุดิบเฉพาะถิ่น วัตถุดิบเฉพาะถิ่นเริ่มจากมองหาก่อนจังหวัดสิงห์บุรีมีอะไรมีชื่อเสียงถ้าสามารถแปรรูปตรงนี้ไปทำหมวดอื่นได้ มีโอกาสที่เค้าจะประสบความสำเร็จ แต่ไม่ได้สนใจว่ามันจะต้องอร่อยแต่ที่นี้เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวคนซื้อไม่ได้กินเพราะซื้อไปฝากคนอื่นผู้ซื้อจึงไม่ได้สัมผัสรสชาติของแค่ปลาช่อน แล้วผลสรุปว่าเค้าปลาช่อนเป็นสินค้าที่ประสบความสำเร็จมากสินค้าใดที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นจะสามารถอยู่ได้นานเอาวัตถุดิบประจำจังหวัดมาใช้สินค้าเชิงนวัตกรรมในเชิงพัฒนาในเชิงภูมิปัญญาใหม่ทดลองนานมากกว่าจะได้^๗

วิเคราะห์ดูความต้องการของตลาด สินค้าแบบใดที่ตลาดมีความต้องการ และสินค้าแบบใดที่ตลาดไม่ต้องการ พอวิเคราะห์เห็นช่องทางการตลาดแล้ว ก็มองหาแนวคิดในการสร้างเอกลักษณ์ให้กับสินค้า^๘

^๕สัมภาษณ์ พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร. (สุทิพย์ อาภากร), ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^๖สัมภาษณ์ นางทิวพร ศรีวรกุล, ผู้อำนวยการศูนย์กิจกรรมธรรมชาติและวัฒนธรรม, ๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

^๗สัมภาษณ์ พระราชธรรมนิเทศ (พยอม กลฺยาโณ), เจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๐.

^๘สัมภาษณ์ ผศ.ดร.ปฐวี อารยภานนท์, ภาควิชาออกแบบผลิตภัณฑ์ คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^๙สัมภาษณ์ นางบุญตา เกตุบุญลือ, วิสาหกิจชุมชนศิลปะประดิษฐ์ดินไทยธรรม, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๐.

อยากให้คงความเป็นชาวบ้านเอาไว้ ไม่เอาความเป็นสมัยใหม่ไปใส่ความเป็นพื้นถิ่น ให้ดูที่ตัวสินค้าว่าต้องพัฒนาอะไร อย่างไร เพราะอะไร ถึงจะสามารถต่อสู้กับตลาดในปัจจุบันได้และชาวบ้านเองจะต้องสามารถนำไปต่อยอดได้เองด้วย ให้มีการรวมตัวกันของดีของแต่ละจังหวัด แล้วพัฒนาให้มีสถานที่จัดจำหน่ายที่ชัดเจนและเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ไปด้วย

การผลิตสินค้าประเภทอาหารต้องคำนึงถึงคุณภาพและสุขภาพของผู้บริโภคเป็นสำคัญ ต้องเน้นวัตถุดิบที่ใหม่และสดเสมอในการผลิตอาหาร เสมือนทำให้คนในครอบครัวเราได้รับประทานการเปิดขายไม่มีการตั้งเป้าว่าจะขายได้สักเท่าไรต่อวัน แต่ใช้เวลาเป็นตัวตั้งว่าเวลาเปิดปิดของร้านจะเปิดขายในเวลาเท่านั้น ถ้าลูกค้ามาหลังเวลาก็จะไม่ได้สินค้ากลับไป กลายเป็นจุดขายของร้านไปโดยปริยายทำให้เราสามารถมีเวลาไปทำกิจกรรมอย่างอื่นได้อีกมากมาย แต่ในทางกลับกันถ้ามีการตั้งยอดขายว่าต่อวันจะต้องได้ยอดขายเท่าไรเราเป็นกิจการครัวเรือนถ้าตั้งความหวังไว้แบบนั้นจะเกิดความทุกข์ขึ้นมาทันที และกลับกลายเป็นว่าเราต้องมานั่งรอลูกค้าซื้อสินค้าตลอดทั้งวัน^๙ ก่อนจะผลิตสินค้าได้ก็ตามต้องมีการวางแผนในการผลิตต้องดูแนวโน้มของความต้องการทางการตลาดเป็นหลัก เพื่อมีแหล่งรองรับในการผลิตสินค้าเพื่อความยั่งยืนของธุรกิจ^{๑๐}

สินค้าชุมชนพอพัฒนาไปถึงจุด ๆ หนึ่งแล้วมันจะเหมือน ๆ กันไม่ได้ต่างกันนี้คือชุมชนนะ เพราะว่าการที่จะทำให้สินค้าแตกต่างกันต้องใช้เทคโนโลยีแล้วก็ใช้นวัตกรรมใหม่ซึ่งชาวบ้านไม่มีเทคโนโลยี นวัตกรรมใหม่ ฉะนั้นจะเป็นอะไรสักอย่างหนึ่งเป็นงานก็เอามาคว่ำมาทำอะไรสุดท้ายแล้วปลายทางจะชนกันหมดมันเหมือน ๆ กันหมดผมเลยมองว่าสินค้าถ้าเป็นของกินขอให้ดีใหม่อร่อยสำคัญอยู่ที่ช่องทางพองานนี้พอเราทำแล้วทางกรมพัฒนาชุมชนเค้าก็เลยไปดูงานที่เอราวัณกับที่สะพานข้ามแม่น้ำแควว่าเมืองกาญจน์ทำอย่างไร^{๑๑}

สินค้าชุมชนประเภทงานฝีมือจะไม่พูดถึงเชิงปริมาณ แต่จะพูดถึงเชิงคุณค่าของสินค้า การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ด้วยภูมิปัญญาด้วยความประณีตและความบรรจงจะแตกต่างกัน อย่างบาตรไทย บาตรดีมีกระบวนการในการนำแผ่นเหล็กมาร้อยด้วยลวดทองแดงมาเชื่อมติดกันแล้วนำมาตีบาตรให้เรียบเป็นกระบวนการทางภูมิปัญญาของช่างไทยที่เป็นมรดกตกทอดลงมาสู่ปัจจุบัน ดังนั้นงานฝีมือประเภทนี้จะมีคุณค่ามากกว่าสินค้าที่ผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมอย่างแน่นอน^{๑๒}

ผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนของประเทศไทยส่วนใหญ่จะมีจุดเด่นด้วยเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นที่แตกต่างกันออกไป และมักผลิตด้วยฝีมือของคนมากกว่าเครื่องจักร ทำให้สินค้าชุมชนแตกต่างไปจากสินค้าที่ผลิตโดยโรงงานอย่างชัดเจนแต่ละชิ้นจะมีความต่างขึ้นอยู่กับผู้ผลิตโดยเฉพาะสินค้าประเภทอุปโภค ส่วนสินค้าประเภทบริโภคนั้น จะมีรสชาติของชุมชนนั้นๆโดดเด่นออกมาให้เป็นที่จดจำด้วยองค์ประกอบที่หาได้จากท้องถิ่นนั้น ๆ^{๑๓}

งานฝีมือช่างไทยจะเล่าเรื่องราวของบริบทและวิถีชีวิตของภูมิปัญญาในท้องถิ่นนั้น ๆ

^๙สัมภาษณ์ นางสาวอุดมลักษณ์ อุดมสุข, ร้านน้ำเต้าหู้ ๓ สี, ๘ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๐}สัมภาษณ์ นางทิวพร ศรีวรกุล, ผู้อำนวยการศูนย์กิจกรรมธรรมชาติท่องเที่ยวชม, ๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

^{๑๑}สัมภาษณ์ นายสหัสชัย ยืนยงค์, ประธานเทรดเดอร์โอท็อป กาญจนบุรี, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๒}สัมภาษณ์ นายธวัชชัย วรมหาคุณ, ประธานชุมชนป้อมมหากาฬ, ๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๐.

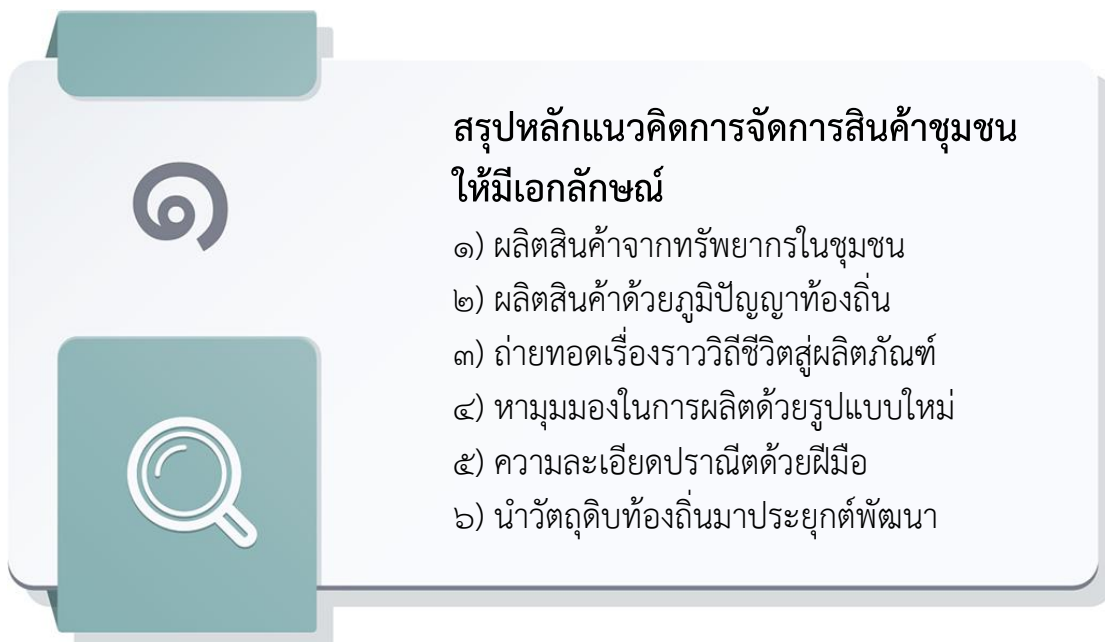
^{๑๓}สัมภาษณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชูลีพร วัชรานันท์, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๐.

คำว่า การอยู่อย่างไทย การกิน การอยู่ การหลับ การนอน ผลไม้ตามรถเข็นถุงละยี่สิบบาทง่าย แต่ถ้าผลไม้ที่นั่นถูกวางในสำหรับอาหารไทยผลไม้จะถูกแกะสลักด้วยความวิจิตรบรรจงนี่คืองานภูมิปัญญาช่างไทย ผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนของชุมชนป้อมมหากาฬไม่ได้มองเรื่องของผลประโยชน์เป็นตัวนำ แต่เน้นผลิตสินค้าที่มีคุณภาพมีความซื่อสัตย์ต่อลูกค้าและให้บริการที่มากกว่าที่จะตีเป็นมูลค่า ชุมชนไม่ได้เน้นถึงกำไรจำนวนมากแต่ชุมชนเน้นถึงการจำหน่ายเป็นจำนวนมากและกำไรก็จะ เป็นผลตอบแทนกลับมาเอง^{๑๔}

กลุ่มสินค้าชุมชนต้องสร้างโอกาสทางเลือกหมายถึงรูปแบบการจำหน่ายหรือรูปแบบบรรจุภัณฑ์ของวิธีการเช่นให้ชิมได้เต็มรสชาติได้เพิ่มปริมาณสินค้าได้อะไรอย่างนี้ตรงนี้จะต้องทำให้เค้าเห็นว่าเอาทางเลือก ให้เค้าเห็น กลุ่มปลาหมึกตากแห้งจะเห็นได้ว่ากลุ่มปลาหมึกเลี้ยงได้ไหมหรือมันต้องโตจากธรรมชาติควบคุมไม่ได้ ถ้าควบคุมไม่ได้ต้องไปจับ ฉะนั้นอาจจะขายเฉพาะฤดูเช่นเดือนนี้จะเป็นฤดูกาลของปลาหมึก เดือนหน้าจะเป็นปลาอินทรี เดือนถัดไปเป็นหอยหลอดจะสลับนักท่องเที่ยวก็จะรู้ว่าอยากมากินปลาหมึกของจังหวัดนี้ต้องมาเดือนไหนอันนี้คือการแก้ไขแบบยั่งยืนแต่ถ้าเค้าอยากส่งออกก็ต้องมีวิธีการจัดการเช่นต้องเพาะให้ได้หรือว่าต้องจับหรือหมักแล้วหาวิธีการแปรรูปให้ได้นานที่สุดเช่นกลุ่มพวงลำไย ต้องมีวิธีการสร้างมูลค่าเพิ่มยังไง ถัดไปก็คือขึ้นทะเบียนกรณีไป เช่นหนึ่งสูตรหนึ่งคำตอบจะไม่สามารถช่วยได้กับทุกชุมชนหรือไม่ได้ช่วยได้กับทุกธุรกิจสินค้า ฉะนั้นอันนี้ต้องเป็นเฉพาะแต่ละกรณี ลำดับต่อไปก็คือการปรับทัศนคติในเชิงทางด้านธุรกิจซึ่งตรงนี้ชาวบ้านส่วนใหญ่จะไม่ชำนาญเรื่องพวกนี้ในเชิงการทำธุรกิจต้องตั้งรับยังไงทำบัญชียังไงผลลัพธ์อะไรต้องจำ ทำอะไรบ้างแล้วก็อันสุดท้ายก็คือ อยากให้การทำทุกอย่างมันเป็นเชิงแบบยั่งยืนบูรณาการทุกฝ่ายเข้าด้วยกันหาผู้สนับสนุนให้มันครบวงจรเพราะปัจจุบันจะสนับสนุนชาวบ้านก็จริงแต่ก็หาตลาดให้เค้าไม่ได้ชาวบ้านก็จะดิ้นรนขายตัดราคากันเองในที่สุดอยู่กันได้นาน^{๑๕}

^{๑๔}สัมภาษณ์ นายธวัชชัย วรมหาคุณ, ประธานชุมชนป้อมมหากาฬ, ๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๕}สัมภาษณ์ ผศ.ดร.ปฐวี อารยภานนท์, ภาควิชาออกแบบผลิตภัณฑ์ คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

แผนภาพที่ ๔.๑ สรุปหลักแนวคิดการจัดการสินค้าชุมชนให้มีเอกลักษณ์

๔.๑.๒ แรงจูงใจและแรงผลักดันของกลุ่มสินค้าชุมชนที่ทำให้ประสบความสำเร็จ

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญพบว่า วิถีพุทธต้องใช้หลักธรรมพุทธในการดำเนินชีวิต ไม่ใช่เป็นพุทธแคในบัตรประชาชนพวกคุณมีหัวใจชาวพุทธขนาดไหน พระพุทธเจ้าทรงเสียสละสูงมาก ๆ อดทนมาก ๆ และทรงสอนผู้อื่นด้วยความมุ่งมั่นอย่างมาก ดังนั้นถ้าจะมุ่งมั่นช่วยผู้อื่นแบบนี้คือ วิถีพุทธ แต่ถ้าทำธุรกิจโดยมองผลประโยชน์มากเกินไปแบบนี้ไม่ใช่วิถีพุทธแบบนั้นเป็นเชิงพาณิชย์ ดังนั้นถ้าเป็นวิถีพุทธไม่ต้องมีกฎเกณฑ์อะไรมาก ความซื่อสัตย์ ความเห็นอกเห็นใจ เมตตา กรุณา ความขยัน ความอดทน ความรับผิดชอบ สินค้าชุมชนวิถีพุทธคือ ทำอย่างไรที่ชุมชนถึงจะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ถ้ามีส่วนต่างจากทรัพย์สินก็มีแต่พอประมาณ^{๑๖}

อันดับแรก คือ สร้างแรงจูงใจการรวมกลุ่มกันให้เขามาลงทะเบียนก่อน คือสินค้าทุกตัว กระบวนการจัดอันดับของโอท็อปจะมีอยู่เป็นขั้นตอน เริ่มต้นจากการรวมกลุ่มมาลงทะเบียนขึ้นทะเบียนสินค้าโอท็อป พอขึ้นทะเบียนสินค้าโอท็อป ส่วนที่สองคือการจดทะเบียนสินค้าโดยให้ หนึ่ง สอง สาม สี่ ห้าดาว จัดดาวให้ คือการจดทะเบียนสินค้า คนที่จดทะเบียนก็คือ ส่วนใหญ่ก็คือภาคเอกชนในกรุงเทพฯ ที่เขามีมุมมองเรื่องการผลิตและการตลาดส่วนกรมพัฒนาชุมชนเป็นผู้อำนวยความสะดวกและจัดงาน พอจดทะเบียนสินค้าเสร็จกรมพัฒนาชุมชนก็รู้แล้วสินค้าเขา ๑ มีดาวไม่มีดาว ๒ ดาวหรือกี่ดาว ที่นี้กรมพัฒนาชุมชนจะพัฒนาเขาจากหนึ่งดาว สองดาว ให้เป็นสามสี่ดาวยังไง กรมพัฒนาชุมชนก็มาดู

^{๑๖}สัมภาษณ์ พระสุบิน ปณีโต, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดไร่ล่อม, ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

กรรมการจะให้คำแนะนำไว้ทุกตัว กรมพัฒนาชุมชนก็เอาตัวข้อคำแนะนำของกรรมการมาเป็นตัวหาความต้องการที่เขาจะต้องพัฒนาก็จะเป็นแรงผลักดันไปโดยปริยาย เพราะว่าเวลากรมพัฒนาชุมชนจัดงานใหญ่ ๆ เราจะเอา สาม สี่ ห้าดาวมาจำหน่าย หนึ่งสองดาวก็คือขายในพื้นที่ พวกนี้พอมาขายในกรุงเทพฯ เสร็จ เขากลับไป เขาจะเป็นปากต่อปากว่าของเขาขายได้เท่าโน้นเท่านี้ มันเกิดแรงบันดาลใจที่อยากจะพัฒนาตัวสินค้า อันนี้คือจากภายในเขา แต่ส่วนที่เป็นภายนอกที่กรมพัฒนาชุมชนเข้าไปคือ กรมพัฒนาชุมชนรู้ว่าสินค้าของเขามีความหลากหลาย มีมาตรฐานไม่มีมาตรฐาน เราก็จะไปเติมพวกนี้ให้ โดยจัดเป็นกลุ่ม กลุ่มใหญ่ ๆ เป็นคลัสเตอร์เป็นกลุ่มใหญ่ที่เข้ามาพัฒนา เพื่อเติมและยกระดับเขาขึ้นมาให้ได้สามสี่ดาว ห้าดาว ดาวมันเป็นตัวเล่าว่ากรมพัฒนาชุมชนจะพัฒนาเขาอย่างไร แล้วก็พอพัฒนาเสร็จ การจัดอันดับสินค้าแบบนี้ คือการพัฒนาคนด้วย พัฒนาตัวสินค้าด้วย แล้วสุดท้ายคือการตลาด^{๑๗} หัวใจใจสู่กล้าคิดกล้าทำกล้าเปลี่ยนแปลงอะไรดีลงมือทำทางกรมพัฒนาชุมชนให้การสนับสนุนข้อมูลทางกลุ่มพวกนี้จะกล้าตัดสินใจลงมือทำเองกลุ่มคนพวกนี้ทำธุรกิจด้วยความสนใจ^{๑๘} ให้ดูตัวอย่างจากสินค้าใกล้เคียง หรือ พูดถึงแนวทางในการพัฒนาเพื่อให้เห็นศักยภาพที่ไม่ได้ด้อยกว่าที่มีขายในท้องตลาด แค่พัฒนารูปแบบ ก็เพิ่มยอดขายมีรายได้ เมื่อเป็นที่ต้องการของตลาดมากขึ้นก็จะมีรายได้เพิ่มขึ้นลูกหลานก็จะได้มาช่วยกันทำงานไม่ต้องออกไปทำงานนอกพื้นที่ ทำให้ครอบครัวได้อยู่ร่วมกัน และสร้างรายได้ที่มั่นคงให้กับครอบครัว

จุดประสงค์หลักในการจัดตั้งกลุ่ม คือ เน้นสร้างงานให้ชุมชนและกระจายรายได้ให้ชุมชน และต้องการนำสินค้าเกษตรที่มีในพื้นที่บ้านนำมาสร้างมูลค่าเพิ่ม นี่คือแรงบันดาลใจในการตั้งกลุ่มขึ้นมา^{๑๙} แนวคิดในการสร้างแรงจูงใจให้กับกลุ่มสินค้าชุมชน เพื่อเป็นแรงผลักดันให้ประสบความสำเร็จ นั้น ต้องใช้ หลักขั้นตอนธรรมในพระพุทธศาสนาช่วย เพราะว่าส่วนใหญ่ผู้ขายสมัยนี้มักจะใจร้อน ใจเร็ว เมื่อวางสินค้าได้ ๒ - ๓ วัน ไม่มีคนสนใจซื้อหา หรือว่าซื้อหาน้อย ก็ปิดร้าน เลิกขาย ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้ว คนเริ่มจะรู้ว่าตรงนี้มีสินค้าชุมชนขาย ครั้งต่อไปที่ผ่านมาจะเริ่มตัดสินใจแวะดู ร้านค้าก็หายไปเสียแล้ว การสร้างแรงจูงใจให้ประสบความสำเร็จแบบใด ๆ ก็ตาม ถ้าขาดหลักขั้นตอน คือ ความอดทน อดกลั้น ยืนระยะให้ได้แล้ว จะประสบความสำเร็จไม่ได้เลย เมื่อสามารถยืนระยะได้ สร้างรายได้เป็นกอบเป็นกำ ย่อมเป็นแรงจูงใจให้ผู้อื่นทำตามไปเอง^{๒๐} และต้องใช้หลักอิทธิบาท ๔ คือเราอยากทำก่อน แล้วพยายามทำให้มันดีขึ้น ๆ แล้วก็ตั้งใจทำอย่างเต็มที่ ไม่ใช่ทำแบบสุกเอาเผากิน สุดท้ายเราต้องเข้าใจทั้งการตลาด ทั้งคุณภาพของและผู้ที่จะซื้อสินค้าเราไปใช้ไปบริโภค มันต้องมีตัวใคร่ครวญ ไปให้ดี แต่ข้อสำคัญก็คือ ให้มีอารมณ์อยากทำสักหน่อย ฉันทะคืออยากทำ พยายามทำ แะตั้งใจทำ ด้วยความพยายามบวกกับความตั้งใจสูง เกาะติดอยู่กับสิ่งที่เราเพลิน แล้วก็ติดตามดูผลทางการตลาด ลูกค้าเขาขึ้นนิยมยกย่องหรือเขามีข้อตำหนิตั้งไหน รับฟังเอามาปรับปรุงแก้ไข จนกระทั่งเกิดแรงบันดาลใจที่เราจะได้ ก็คือว่าลูกค้านี้ ถ้าลองเขาประทับใจพอใจ เขาอยากได้

^{๑๗} สัมภาษณ์ นายทวีป บุตรโพธิ์, รองอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน, ๗ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๘} สัมภาษณ์ ว่าที่พันตรีสุนทร ทองดี, พัฒนาการจังหวัดกาญจนบุรี, ๑๒ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๙} สัมภาษณ์ นางจินตนา สระสำอาด, บริษัท สยามบานาน่า จำกัด, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

^{๒๐} สัมภาษณ์ พระครูวิสาขกาญจนาธรรม, ดร. (เล็ก สุทธิมปณโณ), เจ้าอาวาสวัดท่าซุง, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๐.

เราอยากทำ อยากผลิต เราอยากซื้อ แนนอน แรงแบบดาลใจมันจะเกิดและก้าวไปสู่ความสำเร็จ^{๒๑} ต้องให้ความรู้และความเข้าใจที่แท้จริงก่อนว่าสินค้าที่แท้จริงก่อนแล้วสินค้าคุณคืออะไรคุณจะไปขายที่ไหน คุณสามารถยืนยันได้ด้วยตัวเองก่อนรีเปล่า หรือคุณมีจุดแข็งอะไรที่คุณจะนำไปเสนอขาย หรือคุณจะผลิตซ้ำได้แค่ไหนมีโอกาสสร้างมาตรฐานได้จำนวนมากไหม เก็บสินค้าได้นานไหม ฉะนั้นกลุ่มอาหารที่อายุสั้นที่ต้องกินร้อน ๆ หรือต้องกินกับน้ำแข็งอย่างนี้อาจจะเป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่ยากค่อนข้างยากตรงนั้นอาจจะต้องไปหาพวกเทคโนโลยีการผลิตอาหาร พวกอุตสาหกรรมเกษตรเพื่อมาหาวิธีการบดเป็นผงแล้วก็เอาไปทำเหมือนปลาร้าแห้ง ปลาร้ากระป๋องส่งออกอันนั้นจะต้องอาศัยวิทยาศาสตร์เข้ามาช่วยชาวบ้านด้วย และให้ความรู้ความเข้าใจเสร็จก็แบ่งกลุ่มแบ่งประเภทให้ได้ว่าเค้าอยู่กลุ่มไหน แล้วก็ชี้ให้เห็นว่าในกลุ่มของเค้าจะมีทางเลือกอะไรบ้างที่จะไปได้แล้วให้เค้าเลือกๆ ให้มันเหมาะกับบริบทของสถานการณ์ที่เค้าเป็นเงื่อนไขที่เค้ามีเค้ามีเงินเท่านั้นมีงบประมาณ^{๒๒}

การทำงานประกอบวิชาชีพในสำนักงานเมื่อถึงจุด ๆ หนึ่งจะไม่สามารถมีความก้าวหน้าทางตำแหน่งและความก้าวหน้าทางเงินเดือน ดังนั้นแนวทางในการประกอบธุรกิจส่วนตัวก็เป็นทางออกที่ดีเมื่อประสบการณ์วิกฤตขาดความก้าวหน้าจากการเป็นมนุษย์เงินเดือน^{๒๓} การเป็นลูกจ้างทำงานด้านอัญมณีไม่มีความมั่นคงเท่าที่ควร จึงได้มองหาแนวทางการประกอบอาชีพที่มีความมั่นคงมากขึ้นเหตุนี้จึงเป็นแรงจูงใจให้หันมาเป็นเจ้าของธุรกิจ^{๒๔} กลุ่มสินค้าชุมชนหลายกลุ่มมีจุดเริ่มต้นเกิดจากคนในชุมชนมีค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันอยู่ตลอดแต่รายได้กลับไม่คงที่จึงได้ชักชวนกันมาตั้งกลุ่มสินค้าชุมชน โดยได้เริ่มจากความสามารถของคนในชุมชนเป็นหลักจนถึงปัจจุบัน^{๒๕}

แต่ถ้ากลุ่มสินค้าชุมชนอยากจะมีความสำเร็จเติบโต ถ้าส่งออกสินค้าต้องได้มาตรฐานทุกด้านพอได้มาตรฐานทุกด้านครบต้องมีเครื่องจักรมีระบบการเงินมีบัญชีมีผู้บริหารมีการควบคุมบุคลากรแล้วก็มีศักยภาพในการบริหารจัดการในเชิงภาพลักษณ์ของตราสินค้าสูง ส่วนกลุ่มนี้กลุ่มสินค้าชุมชนก็คือกลุ่มที่อาจจะมีสินค้าบางตัวเช่นพวกน้ำพริกหรืออะไรบางอย่างที่มีศักยภาพพอที่จะไปเสริมจำหน่ายนอกพื้นที่ในอนาคตได้ตรงนี้ก็จะเป็นสินค้าชุมชนบางกลุ่มเท่านั้นแต่กลุ่มนี้เหมาะสำหรับคนยากจนคนที่มีทุนน้อย แต่อันนี้นั้นเหมาะกับสินค้าทั่วไปสมมุติจะทำสบู่ทำแชมพูที่ไม่ต้องใช้วัตถุดิบเฉพาะถิ่นถ้าเมื่อไหร่ใช้วัตถุดิบไม่เฉพาะถิ่นได้เราสามารถซื้อจากจังหวัดไหนมาก็ได้มาผลิตเพื่อให้ได้จำนวนมากเพื่อให้ได้มาตรฐานเดียวกันมาตรฐานรวมกัน ฉะนั้นพอผู้ประกอบการมีสิ่งแรกคือต้องจัดหมวดหมู่ว่าวัตถุดิบของเราเป็นวัตถุดิบเฉพาะถิ่นไหมถ้าเป็นวัตถุดิบเฉพาะถิ่นหรือแนวคิดนี้มันเป็นของแบบศิลปินคนนี่ที่อยู่จังหวัดนี้หรือตำหรับนี้บ้านนี้ต้องปรุงเท่านั้นหรืออะไรอย่างนี้นะแล้วอยากขายในเชิงการท่องเที่ยวก็จะมาอยู่ในกลุ่มโอท็อปจะเหมาะสมกว่า แต่ถ้าเป็นธุรกิจชุมชน

^{๒๑}สัมภาษณ์ พระราชธรรมนิเทศ (พยอม กลฺยาโณ), เจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๒๒}สัมภาษณ์ ผศ.ดร.ปฐวี อารยภานนท์, ภาควิชาออกแบบผลิตภัณฑ์ คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๒๓}สัมภาษณ์ นางบุญตา เกตุบุญลือ, วิชากิจชุมชนศิลปะประดิษฐ์ดินไทยธรรม, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๒๔}สัมภาษณ์ นายพิภัสร์ รักถิ่น, รุ่งกาญจน์จิ๋วเวลรี่, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๒๕}สัมภาษณ์ นางณัฐชยา พานิชวงษ์, กลุ่มสินค้าชุมชนหัวใจสีทอง, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

ที่ทำแคมพู สมมุติทำปลาร้ากระป๋องทำน้ำพริกวันหนึ่งอยากโตไปขายตามห้างก็ต้องมากลุ่มนี้แล้วก็ต้องไต่ไปแข่งกับกลุ่ม SME กลุ่มที่ต้องแข่งคือกลุ่มนี้อันนี้ไม่มีคู่แข่ง ฉะนั้นในช่องทางการจำหน่ายอย่างไรให้เหมาะสมกับความสินค้าชุมชน ในสินค้าชุมชนจะแบ่งออกเป็น ๒ กลุ่มคือ กลุ่มที่จำหน่ายด้วยตัวเองคือกลุ่มโอท็อปก็จะมีกรออกบูทการจำหน่ายกึ่งสาธิตเพราะว่าสินค้ากลุ่มพวกนี้ เช่น ยกตัวอย่างเช่นน้ำตาลมะพร้าวคือถ้าผลิตในเชิง SME จะต้องเข้าโรงงานวันหนึ่งได้พันขวด แต่ถ้าเป็นเชิงโอท็อปจะต้องเห็นวิธีการกวนวิธีการได้มาซึ่งจะทำด้วยมือถึงจะเป็นจุดขายจะเป็นการขายเชิงกึ่งสาธิต แต่ถ้าเป็นน้ำตาลมะพร้าวที่มันเป็นอุตสาหกรรมเน้นมาตรฐานไม่มีการดูเบื้องหลัง ฉะนั้นตรงนี้จะเน้นเรื่องราววิถีชีวิตท้องถิ่นเน้นความยากแบบนี้ไปจำหน่ายนอกพื้นที่เพราะว่าสินค้าไม่ได้ใส่สารกันบูด กลุ่มอาหารบางอย่างหายไปเพราะว่ามันมีอายุแค่วันสองวันแต่ถ้าจะวางขายในห้างสรรพสินค้าต้องจะมีอายุอยู่ได้ประมาณ ๓๐ วันต้องไม่เสียระหว่างนั้น ฉะนั้นตรงกลุ่มนี้ก็จะใส่สารกันบูดซึ่งมันจะเป็นบูตวัฏจักรไม่สั้นไม่สุดคือเท่ากับเราเอาชาวบ้านยากจนไปแข่งกับกลุ่มผู้มีทุนเงินตราทั้งสองนี้จะต้องอธิบายให้ชาวบ้านเข้าใจภาพชัดเจนก็จำหน่ายด้วยตัวเองก็จะมีออกบูทการจำหน่ายกึ่งสาธิต แล้วก็กลุ่มพวกตลาดน้ำ กลุ่มบริการบ้านพักแบบท้องถิ่นแล้วก็อีกกลุ่มหนึ่งกลุ่มการกระจายสินค้าในลักษณะการขายรูปแบบสาขา คือเราวางระบบเลยว่าอย่างนี้ ๆ ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งน่าจะเหมาะกับ SME ก็คือ ก็คือกลุ่มธุรกิจแบบฝากขายก็คือพวกร้านสะดวกซื้อ ห้างสรรพสินค้าแล้วก็ส่งออกตรงนี้จะต้องมีจำไว้เลยว่าผู้ประกอบการจะต้องรู้เลยว่าสินค้ามีอายุอยู่ได้ประมาณ ๓๐ วันจะต้องมีส่งของตรงเวลาจำนวนมาก เพราะฉะนั้นขึ้นกับศักยภาพของผู้ประกอบการหมายถึงว่าเค้ามีเครือข่ายใหม่เค้ามีตลาดจำหน่ายอยู่เปล่า อาคารสถานที่เค้าขายของได้ไหม คุณภาพสินค้าเค้าเกรดไหน ต่อมาคือเรื่องเงินทุน และสถานการณ์ของตลาด และประการสุดท้ายประเภทของสินค้า สินค้าเป็นผลิตภัณฑ์หรือบริการ ผลิตภัณฑ์เป็นอุปโภคหรือบริโภค ถ้ากลุ่มสินค้าชุมชนอยากจะมีความสำเร็จเติบโตต้องมาแข่งกับกลุ่ม SME คือ Small Business หมายถึงว่ากลุ่มถึง ๑๐ - ๑๕ คนที่มาทำธุรกิจร่วมกัน ก็คืออันนี้เน้นการทำธุรกิจเพื่อการกระจายสินค้าหมายถึงเริ่มจากเล็กๆ ก่อนถ้าแข็งแรงขึ้นคนยอมรับขึ้นแบรนด์ชัดเจนหาจุดขายเจอคุณก็ไต่ไปในตลาดได้ไกลสุด เพราะกลุ่มพวกนี้ถ้ากลุ่มนี้มาแข่งกับกลุ่มนี้ตาย เพราะกลุ่มนี้ไม่มีทุนกลุ่มนี้เงินต่ำกลุ่มนี้จะใช้การกู้เงินจะต้องมีเครื่องจักรจะต้องมีองค์ความรู้และวิธีการที่ทันสมัยแล้วผลิตได้มาตรฐาน กลุ่มนี้ผลิตไม่ค่อยได้มาตรฐานเพราะเค้ามีอาชีพประจำมีทำนา ผักหรือผลไม้ถ้าไม่ได้ตัดแปลงดัดแปลงพันธุ์กรรมหรือไม่ได้มาหมักมาเติมสารกันบูดก็เก็บใน ที่พักสินค้าไม่ได้หรือในบางฤดูถ้าไม่ได้ฉีดยาฆ่าแมลงก็ไม่ได้มีขายตลอดบางปีอาจจะเปรี้ยวบางปีอาจจะหวานสินค้ากลุ่มนี้บางที่อาจจะไม่สม่ำเสมอต้องยอมรับในความเป็นธรรมชาติของวัตถุดิบให้ได้^{๒๖} สินค้าประเภทเครื่องดื่มสมุนไพรอย่างน้ำพิกข้าวมีงานวิจัยรองรับว่าสามารถป้องกันเซลล์มะเร็งได้ ประเทศอเมริกามีการรณรงค์ให้เยาวชนดื่มน้ำพิกข้าว ซึ่งพิกข้าวปลูกแถบเอเชียต่างชาติยังหันมาสนใจดื่ม แล้วประเทศไทยเราเองเป็นแหล่งวัตถุดิบทำไม่ถึงไม่มีสินค้าที่ดีเพื่อสุขภาพที่ดีของคนไทยด้วยกันตรงจุดนี้เป็นแรงจูงใจให้หันมาสนใจทำสินค้าชุมชน^{๒๗}

^{๒๖} สัมภาษณ์ ผศ.ดร.ปฐวี อารยภานนท์, ภาควิชาออกแบบผลิตภัณฑ์ คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๒๗} สัมภาษณ์ นางทิวพร ศรีวรกุล, ผู้อำนวยการศูนย์กิจกรรมธรรมชาติท่ามะขาม, ๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

กลุ่มสินค้าชุมชนป้อมมหากาฬเริ่มจากกองทุนของกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนคลองต่าง ๆ ปัจจุบันมีกลุ่มออมทรัพย์ ๙ คลอง โดยจุดเริ่มต้นของกลุ่มออมทรัพย์เริ่มจากการออมเพื่อพัฒนาชุมชน เนื่องจากชุมชนพวกเราจะไม่มีสินทรัพย์ในการกู้ยืมเงินจากธนาคาร ต่อมาได้หาวิธีการพึ่งพาตนเองที่จะนำเงินทุนมาต่อยอดในการผลิตสินค้าชุมชน แต่ละกลุ่มชุมชนจะผลิตสินค้าตามความถนัดของแต่ละพื้นที่ อย่างบางชุมชนอยู่ใกล้โรงงานพวกสาวโรงงานจะไม่มีเวลาที่จะทำกับข้าว ทางชุมชนนั้นก็เลยทำอาหารปันโตไปส่งให้ถึงห้อง บางชุมชนถนัดทำพืชมะนาวก็ได้มีการมองตลาดด้านของข้าวไร่ในงานศพส่งตามวัดในเขตใกล้เคียงทุกวันนี้อะไรก็ไม่ทัน มุมมองทางด้านการตลาดการระบายสินค้าออกเป็นหัวใจสำคัญในการทำธุรกิจ โดยใช้เงินทุนของกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนในการดำเนินงาน^{๒๘}

ส่วนช่องทางการจัดจำหน่ายมองว่าในหลาย ๆ ร้านทั่วประเทศก็จะมีร้านโอท็อปอยู่ตรงศาลากลางแบบเพราะว่ามันเป็นเงินของรัฐสร้างในที่รัฐมันก็เลยไม่โดนนะ มีหน้าข้าเทศบาล อบต.ก็ไปสร้างอยู่ที่ในหมู่บ้านตัวเองมันก็เลยไม่โดนมันก็เลยร้าง ร้างทั่วประเทศ เราก็เลยมองว่าถ้าเกิดเรามีร้านโอท็อปอยู่ตามแหล่งท่องเที่ยวก็ตอบโจทย์ เพราะที่น้ำตกเอราวัณมีร้านโอท็อปอยู่สร้างเมื่อปี ๒๕๔๘ สภาพที่ได้มานั้นลองคิดดู คือเป็นศาลารอรถธรรมดาไม่ได้ดึงดูดอะไรวันหนึ่งขายอยู่ประมาณ ๒๐๐ บาท จะเห็นว่าร้านโอท็อปที่กระจายอยู่ทั่วประเทศส่วนใหญ่จะปิดตัวแล้วก็ร้าง แต่พอมาปี ๕๘ สิบปีพอดีผมก็มาเจอ ดร.กรรพ ดร.ธนาธิป อ่ำเที่ยงตรง แก่เป็นคนรุ่นใหม่แก่เป็นคนจบเมืองนอกเมืองนาแล้วก็เห็นสินค้ามากมาย พูดถึงบล็อกสามบล็อก การลงทุน กระบวนการ ผลตอบแทน บอกว่าถ้าเกิดเราต้องการผลตอบแทนที่ดี แต่การลงทุนและกระบวนการ เหมือนเดิมไม่ได้ เพราะฉะนั้นต้องลงทุนเพิ่มเข้าไปแล้วเปลี่ยนกระบวนการการทำงานผลตอบแทนจึงเปลี่ยนแน่นอนมันก็เลยทำให้เราผมก็ถามอาจารย์ว่าแล้วร้านโอท็อปทำไงให้มันฟื้นคืนชีพ ต้องตอบโจทย์คนรุ่นใหม่ บอกโอท็อปไม่ใช่ของคนแก่ซื้อกินนะมันไม่ใช่ของเขยนะ จริงๆ แล้วมันเป็นของฟรีเมียมน เพราะฉะนั้นรูปแบบการออกแบบร้านเป็นรูปแบบทันสมัยก็คือน รูปแบบของความร่วมสมัยซึ่งเราก็เลยปรับปรุงร้านโอท็อปที่เอราวัณเป็นศูนย์แรกปรากฏว่ามันขายเพิ่มขึ้นมาเป็นวันละหมื่นกว่าบาทวันนี้อะไรวันละประมาณสองหมื่นบาทส่วนมากคนที่ใช้บริการก็จะเป็นนักท่องเที่ยว วันธรรมดาจะเป็นต่างชาติดี ๑๐๐% เสอาอาทิตย์ก็จะเป็นคนไทยซึ่งในเอราวัณพอคนเข้าไปที่เอราวัณแล้วเข้าไปในป่าลึก ๆ ความคาดหวังของนักท่องเที่ยวคืออะไรห้องน้ำสะอาดที่พักดีอาหารสะอาดเพราะฉะนั้นยังต่างชาติยังกลัวต้องเสียถูกไหมเพราะฉะนั้นรูปแบบการขายก็เลยมองว่ามันจะต้องเป็นรูปแบบที่ทันสมัย^{๒๙}

สิ่งที่สามารถสร้างแรงจูงใจให้กับชุมชนได้อย่างชัดเจนก็คือ รายได้ที่เพิ่มขึ้นของชุมชน เมื่อชุมชนได้เห็นรายได้ที่เพิ่มขึ้นมาจะสร้างขวัญและกำลังใจให้ดำเนินการสร้างสรรค์และพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้ดีและขยายตลาดให้กว้างขวางมากขึ้น การให้บริการด้านการอบรมเสริมสร้างความรู้และข้อมูลให้แก่ชุมชนก็นับเป็นการสร้างแรงจูงใจอีกทางหนึ่งที่จะกระตุ้นให้ชุมชนเกิดความรู้ความเข้าใจและสามารถนำความรู้ที่ได้รับมาพัฒนาให้ผลิตภัณฑ์ของชุมชนดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง^{๓๐}

วิธีการผสมผสานระหว่างบริหารจัดการกับคำสอนทางพระพุทธศาสนาแล้วเกิดความเปลี่ยนแปลงภายในกลุ่มสินค้าที่เห็นชัด คือกลุ่มสินค้าเกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นโดยเฉพาะตัว

^{๒๘}สัมภาษณ์ นายธวัชชัย วรมหาคุณ, ประธานชุมชนป้อมมหากาฬ, ๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๒๙}สัมภาษณ์ นายสหัสสนัย ยืนยงค์, ประธานเครือข่ายโอท็อป กาญจนบุรี, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๓๐}สัมภาษณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชูลีพร วัชรนันท์, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๐.

บุคคล ผู้นำกลุ่มสินค้าชุมชนประพติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องอยู่ในศีลธรรม ลูกจ้างในกลุ่มสินค้าชุมชนก็จะถือเป็นแบบอย่างที่ดี ถ้าหากผู้นำกลุ่มสินค้าชุมชน และลูกจ้างในกลุ่มสินค้าชุมชน มีหลักธรรมเป็นเครื่องชี้นำแนวทางการทำงานก็จะสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกัน

ปัญหาที่เคยเกิดขึ้นต่างๆ ความขัดแย้งก็ลดน้อยลง เพราะทุกคนได้เรียนรู้และนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาไปใช้ ดังนั้นการทำงานต่างๆ จะสามารถสนองนโยบายกลุ่มสินค้าชุมชนได้เป็นอย่างดีและความเปลี่ยนแปลงอีกอย่างที่เราเห็นคือ บรรยากาศในการทำงานเป็นไปด้วยความสนุกสนาน ร่าเริงแจ่มใส คนทำงานมีความสามัคคี และมีความสุข สิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อการพัฒนาองค์กรให้ก้าวหน้าไปอย่างราบรื่น^{๓๑}

๒

สรุปแรงจูงใจและแรงผลักดันของกลุ่มสินค้าชุมชนที่ทำให้ประสบความสำเร็จ

- ๑) ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- ๒) สร้างงานให้แก่คนในชุมชน
- ๓) สร้างรายได้ให้แก่ชุมชน
- ๔) อาชีพที่มีความมั่นคง
- ๕) อยากนำวัตถุดิบท้องถิ่นมาสร้างมูลค่าเพิ่ม

แผนภาพที่ ๔.๒ สรุปแรงจูงใจและแรงผลักดันของกลุ่มสินค้าชุมชนที่ทำให้ประสบความสำเร็จ

๔.๑.๓ จุดเด่นของสินค้าชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรี

ศูนย์ศิลปาชีพของพระราชินีถือว่าเป็นต้นแบบของกลุ่มสินค้าชุมชนองค์ทรงทำให้ประชาชนอย่างไม่มีที่สิ้นสุด มีการต่อยอดขยายผลสืบทายาทภูมิปัญญา ส่วนทางสินค้าชุมชนเริ่มจากทางภาครัฐอยากให้ชาวบ้านมีรายได้มีความสุขตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้พอกินพอใช้พออยู่พอร่มเย็นตามวิถีพุทธ ผลักดันทั้ง ๔ เรื่องไปพร้อมกันเพื่อให้ชาวบ้านในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้เพื่อให้ชาวบ้านเห็นคุณค่าของตนเองในความเป็นคนความเป็นมนุษย์ จากนั้นนำไปบุญถ้าเหลือนำไปทำทานไปช่วยเหลือผู้ที่กำลังยากลำบากต่อไปเป็นลำดับวัตถุดิบที่เหลือจากการผลิตนำไปสู่กระบวนการแปรรูปสร้างมูลค่าเพิ่มรักษาอาหารให้อยู่กินครบ ๑ ปี ให้มีอาหารสำรองให้มีพันธุ์พืชสำรองเพื่อเป็นการบริหารความเสี่ยงด้วยหลักเหตุผลภูมิคุ้มกันมีความพอประมาณเพราะเราเดินทาง

^{๓๑}สัมภาษณ์ พระครูปลัดปริชา จิรนาโค, ดร., เจ้าอาวาสวัดวังปะไท, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๐.

ตามหลักพระราชฯ จากหลักการดังกล่าวผ่านกาลเวลาที่ยาวนานจนเกิดเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะนำวัตถุดิบท้องถิ่นมาทำผลิตภัณฑ์มาแปรรูปผ่านเรื่องราวในแต่ละท้องถิ่นจนสู่เอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ประจำท้องถิ่นนั้น ๆ^{๓๒} ความเป็นชุมชนที่ไม่ได้มีการปรุงแต่ง ความเรียบง่ายและความเป็นหัตถกรรม การนำเอาภูมิปัญญาชาวบ้านมาร่วมกับผลิตภัณฑ์ทำให้มีความแตกต่างและเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องศิลปะ หัตถกรรม วัฒนธรรม ประเพณี หรือสถาปัตยกรรมท้องถิ่นที่น่าสนใจสามารถสร้างจุดเด่นให้กับผลิตภัณฑ์ของตนเอง

จากนั้นสินค้าชุมชนของประเทศไทยโดยกรมการพัฒนาชุมชนเริ่มจากการสอนให้ชาวบ้านทำใช้เอง พอรวมกลุ่มชาวบ้านแล้วก็ให้ชาวบ้านก็สามารถผลิตสินค้าจากทรัพยากรที่มีในชุมชน พอทำไปจริง ๆ อยากให้มันใช้มาแล้วใช้พอตอนหลังมาเหลือใช้ก็เลยเอามาจำหน่ายสินค้าชุมชนมีจุดเด่น ๒ ส่วน ๑) คือภูมิปัญญาสินค้ามีการใส่ภูมิปัญญาในตัวสินค้าคือ เป็นอัตลักษณ์ของตัวสินค้าเลย ๒) คือ วัตถุดิบจริง ๆ ต้องอยู่ในชุมชนถ้ามีภูมิปัญญา มีทรัพยากรที่อยู่ในชุมชนมันจะเห็นความหลากหลายแตกต่างกัน แล้วที่เด่นที่สุดคือการที่แต่ละภูมิภาคที่มีอัตลักษณ์ที่ต่างกันที่ความหลากหลายที่มีความแตกต่างกันมาก ตรงนี้มันทำให้ความโดดเด่นของสินค้าชุมชนมันแตกต่างกันจริง ๆ ต่อให้สินค้าเหมือนกันก็แทบจะไม่ซ้ำกันเลยด้วยเอกลักษณ์เฉพาะของตัวเองอย่างง่าย ๆ อย่างกระจุต กระจุตในครกกับกระจุตที่ยะลา ที่ปัตตานีก็ต่างกัน ใต้เหมือนกันแต่มันต่างกัน ความละเอียดความเนียนมันต่างกัน เหมือนกบ กบอีสาน อีสานจะชอบกบ กบอีสานก็ต่างกัน ความละเอียด การย้อมสีพวกนี้ก็ต่างกัน สีที่เป็นพื้น ๆ แบบนครพนมทำกับที่มหาสารคามที่บ้านแพงทำก็ต่างกัน ความละเอียดความประณีตต่างกัน มันจะมีความหลากหลายทางวัตถุดิบ ทางวัฒนธรรม ทางภูมิปัญญาที่ต่างกันด้วยลวดลายก็แตกต่างกันอยู่แล้ว อันนี้คือจุดแข็งของสินค้าชุมชนบ้านเรา^{๓๓} อย่างจังหวัดกาญจนบุรีมีสินทรัพย์ในดินคือ แร่ดิน เพราะมีแหล่งเดียวในประเทศไทยที่อำเภอโป่งพลอย^{๓๔} การที่กลุ่มสินค้าชุมชนไปดึงเอาสิ่งที่ใกล้ตัวมาทำเป็นสินค้าของตนเองประกอบกับการทำสินค้าเลียนแบบกันออกมาเยอะมาก ดังนั้นโอกาสผิดพลาดทางธุรกิจมีสูงมากการที่ไปเห็นกลุ่มอื่นทำสินค้าแบบนี้แล้วดีทำสินค้าแบบนี้ดีแล้วเราก็ไปนำความคิดในมาทำ สิ่งแรกที่เสียคือ ต้นทุนในการขนส่งเพราะต้องไปหาซื้อวัตถุดิบจากต่างถิ่นมาทำสินค้า และสิ่งที่ตามมาคือ เมื่อเราไม่มีความถนัดแบบมืออาชีพแบบคนอื่นแล้วเราจะทำได้สู้เค้าไม่ได้ เพราะการทำสินค้าต้องมีใจรักในการทำสิ่งนั้น ๆ ต้องใส่ใจวิญญูณเข้าไปในการทำงานเป็นปัจจัยสำคัญอันดับแรกถึงจะทำให้ผลิตสินค้าออกมาได้ดีถึงจะมีความใส่ใจในสินค้าและการบริการออกมาได้ดี สิ่งเหล่านี้สามารถสื่อสารไปถึงผู้บริโภคได้ว่าแบรนด์สินค้านี้มีความใส่ใจในการผลิตสินค้านี้มีความเชี่ยวชาญและชำนาญจริง ๆ ซึ่งกลุ่มสินค้าชุมชนของไทยเราจะขาดจุดนี้เป็นอย่างมาก^{๓๕} งานสินค้าชุมชนในอดีตเรียกกันว่า งานฝีมือช่างไทย ซึ่งปัจจุบันเรียกว่า งานภูมิปัญญาไทย สิ่งเหล่านี้ช่างไทยเกิดจากการมองสิ่งที่ใกล้ตัวแล้วอยู่กันแบบพึ่งพาอาศัยกันดูแลกัน ในเมื่อเอาทรัพยากรธรรมชาติมาใช้งานก็ควรนำมาใช้อย่างมีคุณค่าด้วยการเก็บรักษาทำนุบำรุง และควรที่จะหา

^{๓๒} สัมภาษณ์ ว่าที่พันตรีสุเนตร ทองดี, พัฒนาการจังหวัดกาญจนบุรี, ๑๒ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๓๓} สัมภาษณ์ นายทวีป บุตรโพธิ์, รองอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน, ๗ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๓๔} สัมภาษณ์ นายพิภพ รักถิ่น, รุ่งกาญจน์จิ๋วเวลี, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๓๕} สัมภาษณ์ นางทิวาพร ศรีวรกุล, ผู้อำนวยการศูนย์กสิกรรมธรรมชาติท่ามะขาม, ๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

ทรัพยากรมาทดแทนเพื่อความยั่งยืน^{๓๖} หลักการและแนวทางขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเรานั้นสอนไว้ดีมาก แต่คนที่จะนำพามาสู่การปฏิบัตินั้นยังไม่มีใครทำจริงจัง เพียงแต่เทศน์อย่างเดียวไม่มีทางสำเร็จเพราะเป็นแค่ปริยัติต้องปฏิบัติเท่านั้นถึงจะสำเร็จ^{๓๗}

จุดเด่นของสินค้าชุมชนมีความเป็นธรรมชาติเป็นสินค้าที่อิงกับธรรมชาติ จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ด้านบุคลิกภาพ สามารถใส่บุคลิกความจริงใจใส่ชื่อได้เลยความเรียบง่ายกลิ่นไอวัฒนธรรมเพราะเรามีตัวอักษรมีวรรณกรรมมีอะไรหลาย ๆ อย่างวัฒนธรรมวัด วัง สามารถใส่ลงไปได้บุคลิกภาพ สถานที่ ด้านมูลค่า เกิดจากด้านงานสปาสมุนไพรที่มันมีภูมิปัญญาอะไรบางอย่างซ่อนอยู่มูลค่าง่าย ๆ ตัววัดด้วยเงินได้มีคุณประโยชน์มีคุณสมบัติพิเศษมีรูปลักษณ์ดีจะติดกับด้านคุณค่า ๆ นี่คือทางใจมีความเฉพาะตัวเช่น สินค้าที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นจะเป็นด้านมูลค่า ส่วนด้านคุณค่าเรามีงานฝีมือความพิถีพิถันภูมิปัญญาดั้งเดิมนี้สำคัญความยั่งยืนการพึ่งพาตนเองเรื่องราวตำนานความเชื่อวิถีชุมชนแล้วก็อดิtrakเจ้าวัฒนธรรมของท้องถิ่น เช่น การกินก็จะกินแบบเพื่อรักษาโรค กินฤดูนี้เราจะกินหว่าดต้องกินสิ่งนี้เพราะสิ่งนี้และสิ่งนี้จะทำให้ร่อย แล้วมีเรื่องการตลาดที่มีแหล่งท่องเที่ยวสวยงามมากมายไม่ว่าจะทะเล ภูเขา แม่น้ำ ป่า อย่างนี้มีทรัพยากรที่หลากหลายนี่คือจุดเด่นที่นำไปใช้กับสินค้าชุมชนได้

ส่วนทางด้านการตลาด การตลาดปัญหาหัวใจสำคัญ ดังนั้นต้องจัดการนิยามคำว่าสินค้าชุมชนให้ชัดที่สุด นิยามนี้ทำให้เห็นความแตกต่างของสินค้า ๓ กลุ่มที่ประชาชนส่วนใหญ่มักจะสับสนกันอยู่เสมอระหว่างสินค้าโอท็อปกับธุรกิจขนาดกลางและเล็กตรงที่ว่าโอท็อปมีจุดขายเดียวคือเล่นเรื่องความเฉพาะถิ่น คือจุดหมายท่านไม่ต้องไปหาที่ไหนอีกหรือผู้ประกอบการไม่ต้องไปหาจุดขายใหม่คุณทำความเฉพาะตัวที่คนอยากไปซื้อ ฉะนั้นกลุ่มเป้าหมายของกลุ่มโอท็อปก็จะเป็นของที่ระลึกของฝากบางอย่างสะท้อนถึงวัฒนธรรมการท่องเที่ยว ฉะนั้นผู้ประกอบการถ้าทำโอท็อปต้องหาความเฉพาะถิ่นจากวัตถุดิบก็ได้ฝีมือก็ได้เรื่องราวในท้องถิ่นก็ได้แล้วก็ควรจะขายเฉพาะถิ่นไม่ควรกระจายไปที่อื่นเหมาะกับการซื้อในเชิงการท่องเที่ยว^{๓๘}

ถ้ากลุ่มสินค้าชุมชนมีคุณภาพที่ดีอยู่แล้วเป็นแบรนด์สี่หรือห้าดาวก็สามารถจัดจำหน่ายได้เลย แต่ภารกิจที่เราทำคือมาช่วยคุณหนึ่งดาว สองดาว สามดาว ซึ่งไม่มีเงินที่จะไปทำแพ็คเกจสวย ๆ เราก็จะทำการทำแพ็คเกจให้เขาแล้วก็บางที่เขาทำได้น้อยไม่พอกับความต้องการของตลาดเราก็ให้กลุ่มอื่นส่งเสริมให้ทำสินค้าแบบเดียวกับเขาในคุณภาพเท่ากัน แล้วก็มีแบรนด์กลางเกิดขึ้น เราก็ใส่แบรนด์กลางแล้วก็จำหน่าย สินค้าโอท็อปมันมีหมวดห้าหมวด แบรนด์กลางจะมีทั้งหมด ๕ ตัวแต่ตอนนี้เราคิดขึ้นมาแค่ตัวเดียวใช้ชื่อแบรนด์ว่าเอราวัณ เป็นสมุนไพร สินค้าโอท็อปมันมีห้าหมวด คือมีอาหารเครื่องดื่ม เสื้อผ้าสิ่งทอ ของใช้ ของที่ระลึก แล้วก็สมุนไพร ตอนนี้เราเล่นสมุนไพรใช้คำว่าเอราวัณ เพราะจะไปขายกลุ่มรัสเซีย ส่วนตอนนี้ในอีกสี่กลุ่มคัตเตอร์ก็อยู่ในขั้นตอนที่คิดว่าจะเอาแบรนด์ไหนดีคือ ที่มองว่ารัสเซียคือหนึ่งรัสเซียมาเที่ยวเมืองกาญจนบุรีเยอะมาเที่ยวเมืองไทยเยอะ^{๓๙}

^{๓๖} สัมภาษณ์ นายรัชชัย วรมหาคุณ, ประธานชุมชนป้อมมหากาฬ, ๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๓๗} สัมภาษณ์ พระสุบิน ปณีโต, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม, ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

^{๓๘} สัมภาษณ์ ผศ.ดร.ปฐวี อารยภานนท์, ภาควิชาออกแบบผลิตภัณฑ์ คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๓๙} สัมภาษณ์ นายสหสันย ยืนยงค์, ประธานเทรดเดอร์โอท็อป กาญจนบุรี, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

ดังนั้นกลุ่มสินค้าชุมชนควรเริ่มต้นจากชุมชนวัตถุดิบชุมชนผลิตในชุมชนแรงงานชุมชน กลุ่มสินค้าชุมชนควรที่จะมีการคิดค้นสินค้าใหม่ ๆ ขึ้นมาเอง ทางกลุ่มจะไม่ทำสินค้าตามกระแสควร จะริเริ่มสิ่งใหม่เอง เพราะเราต้องการเป็นผู้นำตลาด^{๔๐} แนวคิดในการสร้างสินค้าชุมชนให้มีเอกลักษณ์ นั้น โดยความเป็นจริงแล้ว สินค้าชุมชนแต่ละแห่ง ย่อมมีเอกลักษณ์ในตัวอยู่แล้ว เช่น เครื่องเบญจรงค์ ต้องสมุทรสงคราม โอ่งมังกรต้องราชบุรี เครื่องปั้นดินเผาต้องนนทบุรี เป็นต้น^{๔๑} จากหลักอิทธิบาท ๔ แล้วเชื่อมโยงเข้ากับชุมชน คล้ายหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เชิงสังคมศาสตร์ มีปัจจัยเรื่องทุน ปัญญา แล้วช่องทางการจัดจำหน่ายนี่คือปัจจัยได้เปรียบของสินค้าชุมชนเป็นทุนเช่นทรัพยากร ทุนเรื่องเวลา ทุนเรื่องฝีมือ ปัญญาคือเรื่องของกระบวนการดั้งเดิมเรื่องของภูมิปัญญา เรื่องของการคิด สูตรใหม่ ๆ การคิดสูตรอาหารใหม่ ตลาดก็คือตลาดในชุมชน ตลาดนักท่องเที่ยว คือปัจจัยได้เปรียบ^{๔๒} ความเป็นจริงในปัจจุบันก็มีแต่ที่ประเทศญี่ปุ่นที่จะทำได้ขายเฉพาะที่บ้านไม่ไปขายที่อื่นสินค้าโอท็อป เราจะใช้จุดแข็งเรื่องข้อได้เปรียบเรื่องความเป็นชุมชนไม่ว่าจะทุนที่ไม่ใช่เงินตรา ภูมิปัญญา หรือว่า ตลาดท่องเที่ยวตรงนี้เราจะใช้สูงมาก แต่ในปัจจุบันเนื่องจากสถานะที่เศรษฐกิจที่ไม่ดีนั้นสินค้า ประดิษฐ์เป็นสินค้าประเภทฟุ่มเฟือยดังนั้นสินค้าชุมชนในปัจจุบันต้องเน้นผลิตสินค้าที่มีความจำเป็น ในการใช้งานในชีวิตประจำวันโดยมองถึงความคุ้มค่าที่ลูกค้าจะได้รับ แนวคิดในการผลิตทางด้าน วัฒนธรรมและความเชื่อความเป็นธรรมชาติแนวคิดเหล่านี้ยังคงเป็นสินค้าในความต้องการของตลาด^{๔๓} อย่างงานฝีมือนี้กลุ่มสินค้าชุมชนจะสามารถทำงานฝีมือได้ดีจะมีความละเอียดประณีตมากกว่าการ ผลิตสินค้าแบบอุตสาหกรรม^{๔๔} และต้องรู้จักเรียนรู้ในการประยุกต์สินค้าให้มีเอกลักษณ์ เพราะถ้าจะ ทำให้สินค้านั้นอร่อยกว่าทั่วไปก็คงเป็นไปได้ อย่างวัตถุดิบตัวเดียวกันใช้ความคิดสร้างสรรค์เข้าไปว่า นอกจากแปรรูปสินค้าในแบบทั่วไปตามท้องตลาดแล้ว เราจะสามารถแปรรูปอย่างไรได้บ้างให้สินค้ามี ความแตกต่างจากในท้องตลาดทั่วไป^{๔๕}

ควรส่งเสริมการตลาดโดยการสร้างคุณค่าทางอัตลักษณ์และศิลปวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา ให้ผู้ซื้อได้รับรู้ถึงสิ่งเหล่านั้น ทั้งตลาดลูกค้าต่างประเทศ และในประเทศ สำหรับลูกค้าต่างประเทศ ควรสร้างเรื่องราวที่น่าสนใจ ตลอดจนถึงที่มาที่ไปของตัวสินค้า และวิถีแห่งการเกิดสินค้าเหล่านั้นขึ้นมา เพื่อกระตุ้นให้ผู้ซื้อเล็งเห็นถึงคุณค่าของฝีมือของผู้ผลิตของชุมชนต่างๆ ส่วนลูกค้าในประเทศ ควรสร้างสำนึกไทยและความภูมิใจในตัวสินค้าให้ผู้ซื้อรับรู้ได้ ไม่ว่าจะเป็นสินค้าในกลุ่มอุปโภคบริโภค กลุ่มบริการ และกลุ่มสืบสานอนุรักษ์ความรู้ ล้วนแล้วแต่ต้องให้ความสำคัญเท่าเทียมกันทั้งสิ้น นอกจากนี้ ควรมีหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือเผยแพร่ข้อมูลปฏิทินและเรื่องราวของเทศกาลต่าง ๆ ที่จะมีขึ้นในประเทศไทยในระหว่าง ๑ ปี ณ ชุมชนต่าง ๆ ทั่วประเทศ เพื่อให้ผู้ซื้อทั้งชาวไทยและ

^{๔๐}สัมภาษณ์ นางจินตนา สระสำอาด, บริษัท สยามบานาน่า จำกัด, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

^{๔๑}สัมภาษณ์ พระครูวิลาศกาญจนธรรม, ดร. (เล็ก สุทธิมปณโณ), เจ้าอาวาสวัดท่าขนุน, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๔๒}สัมภาษณ์ ผศ.ดร.ปฐวี อารยภานนท์, ภาควิชาออกแบบผลิตภัณฑ์ คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๔๓}สัมภาษณ์ นางบุญตา เกตุบุญลือ, วิสาหกิจชุมชนศิลปะประดิษฐ์ดินไทยธรรม, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๔๔}สัมภาษณ์ นางณัฐชยา พานิชวงษ์, กลุ่มสินค้าชุมชนหัวใจสีทอง, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๔๕}สัมภาษณ์ นางสาวอุดมลักษณ์ อุดมสุข, ร้านน้ำเต้าหู้ ๓ สี, ๘ กันยายน ๒๕๖๐.

ต่างประเทศได้รับทราบล่วงหน้า จะได้วางแผนการท่องเที่ยวและสามารถเข้าถึงสินค้าชุมชนได้ง่ายขึ้นได้^{๔๖}

ในปัจจุบันบริษัทต่าง ๆ เริ่มไม่รับนักศึกษาที่จบปริญญาเพราะ ๑) เงินเดือนสูง ๒) ทำอะไรไม่เป็น เพราะได้แต่ทฤษฎีมาจบปริญญาทำอะไรไม่เป็น บริษัทต่าง ๆ จึงไปเน้นรับนักศึกษาสายวิชาชีพ ปวช. ปวส. เข้าทำงานพวกบุคคลพวกนี้มีประสบการณ์ในการทำงานลงมือทำงานได้หลากหลายที่สำคัญเงินเดือนถูกกว่า ดังนั้นจะเห็นได้ว่าหลักพุทธศาสนา ปรัชญา ปณิธิ ปณิธิ ภูมิเวร ต้องไปด้วยกันแต่ตอนนี้เราแยกออกจากกันที่ระบบสังคมพุทธอ่อนแอลงเรื่อย ๆ เพราะระบบการจัดการ ถ้าระบบการจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธได้ถูกนำไปสู่ภาคปฏิบัติอาจสามารถทำให้ปัญหานี้เบาบางได้บ้าง^{๔๗}

๓

สรุปจุดเด่นของสินค้าชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรี

- ๑) ทำผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่ออุปโภคบริโภคในครัวเรือน
- ๒) แปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อความยั่งยืน
- ๓) ผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อสร้างรายได้
- ๔) สินค้าชุมชนสู่การพัฒนาคน
- ๕) สินค้าชุมชนสู่การพัฒนาอาชีพ
- ๖) สินค้าชุมชนสู่การพัฒนาชุมชน
- ๗) สินค้าชุมชนสู่การพัฒนาประเทศ

แผนภาพที่ ๔.๓ สรุปจุดเด่นของสินค้าชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรี

๔.๑.๔ ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่มสินค้าชุมชน

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญพบว่า ส่วนใหญ่ปัญหาและอุปสรรคจะไม่ได้ตายตัว เพราะปัญหาของชุมชน ถ้าเป็นกลุ่มจะมีปัญหามาก เพราะว่าการเป็นกลุ่มมันจะต้องมีการบริหารจัดการ คนที่มาเป็นผู้บริหารกลุ่มต้องเสียสละ แล้วเวลาขาย พวกนี้ก็ต้องมาขายให้กับกลุ่ม ก็จะต้องหนึ่ง กลุ่มพวกนี้ปัญหาของเขาส่วนหนึ่งก็คือหาผู้นำไม่เจอแล้วก็ผู้นำที่เสียสละและทำงานเพื่อกลุ่ม อันนี้คือลักษณะเป็นกลุ่ม แต่ต่อมาตอนหลังมา เราทำโอท็อปมานาน มันกลายจากการเป็นกลุ่มมาเป็น

^{๔๖} สัมภาษณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชูลีพร วัชรานันท์, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๔๗} สัมภาษณ์ พระสุบิน ปณีโต, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม, ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

เรื่องของปัจเจก เป็นเรื่องของเอสเอ็มอี เป็นเรื่องของบุคคล ตอนนี้เป็นเรื่องของบุคคลเข้ามาบริหารจัดการ กลุ่มมันจะเหลือน้อยลง

ส่วนหนึ่งพวกนี้ พวกเอสเอ็มอี พวกผู้ประกอบการรายใหญ่ เขาก็รู้สินค้าเพราะเขามาจัดงานบ่อย เขามองเห็นช่องละ พอมองเห็นช่องเขาก็ไปบอกชุมชนให้ผลิดอย่างนี้ เขารับซื้อหมด เขารับซื้อเอง หรือมาฝากขายกับเขาแล้วเขาเอามาขายในงาน เอาเงินกลับไป มันจะมีลักษณะนายหน้าขึ้นมาบริหารจัดการแทน แล้วนายหน้านี้เขาเรียกตัวเองว่าเป็นโอท็อปหรือเป็นเอสเอ็มอีครับ ส่วนใหญ่ก็จะ เป็นทั้งโอท็อปและเป็นกลุ่มเอสเอ็มอี ที่จะอยู่ข้างล่างเขา คือถามว่ามันเป็นประโยชน์ร่วมกัน เพราะว่า ชาวบ้านเป็นกลุ่มเอง เขาไม่สามารถมาขายได้ ศักยภาพเขามานอนอยู่เมืองทองไม่ได้ เขาก็ฝากขายกับ คนนี้ไป แต่เขากำหนดราคามาเอง ว่าเขาจะได้เท่านี้ คนนี้ก็จะขายราคาหนึ่งซึ่งเขาจะได้ส่วนต่างน้อย หนึ่งสำหรับค่าบริหารจัดการ ลักษณะตอนนี้มันจะเริ่มเป็นกลุ่มแบบนี้มากขึ้น จะเริ่มมีแบบนี้มากขึ้น^{๔๔}

สินค้าชุมชนเรื่องเงินทุนไม่ใช่ปัญหา แต่บุคคลในชุมชนที่จะรักที่เข้ามาทำสินค้าชุมชนคือ สิ่งที่ชุมชนขาดแคลน เมื่อเยาวชนเรียนจบแล้วก็มักจะเข้าไปทำงานตามบริษัทต่าง ๆ ไม่มีใครอยาก กลับมาทำงานที่บ้านเกิด ตอนนี้เหมือนชุมชนพิการ คนที่เรียนจบแล้วไม่กลับมาคนที่กลับมาก็ไม่ช่วย ชุมชน ทำให้บุคคลภายนอกมาดักตวงผลประโยชน์ชุมชนตนเองได้ง่ายขึ้น^{๔๕} วัสดุอุปกรณ์ที่มีจำกัด ไม่หลากหลาย การเดินทางในการจัดจำหน่ายสินค้าลำบาก ความรู้ด้านการออกแบบหรือการพัฒนา สินค้ายังขาดทักษะ อยากให้แยกในแต่ละท้องถิ่นพื้นที่ให้เอาความเป็นอัตลักษณ์ของตัวเองมาใช้ ไม่ใช่ เห็นใครขายดีก็ทำตาม ปัญหาคือผู้ซื้อจะเริ่มแยกไม่ออกว่าสรุปที่ไหนเด่นอะไร

หลักของปัญหาสินค้าชุมชนของไทยมันมีอยู่ ๔ ประเด็นหลัก ในอนาคตของสินค้าชุมชน ควรก้าวไปสู่คำว่าความยั่งยืนความยั่งยืนหลักก็คือ ๑) พึ่งพาตนเองให้ได้มากที่สุดปัญหาที่เราพบเจอ ปัจจุบันก็คือว่าเราจะให้มันออกแบบจาก กรุงเทพทำการออกแบบให้ตามชุมชนต่างๆ มันจะได้เป็น รูปแบบที่เหมือน ๆ กันกลยุทธ์เดียววิธีคิดเหมือนกัน งานออกแบบมีความสวยงามก็จริงแต่เรียกได้ว่า กลยุทธ์จุดขายอันเดียวกัน จึงทำให้งานออกแบบขาดความเป็นตัวตนของชุมชนนั้น ๆ ๒) รูปแบบการ จำหน่าย ๆ ที่มีความหลากหลายสูงมาก ถ้าเรามุ่งหานิยามของช่องทางการจัดจำหน่ายของสินค้า ชุมชนจะไม่สามารถหารูปแบบที่ชัดเจนได้ ๓) เรื่องของคุณภาพสินค้ามีผลมากไม่ว่าจะเป็นเรื่อง อุปโภคบริโภควิถีการออกแบบ หรือ วิธีการจัดการเชิงการตลาดก็ต่างกัน เพราะถ้าสินค้าเป็นอุปโภค สินค้ามีวันหมดอายุ สินค้านี้มีการเอาทรัพยากรที่มีโอกาสสูญเสียเอามาใช้ได้เยอะมากกว่าสินค้าอีก กลุ่มหนึ่งก็เป็นพวกสินค้าสปา สินค้าสมุนไพร สินค้าประเภทนี้จะมียุคที่ ๔) สินค้าประเภท อาหารส่วนใหญ่เน้นความขายสินค้าเหมือนกัน ทุกเจ้าเป็นน้ำพริกเหมือนกัน เป็นกล้วยตากเหมือนกัน สินค้าเหมือนกันแบบนี้อาจจะหาจุดต่างค่อนข้างยาก^{๔๖} ปัญหาและอุปสรรคมีทุกปีเป็นปัจจัยวัตถุดิบที่ แปรผันถึงแม้จะปลูกวัตถุดิบเองแต่ก็ยังต้องมีวัตถุดิบตัวอื่น ๆ ที่เราไม่ได้ผลิตเอง การที่ราคาวัตถุดิบมี ราคาไม่คงที่ทางกลุ่มก็มีการประกันราคาวัตถุดิบให้กับสมาชิกในกลุ่มของเรา คือทางกลุ่มเราเป็นผู้รับ

^{๔๔} สัมภาษณ์ นายทวีป บุตรโพธิ์, รองอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน, ๗ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๔๕} สัมภาษณ์ พระสุบิน ปณีโต, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดไร่ล่อ, ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

^{๔๖} สัมภาษณ์ ผศ.ดร.ปฐวี อารยภานนท์, ภาควิชาออกแบบผลิตภัณฑ์ คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

ความเสี่ยงของราคาที่แปรผันตรงนี้เอง^{๕๑} อุปสรรคสำคัญคือ คนไม่สามัคคีกัน ต่างคนต่างแข่งขัน ตัวใครตัวมัน อุปสรรคใหญ่อยู่ตรงนี้ ความฉลาดในการบริหารจัดการที่มีผู้นำเป็นอัจฉริยะ ไม่ต้องสูงมาก แต่ว่าควรจะมีและก็ให้ความเชื่อถือ ทำตามสักหน่อย เสมอกันหมด อย่างที่บอกว่าคนเสมอกันถ้าหากว่าเสมอกันได้ พระพุทธเจ้าเคยตรัสว่า ทุกข์ สมานะ อสังวาโส การอยู่อย่างเสมอกันจะเป็นทุกข์อย่างยิ่ง มันต้องมีหัวมีก้อย มีผู้นำ ผู้ตาม ยกใครสักคนหนึ่งที่เขาเฝ้ามองในการบริหารจัดการ มีประสบการณ์ มีความรู้ทางการตลาด จะสร้างบรรยากาศ^{๕๒}

แนวคิดในการแก้ไขปัญหาละอุปสรรค ในการดำเนินงานของกลุ่มสินค้าชุมชนนั้นต้องทำใจไว้เลยว่า “ไม่มีอะไรในโลกนี้ที่ได้ง่าย ๆ มากคนก็มากเรื่อง” มีอะไรเกิดขึ้นจึงควรที่จะแสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่าง เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่กลุ่มให้มากที่สุด โดยยึดหลักอุภัยัตถะ คือเพื่อประโยชน์ทั้งฝ่ายเขาและฝ่ายเรา แล้วดำเนินการแก้ไขไปในแนวทางที่ก่อประโยชน์ให้กับทั้งสองฝ่ายให้มากที่สุด^{๕๓} ปัญหาที่เกิดขึ้นในกลุ่มสินค้าชุมชน และสามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ ความไม่ซื่อสัตย์สุจริต ปัญหาทางเศรษฐกิจส่วนตัวซึ่งมีผลกระทบถึงเรื่องการทำงาน ความไม่ซื่อสัตย์สุจริตเช่น การยกยอกหรือการไม่ซื่อตรง ในฐานะผู้ปกครองคนต้องถือว่าคนเรามีสิทธิ์ที่จะทำผิดพลาดได้ในชีวิต บางครั้งควรให้ออกสาธยายได้แก้ตัว โดยการใช้หลักการให้อภัย การจะให้อภัยต้องมีหลักเกณฑ์หลายอย่าง เช่น การตักเตือน การอบรม และการให้ออกสาธยายแก้ตัวโดยกำหนดระยะเวลา อาจจะ ๓ เดือน ดูความประพฤติหรือการให้แก้ไขตัวเอง หลังจากนั้นแล้วก็ให้อภัยและให้กลับมาเป็นเหมือนพนักงานทั่วๆ ไป โดยการให้ออกสาธยายคนในการที่จะแก้ไขตน^{๕๔}

ในสภาวะที่เศรษฐกิจไม่ดีส่งผลถึงการสั่งสินค้าของลูกค้าที่ไม่มีความต่อเนื่อง ทำให้สมาชิกหลายคนในกลุ่มขอถอนตัวไปทำงานอย่างอื่นเลยก็มีสินค้าประดิษฐ์ของไทยต้องใช้ฝีมือความละเอียดและประณีต ซึ่งตรงจุดนี้สมาชิกแต่ละคนของกลุ่มก็ไม่สามารถที่จะมีฝีมือที่จะได้มาตรฐานด้วยกันทั้งหมดแต่ทางกลุ่มก็จะมีแบ่งงานให้สมาชิกทุกคนเพื่อที่จะกระจายงานกระจายรายได้ให้ทั่วถึง^{๕๕} การทำงานเป็นกลุ่มการทำงานกับคนเป็นจำนวนมากย่อมมีปัญหาอย่างมากมายกลุ่มสินค้าชุมชนเวลาจ้างแรงงานเป็นรายวันปัญหาที่เกิดขึ้นคือ แรงงานจะไม่ตั้งใจในการทำงานจะไม่มีความกระตือรือร้นในการทำงาน แต่ในทางกลับกันถ้าจ้างแรงงานแบบเหมาแรงงานจะมีความขยันในการทำงานมากขึ้นเนื่องจากถ้าทำงานเสร็จเร็วเท่าไรแรงงานก็จะได้รับค่าแรงเร็วเท่านั้น แต่ทั้งนี้กลุ่มสินค้าชุมชนต้องกำหนดคุณภาพมาตรฐานของผลงานเอาไว้ก่อนแล้วทำความเข้าใจกับแรงงานต้องทำงานให้ได้ถึงเกณฑ์มาตรฐานถึงจะได้รับค่าแรง มิเช่นนั้นแรงงานก็จะทำงานไว้อย่างเดียวแต่ผลงานไม่มีคุณภาพ ซึ่งแต่ละเหตุการณ์ทางกลุ่มสินค้าชุมชนประสบมาทุกรูปแบบแล้ว ต้องลองผิดลองถูกอยู่นานกว่าจะสามารถหาทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้^{๕๖} ปัญหาที่เกิดจากบุคลากรเป็นหลักส่วนใหญ่มีสาเหตุจากการขาด

^{๕๑}สัมภาษณ์ นางจินตนา สระสำอางค์, บริษัท สยามบานาน่า จำกัด, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

^{๕๒}สัมภาษณ์ พระราชธรรมนิเทศ (พยอม กลฺยาโณ), เจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๕๓}สัมภาษณ์ พระครูวิลาสกาญจนธรรม, ดร. (เล็ก สุธมมปณฺโณ), เจ้าอาวาสวัดท่าซุง, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๕๔}สัมภาษณ์ พระครูปลัดปริชา จิรนาโค, ดร., เจ้าอาวาสวัดวังปะไท, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๕๕}สัมภาษณ์ นางบุญตา เกตุบุญลือ, วิชาศึกษาศาสตร์ศิลปประดิษฐ์ดินไทยธรรม, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๕๖}สัมภาษณ์ นางณัฐชา พานิชวงษ์, กลุ่มสินค้าชุมชนหัวใจสีทอง, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

ความรับผิดชอบต่องานไม่สามารถผลิตผลงานได้ตามเวลา ผลงานขาดความประณีตไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด^{๕๗} และบุคคลที่จะสามารถรวมกลุ่มสินค้าชุมชนควรจะมีหลักพรหมวิหาร ๔ ในการทำงานร่วมกัน เพราะถ้าคนทำงานร่วมกันแล้วไม่มีเมตตาต่อกันไม่มีกรุณาต่อกันก็จะไม่สามารถทำงานได้อย่างมีคุณภาพ ต้องมีความเสียสละซึ่งกันและกัน หลายครั้งในการรับบุคลากรเข้าทำงานแรงงานไม่มีใครกล่าวโทษตนเองว่าตนเองมีข้อด้อยอย่างไร มีแต่จะกล่าวข้อดีของตนเองด้วยกันทั้งนั้น จึงต้องมีคำว่าให้โอกาสถ้าได้โอกาสนั้นแล้วก็ต้องดูความสม่ำเสมอในการปฏิบัติตนในการทำงานและต่อเพื่อนร่วมงาน ถ้ามีความประพฤติที่ไม่เหมาะสมก็สมควรที่จะมีการว่ากล่าวตักเตือนกันได้^{๕๘} และอีกปัญหาสำคัญคือ การทำธุรกิจตามกระแสพอเห็นมีคนทำเกษตร ๑ ไร่ ๑ แสนก็พากันทำตาม ๆ กันไปหมด โดยที่ไม่ทันได้ศึกษาด้านการตลาดในการจำหน่ายสินค้า ลงมือทำสินค้าโดยไม่ได้ทำแผนธุรกิจ และอีกหลายรายที่รอแต่การออกร้านจำหน่ายฟรีที่พักร้านอาหารฟรีซึ่งผิดกับกลุ่มที่เป็นนักสู้ที่เดินหน้าลุยไม่ว่าอุปสรรคเจอเกิดอะไรขึ้นก็พร้อมที่จะแก้ไขปัญหา^{๕๙}

กลุ่มสินค้าชุมชนติดปัญหาหลักทางด้านวัฒนธรรมด้านการตลาด วัฒนธรรมก็คือวิถีคิด เช่น ชอบลอกเลียนแบบ วิธีการคิดทำให้ยึดอายุหรือทำให้ลดต้นทุนอะไรอย่างนี้แล้วก็วิถีชีวิตเช่นไม่สม่ำเสมอต้องหยุดไปทำนาบางช่วงหรือมีงานบวชงานอะไรก็ไม่ทำต่ออันนี้คือความเป็นชาวบ้านตรงนี้ ถ้าการจัดตรงนี้ได้จะสามารถเป็นกลุ่มสินค้าชุมชนที่โตเป็น SME ได้โตเป็นส่งออกก็ต้องการจัดตรงนี้ออกก่อน แล้วก็กลุ่มถัดไปก็คือ วิสัยทัศน์การตลาด เช่น การวางกลยุทธ์การสร้างมูลค่าเพิ่มหรือการริเริ่มอะไรใหม่ๆ ด้วยตัวเองต้องดูว่าศักยภาพเค้าจะเป็นสินค้าชุมชนแบบพร้อมที่จะเป็นธุรกิจขนาดกลางและเล็ก แล้วก็ปัญหาถัดไปคือทรัพยากรเราจะเห็นว่าผลผลิตมันจะเป็นไปตามฤดูกาลบางอย่างถ้าเป็นธรรมชาติถ้าเราอิงกับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและความยั่งยืนเราต้องเคารพเลยว่าบางฤดู ปลูกพายุหอยหอย จะไม่จับขาย แต่ถ้าเชิง ธุรกิจขนาดกลางและเล็ก ผู้ประกอบการต้องมีหอยหลอดป้อน ๑,๐๐๐ ขวดต่อเดือนตลอดเวลา ฉะนั้นแน่นอนเลยทรัพยากรพวกนี้สูญพันธุ์แน่นอน ฉะนั้นปัญหาน้ำท่วม ปัญหาแมลงลงสุดท้ายก็ต้องใช้ยาฆ่าแมลง เพื่อจะได้มาตรฐานที่ถ้าจะส่งออกตรงนี้ต้องแลกกันว่าชุมชนนั้นจะยอมไหมยอมที่จะผันตัวเองเพื่อการส่งออกได้ไหม ปริศนาที่มันซ่อนอยู่เป็นรากลึก ๆ ของสินค้าชุมชนไทยเลยที่เราแก้กันที่ปลายเหตุจริงๆ แคเรานิยามมันไม่ชัดเจนว่าสถานที่จำหน่ายมันควรจะเป็นที่ไหนกันแน่ การแบ่งกลุ่มสินค้าคุณควรอยู่หมวดไหน หมวด ก ข ค หมวดที่มีอนาคตก็คือหมวดที่ใช้ทรัพยากรที่มันสามารถปลูกทดแทนได้สามารถสร้างหรือมีทดแทนได้ตลอดเวลาไม่ใช่แบบต้องรอตามฤดูกาลถามว่ามีไหมมีก็พวกน้ำพริก แซ่หมู มะกูดๆ ปลูกได้ พริก ปลูกได้ ยกตัวอย่างหอยหลอด ปลูก เฉพาะถิ่นอาจจะเกิดจากบางสูตรเฉพาะก็ได้ เช่น ไข่เค็มไชยา โมจินครสวรรค์อะไรพวกนี้ที่มันแบบจะต้องไปหาซื้อคนซื้อจะต้องเดินไปซื้อ แต่อันนี้มันจะเป็นธุรกิจที่คนซื้อมีความต้องการสูงมาก ฉะนั้นของจะต้องไปถึงมือเค้าแบบสะดวกที่สุดคือต้องไปอยู่ใกล้ตัวเค้า ถึงเค้าจะอยู่เมื่องนอกของนั้นจะต้องกระจายสินค้าเก็บแล้วก็ข้ามไปหาเค้า ฉะนั้นกลุ่มพวกนี้สามารถยืนพื้นเป็นเกษตรกรได้อยู่ แล้วก็เค้าจะสามารถอนุรักษ์ภูมิปัญญาบางอย่างได้เช่น ขนมไทยบางอย่างที่อายุสั้น ๆ ที่เดิมกำลังจะหายไปเพราะมีอายุสั้นมากต้องทำกินร้อน ๆ เดียวนั้น เช่นต้องโรยกะทิสมมุติหรือ

^{๕๗}สัมภาษณ์ นายพิภพ รักถิ่น, รุ่งกาญจน์จิ๋วเวรี, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๕๘}สัมภาษณ์ นางสาวอุดมลักษณ์ อุดมสุข, ร้านน้ำเต้าหู้ ๓ สี, ๘ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๕๙}สัมภาษณ์ ว่าที่พันตรีสุนทร ทองดี, พัฒนาการจังหวัดกาญจนบุรี, ๑๒ กันยายน ๒๕๖๐.

หน้าร้อนเราต้องกินข้าวแช่สมมุติอย่างนี้ คือก็ต้องไปกินเตี้ยวนั้นต้องทำให้กินเตี้ยวนั้นคือซื้อได้เปรียบของสินค้ากลุ่ม OTOP คือคุณจะต้องมาในเชิงการท่องเที่ยวแล้วคุณจะได้สินค้าดี ๆ อยู่ในชุมชนอายุสั้น ๆ หรือเป็นภูมิปัญญาที่รักษาหรืออะไรต่าง ๆ ได้เป็นสมุนไพรหรืออะไรบางอย่างที่มันมีในชุมชนจากปราชญ์ของชุมชนจากภูมิปัญญาของชุมชนที่นั่น เช่น กลุ่มชุมชนมันก็จะแบ่งเป็นแบบทะเลด้วยนะทะเล ภูเขา แม่น้ำ วัตวัง ชนบท กลุ่มพวกนี้จะมีทรัพยากรต่างกัน ทรัพยากรบางอย่างเป็นสถาปัตยกรรมเป็นเชิงวัฒนธรรมอันนี้อาจารย์จะเขียนไว้ ปัญหาใช้ไหมปัญหาก็ได้มาจากการตลาดก่อน เรื่องการนิยามให้ถูกต้องแล้วก็การบริหารจัดการทุน ทุนที่ได้เปรียบของชุมชนคืออะไร ทุนที่เสียเปรียบก็คือพึ่งพาเครื่องจักร ผลิตภัณฑ์ในระบบอุตสาหกรรมพึ่งพาเงินตราการจ้างกำลังคน ตึกอาคาร องค์ความรู้แล้วก็การโฆษณา พอเราจะพยายามแข่งขันปัญหาที่ตามมาคือเราเอาอันนี้มาแข่งกับอันนี้เราจึงพยายามลดต้นทุน ฉะนั้นเวลาเราลดต้นทุนเราจะหาค่าจ้างออกแบบ แบบถูกๆ จะได้งานที่ไม่มีคุณภาพไม่เป็นมืออาชีพไม่สะท้อนบุคลิกอะไรเลยไม่มีความเป็นตัวของตัวเอง และพยายามปลอมปนของหมดอายุก็ยังเอามาขาย มันเลยทำให้เกิดปัญหาใหญ่คือภาพลักษณ์ของสินค้าไทยมันดูไม่น่าเชื่อถือ ยกตัวอย่าง made in Thailand ,made in china, made in Germany, made in japan อย่างนี้มันจะต่างกันว่าเรามาเจอปัญหาตรงที่ว่าเราเอาอันนี้มาชนกับอันนี้ เพราะฉะนั้นถ้าเราใช้ศักยภาพ^{๖๐}

ถ้าเราจะเมตตามาตามหลักของพรหมวิหารบุคคลระดับรากหญ้าจะถูกเอาเปรียบกันตลอดเวลา ปู่ย่าตายายสอนให้เราเหลือเงินก็เก็บใส่กระปุกออมสินแต่พอโตมายังเก็บก็ยังไม่จน เพราะค่าน้ำมันรถไปฝากที่ธนาคารเราเป็นคนจ่ายเอง เงินออมทรัพย์ได้ดอกเบี้ยร้อยละ ๗.๕ สตางค์ต่อปี เสียภาษีให้รัฐอีก ๑.๕ เปอร์เซ็นต์แต่พ่อแม่พี่น้องคนในชุมชนไปกู้เงินกับมาใช้ธนาคารคิดดอกเบี้ยร้อยละ ๙ ร้อยละ ๑๒ พอเรากลับมามองภาพรวมกลายเป็นชุมชนรวบรวมเงินกันไปให้นายทุน ตอนไปฝากเงินไม่ต้องหลักฐานอะไรมาก แต่พอจะกู้ต้องมีหลักทรัพย์ไปค้ำประกันดอกเบี้ยร้อยละ ๙ ร้อยละ ๑๒ นายทุนก็เอาดอกเบี้ยกำไรตรงนี้ไปขยายสาขาทำไรก็ได้ไปสู่นายทุนผู้บริหาร ดังนั้นการออมเงินแบบนี้เราจะรวยหรือจน แบบนี้เรียกคิดเก็บแต่ไม่มีการจัดการไม่มีการบริหารแล้วจะเจริญได้อย่างไรเมื่อไม่ใช่หลักธรรมะเข้ามาประยุกต์ใช้ ต้องรู้จักขยันหา ต้องรู้จักรักษา หากใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ เป็นหลักในปัจจุบันอยู่แล้ว ขยันหา รู้จักรักษา สร้างกัลยาณมิตร จงประพฤติธรรมโดยสุจริตต้องการกิจกรรมร่วมกันเท่านั้นถึงจะรู้ว่าบุคคลไหนนิสัยดีหรือไม่ดี ไม่ได้มองที่วัตถุ ไม่ได้มองที่หน้าตา ให้อะไรที่การกระทำแล้วจะรู้ว่าบุคคลไหนมีความรับผิดชอบ ดังนั้นการปฏิบัติไม่ใช่แค่การพูดลอย ๆ ต้องสู่การปฏิบัติสู่การลงมือทำ^{๖๑}

การทำงานของเครือข่ายโอท็อปไม่ประสบผลสำเร็จในเรื่องของการนำสินค้าไปขายแต่เครือข่าย โอท็อปก็มีจุดเด่นในการสร้างองค์กระหว่างชุมชนต่อชุมชนเพราะอย่างจังหวัดกาญจนบุรีมี ๑๓ อำเภอทางเครือข่ายก็จะดูแลทั้ง ๑๓ อำเภอ ที่นี้ต่างคนก็ต่างทำมาหากินไป ทางโครงการพัฒนาชุมชนก็เลยมองว่าผู้ประกอบการที่เป็นชาวบ้านเก่งผลิตแต่ไม่ได้เก่งทางด้านการตลาดในการนำไปขายก็เลยมีข้อจำกัดในการสร้างยอดขายให้กับสินค้าชุมชน ทางโครงการพัฒนาชุมชนก็เลยมีความตั้งใจที่

^{๖๐}สัมภาษณ์ ผศ.ดร.ปฐวี อารยภานนท์, ภาควิชาออกแบบผลิตภัณฑ์ คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๖๑}สัมภาษณ์ พระสุบิน ปณีโต, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดไร่ล่อม, ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

จะแต่งตั้งผู้จัดการโอท็อปขึ้นมาจังหวัดละคน ก็มีทั้งหมด ๗๖ จังหวัด ยกเว้น กรุงเทพฯที่โครงการพัฒนาชุมชนไม่ได้ดูแล เพราะฉะนั้น ๗๖ จังหวัดก็จะมีผู้จัดการโอท็อปจังหวัดละคน ผู้จัดการโอท็อปแต่ละจังหวัด มีหน้าที่ หนึ่งรวบรวมสินค้าแล้วนำไปจำหน่าย สองก็คือถ้าสินค้าขึ้นไหนไม่ได้มาตรฐานก็มีหน้าที่เอามาบรรจุใหม่ ตีบาร์โค้ด แล้วก็ทำบรรจุภัณฑ์ให้สวยงาม

นอกจากนั้นแล้วคนที่เป็นผู้จัดการโอท็อปแต่ละจังหวัดก็ต้องจดทะเบียนเป็นบริษัทเต็มตัวเลยเพื่อที่จะได้ค้าขายกับคู่ค้าขนาดใหญ่ได้ เพราะที่ผ่านมามทางคู่ค้าขนาดใหญ่ไม่สามารถซื้อสินค้าโอท็อปได้บางอาจจะมีข้อจำกัดเรื่องใบกำกับภาษี เพราะฉะนั้น ผู้จัดการโอท็อปก็เลยเป็นคนกลางในการเอาสินค้าชาวบ้านไปจำหน่ายแล้วก็มีภาษี ให้ มีภาษีให้มันก็จะตอบโจทย์หนึ่งภาครัฐ ชุมชน ชุมชนมีการค้าขายก็เสียภาษีอย่างถูกต้อง ทีนี้พอเป็นอย่างนี้แล้วเรายังมองว่าประเทศเพื่อนบ้าน CLMV รอบๆ ประเทศไทยเขาก็สนใจสินค้าไทยเพราะการที่ ผู้จัดการโอท็อปเป็นบริษัทเต็มตัวก็สามารถที่จะค้าขายกับต่างชาติได้โดยทางโครงการพัฒนาชุมชนก็ให้เราไปขอยกเว้นภาษีกับ BOI เพราะฉะนั้น บริษัทโอท็อปเทรดเดอร์เราก็เลยปลายปีได้รับยกเว้นภาษีแต่ต้องมีการทำบัญชีอย่างถูกต้อง เพราะฉะนั้นก็จะมี Trader ๗๖ คน ๗๖ จังหวัด วิธีการก็คือว่าในการรวบรวมสินค้า แต่ละจังหวัด อย่างเมืองกาญจน์มีสินค้า ๑,๓๕๒ ตัว ๑,๓๕๒ ตัว อย่างจังหวัดอื่นก็อยู่ประมาณพันกว่าๆ ก็เอาพันกว่าไปคูณ ๗๖ จังหวัดก็มีสินค้าที่ขึ้นทะเบียนแล้วแปดหมื่นห้าพันตัว แล้วปีนี้โครงการส่งเสริมให้มีการลงทะเบียนมากขึ้นก็ขึ้นไปอยู่ที่แสนสองเพราะฉะนั้นสินค้าแสนสองก็เป็นที่ต้องการของตลาดแต่ว่ามันก็จะมีความหวาดจะซื้อกันได้ยังไงเพราะว่าสินค้ามันเยอะมาก อย่างบักชี โลตัสที่ขึ้นห้างก็มีประมาณ ๕-๖ พันรายการ แต่ของร้านโอท็อปเมืองกาญจน์มีมากกว่าร้านค้าขนาดใหญ่ที่อยู่ตามห้างหรือตามอะไรก็จะมีโอท็อปอยู่ประมาณ ๓๐ % ตอนนี้พอเรามีเทรดเดอร์เกิดขึ้นพอเราอยากจะได้ของเชียงใหม่เราก็โทรไปหา Trader เชียงใหม่ Trader เชียงใหม่ก็จะมีหน้าที่รวบรวมสินค้าแล้วก็ส่งมาให้เรา พอเราซื้อสินค้าเชียงใหม่มาสักห้าหมื่นบาท เชียงใหม่ก็จะซื้อสินค้าเมืองกาญจน์ไปห้าหมื่นบาทเป็นระบบบราเธอร์แลกสินค้ากัน ก็สินค้าเกิดการไหลเวียนเปลี่ยนเพราะฉะนั้นทางโครงการพัฒนาชุมชนเลยบอกว่าถ้าเกิดมีการหมุนเวียนแล้วรูปแบบการขายจะเป็นอย่างไรเราก็เลยนึกขึ้นมาสองแบบ สินค้าโอท็อปมันคงจะอารมณ์ขายนักท่องเที่ยวเราก็เลยคิดว่ารูปแบบการโอท็อป ๑๔ ปีที่ผ่านมาที่มันไม่ประสบความสำเร็จก็เพราะว่ามันขายแบบเขย ๆ รูปแบบไม่ทันสมัย^{๖๒}

กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ได้มีการต่อยอดจากเงินออมของกลุ่มชุมชนในการผลิตสินค้าชุมชน แต่ก็ไปไม่รอดเพราะทำกันไม่จริงไม่มีใจรักในงานเมื่อเจออุปสรรคก็ทอดถอนใจ พอคนมีฐานะมีความรู้เข้ามาช่วยงานสินค้าชุมชนก็เกิดปัญหาเพราะสมาชิกในกลุ่มส่วนมากจะเป็นเครือญาติก็จะหาว่าผู้มีฐานะผู้มีความรู้ที่เข้ามาช่วยงานนั้นมาแสดงความยิ่งใหญ่ คราวนี้คนที่เข้ามาช่วยก็ท้อใจ แต่พอเข้าไปทำงานในบริษัทถูกเจ้านายด่าว่าคนพวกนี้ก็จะไม่ว่าเพราะรู้ว่าตนเองเป็นลูกจ้าง^{๖๓}

^{๖๒}สัมภาษณ์ นายสหพันธ์ ยืนยงค์, ประธานเทรดเดอร์โอท็อป กาญจนบุรี, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๖๓}สัมภาษณ์ พระสุบิน ปณีโต, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม, ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

สินค้าชุมชนมีชื่อเสียงมีฝีมือที่ดีวัตถุดิบพร้อมบุคลากรพร้อมแต่ระบบภาครัฐเองที่ไม่พร้อมยังมีการคอร์รัปชันสูงมากแม้แต่สินค้าโอท็อปเองก็ดี เงินทุนที่จะมาถึงประชาชนน้อยมาก^{๖๔} งานภูมิปัญญาไทยงานสินค้าชุมชนไม่ได้ถูกเชื่อมต่ออย่างเป็นระบบ เมื่อรัฐไม่ได้ให้การสนับสนุนงานภูมิปัญญาเหล่านี้กลุ่มช่างไทยกลุ่มสินค้าภูมิปัญญาไทยก็จะไม่สามารถอยู่ได้หากขาดการสนับสนุนอย่างเต็มที่จากภาครัฐหากรัฐตั้งงบประมาณสนับสนุนงานภูมิปัญญาไทยประชาชนชาวไทยก็พร้อมที่จะกลับเข้าสู่สถานงานวัฒนธรรมภูมิปัญญาของบรรพบุรุษกันอย่างแน่นอน ยกตัวอย่างสมัยรัฐบาลหนึ่งออกนโยบายสนับสนุนผลิตภัณฑ์สุราไทย ก็เกิดการสร้างธุรกิจทำเหล้าสาโทกันออกมาอย่างมากมาย ตรงจุดนี้ทำให้เห็นว่าประชาชนพร้อมที่จะผลิตสินค้าภูมิปัญญาไทยถ้าหากรัฐให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง ภาครัฐออกนโยบายออกมามักจะพัฒนาแบบก้าวกระโดดโดยที่ไม่ได้คำนึงถึงพื้นฐานทางวัฒนธรรมของภาคประชาชน นโยบายไม่ได้ผ่านการกลั่นกรองมาจากกระบวนการ^{๖๕} พาณิชย์จังหวัดกับกระทรวงอุตสาหกรรมควรลงมาช่วยมากกว่านี้ จัดสถานที่ขายให้สร้างความแข็งแกร่งของชุมชนไม่ใช่ให้มีการสร้างกลุ่มเพิ่ม ถ้าในชุมชนมีความเข้มแข็งและสามัคคี ก็ไม่จำเป็นต้องยกเป็นหลายกลุ่มให้มาแข่งกันเอง แต่จะได้ช่วยกันให้มีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างมั่นคง ของฝากของเด่นแต่ละจังหวัดให้อยู่ที่จังหวัดตัวเองไม่ใช่ไปเหนื้อมือของใต้ไปใต้มีของเหนือ ความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนจะหายไป ความเป็นสินค้าชุมชนควรจะมีควมน่าสนใจดูเป็นผลิตภัณฑ์ของจังหวัดที่ไม่ว่าใครมาเที่ยวจะต้องแวะไป

ปัญหาและอุปสรรคส่วนใหญ่จะมีดังนี้ ๑) สมาชิกขาดความรู้ความเข้าใจในเชิงการตลาด ๒) ชุมชนขาดการบริหารจัดการที่ดีและรัดกุมเพียงพอ ๓) ในบางกลุ่ม ผู้นำของกลุ่มขาดความโปร่งใส ๔) สมาชิกกลุ่มยังไม่มีวินัยในการทำงาน และบ้างก็ละเลยไม่ให้ความสนใจกับระเบียบข้อตกลงของกลุ่ม ๕) สภาพดินฟ้าอากาศที่แปรปรวนอาจส่งผลให้เกิดการเสียหายกับการผลิตสินค้าขึ้นได้ ๖) ผลิตภัณฑ์บางอย่างยังต้องใช้ทรัพยากรจากท้องถิ่นอื่น แทนที่จะผลิตสินค้าจากทรัพยากรในท้องถิ่นของตนเอง

ดังปัญหาที่ได้กล่าวมา การพัฒนาสินค้าชุมชนให้ก้าวหน้าในอนาคตนั้นควรประกอบไปด้วยความร่วมมือกันอย่างจริงจังทั้งในระหว่างภาครัฐ และภาคเอกชน โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะช่วยกันผลักดันให้สินค้าชุมชนได้ขึ้นมาอยู่ในฐานะที่เป็นหน้าตาของประเทศไทยได้อย่างสง่างาม ภาครัฐควรที่จะมีหน่วยงานที่ให้ความสะดวกแก่สมาชิกชุมชนที่จะเข้าถึงกฎ ระเบียบ ข้อห้าม กฎหมายการค้า โดยมีผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ให้คำแนะนำและดูแลช่วยเหลืออย่างจริงจัง ในขณะที่กลุ่มชุมชนต้องมีความพยายามที่จะสร้างตัวเองให้ก้าวหน้าด้วยความมานะและอดทนของตนเอง มิใช่รอให้ทุกฝ่ายเข้ามาช่วยกลุ่มตลอดเวลาโดยไม่คิดที่จะช่วยตนเอง^{๖๖}

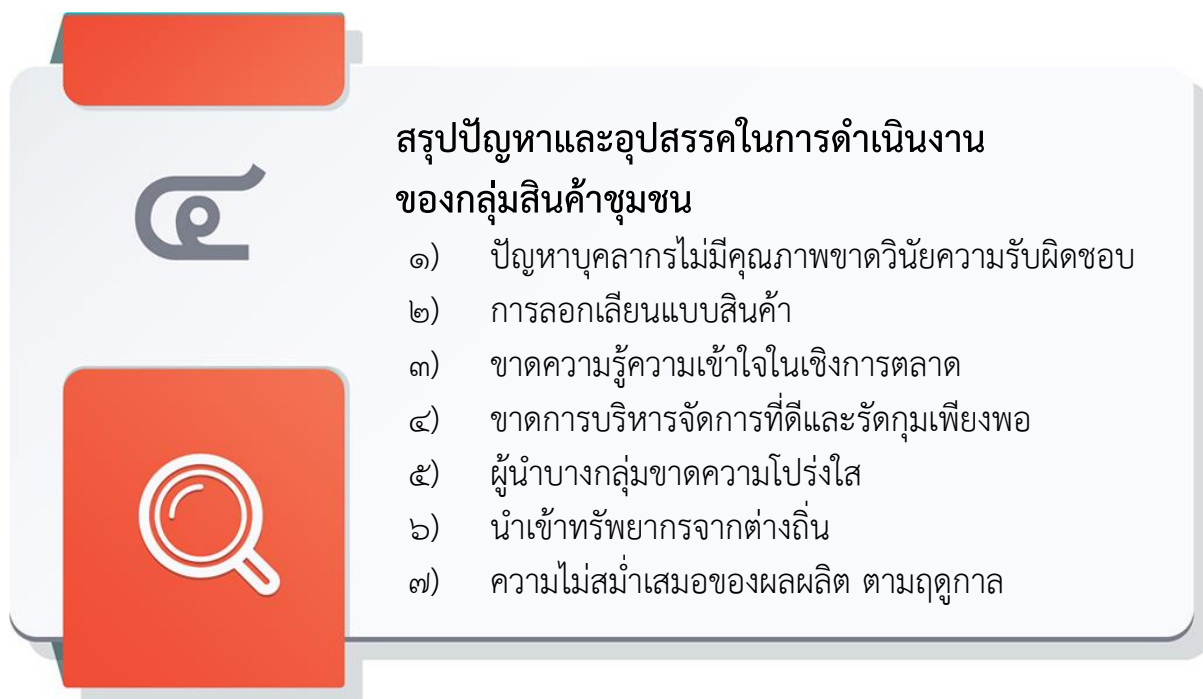
ปัญหาการลอกเลียนสินค้า หรือการทับซ้อนกันทางอัตลักษณ์ด้วยภูมิภาคที่มีความใกล้เคียงกัน การเก็บความลับทางธุรกิจเป็นสิ่งที่ดี แต่ในทางการสร้างสรรค์สินค้าจะทำให้เรื่องราวที่

^{๖๔}สัมภาษณ์ นางทิวพร ศรีวรกุล, ผู้อำนวยการศูนย์กิจกรรมธรรมชาติท่ามะขาม, ๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

^{๖๕}สัมภาษณ์ นายธวัชชัย วรมหาคุณ, ประธานชุมชนป้อมมหากาฬ, ๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๖๖}สัมภาษณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชูลีพร วัชรนันท์, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๐.

น่าสนใจของสินค้านั้นหายไป ปัญหาด้านความไม่เข้าใจในการทำธุรกิจจะส่งผลให้สินค้าและบริการนั้น ๆ มีการสื่อสารที่มีความผิดพลาดจากความเข้าใจจริง^{๖๗}

แผนภาพที่ ๔.๔ สรุปปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่มสินค้าชุมชน

๔.๑.๕ สรุปผลการวิเคราะห์สภาพทั่วไปของการจัดการสินค้าชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรี

สินค้าชุมชน คือสินค้าที่คนในชุมชนร่วมกันสร้างผลิตภัณฑ์ขึ้นมาจำหน่าย โดยอาจขายไปจำหน่ายนอกท้องถิ่นได้ในอนาคต หากสินค้าเป็นที่ยอมรับแล้วขยายจากเล็กไปใหญ่ ที่เน้นเป้าหมายคือการส่งออก เหมาะกับการมีเงินทุนเพื่อการแข่งขัน มีวัตถุดิบไม่จำกัด มีวิทยาการรองรับทันสมัย มีจุดต่างที่เฉพาะตัวของแต่ละแบรนด์ เป็นจุดขายที่ยากลอกเลียนแบบ มีช่องทางการจำหน่ายที่กว้างและไกล มีระบบบัญชี การเงิน การบริหารบุคลากร ที่มีศักยภาพสูงขึ้นกับสถานะกับการนิยามคำว่าสินค้าชุมชนคืออะไร และประเภทของสินค้าคืออะไร แต่อยากเน้นให้เกิดการพึ่งพาตนเอง ลดการพึ่งพา นำเข้าวัตถุดิบ ความรู้วิทยาการจากต่างประเทศ ระบบการผลิตที่ใช้ทุนต่ำ การใช้ทรัพยากรที่มีให้เกิดประโยชน์สูงสุด การไม่มุ่งเพียงผลกำไร แต่มุ่งพัฒนาในภาพรวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมความต้องการบริโภค และคุณภาพชีวิตของคนให้สินค้าที่ทำมีจุดขายที่ความสุข รอยยิ้มของคนขายและคนซื้อ

^{๖๗}สัมภาษณ์ นายศรัยณ์ อยู่คงดี, นักออกแบบผลิตภัณฑ์ แบรนด์ SARRAN, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๐.

แผนภาพที่ ๔.๕ สรุปสภาพทั่วไปของการจัดการสินค้าชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรี

๔.๑.๖ สรุปผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหา และอุปสรรค ของการจัดการสินค้าชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรี

จากผลการวิเคราะห์การจัดการสินค้าชุมชน ทั้งปัจจัยภายในและภายนอกของจังหวัดกาญจนบุรี ในเบื้องต้นผู้วิจัยสรุปรวมผลจากการวิเคราะห์การจัดการสินค้าชุมชนเพื่อนำไปใช้กำหนดแนวทางการจัดการสินค้าชุมชนตามวิถียุทธศาสตร์ในจังหวัดกาญจนบุรี ผู้วิจัยสรุปแยกเป็น ๔ ประเด็น คือ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค แสดงรายละเอียดได้ดังนี้

ตารางที่ ๔.๑ สรุปผลการวิเคราะห์การจัดการสินค้าชุมชนจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกจังหวัดกาญจนบุรี

จุดแข็ง (Strength)	จุดอ่อน (Weakness)
๑. สินค้าชุมชนแต่ละพื้นที่มีอัตลักษณ์ที่ต่างกัน ๒. ความละเอียด ความประณีตของฝีมือ ๓. ความหลากหลายทางวัตถุดิบทางวัฒนธรรม ทางภูมิปัญญาที่ต่างกัน เกิดเป็นความงดงามที่มีคุณภาพอย่างลงตัว ๔. สามารถสร้างการตลาดท่องเที่ยวท้องถิ่นได้ ๕. การคิดสูตรใหม่วัตถุดิบเฉพาะถิ่นหายาก ๖. ความยั่งยืนในการพึ่งพาตนเอง	๑. สินค้าผลิตด้วยมือจึงไม่สามารถสร้างมาตรฐานในการผลิตได้อย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากไม่ได้ใช้เทคโนโลยีในการผลิต ๒. ภาพลักษณ์ของสินค้าชุมชนยังไม่ได้ได้รับความนิยมในระดับนานาชาติเท่าที่ควร ๓. ขาดคนรุ่นใหม่ที่จะมาสืบทอดสินค้าทางภูมิปัญญาท้องถิ่น ๔. ผู้ประกอบการรายใหม่ไม่มีความอดทนเพียงพอ
โอกาส (Opportunities)	อุปสรรคหรือข้อจำกัด (Threats)
๑. สินค้าชุมชนเฉพาะถิ่นจากวัตถุดิบจากฝีมือจากเรื่องราววิถีชีวิตของท้องถิ่น ๒. การซื้อเป็นของที่ระลึกของฝาก ๓. เป็นงานฝีมือ งานศิลปะสะท้อนรสนิยม ๔. สนองนโยบายด้านการท่องเที่ยวในชุมชน ๕. ภาครัฐให้การสนับสนุนสินค้าชุมชนอย่างต่อเนื่อง	๑. ยังขาดความร่วมมือของคนในชุมชนเท่าที่ควร ๒. การทำไร่นาทำให้ไม่สามารถผลิตสินค้าได้อย่างต่อเนื่อง ๓. ความไม่สม่ำเสมอของผลผลิตตามฤดูกาล เช่น น้ำท่วม, แผลง

๔.๒ วิธีการจัดการสินค้าชุมชนให้เป็นตามวิถีพุทธ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เกี่ยวกับวิธีการจัดการสินค้าชุมชนให้เป็นตามวิถีพุทธนั้น การจัดการต้องใช้ความรู้ในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ในการจัดการงานต้องอาศัยบุคคล (Man) เงินทุน (Money) วัสดุและอุปกรณ์ (Material) การจัดการ (Management) โดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือในการสร้างความมั่นคงทางจิตใจ และจากการได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๒๕ รูป/คน จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการวิเคราะห์วิธีการจัดการสินค้าชุมชนให้เป็นตามวิถี ได้ดังนี้

๔.๒.๑ วิธีการจัดการสินค้าชุมชนให้เป็นตามวิถีพุทธ

ด้านบุคลากร

ด้านบุคลากร ต้องใช้หลักสัปปุริสธรรม ๗ ในข้อ ปุคคลปรอปรญญตา คือ รู้ชัดว่า แต่ละคนมีความสามารถในด้านใดบ้าง แล้วจัดสรรให้ทำหน้าที่ตามความถนัดของตน เป็นการ Put a right man on the right job. และหลักขันติธรรมในพระพุทธศาสนาช่วย เพราะว่าส่วนใหญ่ผู้ชายสมัยนี้มักจะใจร้อน ใจเร็ว เมื่อวางสินค้าได้ ๒-๓ วัน ไม่มีคนสนใจซื้อหา หรือว่าซื้อหาน้อย ก็ปิดร้านเลิกขาย ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้ว คนเริ่มจะรู้ว่าตรงนี้มีสินค้าชุมชนขาย ครั้งต่อไปที่ผ่านมาจะเริ่มตัดสินใจแวะดู ร้านค้าก็หายไปเสียแล้ว การสร้างแรงจูงใจให้ประสบความสำเร็จแบบใด ๆ ก็ตาม ถ้าขาดหลักขันติธรรม คือ ความอดทน อดกลั้น ยืนระยะให้ได้แล้ว จะประสบความสำเร็จไม่ได้เลย เมื่อสามารถยืนระยะได้ สร้างรายได้เป็นกอบเป็นกำ ย่อมเป็นแรงจูงใจให้ผู้อื่นทำตามไปเอง^{๖๘}

ด้านบุคลากรต้องมีหลักในการเรียนรู้เชิงพุทธ การเรียนรู้เบื้องต้นใช้หลักไตรสิกขา แต่ถ้าจะเรียนรู้คนให้รู้จักจริง ๆ ต้องหลักโยนิโสมนสิการวิธีคิด ๑๐ อย่าง จะทำให้ทะลุทะลวงในเรื่องของคน^{๖๙}

ต้องบอกให้บุคลากรของเราถือหลัก ๒ ข้อให้ได้ คือ ๑. ปรีโตโฆสะ เป็นคนที่ใช้หูใช้ตาเก็บเกี่ยวประโยชน์ทางปัญญาทางสื่อสารมวลชน บันทึกคำพูดคำจาของผู้นำท้องถิ่นนั้น ชุมชนที่มีผู้นำเยี่ยม เขาทำสำเร็จเพราะอะไร ได้ยินได้ฟังเรียนรู้ ใช้หูใช้ตาเก็บเกี่ยวประโยชน์ทาง ๒. โยนิโสมนสิการ คือเป็นคนใคร่ครวญ หยั่งลึก ตรึกตรอง มองอะไรด้วยความแยบคายแยบยล ถ้าบุคลากรมี ๒ หลักธรรมนี้จะผลักดันให้งานก้าวหน้าเข้มแข็งมั่นคง ยั่งยืนแน่นอน^{๗๐}

ธรรมะของพระพุทธเจ้าเปรียบเสมือนใบไม้ในป่าใหญ่ หยิบใบไม้มากำมือเดียวก็เพียงพอแล้วสำหรับใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิต หลักในการพิจารณาเลือกคำสอนพุทธศาสนาใช้ในการบริหารจัดการนั้นต้องเลือกมาให้เหมาะกับวิถีชีวิต และองค์กรโดยหลักๆ เกี่ยวกับการปกครองเกี่ยวกับการบริหารองค์กรต่างๆ จะต้องใช้หลักธรรมที่เรียกว่า สังคหวัตถุ ๔ คือ เป็นหลักธรรมที่เป็น

^{๖๘}สัมภาษณ์ พระครูวิสาขกาญจนาธรรม, ดร. (เล็ก สุธมมปณฺโณ), เจ้าอาวาสวัดท่าขนุน, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๖๙}สัมภาษณ์ พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร. (สุทิตย์ อาภากร), ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๗๐}สัมภาษณ์ พระราชธรรมนิเทศ (พยอม กลฺยาโณ), เจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๐.

เครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของกันและกัน ประสานใจทุกคนที่อยู่ในองค์กรเดียวกันให้อยู่อย่างมีความสุข สามัคคี ซึ่งประกอบไปด้วย^{๗๑}

หลักการและแนวทางขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเรานั้นสอนไว้ดีมาก แต่คนที่จะนำพามาสู่การปฏิบัตินั้นยังไม่มีใครทำจริงจัง เพียงแต่เทศน์อย่างเดียวไม่มีทางสำเร็จเพราะเป็นแค่ปริยัติต้องปฏิบัติเท่านั้นถึงจะสำเร็จ ทุกวันนี้บริษัทต่าง ๆ เริ่มไม่รับนักศึกษาที่จบปริญญา เพราะ ๑) เงินเดือนสูง ๒) ทำอะไรไม่เป็น เพราะได้แต่ทฤษฎีมาจบปริญญาทำอะไรไม่เป็น บริษัทต่าง ๆ จึงไปเน้นรับนักศึกษาสายวิชาชีพ ปวช. ปวส. เข้าทำงานพวกบุคคลพวกนี้มีประสบการณ์ในการทำงานลงมือทำงานได้หลากหลายที่สำคัญเงินเดือนถูกกว่า ดังนั้นจะเห็นได้ว่าหลักพุทธศาสนา ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ ต้องไปด้วยกันแต่ตอนนี้เราแยกออกจากกันที่ระบบสังคมพุทธอ่อนแอลงเรื่อย ๆ เพราะระบบการจัดการ ดังนั้น บุคลากรควรยึดหลักความถึงพร้อมด้วยความหมั่น เช่น ขยันหมั่นเพียร เลี้ยงชีพด้วยการหมั่นประกอบภาระงาน เป็นผู้ขยันไม่เกียจคร้านในการทำงานนั้น อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษาโภคทรัพย์ กัลยาณมิตตตา คบคนดี ไม่คบคนชั่ว สมชีวิตา อยู่อย่างพอเพียง รู้ทางเจริญทรัพย์และทางเสื่อมแห่งโภคทรัพย์ แล้วเลี้ยงชีพพอเหมาะ ไม่ให้สุรุ่ยสุร่ายฟุ่มเฟือยนัก^{๗๒}

คน สร้างฉันทะให้รวมกลุ่มกันสร้างความสามัคคี และซื่อสัตย์ซึ่งกันและกัน การสร้างกลุ่มสินค้าชุมชนที่ทางกรมพัฒนาชุมชนจัดเอาไว้มี ๔ กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีความสร้างสามารถถึงระดับส่งออกต่างประเทศได้ กลุ่มที่สามารถทำผลิตภัณฑ์ออกมาได้ดีแต่ยังขาดการรับรองมาตรฐานสากล กลุ่มที่ยังต้องพัฒนาสินค้าและบรรจุภัณฑ์ และกลุ่มที่พร้อมจะผลิตสินค้าแต่ยังขาดความรู้ความสามารถในการทำงาน ดังนั้นการที่เราจะเข้าไปให้ความช่วยเหลือสนับสนุนกลุ่มสินค้าชุมชนก็ควรเลือกกลุ่มให้เหมาะสมกับศักยภาพของผู้ที่จะเข้าไปช่วยเหลือ^{๗๓}

^{๗๑} สัมภาษณ์ พระครูปลัดปรีชา จิรนาโค, ดร., เจ้าอาวาสวัดวังปะไท, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๗๒} สัมภาษณ์ พระสุบิน ปณีโต, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม, ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

^{๗๓} สัมภาษณ์ พระจิตร จิตตสังวโร, วัดป่าธรรมอุทยาน, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

แผนภาพที่ ๔.๖ สรุปวิธีการจัดการสินค้าชุมชนให้เป็นตามวิถีพุทธ ด้านบุคลากร

๔.๒.๒ วิธีการจัดการสินค้าชุมชนให้เป็นตามวิถีพุทธ

ด้านการเงิน

ด้านการเงิน ต้องใช้หลักสุจริต ๓ มาประกอบอย่างที่ขาดไม่ได้ ถ้ามีความสุจริตด้วยกาย สุจริตด้วยวาจา สุจริตด้วยใจ ปัญหาใด ๆ ย่อมไม่เกิดขึ้นอย่างแน่นอน^{๗๔}

ด้านการเงินควรใช้หลักโภคอาทิยะ หลักการใช้จ่ายทรัพย์ หลักเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธแบบกว้าง ๆ^{๗๕}

หลักพรวาจาธรรม ๔ คือ ความซื่อสัตย์ ความอดทน การเสียสละและแบ่งปัน เจ้าของร้านค้าจะต้องจัดทำระบบบัญชีและงบประมาณเป็นแบบมาตรฐาน ซึ่งสามารถตรวจสอบระบบบัญชี (Balanced Sheet) ได้อย่างมีระบบ ต้องใช้ ถึงจะทำให้ร้านค้าเจริญก้าวหน้า เพราะถ้าเจ้าของร้านค้า มีสัจจะหรือความซื่อสัตย์ มีความจริงใจต่อกัน มองเห็นความสำคัญทุกคนเท่าๆ กันด้วยเหตุและผล แห่งการพัฒนา

นำหลักธรรมพรวาจาธรรม ๔ มาใช้นั้นย่อมได้ผลกับการจัดทำงบประมาณของของร้านค้า ความไม่ซื่อสัตย์สุจริต ปัญหาทางเศรษฐกิจส่วนตัวซึ่งมีผลกระทบถึงเรื่องการทำงาน ความไม่ซื่อสัตย์สุจริตเช่น การยกยอกหรือการไม่ซื้อตรง ในฐานะผู้ประกอบการคนต้องถือว่าคนเรามีสิทธิ์ที่จะทำผิดพลาดได้ในชีวิต บางครั้งควรให้ออกาสเขาได้แก้ตัว โดยการใช้หลักการให้อภัย

^{๗๔} สัมภาษณ์ พระครูวิลาศกาญจนธรรม, ดร. (เล็ก สุธมมปญโญ), เจ้าอาวาสวัดท่าขนุน, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๗๕} สัมภาษณ์ พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร. (สุทิตย์ อาภากร), ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๐.

การจะให้ภัยต้องมีหลักเกณฑ์หลายอย่าง เช่น การตัดเดือน การอบรม และการให้โอกาส แก้วโดยกำหนดระยะเวลา อาจจะเป็น ๓ เดือน ความประพฤติหรือการให้แก้ไขตัวเอง หลังจากนั้นแล้ว ก็ให้ภัยและให้กลับมาเป็นเหมือนพนักงานทั่วๆ ไป โดยการให้โอกาสคนในการที่จะแก้ไขตน^{๗๖}

สินค้าชุมชนเรื่องเงินทุนไม่ใช่ปัญหา แต่บุคคลในชุมชนที่จะรักที่เข้ามาทำสินค้าชุมชนคือ สิ่งที่ชุมชนขาดแคลน เมื่อเยาวชนเรียนจบแล้วก็มักจะเข้าไปทำงานตามบริษัทต่าง ๆ ไม่มีใครอยาก กลับมาทำงานที่บ้านเกิด ตอนนี้เหมือนชุมชนพิการ คนที่เรียนจบแล้วไม่กลับมาคนที่กลับมาก็ไม่ช่วย ชุมชน ทำให้บุคคลภายนอกมาตัดดวงผลประโยชน์ชุมชนตนเองได้ง่ายขึ้น

กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ได้มีการต่อยอดจากเงินออมของกลุ่มชุมชนในการผลิตสินค้าชุมชน แต่ก็ไปไม่รอดเพราะทำกันไม่จริงไม่มีใจรักในงานเมื่อเจออุปสรรคก็ทอดถอนใจ พอคนมีฐานะมีความรู้ เข้ามาช่วยงานสินค้าชุมชนก็เกิดปัญหาเพราะสมาชิกในกลุ่มส่วนมากจะเป็นเครือข่ายที่ก็จะหาว่าผู้มี ฐานะผู้มีความรู้ที่เข้ามาช่วยงานนั้นมาแสดงความเป็นใหญ่ คราวนี้คนที่เข้ามาช่วยก็ท้อใจ แต่พอ เข้าไปทำงานในบริษัทถูกเจ้านายตำหนิว่าคนพวกนี้ก็จะไม่ว่าเพราะรู้ว่าตนเองเป็นลูกจ้าง

หากใช้หลักทฤษฎีธรรมาภิบาลเป็นหลักในปัจจุบันอยู่แล้ว ขยันหา รู้จักรักษา สร้างกลยุธมิตรทุกคนมุ่งมองหาแต่อนาคตแต่ในปัจจุบันกับไม่มีใครสนใจ เงินไม่พอใช้ก็กู้เงินออก ระบบดอกร้อยละห้าร้อยละสิบ เอาที่ดินไปจำนองกับธนาคารพอผ่อนไม่ไหวก็ถูกยึด จงประพฤติธรรม โดยสุจริตต้องการกิจกรรมร่วมกันเท่านั้นถึงจะรู้ว่าบุคคลไหนนิสัยดีหรือไม่ดี ไม่ได้มองที่วัตถุ ไม่ได้มอง ที่หน้าตา ให้ดูที่การกระทำแล้วจะรู้ว่าบุคคลไหนมีความรับผิดชอบ ดังนั้นการปฏิบัติไม่ใช่แค่การ พุดลอย ๆ ต้องสู่การปฏิบัติสู่การลงมือทำ

ถ้าเราจะเมตตาตามหลักของพรหมวิหารบุคคลระดับรากหญ้าจะถูกเอาเปรียบกัน ตลอดเวลา ปู่ย่าตายายสอนให้เราเหลือเงินก็เก็บใส่กระปุกออมสินแต่พอโตมายังเก็บก็ยั้งใจ เพราะค่า น้ำมันรถไปฝากที่ธนาคารเราเป็นคนจ่ายเอง เงินออมทรัพย์ได้ดอกเบี้ยร้อยละ ๗.๕ สตางค์ต่อปี เสียภาษีให้รัฐอีก ๑.๕ เปอร์เซ็นต์แต่พ่อแม่พี่น้องคนในชุมชนไปกู้เงินกับมาใช้ธนาคารคิดดอกเบี้ยร้อยละ ๙ ร้อยละ ๑๒ พอเรากลับมามองภาพรวมกลายเป็นชุมชนรวบรวมเงินกันไปให้นายทุน ตอนไปฝาก เงินไม่ต้องหลักฐานอะไรมาก แต่พอจะกู้ต้องมีหลักทรัพย์ไปค้ำประกันดอกเบี้ยร้อยละ ๙ ร้อยละ ๑๒ นายทุนก็เอาดอกเบี้ยกำไรตรงนี้ไปขยายสาขาทำไรก็ได้ไปสู่นายทุนผู้บริหาร ดังนั้นการออมเงินแบบนี้เรา จะรวยหรือจน แบบนี้เรียกคิดเก็บแต่ไม่มีการจัดการไม่มีการบริหารแล้วจะเจริญได้อย่างไรเมื่อไม่ใช่ หลักธรรมะเข้ามาประยุกต์ใช้ ต้องรู้จักขยันหา ต้องรู้จักรักษา^{๗๗}

การเงินที่กลุ่มสินค้าชุมชนจะได้รับประกอบด้วย ๓ ส่วนหลัก ๑) จากภาครัฐจะมีเงิน สนับสนุนต้นเริ่มต้นหลักสี่ถึงห้าหมื่น และ ทุนจากท้องถิ่นเข้าไปให้การสนับสนุนด้วยองค์กรปกครอง ท้องถิ่น อบต. เทศบาลก็มาช่วย ๒) กองทุนหมู่บ้านเป็นเงินล้านที่ไปตั้ง ตอนนี้กองทุนหมู่บ้าน แต่ละ บ้านจะมีเงิน ๓ - ๔ ล้าน แล้วแต่ความเข้มแข็งของแต่ละหมู่บ้าน ช่วงนี้ถึงปัจจุบันก็จะมี ๓ - ๔ ล้าน ทุกวันนี้ยังเติมปีละสองแสน ปีละล้าน แล้วแต่รัฐบาล ๓) ธนาคารต่าง ๆ ก็เข้าไปปล่อยกู้ให้กับกลุ่ม พวกนี้ ถ้าเป็นโอท็อปมิตรดาว ลงทะเบียนมีใบประกาศว่าได้ดาว ธนาคารเองไม่ว่าจะเป็นออมสิน ธกส. เอสเอ็มอีแบงก์หรือกรุงไทยเองก็เข้าไปปล่อย ให้เครดิต อยู่ที่แผนการลงทุนของเขาว่าจะต้องทำ

^{๗๖} สัมภาษณ์ พระครูปลัดปริชา จิรนาโค, ดร., เจ้าอาวาสวัดวังปะโท, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๗๗} สัมภาษณ์ พระสุบิน ปณีโต, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม, ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

อะไรอย่างไบบ้าง แต่ละกลุ่มในชุมชนตอนนี้มีเงินพอ ยกเว้นเขาจะทำธุรกิจใหญ่โต อันนั้นก็เป็นอีกมิติหนึ่งที่เขาต้องทำต่อไป อันนี้คือเงินทุนไม่ค่อยมีปัญหา หนึ่งจากส่วนราชการ สองคือกองทุนของชุมชนเอง อันที่สามคือธนาคารพร้อมที่จะปล่อยกู้ ยกเว้นชุมชนจะทำอะไรที่ใหญ่โต ต้องใช้ธนาคารอย่างเดียว แต่ถ้าทำแค่ธุรกิจชุมชน สามส่วนนี้ถือว่าพอ^{๗๘}

แผนภาพที่ ๔.๗ สรุปวิธีการจัดการสินค้าชุมชนให้เป็นตามวิถีพุทธ ด้านการเงิน

๔.๒.๓ วิธีการจัดการสินค้าชุมชนให้เป็นตามวิถีพุทธ

ด้านวัสดุและอุปกรณ์

ด้านวัสดุและอุปกรณ์ ต้องเว้นจาก สถาน ๔ คือ ๑) แสวงหาวัสดุที่หายแล้ว ๒) บูรณะวัสดุที่คร่ำคร่า ๓) รู้จักประมาณในการใช้จ่ายทรัพย์ ๔) ตั้งสติหรือบุรุษาศีลให้เป็นใหญ่ในการนั้น ๆ ถ้าไม่ละเว้นอย่างนี้ ก็ต้องเตรียมใจ การลดต้นทุนในการผลิต ไม่ได้หมายความว่าประสบความสำเร็จ การลงทุนมากขึ้นแต่ไปถูกทาง เช่น ไปตามหลัก 4 P มีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จมากกว่า ส่วนการแก้ไขปัญหาด้านวัตถุดิบ ต้องรู้จริงว่าแต่ละช่วงฤดูกาล มีสินค้าตัวไหนออกมามาก ราคาจะต่ำลง เราสามารถสั่งซื้อหรือกักตุนเอาไว้ในช่วงที่ขาดแคลนได้ เช่น ฤดูกาลนี้ข้าวออกมาก ลำไยออกมาก มะม่วงออกมาก ฤดูกาลนี้น้ำตาลออกสู่ตลาดมาก เป็นต้น โดยเฉพาะถ้าสามารถทำสัญญาซื้อขายล่วงหน้า หรือทำสัญญาด้วยวาจาจากแหล่งวัตถุดิบ ให้ส่งวัตถุดิบแก่ชุมชนของเรา โดยเฉพาะได้ก็จะดีมาก ส่วนปัญหาด้านการผลิตก็แค่ ๒ ประการ มีมากก็ลดการผลิตลง มีน้อยก็เพิ่มผลผลิตให้มากขึ้น สำคัญอยู่ที่การรักษาคุณภาพสินค้าให้สม่ำเสมอต่างหาก^{๗๙}

^{๗๘}สัมภาษณ์ นายทวีป บุตรโพธิ์, รองอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน, ๗ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๗๙}สัมภาษณ์ พระครูวิลาศกาญจนธรรม, ดร. (เล็ก สุम्मปณโณ), เจ้าอาวาสวัดท่าขนุน, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๐.

การวัสดุและอุปกรณ์ ควรเริ่มต้นจากมองดูให้รอบตัวว่ามีศักยภาพในด้านใดที่พอจะนำมาต่อยอดสร้างเอกลักษณ์ให้กับแบรนด์สินค้าและบริการได้บ้าง อย่างการมองหาวัตถุดิบหลักในการทำสินค้า ว่าในภูมิลำเนาของเรานั้นมีผลไม้ชนิดนี้ที่มีปลูกกันเป็นจำนวนมากให้ผลได้ตลอดทั้งปีและมีรสชาติที่ดี สิ่งเหล่านี้คือต้นทุนที่สำคัญในการที่จะส่งผลในการธุรกิจว่าจะสามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืนหรือไม่การจัดการ ต้องมีมุมมองที่กว้างมองไปถึงอนาคตโดยนำอดีตมาเป็นนวัตกรรม^{๔๐}

หลักโยนิโสมนสิการวัสดุและอุปกรณ์ ควรเริ่มต้นจากมองดูให้รอบตัวว่ามีศักยภาพในด้านใดที่พอจะนำมาต่อยอดสร้างเอกลักษณ์ให้กับแบรนด์สินค้าและบริการได้บ้าง อย่างการมองหาวัตถุดิบหลักในการทำสินค้า ว่าในภูมิลำเนาของเรานั้นมีผลไม้ชนิดนี้ที่มีปลูกกันเป็นจำนวนมากให้ผลได้ตลอดทั้งปีและมีรสชาติที่ดี สิ่งเหล่านี้คือต้นทุนที่สำคัญในการที่จะส่งผลในการธุรกิจว่าจะสามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืนหรือไม่การจัดการ ต้องมีมุมมองที่กว้างมองไปถึงอนาคตโดยนำอดีตมาเป็นนวัตกรรม

วัสดุอุปกรณ์ที่วิฤทธิพรมั่งคั่ง ของหายก็ต้องหามา เก่าก็ต้องรู้จักซ่อม ตระกูลจะมั่งคั่งมั่นคง เพราะคนในตระกูลรู้ว่าของหายก็ต้องไปตามหามา ของเก่าเสียชำรุด รู้จักซ่อมก่อนซื้อใหม่ และจัดวางระเบียบเรียงวัสดุอุปกรณ์ให้เหมาะแก่การใช้สอย หายก็รู้อยู่ก็เห็น เหล่านี้เป็นต้น

ถ้าจะทำเล็กหรือใหญ่ ต้องดูว่ากำลังของเรา จะทำด้วยคน ด้วยจอบ ด้วยเสียม ด้วยพลั่ว ด้วยมีด ด้วยขว้า ทำได้ ก็ทำ แต่ถ้าทำไม่ได้ ของใหญ่มากขึ้นก็ต้องใช้เครื่องจักรเครื่องกล ยุคนี้อาจไม่มี การใช้เครื่องจักรเครื่องกลเทคโนโลยีเลยมันจะทำไมทัน เช่น จะเจาะขุดปลูกกล้วยอยู่ วันหนึ่งก็ได้ไม้ที่ต้น แต่ถ้ามีเครื่องมือ มีเครื่องจักร เครื่องกล เทคโนโลยี ก็ได้มากขึ้น และวัสดุอุปกรณ์ที่เขาทำกันใหม่ ๆ นั้นมันมีเยอะมาก แต่ต้องระวังนิดนึงว่าใช้แล้วมันคุ้มค่าหรือไม่ ไม่ใช่แป๊บเดียวพัง แป๊บเดียวเสีย ก็ต้องดูเครื่องมือที่มันทันสมัย ที่สามารถผลิตแล้วมันได้จำนวนปริมาณที่ทันกันความต้องการของตลาด ลูกค้า มันนั่งด้วยด้วยมือมันได้บางชนิด โดยไม่มีวัสดุอุปกรณ์อะไรเลย คงจะได้พวกงานฝีมือบางชนิด แต่ที่สำคัญต้องหาเครื่องจักรอุปกรณ์วัสดุที่มันทำได้เร็ว ทำได้มาตรฐาน อุปกรณ์อย่างอื่นเครื่องนี้ เครื่องต้ม อันนี้ก็สำคัญ เครื่องต้ม เครื่องนึ่งนี้ใช้แต่แก๊ส มันต้องหาทาง ทำเตาที่มันใช้ไม้ฟืนที่เรามีเหลือเฟือนี้ ถ้าเรามีวัตถุดิบพวกนี้ ต้องหาทางเอามาใช้ให้ได้ และที่สำคัญ เดี่ยวนี้กิ่งไม้ใบหญ้า ๆ เอามาเข้าเครื่องปั่นให้ละเอียด ผสมกับโน่นนี่ก็ลดต้นทุนเรื่องปุ๋ยได้ ได้เพราะวัสดุอุปกรณ์เราดี วัตถุดิบเราพร้อม และแปรรูปวัตถุดิบให้เป็นอย่างโน้นอย่างนี้ มันก็จะสามารถมีหลากหลายสิ่งที่ผลิตมาได้ จากวัสดุอุปกรณ์ที่มันทันสมัย^{๔๑}

ทุกส่วนราชการเริ่มให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น เดิมชุมชนเคยยึดถือธรรมชาติ แล้วปล่อยลงลำน้ำ ตอนนี้ชุมชนเริ่มเรียนรู้แล้วว่าไม่ควรทำ เพราะมีผลกระทบต่อตัวชุมชนเองด้วย กับสิ่งแวดล้อมด้วย หรือระบบน้ำเสีย หรือการทิ้งกากพวกนี้ เริ่มมีผลกระทบกับชุมชน ช่วงหลังหลายหน่วยเข้าไปให้ความรู้เรื่องพวกนี้ การยอมจะเปลี่ยนเป็นสีเขียว ทั่วที่มีผลมากที่สุดคือตลาด ตลาดน่าจะจะมีผล เพราะตลาดไม่ชอบสีเคมีตั้งแต่แรก ไม่เอาเลย ก็จะมีผล เป็นการบังคับไปโดยปริยาย ฉะนั้นช่วงนี้กระแสโลกเรื่องสิ่งแวดล้อมมันมีผล กำหนดการบริหารจัดการผลิตภัณฑ์ชุมชนว่าเราต้องดูแลสิ่งแวดล้อมด้วย อย่างนี้มันจะมีวิธีการให้ชาวบ้านเกิดกระบวนการเรียนรู้ เกิดกระบวนการเรียนรู้

^{๔๐}สัมภาษณ์ พระจิตร จิตตสังวร, วัดป่าธรรมอุทยาน, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

^{๔๑}สัมภาษณ์ พระราชธรรมนิเทศ (พยอม กลฺยาณ), เจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๐.

เป็นอย่างดีและความเปลี่ยนแปลงอีกอย่างที่เราเห็นคือ บรรยากาศในการทำงานเป็นไปด้วยความสนุกสนาน ร่าเริงแจ่มใส คนทำงานมีความสามัคคี และมีความสุข สิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อการพัฒนาองค์กรให้ก้าวหน้าไปอย่างราบรื่น^{๔๓}

ขั้นการจัดการของสินค้าชุมชนอาจจะต้องใช้หลายหลักธรรมร่วมกัน เนื่องจากความชุมชนไม่สามารถจัดการได้เหมือนบริษัทดังนั้นต้องใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ได้แก่ ๑. ทาน คือ การให้การเสียสละ หรือการเอื้อเฟื้อแบ่งปันของ ๆ ตนเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น ไม่ตระหนี่ถี่เหนียว ไม่เป็นคนเห็นแก่ได้ฝ่ายเดียว ๒. ปิยวาจา คือ การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน พูดด้วยความจริงใจในสิ่งที่เป็นประโยชน์เหมาะสำหรับกาลเทศะ ๓. อัตถจริยา คือ การสงเคราะห์ทุกชนิดหรือการประพาดในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ๔. สมานัตตา คือ การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ หรือมีความประพฤติเสมอด้านเสมอปลาย คุณธรรมข้อนี้จะช่วยการสร้างความนิยม และไว้วางใจให้แก่ผู้อื่นอีกด้วย

หลักอภิธานิยธรรม หมั่นประชุมร่วมกัน ประชุมก็พร้อมเพรียงกันประชุม เมื่อเลิกประชุมก็พร้อมเพรียงกันเลิกสามัคคีกันหารื้อร่วมกันในการทำงาน และหลักขรรวาสธรรม ๔ ประการ ๑. สัจจะ (ความซื่อสัตย์) ๒. ทมะ (การฝึกตน) ๓. ขันติ (การอดทน) ๔. จาคะ (การบริจาค/การเสียสละ) ใช้ประมาณ ๓-๔ หลักธรรมสำหรับขั้นตอนการผลิต

ขั้นตอนด้านการตลาด ใช้หลักสัปปริสธรรม ๖ รู้ตน รู้สินค้า รู้ประมาณ รู้หลักการตลาด รู้ 4P (Product Price Place Promotion) หลักสัปปริสธรรม ๗ ได้แก่ ๑.ธัมมัญญ คือ รู้จักเหตุ คือ รู้หลักความจริง รู้หลักการ รู้กฎเกณฑ์แห่งเหตุผล และรู้หลักการที่จะทำให้เกิดผล ๒.อัตถัญญ รู้จักผล รู้ความหมาย รู้ความมุ่งหมายประโยชน์ที่ประสงค์ คือรู้จักผลที่จะเกิดขึ้นสืบเนื่องจากการกระทำ ซึ่งสามารถก่อให้เกิด ประโยชน์เกิดผลได้จริง ๓.อัตตัญญ รู้จักตน เป็นผู้รู้จักตนคือ รู้จักตัวตนของเราเอง ว่าโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลังความรู้ ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม ๔.มัตตัญญ รู้จักประมาณ เป็นผู้รู้จักประมาณ คือ ความพอดี ๕.กาลัญญ รู้จักกาล เป็นผู้รู้จักกาลคือ รู้กาลเวลาอันเหมาะสม และระยะเวลาที่จะต้องใช้ในการประกอบกิจการ ทำหน้าที่การงาน ๖.ปริสสัญญ รู้จักบริษัท เป็นผู้รู้จักบริษัท คือ รู้จักชุมชน และรู้จักที่ประชุม รู้กิจที่ประพาดต่อชุมชนนั้นๆ ว่า ชุมชนนี้ควรสงเคราะห์อย่างนี้ เป็นต้น ๗.บุคคลปโรปรัญญ รู้จักเลือกคบคน บุคคลัญญตา หรือ บุคคลปโรปรัญญตา เป็นผู้รู้จักบุคคล คือ ความแตกต่างแห่งบุคคลว่า ความสามารถ และคุณธรรม เป็นต้น

เราต้องรู้สิ่งเหล่านี้เพราะเราอยากผลิตแต่ตรรกะตลาดไม่ต้องการ เราผลิตแค่อนุรักษ์เอาไว้ไม่มีปัญหา แต่ถ้าผลิตออกมาแล้วไม่เป็นที่ต้องการสิ้นวรรณะ บรรจุกัญไม่โดนใจตลาดแล้วสินค้าชุมชนจะต่อไปไม่ได้ แต่ถ้าผลิตออกมาเพื่อใช้เองนั้นได้ แต่ถ้าจะขายสินค้าต้องเรียนรู้สิ่งเหล่านี้ เพราะแบรนด์สินค้าจะไม่สามารถขยับไปสู่วิสาหกิจ สู่อุตสาหกรรมระดับโลกไม่ได้ ในขั้นตอนการตลาด

สรุป สินค้าชุมชนในนิยามใหม่ ขบวนการผลิตใช้ของชุมชน การจัดการ วัสดุอุปกรณ์และบุคลากรให้มาจากท้องถิ่นทั้งหมด ผสมผสานหลักพุทธธรรมที่ได้กล่าวมาแล้วและสร้างกลไกทางการตลาดใหม่ให้ผสมผสานดิจิทัล มีทั้งหน้าร้านท้องถิ่น ออกบูทตามงานต่าง ๆ และออนไลน์ ทำให้เพิ่มช่องทางในการจัดจำหน่ายและลดต้นทุนในการเปิดหน้าร้าน หลาย ๆ แห่งในโลกทุกวันนี้ได้อยู่ได้

^{๔๓}สัมภาษณ์ พระครูปลัดปริชา จิรนาโค, ดร., เจ้าอาวาสวัดวังปะไท, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๐.

ด้วยดิจิทัลออนไลน์ และการจัดการวิถีพุทธคนในกลุ่มต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตมีศีลธรรมแบบนี้ถึงจะอยู่ได้แบบยั่งยืน^{๔๔}

วิถีพุทธต้องใช้หลักธรรมพุทธในการดำเนินชีวิตไม่ใช่เป็นพุทธแคในบัตรประชาชนพวกคุณ มีหัวใจชาวพุทธขนาดไหน พระพุทธเจ้าทรงเสียสละสูงมาก ๆ อดทนมาก ๆ และทรงสอนผู้อื่นด้วยความมุ่งมั่นอย่างมาก ดังนั้นถ้าจะมุ่งมั่นช่วยผู้อื่นแบบนี้คือ วิถีพุทธ แต่ถ้าทำธุรกิจโดยมองผลประโยชน์มากเกินไปแบบนี้ไม่ใช่วิถีพุทธแบบนี้เป็นเชิงพาณิชย์ ดังนั้นถ้าเป็นวิถีพุทธไม่ต้องมีกฎเกณฑ์อะไรมาก ความซื่อสัตย์ ความเห็นอกเห็นใจ เมตตา กรุณา ความขยัน อดทน ความรับผิดชอบ สินค้าชุมชนวิถีพุทธคือ ทำอย่างไรที่ชุมชนถึงจะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข กำไรส่วนต่างจากทรัพย์สินก็มีแต่พอประมาณ^{๔๕}

วิถีพุทธ ก็คือธรรมะ ก็คือธรรมชาตินั้นแหละ เรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเองก็เป็นกรอบหนึ่งที่เรามาทำงาน วัดเองก็มีผลมีบทบาทสำคัญ เพราะว่าในชนบท คนไทยยังนับถือพระพระจะเป็นผู้นำธรรมชาติที่มีอิทธิพลกับคนในชุมชน ถ้าพัฒนากรเข้าไปทำงานแล้วก็ไปหาหลวงพี่หลวงพ่อที่วัด แล้วให้ท่านช่วยนำความคิดของคนในชุมชนแล้วก็ร่วมกันทำงาน ๆ วิถีไทยคนโบราณกับวัดคู่กัน เรียนหนังสือก็เรียนในวัด ถ้าจะให้ปัญหาคนในชุมชนแตกแยกกันขนาดไหนก็ตาม ถ้าผู้นำในชุมชนบอกว่าเราไปช่วยกันทำงานสาธารณประโยชน์ในวัด ทุกคนก็พร้อมที่จะไป อันนี้อยู่ในสายเลือดอยู่ในดีเอ็นเอของคนไทย ถ้าวัดได้เข้ามาช่วยชุมชนในการสร้างมูลค่าของชุมชนก็จะเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้

สุดท้ายคือชาวบ้านต้องกลับไปยุคเดิม บวร วัด บ้าน โรงเรียน ต้องเป็นเนื้อเดียวกัน บ้านวัดโรงเรียนต้องเป็นเรื่องเดียวกัน ถ้าแยกกันเมื่อไหร่ มันจะอ่อนแอทันที ผมยกตัวอย่างเด็กทุกคนวันนี้ พอเด็กไม่ได้เข้าวัด เด็กก็อย่างที่เห็นนะ สังคมกัมพูชา ทะเลาะเบาะแว้ง ไม่มีธรรมะ อันนี้คือสิ่งที่เกิดขึ้น ดังนั้นโรงเรียนเอง วัดเอง ต้องเข้ามาช่วยกัน คนในชุมชนเองก็ต้องมาช่วยกันดูแล ถ้าบ้านวัดโรงเรียนเข้มแข็ง ยาเสพติดมันเข้าไม่ได้ สังคมก็จะอยู่ได้ แล้วรายได้ก็จะเกิดมาเอง อันนี้เป็นสังคมแบบวิถีพุทธเลย

มิติสังคมเป็นมิติแรกที่เราต้องกลับมาดูแลคนในสังคมให้รักกัน สามัคคีกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน พอเขามีความรักความสามัคคีช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เรียนรู้ร่วมกัน มันก็จะเกิดมิติที่ ๒ คือเศรษฐกิจตามมาแล้วก็พอมีเศรษฐกิจเข้มแข็ง สิ่งแวดล้อมมันก็จะดีขึ้น คนทำลายสิ่งแวดล้อมน้อยลง การเมืองก็จะตามมา ความมั่นคงทางการเมืองก็จะตามมา คนในชุมชนก็จะช่วยเหลือกันได้ กำหนดทิศทางการปกครองเขาได้ ต้องเริ่มจากมิติทางสังคม สังคมนี้คนที่จะทำให้สำเร็จได้จริง ๆ คือพระหรือศาสนา คนเราทุกวันนี้ คิดจะเอาจากสังคม ไม่ได้คิดจะให้สังคม ที่นี้ต้องเปลี่ยน ต้องสร้างแบบนี้ให้เกิดทั่วประเทศ เป็นจุดเล็ก ๆ ทั่วประเทศที่จะสร้างทัศนคติของคนรุ่นใหม่มาให้ชุมชน ต้องเริ่มจากเด็กรุ่นใหม่ โดยเฉพาะโรงเรียนต้อง ถึงได้กล่าวว่าบวรต้องกลับมา เพราะสังคมทุกวันนี้เด็ก ๆ ในชนบทน่าเป็นห่วง คือคนสังคมเรามันเปลี่ยนไปเยอะ ทุกวันนี้เราไม่ได้พึ่งตัวเอง เราพึ่งกับสิ่งที่พิสูจน์ไม่ได้

^{๔๔}สัมภาษณ์ พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร. (สุทิพย์ อาภากร), ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๔๕}สัมภาษณ์ พระสุบิน ปณีโต, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม, ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

ยกตัวอย่างเช่น พอวันที่ใกล้ห่วยออก ไปถูก ไปชุด ไปอะไร แสดงว่าคนเราไม่ได้เชื่อมั่นในตัวเอง แต่เชื่อมั่นในสิ่งอะไรก็ไม่รู้ อันนี้อันที่หนึ่ง จุดอ่อนในบวร คือโรงเรียน ครูเขาบริหารงานแบบ เมื่อก่อนครูจะขึ้นกับผู้ว่า ตอนหลังมาครูเป็นเอกเทศ เขาก็ไปของเขาเลย แต่ตอนนี้เริ่มกลับมาแล้ว ผู้ว่าก็จะกลับมาทำให้บวรมันเกิดขึ้น เกิดความร่วมมือกันทั้งบ้าน วัด โรงเรียน สิ่งที่ได้จริง ๆ คือเยาวชนในระบบโรงเรียน ในระบบชุมชน จะได้รับการกล่อมเกล่าให้เป็นคนดีของสังคม^{๘๖}

แผนภาพที่ ๔.๙ สรุปวิธีการในการจัดการสินค้าชุมชนให้เป็นตามวิถีพุทธ ด้านการจัดการ

๔.๒.๕ องค์ประกอบเพื่อการจัดการสินค้าชุมชน

หลักการจัดการสินค้าชุมชน

หลักการจัดการเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับกลุ่มสินค้าชุมชน โดยเฉพาะการที่มีบุคลากรมือใหม่ที่เข้ามาช่วยพัฒนาสินค้าในแต่ละครั้งอาจไม่สามารถสร้างผลงานที่ต่อเนื่องจากแนวความคิดเดิมของแบรนด์สินค้า ซึ่งในปัจจุบันจะมีนักออกแบบรุ่นใหม่ต้องการหาสนามในการลงฝีมือ ถ้ากลุ่มสินค้าชุมชนไม่มีแนวทางในการเดินของสไตล์สินค้าที่ชัดเจนก็อาจจะทำให้สินค้าไม่มีรูปแบบไปในทิศทางเดียวกันได้

การตลาด มองสินค้าที่ขายอยู่นั้นมีคุณสมบัติอะไร หรือสร้างองค์ความรู้ให้กับคนส่วนใหญ่ได้มากน้อยเพียงใด เพราะผู้บริโภคจะดูว่าสิ่งของที่เขายินยอมที่จะซื้อนั้นตนเองมีความต้องการมากน้อยเพียงใด คำว่า สวย หรือ สำหรับตัวเขานั้นไม่สามารถจับต้องได้ในยุคสมัยปัจจุบัน เพราะของทุกอย่างมาพร้อม

^{๘๖}สัมภาษณ์ นายทวีป บุตรโพธิ์, รองอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน, ๗ กันยายน ๒๕๖๐.

ความสวยและคุณสมบัติที่อยู๋ภายในคำว่า สวย เป็นทางด้านของอารมณ์ แต่สามารถปรับความสวยทางอารมณ์ให้ออกมาทางการใช้งานเพื่อสร้างคุณสมบัติ^{๔๗}

การพัฒนาสินค้าชุมชนให้ก้าวหน้าในอนาคตนั้นควรประกอบไปด้วยความร่วมมือกันอย่างจริงจังทั้งในระหว่างภาครัฐ และภาคเอกชน โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะช่วยกันผลักดันให้สินค้าชุมชนได้ขึ้นมาอยู่ในฐานะที่เป็นหน้าตาของประเทศไทยได้อย่างสง่างาม ภาครัฐควรที่จะมีหน่วยงานที่ให้ความสะดวกแก่สมาชิกชุมชนที่จะเข้าถึงกฎ ระเบียบ ข้อห้าม กฎหมายการค้า โดยมีผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ให้คำแนะนำและดูแลช่วยเหลืออย่างจริงจัง ในขณะที่กลุ่มชุมชนต้องมีความพยายามที่จะสร้างตัวเองให้ก้าวหน้าด้วยความมานะและอดทนของตนเอง มิใช่รอให้ทุกฝ่ายเข้ามาช่วยกลุ่มตลอดเวลาโดยไม่คิดที่จะช่วยตนเอง^{๔๘}

ลักษณะสินค้าชุมชนของไทยควรเกิดการพึ่งพาตัวเองลดการพึ่งพาวัตถุดิบนำเข้าการนำเข้าจากต่างประเทศให้ได้มากที่สุดใช้ทุนต่ำใช้งานฝีมือไม่ได้มุ่งหวังกำไรค่าไม่ได้มุ่งหวังกำไรทำให้เราไม่ได้แข่งขันกันปราคาเกินไป เราทำอะไรด้วยความสุขตัวสินค้าจะมีความน่าสนใจและเป็นที่ต้องการของตลาด และสร้างจุดขายสำคัญคือรอยยิ้มแล้วความสุขที่เกิดจากผู้ทำสินค้าชุมชนนั้นทำโดยที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรสนองความต้องการแล้วก็ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชนนั้นไปด้วยกันคู่ขนานกันทุกด้าน ฉะนั้นทุกวันนี้เรามุ่งที่จะทำกำไรทรัพยากรพวกนี้ทั้งหมดสิ่งแวดล้อมทั้งหมดระบบสังคมทั้งหมด เรียกว่ารูปแบบสินค้าชุมชนแบบกึ่งสหกรณ์คือ มีทุนน้อย ก็รวมเงินกันเข้ามาแล้วสหกรณ์นี้ทำธุรกิจเช่นทำสบู่ขายส่วนใหญ่ จะเป็นอย่างนี้แล้วก็จะเดินไปสู่รูปแบบของลักษณะตรงนี้^{๔๙}

โอท็อปไลฟ์สไตล์ วัตถุประสงค์เป็นตัวกลางกลุ่มหนึ่งถึงสามดาวแต่สี่กับห้าก็ช่วยแล้วก็สร้างเครือข่ายพันธมิตรคือสร้างทีมงานสร้างระบบช่องทางการจำหน่าย ถ้าสินค้าที่มีแบรนด์มีชื่อถ้ามีที่จำหน่ายก็ขายได้แต่ถ้าไม่มีที่ขายมันก็จะขายไม่ได้ ยกตัวอย่างเช่นเป๊ปซี่ตอนนีทะเลาะกับเสริมสุข ๆ เอาเอสขายเป๊ปซี่หายไปเลยเห็นไหมตอนนี้เป็นเอส ฉะนั้นสินค้ามีแบรนด์ก็สำคัญที่ช่องทาง โอท็อปที่ผ่านมามันไม่มีที่ขายเลยขายไม่ได้แต่ถ้ามีที่ขายก็ขายได้ ถ้า ๗๖ ทำ ๕ จุดจะเท่ากับ ๓๘๐ สาขาเป็นช่องทางจำหน่ายของเราเองไม่ต้องง้อใครมีกลุ่มสินค้าอยู่กลุ่มหนึ่งที่มียอดขายประมาณปีละ ๑,๒๐๐ ล้านโดยที่เราไม่เคยซื้อเลย แอมเวย์ กิฟพาริน ขายเฉพาะสมาชิก เพราะฉะนั้นสินค้าโอท็อปถ้ามีจำนวนสมาชิกตอนนี้ประมาณสามหมื่นกลุ่มทั่วประเทศ กลุ่มละสิบคนก็ประมาณสามล้าน ข้าราชการในประเทศไทยมีประมาณสองล้านคนถ้าข้าราชการซื้อสินค้าโอท็อปแล้วสามารถที่จะสมัครเป็นสมาชิกแล้วรับเงินปันผลปลายปีสมาชิกจะมีมากกว่า แอมเวย์ กิฟพาริน ตอนนั้นคนไทยยังไม่ซื้อสินค้าตัวเองใช้เลยที่พูดว่ารักชาติๆ ถามว่าตัวเองซื้อยาสิฟันโอท็อปใช้ไหมก็ไม่ใช้ไหมไปซื้อคอสเกตเพราะ ๑๐ บาทซื้อได้แต่สินค้าโอท็อปแพงที่สุดก็ต้องมี ๔๐ - ๕๐ บาทเพราะต้นทุนการผลิตของเค้ามากกว่าเค้าใช้ของที่ดีกว่าเค้าทำแพ็คเกจเค้าส่งได้น้อยกว่าอย่างนี้คนก็ต้องซื้อ ๑๐ บาทเพราะเป็นการผลิตแบบอุตสาหกรรม ทีมงานต้องมีสองทีม โอท็อปที่ไม่เวิร์คที่ผ่านมาคือไม่มีทีมบริหาร

^{๔๗} สัมภาษณ์ นายศรัณย์ อยู่คงดี, นักออกแบบผลิตภัณฑ์ แบรนด์ SARRAN, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๔๘} สัมภาษณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชูลีพร วัชรนันท์, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๔๙} สัมภาษณ์ ผศ.ดร.ปฐวี อารยภานนท์, ภาควิชาออกแบบผลิตภัณฑ์ คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

โอท็อปที่ไม่เวิร์คเพราะว่ามีแค่ทีมงานไม่มีคนช่วยคิดถ้าเป็นรูปแบบบริษัทจะต้องมีทีมช่วยคิดทีมงานเราก็ทำให้เค้าทำให้เป็นถ้าเค้าทำเป็นแล้วก็เปิดขายรูปแบบของสาขาได้

ถ้าต้องการผลตอบแทนที่ดีกระบวนการกับการลงทุนเหมือนเดิมเป็นไปไม่ได้ ผลเลยเปลี่ยนลงทุนไปอีกแปดแสนห้าใช้ระบบก็ได้กำไร ในการทำงานของชุมชนถ้าเกิดว่ากลุ่มไหนองค์กรไหนที่รื้อเงินจากภาครัฐมาให้ส่วนใหญ่จะล่มสลายผมเลยคิดว่าการขับเคลื่อนชุมชนทั่วประเทศชุมชนต้องเป็นตัวขับเคลื่อนต้องลงทุนเอง ๘๐% แล้วอีก ๒๐% จะเป็นการอบรมเราจะมีกรอบอบรมทุกสองเดือน แนวความคิดในการทำงานเพื่อชุมชนก็คือ ๑) ต้องทำเพื่อทีมงานก่อนเพราะว่าเด็กที่มาทำงานกับเราเค้าฝากชีวิตไว้กับเราจะต้องทำเพื่อเค้าก่อน ๒) ต้องทำเพื่อเครือข่ายก่อนก็คือชาวบ้านที่เอาของมาฝากเรา ๓) ลูกค้าต้องได้ของดีมีคุณภาพ ๔) สุดท้ายคือตัวเราต้องเอา ที่ผ่านมาข้อ ๔) จะเป็นข้อ ๑) ลูกน้องจะกลายเป็นข้อ ๔) ลูกน้องก็จะเข้าๆ ออกๆ ลูกน้องไม่มีออก ข้อ ๔) ไปเป็นข้อ ๑) คือทำเพื่อตัวเองก่อนแล้วไปดูแลภาครัฐประจบนาย แต่ผมไม่ใช่ลูกน้องต้องเป็นข้อ ๑) ถ้าไม่มีเค้าทำไม่ได้ ก็เปิดเป็นบริษัทออกมาทุนจดทะเบียนออฟฟิศอยู่ที่ศาลากลาง สุดท้ายก็จะมีภาระจ่ายหุ้นในระดับจังหวัดก็เวลาผมสตาร์ทแล้วพอมันดีมีกำไรก็ขายหุ้นทุกคนก็มีส่วนร่วมกับการนี้ เพราะฉะนั้นการที่จะทำข้อ ๑ ถึงข้อ ๔ ได้ตัวเองจะต้องพร้อม คือถ้าเกิดไม่สามารถทำให้ตัวเองกับครอบครัวได้ แล้วจะไปทำให้ชุมชนดีเป็นไปไม่ได้ นักการเมืองท้องถิ่นก็เหมือนกันเข้าไปช่วยเหลือประชาชน แต่พอเข้าไปดูที่บ้านบ้านก็ยังไม่ดี รายได้ประจำก็ยังไม่ดี ลูกก็ยังเกรงแล้วคุณจะมาทำงานเพื่อชุมชนเป็นไปไม่ได้ เพราะพ่อผมสอนว่าถ้าจะดูว่าคน ๆ นี้ทำงานเพื่อชุมชนได้จริงไหมก็ให้ดูภูมิหลังเขาดูบ้านเขาว่าเขาพร้อมไหม มีความพร้อมหลายมิติ หนึ่งความรู้ต้องพร้อม สองอายุต้องได้ สามสุขภาพต้องดี สี่ฐานะทางการเงินก็ไม่เดือดร้อน คือต้องมีเงินพอสมควร อันที่สำคัญคือครอบครัวต้องสนับสนุน เพราะการที่จะหาคนที่มีความพร้อมครบตรงนี้แล้วมาทำงานเพื่อชุมชนจะยากมาก^{๙๐}

วิธีการส่งเสริมทางการตลาดให้เหมาะสมกับความเป็นสินค้าชุมชน

ด้านการตลาดหากนำเอาหลัก 4 P มาใช้ในการนำเสนอสินค้าจะเหมาะสมมาก ได้แก่

๑. Product ผลิตภัณฑ์เป็นของที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น แค่นี้ก็รู้ว่ามีมาจากที่ไหน
๒. Price มีราคาขายที่เหมาะสม ไม่ฉวยโอกาสขูดเลือดขูดเนื้อผู้ซื้อ
๓. Place ตำแหน่งการจัดจำหน่ายสินค้าสำหรับผู้บริโภคในแต่ละระดับ
๔. Promotion การนำเสนอสินค้า มีการโฆษณาหรือการส่งเสริมการขายที่ดี

ถ้านำหลัก 4 P มาใช้กับสินค้าชุมชนที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของตนอยู่แล้วย่อมจะส่งเสริมให้สินค้าของแต่ละชุมชน น่าสนใจซื้อหา สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนได้เป็นอย่างดี^{๙๑}

ควรส่งเสริมการตลาดโดยการสร้างคุณค่าทางอัตลักษณ์และศิลปวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาให้ผู้ซื้อได้รับรู้ถึงสิ่งเหล่านั้น ทั้งตลาดลูกค้าต่างประเทศ และในประเทศ สำหรับลูกค้าต่างประเทศควรสร้างเรื่องราวที่น่าสนใจ ตลอดจนที่มาที่ไปของตัวสินค้า และวิถีแห่งการเกิดสินค้าเหล่านั้นขึ้นมา เพื่อกระตุ้น

^{๙๐}สัมภาษณ์ นายสหทัย ยืนยงค์, ประธานเทรตเตอร์โอท็อป กาญจนบุรี, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๙๑}สัมภาษณ์ พระครูวิสาขกาญจนธรรม, ดร. (เล็ก สุทธิมปณฺเฑ), เจ้าอาวาสวัดท่าขนุน, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๐.

ให้ผู้ซื้อเล็งเห็นถึงคุณค่าของฝีมือของผู้ผลิตของชุมชนต่าง ๆ ส่วนลูกค้าในประเทศ ควรสร้างสำนึกไทย และความภูมิใจในตัวสินค้าให้ผู้ซื้อรับรู้ได้ ไม่ว่าจะเป็นสินค้าในกลุ่มอุปโภคบริโภค กลุ่มบริการ และกลุ่ม สืบสานอนุรักษ์ความรู้ ล้วนแล้วแต่ต้องให้ความสำคัญเท่าเทียมกันทั้งสิ้นนอกจากนี้ ควรมีหน่วยงานที่ให้ ความช่วยเหลือเผยแพร่ข้อมูลปฏิทินและเรื่องราวของเทศกาลต่างๆที่จะมีขึ้นในประเทศไทยในระหว่าง ๑ ปี ณ ชุมชนต่างๆทั่วประเทศ เพื่อให้ผู้ซื้อทั้งชาวไทยและต่างประเทศได้รับทราบล่วงหน้า จะได้วางแผนการท่องเที่ยวและสามารถเข้าถึงสินค้าชุมชนได้ง่ายขึ้นได้^{๙๒}

สินค้าชุมชนมีจุดขายทางการตลาดคือ ทางด้านบุคลิกภาพ สินค้าชุมชนสามารถใส่บุคลิก ความจริงใจใส่ซื้อได้เลยความเรียบง่ายกลิ่นไอวัฒนธรรมเพราเรามีตัวอักษรมีวรรณกรรมมีอะไรหลาย ๆ อย่างวัฒนธรรมวัด วัง สามารถใส่ลงไปได้บุคลิกภาพ สถานที่อื่นที่สองคือด้านมูลค่าๆ เกิดจากด้าน งานสปาสมุนไพรที่มีภูมิปัญญาอะไรบางอย่างซ่อนอยู่มูลค่าง่าย ๆ ตีวัดด้วยเงินได้มันมีคุณประโยชน์มี คุณสมบัติพิเศษมีรูปลักษณ์ดีจะติดกับด้านคุณค่าๆ นี่คือทางใจอันนี้เรามีความเฉพาะตัวเช่น แบรินด์ น้ำพริกที่ขอบคิดค้นสูตรอะไรใหม่ ๆ มีนะไม่ใช่ไม่มีวัตถุดิบ ที่มีความเป็นเฉพาะถิ่นอะไรอย่างนี้เป็นด้าน มูลค่าส่วนด้านคุณค่าเรามีงานฝีมือความพิถีพิถันภูมิปัญญาดั้งเดิมนี้สำคัญความยั่งยืนการพึ่งพาตนเอง เรื่องราวตำนานความเชื่อวิถีชุมชนแล้วก็อดีตรากเง้าวัฒนธรรมของเราเช่นแม้กระทั่งการกินก็จะกินแบบ เพื่อรักษาโรค กินฤดูนี้เราจะเป็นหวัดเราต้องกินอันนี้เพราะอันนี้มันมีอันนี้แต่เราทำให้อร่อย แล้วเรามี เรื่องการตลาดที่มีแหล่งท่องเที่ยวสวยงามมากมายไม่ว่าจะทะเล ภูเขา แม่น้ำ ป่า^{๙๓}

ส่วนช่องทางการจัดจำหน่ายร้านโอท็อปไลฟ์สไตล์มองไปตำแหน่งที่ควรจะอยู่ก็คือคน พลุกพล่านท่องเที่ยว เช่น ท่ารถ ท่าเรือ วัด เดียวนี้คนที่เที่ยววัด อุทยานแหล่งท่องเที่ยวซึ่งทุกจังหวัดมี แหล่งท่องเที่ยวสำคัญอยู่แล้ว ถ้าเกิดอยู่ตามแหล่งท่องเที่ยวร้านค้าจะได้บรรยากาศและเราไปได้เที่ยว ได้ไปเดินดู เพราะฉะนั้นถ้ากระทรวงวัฒนธรรมบอกว่าถ้าเกิดทำให้ได้อย่างจังหวัดละห้าที่เอาห้าคุณ เจ็ดสิบหกมันเท่ากับสามร้อยแปดสิบสาขาๆ เท่ากับปีคนหนึ่งทอดกล้วยส่งผมเดือนละโหลก็เดือน หนึ่งก็สามร้อยแปดสิบโหลแต่ปัญหาที่ตามมาก็คือระบบการขนส่ง ที่คิดว่าทำยังไงให้มันเสถียรแล้วก็ เดียวนี้มันมีการขนส่งที่สะดวกมีไปรษณีย์ไทยมาสนับสนุน อะไรๆ มันก็ง่ายขึ้น ผู้บริหารท้องถิ่นให้ นโยบายว่าโอท็อปจะต้องใช้กลยุทธ์แบบขายแบบตั้งรับในเชิงรุกคือรับอยู่บ้านตัวเอง รุกคือไปหาลูกค้า ลูกค้ามาเอราวันอยู่เอราวันลูกค้าไปเชื่อนอยู่บนเชื่อน เราเดินไปหาเค้าขายแบบตั้งรับในเชิงรุกโอท็อป จะต้องขายอยู่กับบ้านตัวเองสินค้าบางตัวมาอย่างนี้เหนื่อยป้าๆ บางคนมาค้าราคาเรือสุดท้ายขาย ไม่ได้สินค้าบางตัวถ้าคนไปเที่ยวไปเจอกำลังเข้าไปในหมู่บ้านเล็กๆ อารมณ์ในการซื้อมันมีเพราะฉะนั้น ญ่ปูนเมือง อุเอตะเค้าไม่ได้เอาสินค้าย้ายถิ่นย้ายฐานออกมาแบบนี้เค้าให้คนไปเที่ยวมันก็เลยเกิด เกษตรเกิดการแปรรูปเกิดการท่องเที่ยวชุมชนเกิดขึ้นมันครบวงจร เพราะฉะนั้นตรงนี้ต่างหากคือ แนวทางที่กำลังจะสร้างแหล่งท่องเที่ยวในเอราวันสร้างเพื่อเป็นต้นแบบของร้านจำหน่ายสินค้าโอท็อป แล้วผมไม่อยากออกมาหรอกแต่นี้ด้วยความที่มาขายรูปแบบร้านค้ากลายเป็นต้นแบบของประเทศไป มันก็เลยต้องมาพอฟันที่ถามว่าทำไมต้องมาทำตอนที่รับไปทำก็เพราะว่าเราเกิดที่นี่รักชุมชนพอฟันที่

^{๙๒} สัมภาษณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชูลีพร วัชรนันท์, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๙๓} สัมภาษณ์ ผศ.ดร.ปฐวี อารยภานนท์, ภาควิชาออกแบบผลิตภัณฑ์ คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

เจอ ดร.ก๊อต ให้คำปรึกษาแนะนำถ้าต้องการผลตอบแทนที่ดีกระบวนการกับวัตถุดิบเหมือนเดิมเป็นไปได้พอหน่วยงานเข้าไปใหม่เปลี่ยนกระบวนการจัดการใหม่ปรากฏว่าผลตอบแทนเปลี่ยน^{๙๔}

การทำให้ชุมชนเห็นเป้าหมายในอนาคตที่จับต้องได้ภายในระยะ ๑ – ๒ ปี เนื่องจากกลุ่มสินค้าชุมชนไม่ได้มีทุนที่มากพอเหมือนกันบริษัทอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ดังนั้นการชี้เป้าหมายในระยะเวลา ๑ – ๒ ปี จะสร้างแรงจูงใจให้กับกลุ่มสินค้าชุมชนในการขับเคลื่อนธุรกิจได้เป็นอย่างดีในเบื้องต้น ผู้ประกอบการส่วนมากจะมองตลาดทางด้านการส่งออกเป็นส่วนให้ญาติ แต่สำหรับกลุ่มสินค้าชุมชนควรให้ความสำคัญกับตลาดภายในประเทศมีความน่าสนใจในการที่จะทำให้แบรนด์สินค้านั้นมีความเข้มแข็งและทำให้กลุ่มสินค้าชุมชนอยู่ได้ด้วยตนเอง เพราะกลุ่มสินค้าชุมชนจะสามารถมองความต้องการของผู้บริโภคได้ดีกว่าการที่จะมองความต้องการสินค้าของชาวต่างชาติ^{๙๕}

การสร้างแรงจูงใจในการทำงานและความผูกพันในกลุ่มสินค้าชุมชน

ในยุคปัจจุบันคงปฏิเสธได้ยากว่า เรื่องของการบริหารทรัพยากรบุคคลนั้นทวีความสำคัญมากขึ้น และมีผล ต่อความสำเร็จขององค์กรอย่างมาก องค์กรใดที่ขาดทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ ก็จะแข่งขันกับคนอื่น ยากขึ้น ด้วยเหตุผลนี้เองที่ทำให้หลาย ๆ องค์กรต่างก็ต้องการคนเก่งคนดีเข้ามาทำงาน ซึ่งก็ตกเป็นหน้าที่ ของฝ่ายบริหารทรัพยากรบุคคลที่จะต้องหาวิธีสรรหาคัดเลือกเอาคนเก่งคนดีที่เหมาะสมกับองค์กรเข้ามา ทำงานให้ได้มากที่สุด จากนั้นก็จะต้องมีวิธีการรักษาคนเก่งคนดีเหล่านี้ไว้ด้วย ไม่ใช่บริหารแบบทิ้ง ๆ ขว้าง ๆ ไปวัน ๆ อย่างที่หลาย ๆ องค์กรกำลังทำอยู่ เรื่องของ Talent Management ก็เลยเกิดขึ้น ก็คือ องค์กรนอกจากจะหาคนดีคนเก่งเข้ามาได้แล้ว ยัง ต้องสร้างคนดีคนเก่งเหล่านี้ให้เป็นคนเก่งกว่าเดิมให้ได้เพื่อที่จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาองค์กรต่อไป

ดังนั้นการสร้างแรงจูงใจและพัฒนาบุคลากรสู่บทบาทในอนาคตที่ถูกต้อง การที่เราบริหาร Talent ให้ได้ดีนั้นเราจะต้องมีการกำหนด บทบาทในอนาคตว่าหลังจากที่เข้าโปรแกรมการพัฒนาแล้ว พนักงานจะต้องรับบทบาทหน้าที่ อะไร และจะต้องมีความรับผิดชอบอะไรบ้างที่สูงขึ้น ซึ่งบทบาทใหม่ๆ ที่จะมีมาถึงนี้จะต้อง เหมาะสม และตรงกับสิ่งที่พนักงานคนนั้นเป็นอยู่ เช่น บางคนไม่เหมาะกับการเป็นหัวหน้าคนอื่น แต่เราก็ไม่เคยพิจารณาจุดแข็งและจุดอ่อนของพนักงานคนนี้เลย พยายามเชิญให้พนักงานไปรับ บทบาทของการเป็นหัวหน้า และเป็นผู้บริหาร ซึ่งพนักงานเองไม่มีความถนัด พอถึงเวลาที่จะต้อง รับบทบาทนั้นจริงๆ ผลงานก็จะออกมาไม่ดี ในทางตรงกันข้ามพนักงานบางคนสามารถบริหารงานได้ดีแต่เรากลับไปวางไว้ให้เขาโตไปเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง ซึ่งก็จะไม่เหมาะสมกับตัวพนักงาน ผลก็คือ เขาจะไม่สามารถแสดงความสามารถอันโดดเด่นได้เลยในงานที่จะต้องรับผิดชอบในอนาคตข้างหน้า^{๙๖}

^{๙๔}สัมภาษณ์ นายสหัสสนัย ยืนยงค์, ประธานเทรตเดอร์โอท็อป กาญจนบุรี, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๙๕}สัมภาษณ์ นายศรัยณ์ อยู่คงดี, นักออกแบบผลิตภัณฑ์ แบรินด์ SARRAN, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๙๖}สัมภาษณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชูลีพร วัชรานันท์, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๐.

สิ่งที่กลุ่มสินค้าชุมชนพึงกระทำในการสร้างความผูกพันและสร้างแรงจูงใจของสมาชิกในกลุ่ม

๑. สื่อสารอย่างชัดเจนถึงความเชื่อมโยงระหว่างผลการปฏิบัติงานและผลตอบแทนของสมาชิกในกลุ่ม

๒. สร้างความมั่นใจในการประเมินผลการปฏิบัติงานที่สามารถแยกแยะผู้มีผลการปฏิบัติงานดีได้

๓. จัดอุปสรรคในการทำงานที่สามารถส่งผลกระทบในเชิงลบต่อการสนับสนุนสมาชิกในกลุ่ม เช่น งานที่ไม่จำเป็นหรือซ้ำซ้อน

๔. เลือกคนให้เหมาะสมกับงานโดยคำนึงถึงคุณสมบัติของตำแหน่งงานและความสามารถของผู้ที่จะดำรงตำแหน่งงานนั้น

๕. ติดตามและพัฒนาบรรยากาศในการทำงานโดยผู้นำต้องมีความสามารถและมีรูปแบบการบริหารงานที่เหมาะสมเพื่อจูงใจสมาชิกในกลุ่ม

๖. มุ่งเน้นถึงผลตอบแทนที่ไม่ได้อยู่แค่ในรูปของเงินเท่านั้น เช่น โอกาสการเติบโตในหน้าที่การงาน การพัฒนาในด้านต่างๆ และการยกย่องชมเชยสมาชิกในกลุ่ม^{๙๗}

^{๙๗} สัมภาษณ์ นายศรียณ์ อยู่คงดี, นักออกแบบผลิตภัณฑ์ แบรนดี้ SARRAN, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๐.

๔.๒.๕ สรุปวิธีการจัดการสินค้าชุมชนให้เป็นตามวิถีพุทธ ด้านบุคลากร ด้านการเงิน
ด้านวัสดุและอุปกรณ์ และด้านการจัดการ

แผนภาพที่ ๔.๑๐ สรุปวิธีการจัดการสินค้าชุมชนให้เป็นตามวิถีพุทธ
ด้านบุคลากร ด้านการเงิน ด้านวัสดุและอุปกรณ์
และด้านการจัดการ

๔.๓ รูปแบบการจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งจากสภาพทั่วไปของการจัดการสินค้าชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรีร่วมกับการวิเคราะห์วิธีการด้านการจัดการบุคคล (Man) ด้านการเงิน (Money) ด้านวัสดุและอุปกรณ์ต่าง ๆ (Material) และด้านการจัดการ (Management) เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรีตามหลักอริยสัจ ๔ ได้ดังนี้

๔.๓.๑ รูปแบบการจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี ด้านบุคลากรหลักคณะ

๑) เราต้องหาผู้นำให้เจอ ผู้นำที่เป็นธรรมชาติ ไม่ใช่ผู้นำที่ทางการแต่งตั้ง เพราะผู้นำที่เป็นธรรมชาติ เขาสามารถที่จะนำชุมชนได้ นำพากลุ่มเขาสร้างธุรกิจได้ (ขรवासธรรม)^{๔๘}

๒) ด้านบุคลากรจะต้องตกลงกันให้ได้ว่าเราจะอยู่ทำอะไรร่วมกันต้องไม่เห็นแก่ตัวว่าเป็นหลัก ถ้าใครเห็นแก่ตัวมาก บางทีก็ต้องคัดออก เลือกรใหม่ เอาคนที่เสียสละ มีจิตอาสา มีจิตสาธารณะสูง ทำเพื่อส่วนรวมเป็นหลัก (ขรवासธรรม)

๓) ต้องรู้สึกรู้ว่าเป็นลูกค้ำกับแม่ค้ำ ทำไมเขาเรียกพ่อค้ำแม่ค้ำ ทำไมเขาเรียกลูกค้ำก็เพราะค้าขายกันแบบลูก แบบพ่อ แบบแม่ นี่วิถีพุทธมันเป็นมาอย่างนี้ คือไม่ได้ค้าขายกันแบบชุดรีดเป็นแบบฝ่ายตรงข้าม มันเป็นผู้พนักกันเหมือนพ่อแม่ขายให้ลูก ถึงเรียกว่าพ่อค้ำแม่ค้ำลูกค้ำวิถีพุทธมันเป็นมาแบบนี้ (พรหมวิหาร)^{๔๙}

๔) สร้างความสามัคคี และซื่อสัตย์ซึ่งกันและกัน การสร้างกลุ่มสินค้าชุมชนที่ทางกรมพัฒนาชุมชนจัดเอาไว้มี ๔ กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีความสามารถผลิตถึงระดับส่งออกต่างประเทศได้ กลุ่มที่สามารถทำผลิตภัณฑ์ออกมาได้ดีแต่ยังขาดการรับรองมาตรฐานสากล กลุ่มที่ยังต้องพัฒนาสินค้าและบรรจุภัณฑ์ และกลุ่มที่พร้อมจะผลิตสินค้าแต่ยังขาดความรู้ความสามารถในการทำงาน ดังนั้นการที่เราจะเข้าไปให้ความช่วยเหลือสนับสนุนกลุ่มสินค้าชุมชนก็ควรเลือกกลุ่มให้เหมาะสมกับศักยภาพของผู้ที่จะเข้าไปช่วยเหลือ (สปปุริสธรรม)^{๕๐}

๕) เลือกจ้างแรงงานในชุมชนเป็นหลักให้ชาวบ้านมีรายได้ และต้องดูความสนใจในงานทำด้วยความจริงใจ (อภิธานิธรรม)^{๕๑}

หลักวิธี

๑) คนที่นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นำหลักวิถีพุทธมาทำกับสินค้าชุมชนลักษณะคือ ไม่ได้เบียดเบียน เหมือนสัมมาชีพ ไม่เบียดเบียนคนอื่น ไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม (พรหมวิหาร)^{๕๒}

^{๔๘} สัมภาษณ์ นายทวีป บุตรโพธิ์, รองอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน, ๗ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๔๙} สัมภาษณ์ พระราชธรรมนิเทศ (พยอม กลฺยาณ), เจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๕๐} สัมภาษณ์ พระจิตร จิตตสังวโร, วัดป่าธรรมอุทยาน, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

^{๕๑} สัมภาษณ์ นางจินตนา สรรสอวงค์, บริษัท สยามบานาน่า จำกัด, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

^{๕๒} สัมภาษณ์ นายทวีป บุตรโพธิ์, รองอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน, ๗ กันยายน ๒๕๖๐.

๒) สร้างบุคลากรใหม่ ๆ ขึ้นมาทดแทน และให้ความหวังถึงความสำเร็จและความก้าวหน้า^{๑๐๓}

๓) มีการสร้างงานให้กับชุมชนหางานให้คนในชุมชนทำจะได้มีรายได้ไม่ต้องไปทำงานไกลบ้าน^{๑๐๔}

หลักจิตตะ

๑) คนที่พร้อมช่วยเหลือเกื้อกูลกันในกลุ่มตัวเอง อันนี้จะทำให้กลุ่มพวกนี้มีความยั่งยืน (สังคหวัตถุ)^{๑๐๕}

๒) ส่งบุคลากรอบรมเพิ่มเติมความรู้ หรือนำไปดูงานในสถานที่อื่น ๆ ที่ประสบความสำเร็จ (อิทธิบาท)^{๑๐๖}

๓) ให้รางวัลกับคนที่เสียสละเพื่อคนที่เสียสละจะได้มีกำลังใจทำยิ่งขึ้น ๆ มันก็จะทำให้การบริหารบุคคลที่เราจะต้องได้คนดี ๆ มา ทั้งความขยัน ความเสียสละ ทั้งซื่อตรงซื่อสัตย์ ผลักดันขับเคลื่อนให้สินค้าชุมชนมันก้าวหน้าไปเรื่อย ๆ ติดหูติดตา จนกระทั่งมันติดตลาด (พรหมวิหาร)

๔) ถ้าชุมชนพร้อม ร่วมแรงร่วมใจ จะมั่นคงและภูมิใจกว่าว่ามันเป็นกองทุนของเรา กันเอง น้ำพักน้ำแรงด้วยฝีมือเราเอง มันดีกว่าหาที่อื่น (พรหมวิหาร)^{๑๐๗}

๕) ทุกวันนี้กลุ่มสินค้าเกิดขึ้นใหม่ก็มากมีทั้งอยู่ได้และก็ปิดกิจการลงไปก็เยอะ ดังนั้นอยู่ที่ผู้นำกลุ่มแล้วมีจุดมุ่งหมายอย่างไร ทางกลุ่มเราเกิดจากการอยากช่วยเหลือญาติพี่น้องให้มีงานมีรายได้ ทุกวันนี้มีการกระจายงานให้กับสมาชิกร่วม ๑๐๐ คน แบ่งเป็น ๑๑ กลุ่มชุมชน (สาราณียธรรม)^{๑๐๘}

๖) ยื่นมือช่วยเหลือผู้ประสบทุกข์ ต้องมีวิธีการที่จะช่วยเหลือให้ลูกน้องพ้นทุกข์จากความไม่สบายใจไม่สบายกายจากปัญหาต่างๆ ทำไม่ถึงใช้หลักนี้ เพราะว่า ลูกน้องของเราหรือบุคลากรในหน่วยงานของเรา กระทำความผิด เราต้องให้คำแนะนำและคำสั่งสอน มีการลงโทษตามเหตุสมควร แต่เราต้องให้ออกาสแก่เขาด้วย การที่จะผูกใจลูกน้องได้ เราต้องคิดว่าลูกน้องคือคนในครอบครัวของเรา เมื่อเขามีปัญหาเราต้องให้คำปรึกษา ให้ความช่วยเหลือ (อปปริหานิยธรรม)^{๑๐๙}

หลักวิมังสา

๑) คนที่จะเข้ามาทำธุรกิจแบบสินค้าชุมชนที่ดีคือ คนที่ผ่านประสบการณ์ชีวิตมาแล้วก็มาทำในสิ่งนี้ เพราะคนที่ผ่านช่วงชีวิตที่ยากลำบากแล้วจะมีการทำงานที่ละเอียดถี่ถ้วน (สปปุริสธรรม)^{๑๑๐}

^{๑๐๓} สัมภาษณ์ พระครูวิลาศกาญจนธรรม, ดร. (เล็ก สุธมมปณฺโณ), เจ้าอาวาสวัดท่าขนุน, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๐๔} สัมภาษณ์ นางจินตนา สระสำรงค์, บริษัท สยามบานาน่า จำกัด, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

^{๑๐๕} สัมภาษณ์ นายทวีป บุตรโพธิ์, รองอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน, ๗ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๐๖} สัมภาษณ์ พระครูวิลาศกาญจนธรรม, ดร. (เล็ก สุธมมปณฺโณ), เจ้าอาวาสวัดท่าขนุน, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๐๗} สัมภาษณ์ พระราชธรรมนิเทศ (พยอม กลฺยาโณ), เจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๐๘} สัมภาษณ์ นางจินตนา สระสำรงค์, บริษัท สยามบานาน่า จำกัด, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

^{๑๐๙} สัมภาษณ์ พระครูปลัดปรีชา จิรนาโค, ดร., เจ้าอาวาสวัดวังปะโท, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๑๐} สัมภาษณ์ นายทวีป บุตรโพธิ์, รองอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน, ๗ กันยายน ๒๕๖๐.

๒) คัดเลือกตามความรู้ความสามารถ และปฏิบัติตามกฎระเบียบเป็นไปตามความเหมาะสมของชุมชนนั้น ๆ ^{๑๑๑}

๓) หากคนที่อันดับแรกเลย คือเขาเสียสละ ไม่เห็นแก่ตัว แล้วพร้อมด้วยความขยันขันแข็ง บวกกับสติปัญญาไม่อ่อนนะ ค่อนข้างจะมีสมองพอใช้ ถ้าได้ดีเลิศก็ยิ่งดี ถ้าไม่ได้ก็เอาเท่าที่ได้ (พระวราสธรรม) ^{๑๑๒}

๔) ทางกลุ่มได้ไปช่วยชุมชนทางจังหวัดน่านในโครงการปิดทองหลังพระ มีการปลูกกล้วย เป็นจำนวนมากแล้วไม่รู้จะนำไปทำอะไร ทางกลุ่มก็ได้เข้าไปสอนแปรรูปสินค้าแล้วทางกลุ่มเป็นคนรับ สินค้าแล้วกระจายขายต่อให้เอง ชาวบ้านก็ตั้งใจที่สามารถสร้างรายได้เข้าครอบครัว ๗๐,๐๐๐ บาท ต่อเที่ยว (พรหมวิหาร) ^{๑๑๓}

๕) มีความยินดีกับชีวิตความเป็นอยู่ในสถานประกอบการที่ดีขึ้นของลูกน้องในองค์กร ยินดีกับความสำเร็จของลูกน้อง และส่งเสริมให้ลูกน้องมีความก้าวหน้าโดยไม่ถือคติและไม่โอ้อวด เราต้องแสดงความยินดี ถ้ามีโอกาสเราก็ไปด้วยตัวเอง หรือไม่ก็จะส่งตัวแทนไป ร่วมงานเสมอจะเป็น การดีมาก ^{๑๑๔}

แผนภาพที่ ๔.๑๑ สรุปรูปแบบการจัดการสินค้าชุมชน
ตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี ด้านบุคลากร

^{๑๑๑}สัมภาษณ์ พระครูวิลาสกาญจนธรรม, ดร. (เล็ก สุรมมปณฺโญ), เจ้าอาวาสวัดท่าขนุน, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๑๒}สัมภาษณ์ พระราชธรรมนิเทศ (พยอม กลฺยาโณ), เจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๑๓}สัมภาษณ์ นางจินตนา สระสำอางค์, บริษัท สยามบานาน่า จำกัด, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

^{๑๑๔}สัมภาษณ์ พระครูปลัดปรีชา จิรนาโค, ดร., เจ้าอาวาสวัดวังปะโท, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๐.

๔.๓.๒ รูปแบบการจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี ด้านการเงิน หลักฉันทะ

๑) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นการรวมตัวของคนในชุมชนเพื่อสามารถให้คนในกลุ่มชุมชนเข้ามากู้ยืมได้ (ทิฐธัมมิกัตถะ)^{๑๑๕}

๒) มีราคาขายที่เหมาะสม ไม่ฉวยโอกาสขาดเลือดขาดเนื้อผู้ซื้อ (พรหมวิหาร)^{๑๑๖}

๓) พระอาจารย์สุบิน เคยทำสำเร็จ มีชื่อเสียงกระฉ่อน สามารถตั้งธนาคารสัจจะออมทรัพย์ จนมีเงินก้อนมโหฬาร ทำให้มีทุนที่จะผลิตจะทำอะไรขายได้ไม่ต้องเป็นหนี้นอกระบบ (ขรรวาสธรรม)^{๑๑๗}

๔) ถ้าผลิตสินค้าขึ้นมาแล้วมีการสนับสนุนเงินทุนจากกองทุนของชุมชน เริ่มต้นอาจใช้เงินจากกองทุนหมู่บ้านที่ภาครัฐนั้นสนับสนุน หลังจากนั้นหมุนด้วยเงินจากกองทุนของชุมชนไม่ต้องใช้เงินส่วนตัวและถ้าผลิตออกมาแล้วขายได้ เงินก็คืนให้กับต้นทุนของกองทุนกำไรก็เอามาแบ่งปันผล ถ้าแบบนี้กลุ่มสินค้าชุมชนจะอยู่ได้ยั่งยืน หลายกลุ่มที่เค้าล้มเพราะว่าขาดเงินกองทุนในการสนับสนุนกลุ่ม (ขรรวาสธรรม)^{๑๑๘}

๕) เรื่องการเงินนั้นควรเริ่มต้นจากพื้นที่ดีของกลุ่มสินค้าชุมชนก่อน เพราะถ้าหากเรามีการฟอร์มทีมที่ดีมีการจัดการในการทำงานอย่างเป็นระบบเป็นรูปแบบแล้ว ทางภาครัฐก็ยังมีอยู่หลายหน่วยงานที่พร้อมให้การสนับสนุน (ขรรวาสธรรม)^{๑๑๙}

๖) การใช้ทุนส่วนตัว หรือทุนที่ร่วมกันลงทุนนั้นจะมีความตั้งใจในการทำงานมากกว่าพวกที่ใช้ทุนภาครัฐ พวกนี้เค้าเวลาจะสร้างอะไรจะไม่มีความตั้งใจ เพราะขาดจิตสำนึกในการมีส่วนร่วม จิตสำนึกในความเป็นเจ้าของ (จักร)^{๑๒๐}

๗) หลักความซื่อสัตย์ ความอดทน การเสียสละและแบ่งปัน เจ้าของร้านค้าจะต้องจัดทำระบบบัญชีและงบประมาณเป็นแบบมาตรฐาน ซึ่งสามารถตรวจสอบระบบบัญชี (Balanced Sheet) ได้อย่างมีระบบ ต้องใช้ ถึงจะทำให้ร้านค้าเจริญก้าวหน้า เพราะถ้าเจ้าของร้านค้ามีสัจจะหรือความซื่อสัตย์ มีความจริงใจต่อกัน มองเห็นความสำคัญทุกคนเท่าๆ กันด้วยเหตุและผลแห่งการพัฒนา มิใช่ว่า ถ้าลูกน้องคนไหนตนเองไม่ชอบ ต่อให้มีผลงานมาเท่าไร เจ้าของร้านค้าก็ไม่อนุญาติให้^{๑๒๑}

^{๑๑๕}สัมภาษณ์ นายทวีป บุตรโพธิ์, รองอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน, ๗ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๑๖}สัมภาษณ์ พระครูวิลาสกาญจนธรรม, ดร. (เล็ก สุรมมบญโญ), เจ้าอาวาสวัดท่าขนุน, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๑๗}สัมภาษณ์ พระราชธรรมนิเทศ (พยอม กลฺยาโณ), เจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๑๘}สัมภาษณ์ พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร. (สุทิพย์ อาภากรโระ), ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๑๑๙}สัมภาษณ์ พระจิตร์ จิตตสังวโร, วัดป่าธรรมอุทยาน, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

^{๑๒๐}สัมภาษณ์ นางจินตนา สระสำรงค์, บริษัท สยามบานาน่า จำกัด, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

^{๑๒๑}สัมภาษณ์ พระครูปลัดปรีชา จิรนาโค, ดร., เจ้าอาวาสวัดวังปะโท, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๐.

หลักวิธีะ

๑) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตก็คือกลุ่มที่ชาวบ้านเขารวมตัวกัน เก็บเงินทุกเดือน ๆ เงินพวกนี้ก็จะเพิ่มขึ้น ๆ พอได้ถึงระยะหนึ่งเขาก็จะปล่อยกู้แล้วก็เอาดอกเบี้ยมาบริหารต่อ ทุกเดือนก็จะเก็บรูปแบบเหมือนสหกรณ์แต่เป็นกลุ่มของชุมชน (ทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์)^{๑๒๒}

๒) มีน้อยก็หามาให้มากขึ้น มีมากก็นำมาลงทุนเพิ่มเติม (ทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์)^{๑๒๓}

๓) ถ้าไม่มีทุนจากรัฐบาลมา มีกองทุนหน่วยงานอะไร พอสืบเสาะมาได้สักเท่าไร ดอกไม่แพง แต่ถ้าดีที่สุดคือตั้งสัจจะกันเลยว่า จะออมวันละบาท ๒ บาท ๕ บาท แล้วตั้งเป็นกองทุนไว้ ฉะนั้นไอ้ทุนนี้มันต้องหาจากภายนอกด้วย ภายในด้วย ถ้าภายนอกหาไม่ได้ ภายในก็ต้องเก็บเล็กผสมน้อย ค่อยเป็นค่อยไป ค่อยคิดค่อยทำ มันก็คงจะมั่นคงยั่งยืนได้ (ทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์)^{๑๒๔}

๔) การที่ลงทุนทำธุรกิจไปแล้วหวังจะได้ทุนคืนตามตำรา ๖ เดือนจะได้ทุนคืนนั้นเป็นไปได้ยากเราต้องอดทนกับปัญหาที่เข้ามาตลอดแล้วความสำเร็จจะมาในสักวันหนึ่ง (ขรราวาสธรรม)^{๑๒๕}

๕) เจ้าของร้านค้าต้องมีความเสียสละในการลงไปปรับข้อมูลที่เป็นจริงกับลูกน้อง ว่าจริงหรือไม่ที่ว่าจะต้องเปลี่ยนเครื่องมือให้ทันสมัยขึ้น ลูกน้องชี้แจงหรือเปล่าจึง ไม่อยากลงแรงด้วยตัวเอง ต้องอดทนในการเฝ้าสังเกตผลงานว่า สิ่งที่เราลงทุนลงไปนั้น ผลงานจะออกมาได้มากน้อยแค่ไหน เมื่อสิ้นปีมาสรุปผล ถ้าได้ผลดีก็ขยายกิจการ โดยเสนอให้ผู้ถือหุ้นลงทุนเพิ่มขึ้น เพราะงบประมาณนั้น ย่อมได้มาจากการระดมทุน อีกส่วนหนึ่งถ้าเจ้าของร้านค้าจัดทำงบประมาณด้วยข้อมูลที่เป็นจริง มีอนาคตในการลงทุน ในภายภาคหน้า ก็เชื่อมั่นว่า ร้านค้านั้นสามารถที่จะเจริญก้าวหน้าได้อย่างแน่นอน^{๑๒๖}

หลักจิตตะ

๑) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตปล่อยกู้เพื่อทำธุรกิจ เพื่อทำสินค้าหรือทั้งส่วนตัวใช้จ่ายในครัวเรือนแล้วแต่ครัวเรือนนั้นจะเอาไปทำอะไร (พรหมวิหาร)^{๑๒๗}

๒) ด้านการเงินต้องมีความสุจริตมาเป็นหลักอย่างที่เขาไม่ได้ ถ้ามีความสุจริตด้วยในกลุ่มสมาชิกชุมชนแล้ว ปัญหาใด ๆ ย่อมไม่เกิดขึ้นอย่างแน่นอน^{๑๒๘}

๓) อย่าไปเอาเงินกู้ยืมจากระบบเด็ดขาด มันไม่สามารถจะสูดออกไหว แล้วในที่สุดก็จะล้มละลาย (ขรราวาสธรรม)^{๑๒๙}

^{๑๒๒} สัมภาษณ์ นายทวีป บุตรโพธิ์, รองอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน, ๗ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๒๓} สัมภาษณ์ พระครูวิลาสกาญจนธรรม, ดร. (เล็ก สุธมมปณโย), เจ้าอาวาสวัดท่าขนุน, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๒๔} สัมภาษณ์ พระราชธรรมนิเทศ (พยอม กลฺยาโณ), เจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๒๕} สัมภาษณ์ นางจินตนา สระสำรงค์, บริษัท สยามบานาน่า จำกัด, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

^{๑๒๖} สัมภาษณ์ พระครูปลัดปริชา จิรนาโค, ดร., เจ้าอาวาสวัดวังปะโท, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๒๗} สัมภาษณ์ นายทวีป บุตรโพธิ์, รองอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน, ๗ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๒๘} สัมภาษณ์ พระครูวิลาสกาญจนธรรม, ดร. (เล็ก สุธมมปณโย), เจ้าอาวาสวัดท่าขนุน, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๒๙} สัมภาษณ์ พระราชธรรมนิเทศ (พยอม กลฺยาโณ), เจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๐.

หลักวิมังสา

๑) เรียนรู้เรื่องต้นทุนเท่าไร เรียนรู้เรื่องค่าแรงเขาเท่าไรที่มาทำงานแต่ละวัน เรียนรู้เรื่องค่าบริหารจัดการที่กลุ่มมันจะต้องได้เพิ่มมาเท่าไร หรือเรียนรู้เรื่องค่าขนส่ง และเรียนรู้เรื่องค่าการรักษาตัวสินค้าให้มีคุณภาพตลอดเวลา พวกนี้ต้นทุนที่เขาต้องคำนวณเข้าไปด้วย (สัปปุริสธรรม)^{๑๓๐}

๒) จัดหาแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ (สัปปุริสธรรม)^{๑๓๑}

๓) พอเป็นหนี้ในระบบนี้ไม่ไหวหรอก ดอกมันแพง แล้วก็ต้องกังวลใจกับการถูกระงับทำ วิตกกังวลมากก็จะทำงานไม่ได้ ผลิตสินค้าอะไรก็ไม่ราบรื่น (สันโดษ)^{๑๓๒}

๔) ยังบกพร่องเรื่องการบัญชีที่ละเอียดที่จะคำนวณต้นทุนในแต่ละส่วนให้เรียบร้อย (โยนิโสมนสิการ)^{๑๓๓}

แผนภาพที่ ๔.๑๒ สรุปรูปแบบการจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี ด้านการเงิน

๔.๓.๓ รูปแบบการจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี ด้านวัสดุและอุปกรณ์

หลักจันตะ

๑) วัตถุดิบต้องอยู่ในชุมชนถ้ามีภูมิปัญญา มีทรัพยากรที่อยู่ในชุมชนมันจะเห็นความหลากหลายแตกต่างกัน แล้วที่เด่นที่สุดของสินค้าชุมชน คือ ภูมิภาครที่ทำให้สินค้ามีอัตลักษณ์ที่ต่างกัน (ปฐวีรูปเทศ)^{๑๓๔}

^{๑๓๐} สัมภาษณ์ นายทวีป บุตรโพธิ์, รองอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน, ๗ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๓๑} สัมภาษณ์ พระครูวิลาสกาญจนธรรม, ดร. (เล็ก สุรมมปณฺโณ), เจ้าอาวาสวัดท่าขนุน, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๓๒} สัมภาษณ์ พระราชธรรมนิเทศ (พยอม กลฺยาโณ), เจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๓๓} สัมภาษณ์ นางจินตนา สระสำอางค์, บริษัท สยามบานาน่า จำกัด, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

^{๑๓๔} สัมภาษณ์ นายทวีป บุตรโพธิ์, รองอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน, ๗ กันยายน ๒๕๖๐.

๒) ถ้านำหลัก 4 P มาใช้กับสินค้าชุมชนที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของตนอยู่แล้ว ย่อมจะส่งเสริมให้สินค้าของแต่ละชุมชน น่าสนใจซื้อหา สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนได้เป็นอย่างดี (สัปปุริสธรรม) ^{๑๓๕}

๓) ต้องดูว่ากำลังของเรา จะทำด้วยคน ด้วยจอบ ด้วยเสียม แต่ถ้าทำไม่ได้ ของมันใหญ่ มากขึ้นก็ต้องใช้เครื่องจักรเครื่องกล ยุคนี้ถ้าไม่มีการใช้เครื่องจักรเครื่องกลเทคโนโลยีเลยมันจะทำไม่ทัน (กุลจิรวิสุทธิธรรม)

๔) วัสดุอุปกรณ์ที่วิถีพุทธมั่งคั่ง ของหายก็ต้องหามา เก่าก็ต้องรู้จักซ่อม ตระกูลจะมั่งคั่ง มั่นคง เพราะคนในตระกูลรู้ว่าของหายก็ต้องไปตามหามา ของเก่าเสียชำรุด รู้จักซ่อมก่อนซื้อใหม่ และ จัดวางระเบียบเรียงวัสดุอุปกรณ์ให้เหมาะแก่การใช้สอย หายก็รู้อยู่ก็เห็น เหล่านี้เป็นต้น (กุลจิรวิสุทธิธรรม) ^{๑๓๖}

๕) เราควรสร้างสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่นตามภูมิปัญญาในแต่ละท้องถิ่นเพื่อสร้างเป็นจุดขายที่แตกต่าง ไม่ว่าจะวัสดุท้องถิ่น งานที่ทำด้วยมือ มีสไตล์ที่เป็นเอกลักษณ์กลุ่มสินค้าชุมชน จึงจะอยู่ได้

๖) ขบวนการในด้านการผลิตสินค้าเราไม่ได้มีปัญหาแต่อย่างใด เพราะเรามีภูมิปัญญามาแต่เดิม แต่ที่มีปัญหาคือ ด้านการตลาด บางรายมีปัญหาด้านการแปรรูปสินค้า บางรายมีปัญหา ด้านบรรจุภัณฑ์ เป็นต้น ^{๑๓๗}

๗) วัสดุและอุปกรณ์ ควรเริ่มต้นจากมองดูให้รอบตัวว่ามีศักยภาพในด้านใดที่พอจะนำมาต่อยอดสร้างเอกลักษณ์ให้กับแบรนด์สินค้าและบริการได้บ้าง อย่างการมองหาวัตถุดิบหลักในการทำสินค้า ว่าในภูมิภานาของเรานั้น เช่น มีผลไม้ชนิดนี้ที่มีปลูกกันเป็นจำนวนมากให้ผลได้ตลอดทั้งปีและมีรสชาติที่ดี สิ่งเหล่านี้คือต้นทุนที่สำคัญในการที่จะส่งผลในการธุรกิจว่าจะสามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืนหรือไม่ (โยนิโสมนสิการ) ^{๑๓๘}

๘) การซื้อเครื่องจักรราคาหลักล้านบาท ทางกลุ่มก็สามารถซื้อได้แต่จะเกิดปัญหาที่คนงานก็จะว่างงาน เมื่อไม่มีงานทำก็ขาดรายได้ ทางกลุ่มจึงเลือกใช้เครื่องจักรกึ่งอัตโนมัติจะได้มีการจ้างแรงงานเข้ามาช่วยด้วย (พรหมวิหาร) ^{๑๓๙}

หลักวิริยะ

๑) บางอาชีพต้องใช้ความเพียรสูง เช่นตีมีดอย่างนี้ กว่าจะได้มีดแต่ละเล่มหรือसानตะกร้าอย่างนี้ กว่าจะได้ตะกร้าแต่ละใบต้องใช้เวลา แล้วเราไม่ได้มีเทคโนโลยีไปช่วยเขามาก (อิทธิบาท) ^{๑๔๐}

^{๑๓๕} สัมภาษณ์ พระครูวิลาศกาญจนธรรม, ดร. (เล็ก สุธมมปณฺโณ), เจ้าอาวาสวัดท่าขนุน, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๓๖} สัมภาษณ์ พระราชธรรมนิเทศ (พยอม กลฺยาโณ), เจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๓๗} สัมภาษณ์ พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร. (สุทิพย์ อาภากรโง), ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๑๓๘} สัมภาษณ์ พระจิตร์ จิตตสังวโร, วัดป่าธรรมอุทยาน, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

^{๑๓๙} สัมภาษณ์ นางจินตนา สระสำอางค์, บริษัท สยามบานาน่า จำกัด, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

^{๑๔๐} สัมภาษณ์ นายทวีป บุตรโพธิ์, รองอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน, ๗ กันยายน ๒๕๖๐.

๒) ปัญหาด้านการผลิตก็แค่ ๒ ประการ ๑.มีมากก็ลดการผลิตลง ๒.มีน้อยก็เพิ่มผลผลิตให้มากขึ้น สำคัญอยู่ที่การรักษาคุณภาพสินค้าให้สม่ำเสมอต่างหาก (อิทธิบาท)^{๑๔๑}

๓) คนที่จะใช้ประจำ ก็ต้องดูแลรักษาอุปกรณ์เหล่านั้นเป็น ต้องมีฝ่ายช่างซ่อมเป็น ไม่ใช่เสียแล้วไปร้านซ่อม (อิทธิบาท)^{๑๔๒}

๔) ถ้าหยิบนำวัตถุดิบในท้องถิ่นขึ้นมาสักชิ้นหนึ่งควรที่จะผลักดันวัตถุดิบชิ้นนั้น ๆ ให้สุดความสามารถ (กุลจิรัฏฐิติธรรม)^{๑๔๓}

๕) ทางกลุ่มสินค้าจะเน้นความเป็นธรรมชาติและสุขภาพเป็นหลัก (พรหมวิหาร)^{๑๔๔}

หลักจิตตะ

๑) การยอมจะเปลี่ยนเป็นสี่ธรรมชาติ ตัวที่มีผลมากที่สุดคือตลาด ตลาดน่าจะมีผล เพราะตลาดไม่ชอบสี่เคมีตั้งแต่แรกไม่เอาเลยมันก็จะมีผลเป็นการบังคับไปโดยปริยาย ฉะนั้นช่วงนี้ กระแสโลกเรื่องสิ่งแวดล้อมมีผลกำหนดการบริหารจัดการผลิตภัณฑ์ชุมชนว่าเราต้องดูแลสิ่งแวดล้อมด้วย (สัปปุริสธรรม)^{๑๔๕}

๒) การแก้ไขปัญหาด้านวัตถุดิบ ต้องรู้จริงว่าแต่ละช่วงฤดูกาล มีสินค้าตัวไหนออกมาเยอะ ราคาจะต่ำลง เราสามารถสั่งซื้อหรือกักตุนเอาไว้ในช่วงที่ขาดแคลนได้ เช่น ฤดูกาลนี้ข้าวออกมา ลำไยออกมา มะม่วงออกมา ฤดูกาลนี้น้ำตาลออกสู่ตลาดมาก เป็นต้น โดยเฉพาะถ้าสามารถทำสัญญาซื้อขายล่วงหน้า หรือทำสัญญาด้วยวาจาจากแหล่งวัตถุดิบ ให้ส่งวัตถุดิบแก่ชุมชนของเรา โดยเฉพาะได้ก็จะดีมาก (สัปปุริสธรรม)

๓) ผลิตสินค้าปลอดภัย ผลิตสินค้าสุขภาพ (พรหมวิหาร)^{๑๔๖}

๔) ต้องดูแลเครื่องมือที่มันทันสมัยที่สามารถผลิตแล้วมันได้จำนวนปริมาณที่ทันกันความต้องการของตลาด (สัปปุริสธรรม)^{๑๔๗}

๕) เรื่องวัสดุอุปกรณ์สินค้าชุมชนต้องใช้วัสดุในท้องถิ่นมาเป็นต้นแบบ (สัปปุริสธรรม)^{๑๔๘}

๖) มีการคำนวณต้นทุนให้กับสมาชิกในกลุ่มถ้าวัตถุดิบราคาสูงถึงจุดนี้ทางสมาชิกจะไม่ได้กำไร ทางกลุ่มจะคำนึงถึงสมาชิกในกลุ่มตรงจุดนี้ (ปฏิรูปเทศ)^{๑๔๙}

^{๑๔๑} สัมภาษณ์ พระครูวิลาสกาญจนธรรม, ดร. (เล็ก สุธมมปณโย), เจ้าอาวาสวัดท่าขนุน, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๔๒} สัมภาษณ์ พระราชธรรมนิเทศ (พยอม กลฺยาโณ), เจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๔๓} สัมภาษณ์ พระจิตร จิตตสังวโร, วัดป่าธรรมอุทยาน, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

^{๑๔๔} สัมภาษณ์ นางจินตนา สระสำรงค์, บริษัท สยามบานาน่า จำกัด, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

^{๑๔๕} สัมภาษณ์ นายทวีป บุตรโพธิ์, รองอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน, ๗ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๔๖} สัมภาษณ์ พระครูวิลาสกาญจนธรรม, ดร. (เล็ก สุธมมปณโย), เจ้าอาวาสวัดท่าขนุน, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๔๗} สัมภาษณ์ พระราชธรรมนิเทศ (พยอม กลฺยาโณ), เจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๔๘} สัมภาษณ์ พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร. (สุทิพย์ อาภากร), ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๑๔๙} สัมภาษณ์ นางจินตนา สระสำรงค์, บริษัท สยามบานาน่า จำกัด, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

หลักวิมังสา

๑) ปัจจุบันทุกส่วนราชการเริ่มให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น เดิมเขาเคยย้อมสีธรรมชาติแล้วปล่อยลงลำน้ำ ตอนนี้เขาเริ่มเรียนรู้แล้วว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง มันมีผลกระทบต่อตัวเขาเองด้วย กับสิ่งแวดล้อมด้วย หรือระบบน้ำเสีย หรือการทิ้งกากพวกนี้ มันเริ่มมีผลกระทบกับชุมชน (พรหมวิหาร)^{๑๕๐}

๒) การลดต้นทุนในการผลิต ไม่ได้หมายความว่าประสบความสำเร็จ การลงทุนมากขึ้น แต่ไปถูกทาง เช่น ไปตามหลัก 4 P มีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จมากกว่า (โยนิโสมนสิการ)^{๑๕๑}

๓) วัสดุอุปกรณ์ที่เขาทำกันใหม่ ๆ นี่มันมีเยอะมากแต่ต้องระงับนิดนึงว่าใช้แล้วมันคุ้มค่าหรือไม่ ไม่ใช่แป๊บเดียวพัง แป๊บเดียวเสีย (สัปปุริสธรรม)^{๑๕๒}

๔) อย่างตุรกีเป็นเมืองแห่งโมเสก อย่างเมืองกาญจนบุรีขึ้นชื่อเรื่องพลอย เราอาจจะนำเรื่องราวของพลอยมาเล่าเรื่องราวผ่านสินค้าของเราอย่างเช่น ความเป็นพลอยโปรดัคส์ ขนมที่มีความแวววาวแบบพลอยมีหลากหลายสี สัน ทำให้คนเข้าใจถึงความเป็นพลอยของเมืองกาญจนบุรีมากขึ้น (ปฏิรูปเทศ)^{๑๕๓}

๕) มีการพัฒนาวัตถุดิบเพื่อให้ได้วัตถุดิบมีคุณภาพสูงขึ้นสินค้าดีขึ้น (สัปปุริสธรรม)

๖) สิ่งที่เราควรระวังคือ ประเทศจีน เวลาต้องการวัตถุดิบทางการเกษตรอะไรจะเปิดรับซื้อวัตถุดิบเป็นจำนวนมาก แล้วเมื่อถึงจุดหนึ่งประเทศจีนก็จะหยุดสั่ง คราวนี้ราคาวัตถุดิบนั้นก็ราคาตกเป็นอย่างมากต้องระวังเรื่องการผลิตตามกระแสผลิตตามแฟชั่น (สัปปุริสธรรม)^{๑๕๔}

แผนภาพที่ ๔.๑๓ สรุปรูปแบบการจัดการสินค้าชุมชน

ตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี ด้านวัสดุและอุปกรณ์

^{๑๕๐} สัมภาษณ์ นายทวีป บุตรโพธิ์, รองอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน, ๗ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๕๑} สัมภาษณ์ พระครูวิลาสกาญจนธรรม, ดร. (เล็ก สุธรรมปณฺโณ), เจ้าอาวาสวัดท่าขนุน, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๕๒} สัมภาษณ์ พระราชธรรมนิเทศ (พยอม กลฺยาโณ), เจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๕๓} สัมภาษณ์ พระจิตร์ จิตตสังวร, วัดป่าธรรมอุทยาน, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

^{๑๕๔} สัมภาษณ์ นางจินตนา สระสำอางค์, บริษัท สยามบานาน่า จำกัด, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

๔.๓.๔ รูปแบบการจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี ด้านการจัดการ

หลักฉันท์

๑) ถ้าวัดได้เข้ามาช่วยชุมชนในการสร้างมูลค่าของชุมชนมันก็จะเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้ วิถีไทยคนโบราณกับวัดคู่กับเรียนหนังสือก็เรียนในวัด ถ้าจะให้ปัญหาคนในชุมชนแตกแยกกันขนาดไหนก็ตาม ถ้าผู้นำในชุมชนบอกว่าเราไปช่วยกันทำงานสาธารณประโยชน์ในวัดทุกคนก็พร้อมที่จะไปอยู่ในสายเลือด อยู่ในดีเอ็นเอของคนไทย (พรหมวิหาร)^{๑๕๕}

๒) ต้องสร้างความอยากทำก่อน แล้วพยายามทำให้ดีขึ้น ๆ แล้วก็ตั้งใจทำอย่างเต็มที่ ไม่ใช่ทำแบบสุกเอาเผากิน สุดท้ายเราต้องเข้าใจทั้งการตลาด ทั้งคุณภาพของและผู้ที่จะซื้อสินค้าเราไปใช้ไปบริโภค มันต้องมีตัวใครครวญไปให้ดี หลักอิทธิบาท ๔ เป็นตัวสำคัญ ผลักดันให้เกิดความสำเร็จ พอความสำเร็จเกิดขึ้น มันจะได้มีแรงบันดาลใจก้าวต่อไปอีก สำเร็จเป็น ชั้น ๆ ต่อไปได้อีกหลายชั้น หากยังมีหลักทั้ง ๔ คือตั้งใจทำ แข็งใจทำ ตั้งใจทำ แล้วก็เข้าใจทำ

๓) เสน่ห์ที่เรียกว่า สังคหวัตถุ ครองใจลูกค้าอยู่ พูดจากับเขาดี อันไหนแบ่งปันได้ ให้ได้ แถมได้ ก็ให้ไปดีกว่าปล่อยเน่า บางคนบอกว่า เน่าดีกว่าขายถูก ชาวพุทธไปแบบอะไรขายลูกไก่ พอเขากดราคาไปก่อนจะเลขายนี้วิธีจะเอาแต่กำไร^{๑๕๖}

๔) การสร้างแบรนด์สินค้าชุมชน กลุ่มสินค้าชุมชนต่าง ๆ ควรที่จะก้าวพัฒนาสินค้าไปพร้อม ๆ กัน (อปริหานิยธรรม)^{๑๕๗}

๕) ทางกลุ่มมีการจัดส่งเสริมสร้างงานสร้างอาชีพเปิดสอนสำหรับบุคลากรใหม่ถ้าสนใจมาร่วมกลุ่มสินค้ากับเรา แต่ก็ต้องดูพื้นฐานของคนเพราะถ้าไม่มีพื้นฐานเลยเมื่อเค้าลงทุนไปแล้วร่วมงานกันไม่กี่ครั้งเค้าก็จะเลิก (พรหมวิหาร)^{๑๕๘}

๖) หลักเกี่ยวกับการบริหารองค์กร คือ อิทธิบาท ๔ ธรรมะของความสำเร็จเป็นทางแห่งความก้าวหน้า ซึ่งสามารถมาใช้ในธุรกิจได้^{๑๕๙}

หลักวิธี

๑) กลไกประชารัฐนี้ต้องไปสร้างที่ชุมชนทุกชุมชนให้มี ธุรกิจเพื่อสังคม ของตัวเอง ต้องสร้าง ธุรกิจเพื่อสังคม ทุกชุมชน ธุรกิจเพื่อสังคม ลักษณะที่ว่าผลประโยชน์มาดูแลชุมชน ผลผลิตมาดูแลชุมชน และชุมชนก็มีรายได้ด้วย จาก ธุรกิจเพื่อสังคม (พรหมวิหาร)^{๑๖๐}

๒) หาโอกาสออกร้านขายสินค้าในระดับภาคหรือระดับชาติ (อิทธิบาท)

๓) กระจายสินค้าให้กับเครือข่ายช่วยนำไปจำหน่ายหรือแนะนำแก่ลูกค้า (พรหมวิหาร)

^{๑๕๕}สัมภาษณ์ นายทวีป บุตรโพธิ์, รองอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน, ๗ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๕๖}สัมภาษณ์ พระราชธรรมนิเทศ (พยอม กลฺยาโณ), เจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๕๗}สัมภาษณ์ พระจิตร จิตตสังวร, วัดป่าธรรมอุทยาน, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

^{๑๕๘}สัมภาษณ์ นางจินตนา สระสำรงค์, บริษัท สยามบานาน่า จำกัด, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

^{๑๕๙}สัมภาษณ์ พระครูปลัดปรีชา จิรนาโค, ดร., เจ้าอาวาสวัดวังปะโท, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๖๐}สัมภาษณ์ นายทวีป บุตรโพธิ์, รองอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน, ๗ กันยายน ๒๕๖๐.

๔) จัดหากองทุนให้สมาชิกในชุมชนกู้ยืมเพื่อทำตลาดด้วยดอกเบี้ยต่ำ (พรหมวิหาร)^{๑๖๑}

๕) หาทางเข้าใจด้วยการไปสังเกต ศึกษาเรียนรู้จากที่อื่นบ้าง จากสื่อ หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ เดียวนี้เขาก็มี ที่นั่น ที่นี้ ที่โน่น ทำสำเร็จ ดิอย่างนั้น ดิอย่างนี้ ลดการดูหนัง ดูละคร หันมาดู การตลาด ดูที่เขาประสบความสำเร็จ เราก็อมา ประยุกต์เข้ากับสินค้าชุมชน ก็น่าจะก้าวเข้าสู่ ความสำเร็จได้ (อิทธิบาท)^{๑๖๒}

๖) เราต้องรู้สิ่งเหล่านี้เพราะเราอยากผลิตแต่ตระกราะตลาดไม่ต้องการเราผลิตแค่อนุรักษ์ เอาไว้ไม่มีปัญหา แต่ถ้าผลิตออกมาแล้วไม่เป็นที่ต้องการสัณวรรณะ บรรจภัณฑ์ไม่โดนใจตลาดแล้ว สินค้าชุมชนจะไปต่อไม่ได้แต่ถ้าผลิตออกมาเพื่อใช้เองนั้นได้ แต่ถ้าจะขายสินค้าต้องเรียนรู้สิ่งเหล่านี้ แบนด์สินค้าจะไม่สามารถขยับไปสู่วิสาหกิจ สู่แบนด์ระดับโลกไม่ได้ ในขั้นตอนการตลาดเป็นแบบนี้ (สัปปุริสธรรม)^{๑๖๓}

๗) กลุ่มจะมีการคิดค้นสินค้าใหม่ ๆ ขึ้นมาเอง ทางกลุ่มจะไม่ทำสินค้าตามกระแสเราจะ ริเริ่มสิ่งใหม่เอง เพราะเราต้องการเป็นผู้นำตลาด (สัปปุริสธรรม)^{๑๖๔}

หลักจิตตะ

๑) ธุรกิจเพื่อสังคม คือ ชุมชนได้ประโยชน์ สังคมตรงนั้นก็ได้ประโยชน์ ได้ดูแลกัน ได้เกิด ความรักความสามัคคีกัน คนที่มาก็พึงพอใจ เพราะได้มาสัมผัสกับวัฒนธรรมตรงนั้น ต้องสร้างลักษณะ พวกนี้ขึ้นเยอะ ๆ ที่ว่าต้องเป็น ธุรกิจเพื่อสังคม แล้วจะทำให้ประเทศเราไปได้ทั้งองคาพยพ (อปรีหานิยธรรม)^{๑๖๕}

๒) สร้างเครือข่ายสินค้าชุมชนเพื่อประสานการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทุกด้าน (สังคหวัตถุ)^{๑๖๖}

๓) วิถีพุทธนี้ มีการลดแลกแจกแถมอยู่กันเพื่อรักษาน้ำใจ ผูกใจลูกค้า บางไหนช่วงลดได้ก็ ต้องลด แจกได้ก็ต้องแจก แถมได้ก็ต้องแถม อย่าไปบูดริตเอากำไรตลอด มันจะกลายเป็นทำให้ของเรา เน่าเสีย (พรหมวิหาร)^{๑๖๗}

๕) นอกจากทางกลุ่มจะผลิตสินค้าเพื่อการจัดจำหน่ายเองแล้ว ทางกลุ่มยังได้มีการรับผลิต สินค้าให้กับแบรนด์ของลูกค้าที่เข้ามาสั่งกับเราด้วย (พรหมวิหาร)^{๑๖๘}

^{๑๖๑} สัมภาษณ์ พระครูวิลาสกาญจนธรรม, ดร. (เล็ก สุธมมปณโย), เจ้าอาวาสวัดท่าขนุน, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๖๒} สัมภาษณ์ พระราชธรรมนิเทศ (พยอม กลฺยาโณ), เจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๖๓} สัมภาษณ์ พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร. (สุทิพย์ อาภากร), ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๑๖๔} สัมภาษณ์ นางจินตนา สระสำรงค์, บริษัท สยามบานาน่า จำกัด, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

^{๑๖๕} สัมภาษณ์ นายทวีป บุตรโพธิ์, รองอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน, ๗ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๖๖} สัมภาษณ์ พระครูวิลาสกาญจนธรรม, ดร. (เล็ก สุธมมปณโย), เจ้าอาวาสวัดท่าขนุน, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๖๗} สัมภาษณ์ พระราชธรรมนิเทศ (พยอม กลฺยาโณ), เจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๖๘} สัมภาษณ์ นางจินตนา สระสำรงค์, บริษัท สยามบานาน่า จำกัด, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

หลักวิม้งสา

๑) มองการตลาดล่วงหน้าว่าจะไปในแนวทางใด และสร้างบุคลากรเตรียมไว้รองรับทิศทางการตลาด (สัปปุริสธรรม)^{๑๖๙}

๒) ติดตามดูผลทางการตลาด ลูกค้าเขาชื่นชมนิยมยกย่องหรือเขามีข้อตำหนิตรงไหน รับฟังเอามาปรับปรุงแก้ไข จนกระทั่งเกิดแรงบันดาลใจที่เราจะได้ ก็คือว่าลูกค้านี้ ถ้าลองเขาประทับใจพอใจ เขาอยากได้ เราอยากทำ อยากผลิต เขาอยากซื้อ แน่แน่นอน แรงบันดาลใจมันจะเกิด และก้าวไปสู่ความสำเร็จ (อิทธิบาท)^{๑๗๐}

๓) ส่วนด้านการจัดการของสินค้าชุมชนสำคัญที่สุดคือด้านการตลาด ถ้าเป็นการตลาดแบบเดิมไม่สามารถอยู่ได้ การตลาดควรต้องเปลี่ยนเป็นแบบดิจิทัล ทุกวันนี้การตลาดแบบดิจิทัลมีความเติบโตเป็นอย่างมาก (พรหมวิหาร)^{๑๗๑}

๔) การจัดการ ต้องมีมุมมองที่กว้างมองไปถึงอนาคตโดยนำอดีตมาเป็นนวัตกรรม (ขรรษาธรรม)^{๑๗๒}

๕) ร้านอาหารบานาน่าฟาร์ม มีส่วนสำหรับเพาะปลูกผลผลิตทางการเกษตรที่ไม่ใช้สารเคมี และเราใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง ทำพอประมาณ ทำแล้วต้องรู้จักแบ่งปัน (สราณียธรรม)^{๑๗๓}

แผนภาพที่ ๔.๑๔ สรุปรูปแบบการจัดการสินค้าชุมชน

ตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี ด้านการจัดการ

^{๑๖๙} สัมภาษณ์ พระครูวิลาศกาญจนธรรม, ดร. (เล็ก สุทธิมปณโณ), เจ้าอาวาสวัดท่าขนุน, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๗๐} สัมภาษณ์ พระราชธรรมนิเทศ (พยอม กลฺยาโณ), เจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๗๑} สัมภาษณ์ พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร. (สุทิทย์ อาภากร), ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๑๗๒} สัมภาษณ์ พระจิตร์ จิตตสังวร, วัดป่าธรรมอุทยาน, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

^{๑๗๓} สัมภาษณ์ นางจินตนา สระสำอาด, บริษัท สยามบานาน่า จำกัด, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

๔.๓.๕ สรุปวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) นั้น ผู้วิจัยได้เชิญผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๙ รูป/คน เพื่อมาสนทนาในประเด็นคำถามต่างๆ เพื่อให้ได้รูปแบบการจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี ดังต่อไปนี้

รูปแบบการจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี ตามหลักการจัดการ 4M ด้านบุคลากร ด้านการเงิน ด้านวัสดุและอุปกรณ์ และด้านการจัดการ

จากการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิในประเด็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี พบว่า

หลักอิทธิบาท ๔ เป็นหลักที่บ่งบอกคุณลักษณะของบุคคล การวิจัยเรื่องนี้ควรเน้นกับการพัฒนาบุคลากรที่ทำหน้าที่ต่าง ๆ ในองค์กร หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นควรจัดการให้บุคคลเหล่านี้มีอิทธิบาท ๔ เรื่องการพัฒนาบุคลากรอย่างยั่งยืนการจัดกิจกรรมในการพัฒนาบุคลากรก็ควรมีเนื้อหาในชุดการจัดการที่มีความสอดคล้องกับหลักอิทธิบาท ๔ และจัดการเรียงข้อมูลตามลำดับขั้นตอนในการแก้ไขปัญหา เพื่อความสะดวกในการทำความเข้าใจกับองค์ความรู้และทำให้เข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น แต่ถ้าปรับเปลี่ยนหลักการจัดการจาก 4M ให้มีความทันสมัยตามยุคปัจจุบันจะดีมาก^{๑๗๔}

หัวข้องานวิจัยครั้งนี้และวัตถุประสงค์มีความน่าสนใจมาก และมีโอกาสที่จะถูกนำไปใช้งานจริงได้สูง เพราะที่จังหวัดราชบุรีได้มีวัดแห่งหนึ่งเป็นจุดศูนย์กลางในการรวบรวมชักชวนชาวบ้านในชุมชนมาทำธุรกิจในชุมชนโดยมองจากสิ่งแวดล้อมรอบตัวในการทำสินค้าชุมชน เหล่าเด็กน้อยในชุมชนแทนที่จะวิ่งเล่นอย่างเดียวก็มาเล่นสนุกด้วยการปั้นดินแถมมีรายได้เป็นค่าขนมด้วย จากตัวอย่างที่ได้ยกขึ้นมานั้นสิ่งสำคัญที่สุดของการจัดตั้งองค์กรคือ บุคลากร ทรัพยากรบุคคลทั้ง ๔ ด้านตามหลัก 4M เป็นองค์ประกอบสำคัญในการขับเคลื่อนภารกิจต่าง ๆ ขององค์กรหรือกลุ่มสินค้าชุมชนให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ศักยภาพของบุคลากรจะเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จในการดำเนินงานขององค์กร บุคลากรที่มีความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม สามารถปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้กลุ่มสินค้าชุมชนมีความเจริญก้าวหน้า นำพาไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย ดังนั้นการพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพเพิ่มขึ้น สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ตลอดจนมีคุณลักษณะที่ดีที่พึงประสงค์ จึงเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน^{๑๗๕}

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของกลุ่มสินค้าชุมชนตามหลักการจัดการบริหารบุคลากรทั้ง ๔ ด้านตามหลัก 4M นั้น กระบวนการในการพัฒนาและส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้ ความสามารถ ความเข้าใจ มีทักษะในการปฏิบัติงาน ตลอดจนมีทัศนคติ และพฤติกรรมที่ดี เพื่อให้มี ประสิทธิภาพในการทำงานที่ดีขึ้น ทั้งในปัจจุบันและอนาคต รวมถึงการสร้างและส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศ ของการเรียนรู้ในองค์กรออกแบบโปรแกรมการฝึกอบรมรวมถึงเป็นกระบวนการในการถ่ายโยงข้อมูลและ

^{๑๗๔}สนทนากลุ่มเฉพาะ ดร.อำนาจ บัวศิริ, ผู้ทรงคุณวุฒิ, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๗๕}สนทนากลุ่มเฉพาะ อาจารย์จินดารัตน์ อภิรักษ์มนตรี, คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

ประสบการณ์ของพนักงาน การให้คำปรึกษาในการพัฒนาสายอาชีพ (Career Development) ให้พนักงาน ตลอดจนเป็นกระบวนการสร้างองค์ความรู้ต่างๆ ให้เกิดขึ้น การจัดกิจกรรมของกลุ่มสินค้าชุมชนอาจเป็นสิ่งแวดลอมต่าง ๆ ในชุมชนมาร่วมเป็นกรอบในการพัฒนาบุคลากรโดยควบคู่ไปกับการพัฒนาชุมชนก็ยังเป็นสิ่งที่ดีที่พึงจะเกิดขึ้นได้^{๑๗๖}

การทำงานในพื้นที่กับชุมชนทุกวันนี้การให้ความร่วมมือของบุคลากรเป็นสิ่งสำคัญมาก เนื่องจากยุคข้าวยากหมากแพงทุกคนต่างสนใจแต่ปากท้องตนเองโดยไม่ค่อยมีใครที่จะสนใจประโยชน์ของส่วนรวมมากเท่าที่ควร ดังนั้นการจัดการสินค้าชุมชนถ้ามีความตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาบุคลากรในตำแหน่งหน้าที่ต่าง ๆ ขององค์กรนั้น ก็ควรที่จะมีการกำหนดแนวทางการพัฒนาบุคลากรไว้ในประเด็นยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาสินค้าชุมชน เพื่อการนำกลุ่มสินค้าชุมชนให้ขับเคลื่อนแบบองค์รวม โดยการพัฒนาบุคลากรจัดเป็นกลยุทธ์และมีมาตรการในการดำเนินการเรื่องต่างๆ เพื่อสร้างกลไกการพัฒนาบุคลากรของกลุ่มสินค้าชุมชน อย่างเป็นระบบในเชิงรุกตามศักยภาพของตนเอง และตามความต้องการของหน่วยงาน เพื่อให้ได้บุคลากรที่มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพ มีความสามัคคี ผูกพันกับองค์กร รวมทั้งสร้างและพัฒนาผู้บริหาร หัวหน้างาน ให้มีความรู้ และความคิดทันสมัย มีวิสัยทัศน์มีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการ รวมทั้งมีคุณธรรม จริยธรรม มุ่งมั่น และมีจิตสีกนิกที่ดี เพื่อสร้างให้เกิดเป็นสังคมนิยมอาชีพในกลุ่มสินค้าชุมชน^{๑๗๗}

การจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรของกลุ่มสินค้าชุมชน ควรมีกรอบประเด็นยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนากลุ่มสินค้าชุมชน และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวคิดสมรรถนะ โดยคำนึงถึงปัจจัยแวดล้อมที่ เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ปรัชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์ พันธกิจ อัตลักษณ์ เอกลักษณ์ ข้อมูลบุคลากร สมรรถนะของบุคลากร ความก้าวหน้าตามสายงาน สภาพการแข่งขันของกลุ่มสินค้าชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้การพัฒนาบุคลากรมีความเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนและสามารถ ดำเนินการได้อย่างเป็นระบบ^{๑๗๘}

ปัจจัยแวดล้อมในการจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรตามหลัก 4M นั้น การพัฒนาบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ แผนพัฒนาจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับภารกิจ และความต้องการขององค์กร ดังนั้นการจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรจึงจำเป็นต้องนำปัจจัยแวดล้อมของกลุ่มสินค้าชุมชน ที่เกี่ยวข้อง มาวิเคราะห์เพื่อกำหนดแนวทาง ซึ่งปัจจัยแวดล้อมที่นำมาพิจารณา ประกอบด้วย

๑. ปรัชญา กลุ่มสินค้าชุมชน เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ในการสร้างกลุ่มสินค้าชุมชน

^{๑๗๖} สทนากลุ่มเฉพาะ นางสาวเพ็ญภาวีร์ เจริญชัยนาม, ผู้ก่อตั้ง เลดี้บอน, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๗๗} สทนากลุ่มเฉพาะ นางสาวณัฐวรรณ คำคล้าย, ผู้ก่อตั้ง เพลีนข้าวบ้าน, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๗๘} สทนากลุ่มเฉพาะ นางสาวปณิตชนิต ปางบุญยอนนท์, บริษัท A1 Commercial จำกัด, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

ยกตัวอย่าง กลุ่มสินค้าชุมชน ที่มีความเป็นเลิศทางสินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่น ความใส่ใจในการเรียนรู้ ต่อเนื่องตลอดชีวิต ผสมผสานกับ จิตสำนึกที่ดำรงและคุณธรรมเพื่อสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้า

๒. วิสัยทัศน์ กลุ่มสินค้าชุมชน ยกตัวอย่าง กลุ่มสินค้าชุมชน ชุมพลังแห่งภูมิปัญญาของชาติเพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศไทย

๓. พันธกิจ กลุ่มสินค้าชุมชน ยกตัวอย่าง ผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญา มีความรู้ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม ความคิด สร้างสรรค์ จิตสาธารณะ เพื่อสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ความตระหนักและความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ^{๑๗๙}

แนวคิดเพื่อการพัฒนาบุคลากร เพื่อความเจริญก้าวหน้าของกลุ่มสินค้าชุมชนจากการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตของ ประชากร ความร่วมมือและการแข่งขันทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้องค์การต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอดและ พร้อมสำหรับสถานการณ์การแข่งขันที่สูงขึ้นโดยทรัพยากรมนุษย์เป็นสิ่งที่มีความค่า และสามารถสร้างมูลค่า เพิ่มให้แก่องค์กร พร้อมมั่งเป็นหนึ่งในปัจจุบันจะทำให้้องค์การประสบความสำเร็จและก้าวไปข้างหน้าอย่างมั่นคง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในปัจจุบัน เป็นกระบวนการที่ต้องสนับสนุนการพัฒนาองค์การให้ ทันสมัย และสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม โดยเครื่องมือหนึ่งที่้องค์การในปัจจุบันนิยมมาใช้ ได้แก่ การฝึกฝนบุคลากรตามแนวคิดสมรรถนะ ซึ่งเป็นแนวคิดเกี่ยวกับการดึงเอา ศักยภาพของบุคลากรมาใช้ประโยชน์ต่องานของ้องค์การให้ได้อย่างเต็มที่โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้^{๑๘๐}

๑. เพื่อส่งเสริมให้มีการพัฒนาบุคลากรของกลุ่มสินค้าชุมชนได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถ ทักษะที่สำคัญและจำเป็น เพื่อการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ บรรลุ เป้าหมายที่กลุ่มสินค้าชุมชนต้องการ

๒. เพื่อเตรียมความพร้อมด้านต่างๆ ให้แก่บุคลากรในการปฏิบัติงานในหน้าที่ และพร้อมรับ การเปลี่ยนแปลงในอนาคต^{๑๘๑}

๓. เพื่อปลูกฝังทัศนคติที่ดีและถูกต้องให้แก่บุคลากรของกลุ่มสินค้าชุมชน เพื่อให้บุคลากรมี พฤติกรรมปฏิบัติงานและพฤติกรรมการทำงานร่วมกันในสังคมตามที่กลุ่มสินค้าชุมชนมุ่งหวัง

๔. เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับบุคลากรที่เป็นคนเก่งโดยสนับสนุนให้คนเก่งได้รับการพัฒนาที่เหมาะสม ซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพที่รวดเร็ว เป็นการสร้างทุนมนุษย์ที่มีค่าของกลุ่มสินค้าชุมชนที่จะสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งในปัจจุบันและอนาคต^{๑๘๒}

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในปัจจุบัน เป็นกระบวนการที่ต้องสนับสนุนการพัฒนาองค์การให้ ทันสมัย และสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม โดยเครื่องมือหนึ่งที่้องค์การในปัจจุบันนิยมมาใช้ ได้แก่ การฝึกฝนบุคลากรตามแนวคิดสมรรถนะ ซึ่งเป็นแนวคิดเกี่ยวกับการดึงเอาศักยภาพของ

^{๑๗๙} สทนากลุ่มเฉพาะ อาจารย์จินดารัตน์ อภิรักษ์มนตรี, คณะสถาปัตยกรรมและการออกแบบ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๘๐} สทนากลุ่มเฉพาะ นางสาวณัฐวรรณ คำคล้าย, ผู้ก่อตั้ง เฟลีนข้าวบ้าน, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๘๑} สทนากลุ่มเฉพาะ นางสาวเพ็ญภาวีร์ เจริญชัยนาม, ผู้ก่อตั้ง เลดี้บอน, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๘๒} สทนากลุ่มเฉพาะ นางสาวปณิธิชนิต ปางบุญยอนนท์, บริษัท A1 Commercial จำกัด, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

บุคลากรมาใช้ประโยชน์ต่องานขององค์กรให้ได้อย่างเต็มที่ การบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคลตามแนวคิด Competency เป็นการบริหารที่มุ่งเน้น พฤติกรรม ซึ่งนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์หรือผลการปฏิบัติงาน โดยสามารถวัดผลการปฏิบัติงานด้วยตัวชี้วัดที่ ชัดเจนเป็นรูปธรรม ซึ่งมีผู้ให้นิยามศัพท์คำว่า Competency ไว้หลายคำ เช่น

Competency = สมรรถนะ, ศักยภาพ, ชีตความสามารถ และพฤติกรรม

สมรรถนะ (Competency) เป็นสิ่งที่ David McClelland ได้ให้ความหมายไว้ว่า “บุคลิกลักษณะที่ซ่อนอยู่ภายในปัจเจกบุคคล ซึ่งสามารถผลักดันให้ปัจเจกบุคคลนั้น สร้างผลการปฏิบัติงานที่ดีหรือตามเกณฑ์ที่กำหนดในงานที่ตนรับผิดชอบ”

การจัดการสินค้าชุมชนอาจแบ่งสมรรถนะออกเป็น ๓ กลุ่ม ดังนี้

๑. ความสามารถหลักที่ทุกคนในกลุ่มสินค้าชุมชนต้องมีส่วนร่วม
๒. ความสามารถทางการบริหารจัดการ สำหรับ ตำแหน่งงานบริหาร และหัวหน้างาน
๓. ความสามารถในการทำงานเฉพาะตำแหน่งงาน ซึ่งแตกต่างกันตามหน้าที่และความรับผิดชอบ^{๑๘๓}

งานวิจัยนี้เป็นโมเดลที่น่าสนใจสำหรับงานวิจัยของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา เพราะจะเป็นประโยชน์ต่อวัดต่อพระศาสนาในองค์กรรวม ในบทบาทของพระสงฆ์ที่จะได้มีบทบาทในการเข้าไปชี้นำชุมชนสู่การขับเคลื่อนของการปฏิบัติจริง เมื่อมีการจัดการสินค้าชุมชนวิถีพุทธจะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการะของการทำงานทั้ง ๔ ด้าน การจัดการบุคลากร การเงิน วัสดุและอุปกรณ์ และด้านการจัดการ เมื่อดูในองค์ความรู้แบบภาพรวมและการนำความรู้ของผู้ทรงวุฒิเข้าไปเสริมก็จะทำให้งานวิจัยนี้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้นและจะสามารถถอดเป็นโมเดลเป็นบทสรุปของงานวิจัยนี้ ถ้านำไปกระจายขยายผลวัดทั้ง ๔๐,๐๐๐ วัด ได้ก็สามารถจะนำโมเดลนี้ไปพัฒนาชุมชน พัฒนาสินค้าชุมชน ก็ถือว่าเป็นงานวิจัยที่มีประโยชน์มากและถือเป็นนิมิตใหม่ของหลักสูตรวิชาการจัดการเชิงพุทธ^{๑๘๔}

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ถึงแม้กรอบแนวคิดการวิจัยได้วางไว้เป็น 4M ก็ยังสามารถปรับได้ให้เข้ากับพื้นที่งานวิจัย เพราะผลของการวิจัยเชิงคุณภาพไม่ได้วัดที่ตัวแปรที่ชัดเจน แต่เมื่อได้สนทนากลุ่มและได้ความรู้ใหม่ ๆ เพิ่มเติมเพื่อให้เป็นโมเดลที่ให้ง่ายต่อการปฏิบัติได้ก็สามารถนำมาเสนอได้^{๑๘๕}

^{๑๘๓} สนทนากลุ่มเฉพาะ อาจารย์จินดารัตน์ อภิรักษ์มนตรี, คณะสถาปัตยกรรมและการออกแบบ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๘๔} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดระพีณ พุทธิสาร, ดร., อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๘๕} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ผศ.ดร., อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

วิธีการเริ่มต้นการจัดการสินค้าชุมชนวิถีพุทธ ตามหลักอริยบท ๔ มีดังนี้

๑. ตามหลักฉันทะ

เริ่มที่ลูกค้า สำรวจความต้องการและแนวทางการตอบสนองต่อลูกค้า เช่น คุณค่าของสินค้าที่ต้องการ ความพึงพอใจที่ผ่านมา ข้อร้องเรียนที่มี การจัดทำฐานข้อมูลและรักษาฐานลูกค้าเดิมไว้ และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อลูกค้า

รู้สถานะตนเอง การวิเคราะห์เพื่อหาสถานะปัจจุบันของตนเอง ที่ภาษานักธุรกิจเรียกว่าวิเคราะห์หา SWOT (จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค)

สร้างภาพฝัน เมื่อรู้สถานะและความต้องการของลูกค้าแล้ว ผู้บริหารก็ควรจะร่วมกันฝัน แล้วก็ฝัน ว่าอีก ๔-๕ ปีข้างหน้าธุรกิจของเราจะไปอยู่ในตำแหน่งใดในตลาด ผู้นำ ผู้ตาม จะทำอะไรเพื่อใคร และทำไม เขียนฝันออกมาเป็นข้อๆ ที่เรียกว่า ภารกิจ หรือสิ่งที่จะต้องทำ^{๑๘๖}

๒. ตามหลักวิริยะ

หาทางไป เมื่อเขียนฝันเป็นข้อ ๆ ได้แล้ว ก็มาคิดหาทางให้ฝันนั้นเป็นจริง โดยกำหนดเป็นกลยุทธ์ เพื่อลดช่องว่าง (Gap) หรือระยะห่างระหว่างปัจจุบันกับความฝัน

จัดทำแผน เมื่อมีกลยุทธ์แล้วก็นำมาจัดทำแผนธุรกิจ หรือจะเรียกว่าแผนงานก็ไม่ผิดกติกาเพื่อจะได้รู้ว่าใครทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร และที่สำคัญจะต้องใช้งบประมาณสนับสนุนแผนงานนั้นๆ มากน้อยแค่ไหน ถึงขั้นตอนนี้ก็คงพอเห็นภาพแล้วว่าในปีหนึ่งจะต้องทำอะไรบ้าง แล้วใครมีหน้าที่รับผิดชอบอะไร อาจเรียกแผนธุรกิจนี้ว่าเป็นแผนที่ในการเดินทาง หรือโน้ตดนตรีสำหรับวงดนตรี เพื่อให้บรรเลงเพลงสอดประสานกันก็ได้^{๑๘๗}

๓. ตามหลักจิตตะ

ตั้งเป้าหมาย เมื่อได้แผนงานหรือแผนที่เดินทางแล้ว ควรระบุเป้าหมายของการเดินทางให้ชัดเจนว่าจะไปถึงแค่ไหนอย่างไร ทั้งเป้าหมายใหญ่ (Goal) และเป้าหมายย่อย (Target)

ลงมือปฏิบัติวางแผนดีแค่ไหน ถ้าไม่ลงทำก็ไม่มีทางไปถึงฝัน การคิดต้องสามารถคิดเป็นวิเคราะห์เป็น โดยคิดและวิเคราะห์ได้อย่างถูกวิธี มีระบบ มีระเบียบ ต่อเนื่องจากเหตุผล เชื่อมโยงกันภายใต้พื้นฐานของคุณธรรมที่จะนำไปสู่การปฏิบัติ และการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม^{๑๘๘}

๔. ตามหลักวิมังสา

กำหนดตัวชี้วัด จากนั้นกำหนดตัวชี้วัดที่เหมาะสมและสอดคล้องกับเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้

ค้นหาตัวผลักดัน วิเคราะห์ดูว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่จะช่วยผลักดันให้แผนงาน และเป้าหมายที่ตั้งไว้บรรลุผล แล้วให้ความสนใจใส่ใจปัจจัยนั้นอยู่เสมอ

^{๑๘๖} สอนทนากลุ่มเฉพาะ อาจารย์จินดารัตน์ อภิรักษ์มนตรี, คณะสถาปัตยกรรมและการออกแบบ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๘๗} สอนทนากลุ่มเฉพาะ นางสาวณัฐวรรณ คำคล้าย, ผู้ก่อตั้ง เพลินข้าวบ้าน, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

^{๑๘๘} สอนทนากลุ่มเฉพาะ นางสาวเพ็ญภาวีร์ เจริญชัยนาม, ผู้ก่อตั้ง เลดี้บอน, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

ทบทวนผลลัพธ์ เมื่อลงมือปฏิบัติไปในเวลาหนึ่ง ก็ควรมีการตรวจสอบผลลัพธ์ที่ได้กับเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ ว่าเร็วหรือช้ากว่าแผนงาน ถ้าเร็วกวาก็โล่งใจ แต่ถ้าช้ากว่าก็ต้องเร่งมือ หาทางแก้ไขปรับปรุงกันใหม่อาจจะมีผิดพลาดในขั้นตอนไหน หรือสภาพแวดล้อมรอบข้างเปลี่ยนไป^{๑๔๘}

สรุปการสนทนากลุ่มเรื่องรูปแบบการจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธ ตามหลักการบริหารจัดการ 4M พบว่า

สำหรับการจัดการสินค้าชุมชนนั้นสิ่งที่เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดคือ ด้านบุคลากรที่จะเข้ามาทำหน้าที่ในด้านต่าง ๆ ในกลุ่มสินค้าชุมชน ทรัพยากรบุคคลนับเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่ามากที่สุดของกลุ่มสินค้าชุมชน เนื่องจากบุคลากรจะเป็นผู้ผลักดันให้ภารกิจต่างๆ ของกลุ่มสินค้าชุมชนสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ดังนั้นการส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้ ความสามารถ มีสมรรถนะสอดคล้องตามเป้าหมาย และยุทธศาสตร์ของกลุ่มสินค้าชุมชน ตลอดจนมี คุณลักษณะที่พึงประสงค์ และมีทัศนคติที่ดีต่อกลุ่มสินค้าชุมชนจะทำให้กลุ่มสินค้าชุมชน เจริญก้าวหน้า และเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ จากภายนอก สภาพการแข่งขัน และแผนการขยายตัวของกลุ่มสินค้าชุมชนในด้านต่าง ๆ ทำให้มีความจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บุคลากรมีศักยภาพสูงขึ้น สามารถปฏิบัติงานและผลิตผลงานที่เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานกลุ่มสินค้าชุมชน สังคมและประเทศชาติ นอกจากนี้ยังเป็นการเตรียมความพร้อมของบุคลากรให้สามารถ รองรับ การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคตอีกด้วย

๔.๔ องค์ความรู้จากการวิจัย (Body of Knowledge)

จากผลการวิจัยการจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธที่ผ่านมาข้างต้น ผู้วิจัยสามารถแสดงที่มาขององค์ความรู้ที่ได้รับจากการดำเนินงานวิจัยโดยลงพื้นที่เพื่อศึกษาหาคำตอบของวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

- ๑) ศึกษาสภาพทั่วไปของการจัดการสินค้าชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรี
ประเด็นที่ศึกษา คือ สภาพทั่วไปของการจัดการสินค้าชุมชน 4M แล้วนำมาวิเคราะห์หาจุดเด่น จุดอ่อน อุปสรรค และโอกาส เพื่อให้รู้ถึงปัญหาในด้านต่าง ๆ ที่เป็นอยู่เพื่อหาทางปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น
- ๒) วิธีการจัดการสินค้าชุมชนให้เป็นตามวิถีพุทธ
ประเด็นที่ศึกษา คือ ๑. หลักธรรมที่ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการสินค้าชุมชน เพื่อหาหลักพุทธธรรมนอกจากหลักอิทธิบาท ๔ ที่เป็นหลักใหญ่แล้วในการจัดการแต่ละด้าน ควรใช้หลักธรรมใดเพื่อที่จะนำมาใช้เสริมในแต่ละด้าน ๒.หลักการจัดการ และองค์ประกอบที่ส่งเสริมการจัดการสินค้าชุมชน เพื่อให้ได้วิธีการในการแก้ไขปัญหาของสินค้าชุมชน

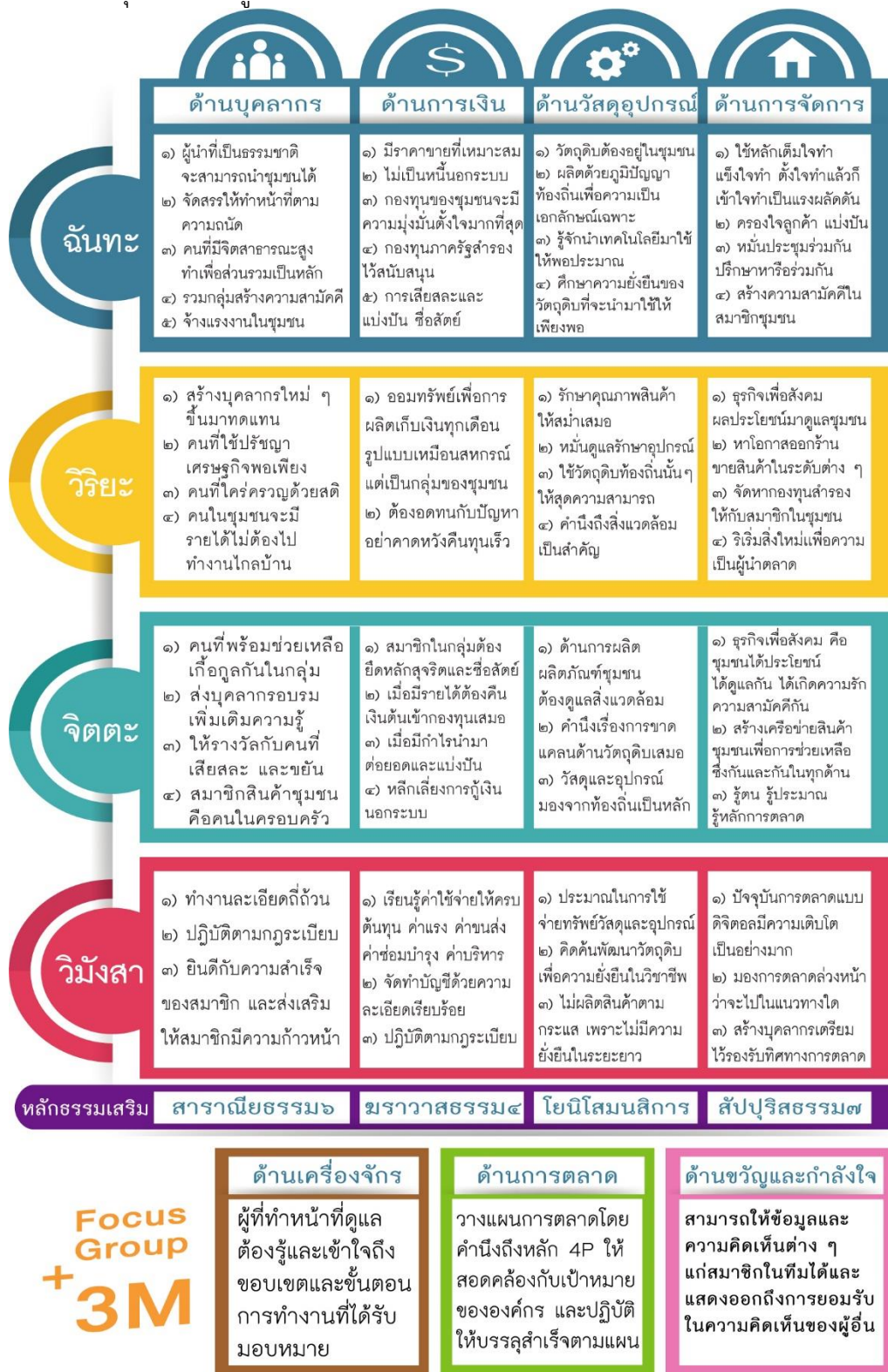
^{๑๔๘}สนทนากลุ่มเฉพาะ นางสาวปณิตชนิต ปางบุญยอนนท์, บริษัท A1 Commercial จำกัด, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

- ๓) รูปแบบการจัดการสินค้าชุมชนให้เป็นตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี
 ประเด็นที่ศึกษา คือ กระบวนการจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธ โดยนำวิธีการจัดการ
 สินค้าชุมชนวิถีพุทธ มาใช้ปรับปรุง แก้ไขปัญหา และพัฒนา สภาพที่เป็นอยู่ของ
 การจัดการสินค้าชุมชนจังหวัดกาญจนบุรี โดยการจัดลำดับกระบวนการ เพื่อให้ได้
 รูปแบบการจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี

แผนภาพที่ ๔.๑๕ แสดงที่มาขององค์ความรู้จากการวิจัย
 ที่มา : พระจิตศิลป์ เหมรสี, ๒๕๖๐

จากการวิจัยเรื่อง “การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี”
สามารถสรุปองค์ความรู้จากการวิจัยได้ดังนี้

แผนภาพที่ ๔.๑๖ องค์ความรู้จากการวิจัย

ที่มา : พระจิตศิลป์ เหมรสี, ๒๕๖๐

๔.๔.๑ องค์ความรู้การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี

ด้านบุคลากร ตามหลักอิทธิบาท ผสมผสานกับหลักสาราณียธรรม ๖

รูปแบบที่ ๑ ด้านบุคลากร ตามหลักฉันทะ

แนวทางปฏิบัติ แสดงออกถึงการยอมรับผิดใน งานที่ตนรับผิดชอบโดยไม่กล่าวโทษผู้อื่น รู้ถึงกฎระเบียบข้อบังคับของกลุ่มสินค้าชุมชน และมีความรู้ ความเข้าใจในหลักการทำงานเป็นมาตรฐาน เดียวกันด้วยความเป็นธรรม

ผู้รับผิดชอบคือ บุคลากรทุกคนในกลุ่มสินค้าชุมชน

รูปแบบที่ ๒ ด้านบุคลากร ตามหลักวิริยะ

แนวทางปฏิบัติ สามารถปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อ บังคับของกลุ่มสินค้าชุมชน แสดงออกถึงการเคารพและไม่ก้าวร้าวในเรื่องงานและเรื่องส่วนตัวของผู้อื่น และไม่นำทรัพย์สินของกลุ่มสินค้าชุมชนไปใช้เพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว

ผู้รับผิดชอบคือ บุคลากรทุกคนในกลุ่มสินค้าชุมชน

รูปแบบที่ ๓ ด้านบุคลากร ตามหลักจิตตะ

แนวทางปฏิบัติ แสดงออกถึงความมุ่งมั่นและ ความตั้งใจในการสร้างผลประโยชน์ของกลุ่มสินค้าชุมชนปลูกจิตสำนึกให้สมาชิกในทีมมีจรรยาบรรณและคุณธรรมในการทำงาน และสามารถสอนแนวทางและหลักปฏิบัติในการทำงานบนพื้นฐานของกลุ่มสินค้าชุมชนให้กับสมาชิกในทีมได้

ผู้รับผิดชอบคือ บุคลากรทุกคนในกลุ่มสินค้าชุมชน

รูปแบบที่ ๔ ด้านบุคลากร ตามหลักวิมังสา

แนวทางปฏิบัติ เป็นตัวอย่างของพนักงานในกลุ่มสินค้าชุมชน ในการใช้หลักซื่อสัตย์สุจริตในการทำงานและดำเนินชีวิต เสริมสร้างให้สังคมโดยรวมในกลุ่มสินค้าชุมชน ให้อยู่ด้วยกันอย่างเป็นปกติสุขบนหลักความสามัคคี

ผู้รับผิดชอบคือ บุคลากรทุกคนในกลุ่มสินค้าชุมชน

๔.๔.๒ รูปแบบการจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี

ด้านการเงิน ตามหลักอิทธิบาท ผสมผสานกับหลักฆราวาสธรรม ๔

รูปแบบที่ ๕ ด้านการเงิน ตามหลักฉันทะ

แนวทางปฏิบัติ จิตสำนึกในความสุจริต รู้จักและเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนรวมทั้งสามารถจัดลำดับ ความสำคัญของงานได้ หาวิธีในการทำงานที่ทำให้กลุ่มสินค้าชุมชนบรรลุผลสำเร็จ

ผู้รับผิดชอบคือ บุคคลผู้ทำหน้าที่ด้านการเงิน

รูปแบบที่ ๖ ด้านการเงิน ตามหลักวิริยะ

แนวทางปฏิบัติ ประเมินการทำงานโดยเปรียบเทียบผลงานกับแผนงานที่กำหนดขึ้น มุ่งมั่น ปฏิบัติงานให้บรรลุผล สำเร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด และสร้างผลงานที่มีคุณภาพ ถูกต้อง และครบถ้วนตรงตาม วัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยขอคำปรึกษาแนะนำจากผู้บังคับบัญชาตามความเหมาะสม

ผู้รับผิดชอบคือ บุคคลผู้ทำหน้าที่ด้านการเงิน

รูปแบบที่ ๗ ด้านการเงิน ตามหลักจิตตะ

แนวทางปฏิบัติ การทำงานให้ตอบสนองต่อเป้าหมายหลักของกลุ่มสินค้าชุมชน ช่วยสมาชิกใน ทีมหาวิธีการทำงาน ติดตามการทำงานเพื่อให้งานประสบผลสำเร็จ

ผู้รับผิดชอบคือ บุคคลผู้ทำหน้าที่ด้านการเงิน

รูปแบบที่ ๘ ด้านการเงิน ตามหลักวิมังสา

แนวทางปฏิบัติ กำหนดแผนสำรองหรือแผนฉุกเฉิน กรณีที่แผนงานหลักไม่บรรลุผล สำเร็จ ติดตามผลการดำเนินงานของกลุ่มสินค้าชุมชน และบริหารจัดการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กลุ่ม สินค้าชุมชนกำหนดไว้

ผู้รับผิดชอบคือ บุคคลผู้ทำหน้าที่ด้านการเงิน

๔.๔.๓ รูปแบบการจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี

ด้านวัสดุและอุปกรณ์ ตามหลักอิทธิบาท ผสมผสานกับหลักโยนิโสมนสิการ

รูปแบบที่ ๙ ด้านวัสดุและอุปกรณ์ ตามหลักฉันทะ

แนวทางปฏิบัติ เข้าใจและปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบในส่วนของตนได้เป็นอย่างดีเพื่อส่งเสริม การบรรลุผลสำเร็จของทีม และสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลและเสนอความคิดเห็น ต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

ผู้รับผิดชอบคือ บุคคลผู้ทำหน้าที่ดูแลด้านวัสดุเป็นหลัก และสมาชิกทุกคนร่วมแสดงความคิดเห็น

รูปแบบที่ ๑๐ ด้านวัสดุและอุปกรณ์ ตามหลักวิริยะ

แนวทางปฏิบัติ แสดงออกถึงความพร้อมที่จะให้ความร่วมมือและความช่วยเหลือแก่ผู้อื่น มีส่วนร่วมในการกำหนดภารกิจและเป้าหมายของทีมงาน และสามารถสร้างและรักษาสัมพันธภาพที่ดี กับสมาชิกในทีมได้

ผู้รับผิดชอบคือ บุคคลผู้ทำหน้าที่ดูแลด้านวัสดุ

รูปแบบที่ ๑๑ ด้านวัสดุและอุปกรณ์ ตามหลักจิตตะ

แนวทางปฏิบัติ ติดตามและประเมินประสิทธิภาพ การดำเนินงานของทีม เป็นผู้นำในการ กำหนด วัตถุประสงค์ เป้าหมาย แผนงาน ในภาพรวม รวมถึงขอบเขต หน้าที่รับผิดชอบของทีมงาน หลายทีมที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยง และที่ซับซ้อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสื่อสารให้แต่ละ ฝ่ายเข้าใจอย่างชัดเจน

ผู้รับผิดชอบคือ บุคคลผู้ทำหน้าที่ดูแลด้านวัสดุ

รูปแบบที่ ๑๒ ด้านวัสดุและอุปกรณ์ ตามหลักวิมังสา

แนวทางปฏิบัติ ระบุถึงจุดแข็ง ระบุประเด็นปัญหา อุปสรรคข้อควรพัฒนาที่อาจเกิดขึ้น รวมถึง แนวทางในการพัฒนา และสื่อสารกับผู้ร่วมทีมเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้การ ทำงานของทีมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้รับผิดชอบคือ บุคคลผู้ทำหน้าที่ดูแลด้านวัสดุ

๔.๔.๔ รูปแบบการจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี

ด้านการจัดการ ตามหลักอิทธิบาท ผสมผสานกับหลักสัปปุริสธรรม ๗

รูปแบบที่ ๑๓ ด้านการจัดการ ตามหลักฉันทะ

แนวทางปฏิบัติ รู้และเข้าใจถึงวิสัยทัศน์และเป้าหมายของกลุ่มสินค้าชุมชน และอธิบาย ได้ถึงหน้าที่ความรับผิดชอบของตน ที่ตอบสนองวิสัยทัศน์และภารกิจของกลุ่มสินค้าชุมชน แสวงหา โอกาสที่จะพัฒนาตนเอง ในการทำงานเพื่อตอบสนองต่อเป้าหมายของกลุ่มสินค้าชุมชน

ผู้รับผิดชอบคือ ประธานกลุ่มสินค้าชุมชนเป็นผู้ควบคุมนโยบายสู่การทำงานจริงอย่างเป็นระบบ

รูปแบบที่ ๑๔ ด้านการจัดการ ตามหลักวิริยะ

แนวทางปฏิบัติ กำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในทีมให้สามารถตอบสนองวิสัยทัศน์ ของกลุ่มสินค้าชุมชน อธิบายให้ผู้อื่นเข้าใจถึงวิสัยทัศน์ และเป้าหมายในการทำงานของกลุ่มสินค้า ชุมชน

ผู้รับผิดชอบคือ ประธานกลุ่มสินค้าชุมชน

รูปแบบที่ ๑๕ ด้านการจัดการ ตามหลักจิตตะ

แนวทางปฏิบัติ สามารถกำหนดวิสัยทัศน์ กลยุทธ์ และเป้าหมายในการทำงานของกลุ่ม สินค้าชุมชน สร้างบรรยากาศให้สมาชิกกลุ่มสินค้าชุมชนมีส่วนร่วมและผูกพันต่อวิสัยทัศน์ และภารกิจ ของกลุ่มสินค้าชุมชน

ผู้รับผิดชอบคือ ประธานกลุ่มสินค้าชุมชน

รูปแบบที่ ๑๖ ด้านการจัดการ ตามหลักวิมิงสา

แนวทางปฏิบัติ สามารถนำเสนอแนวทางหรือ ระบบงานใหม่ ๆ ที่มีผลต่อสมาชิกกลุ่มสินค้าชุมชนโดยรวมเพื่อสนองตอบต่อวิสัยทัศน์ของกลุ่มสินค้าชุมชนที่กำหนดขึ้น และสามารถประเมินประสิทธิภาพการทำงานของกลุ่มสินค้าชุมชนโดยเปรียบเทียบ กับวิสัยทัศน์และเป้าหมายของกลุ่มสินค้าชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง

ผู้รับผิดชอบคือ ประธานกลุ่มสินค้าชุมชน

องค์ความรู้เพิ่มเติมจากการสนทนากลุ่ม ด้านการจัดการทั้ง ๔ ด้าน ทั้งการจัดการด้านกำลังคน (Man) การจัดการด้านเงิน (Money) การจัดการด้านวัสดุและอุปกรณ์ (Materials) และการจัดการ (Management) พัฒนาก้าวหน้าไปพร้อมกับอุตสาหกรรมการผลิตและการบริการที่เติบโตและพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็วทำให้ทรัพยากรเพียง ๔ ประการเริ่มไม่เพียงพอสำหรับเป้าหมาย จึงได้เพิ่มขึ้นอีก 2 M's เป็น 6 M's ได้แก่ เครื่องจักรกล (Machine) และ การตลาด (Market) ในขณะเดียวกันการทำงานที่มองเห็นถึงความสำคัญ หรือคุณค่าของจิตใจของผู้ปฏิบัติงานมีมากขึ้น โดยให้ความสำคัญกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานมากขึ้น จึงเพิ่มขวัญและกำลังใจ (Morale) เข้าไปเป็น 7 M's องค์การตามทฤษฎีสากล

๔.๔.๕ รูปแบบการจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี

ด้านเครื่องจักร ตามหลักอิทธิบาท ผสมผสานกับหลักอริยทรัพย์ ๗

รูปแบบที่ ๑๗ ด้านเครื่องจักร ตามหลักฉันทะ

แนวทางปฏิบัติ รู้และเข้าใจถึงขอบเขตและขั้นตอนการทำงานที่ได้รับมอบหมาย ตรวจสอบขั้นตอนการทำงาน ปัจจุบันและเสนอแนะ แนวทางการแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น

ผู้รับผิดชอบคือ บุคคลผู้ทำหน้าที่ดูแลด้านเครื่องจักร

รูปแบบที่ ๑๘ ด้านเครื่องจักร ตามหลักวิริยะ

แนวทางปฏิบัติ ประเมินความเป็นไปได้ของต้นทุนค่าใช้จ่ายและประโยชน์ที่ได้รับจากการปรับปรุงขั้นตอนการทำงานของกลุ่มสินค้าชุมชน ระบุได้ถึงโอกาสและผลประโยชน์ที่ได้รับจากการเปลี่ยนแปลงภายในกลุ่มสินค้าชุมชน

ผู้รับผิดชอบคือ บุคคลผู้ทำหน้าที่ดูแลด้านเครื่องจักร

รูปแบบที่ ๑๙ ด้านเครื่องจักร ตามหลักจิตตะ

แนวทางปฏิบัติ ออกแบบระบบงานใหม่ ๆ โดยเชื่อมโยงกับวิสัยทัศน์กลยุทธ์และเป้าหมายที่กลุ่มสินค้าชุมชนต้องการ

ผู้รับผิดชอบคือ บุคคลผู้ทำหน้าที่ดูแลด้านเครื่องจักร

รูปแบบที่ ๒๐ ด้านเครื่องจักร ตามหลักวิมังสา

แนวทางปฏิบัติ กำหนดรูปแบบเทคนิคหรือขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ใช้เป็นมาตรฐานร่วมกันในการดำเนินงานของกลุ่มสินค้าชุมชน และสามารถอธิบายได้ถึงความสัมพันธ์ของการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และกลยุทธ์ ของกลุ่มสินค้าชุมชน

ผู้รับผิดชอบคือ บุคคลผู้ทำหน้าที่ดูแลด้านเครื่องจักร

๔.๔.๖ รูปแบบการจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี

ด้านการตลาด ตามหลักอิทธิบาท ผสมผสานกับหลักสัปปุริสธรรม ๗

รูปแบบที่ ๒๑ ด้านการตลาด ตามหลักฉันทะ

แนวทางปฏิบัติ วางแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินงานและเป้าหมายของกลุ่มสินค้าชุมชนและปฏิบัติให้บรรลุสำเร็จตามแผนและเป้าหมายที่วางไว้ นำเสนอประเด็นปัญหาอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุผลสำเร็จตามแผนการดำเนินงาน/เป้าหมายของกลุ่มสินค้าชุมชน เพื่อร่วมหาแนวทางแก้ไข

ผู้รับผิดชอบคือ ประธานกลุ่มสินค้าชุมชนเป็นหลัก โดยมีสมาชิกร่วมเสนอความคิดเห็น

รูปแบบที่ ๒๒ ด้านการตลาด ตามหลักวิริยะ

แนวทางปฏิบัติ กำหนดแผนการดำเนินงานและเป้าหมายของกลุ่มสินค้าชุมชน เพื่อสนับสนุนแผนกลยุทธ์และการบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ของฝ่าย

ผู้รับผิดชอบคือ ประธานกลุ่มสินค้าชุมชน และหัวหน้าแต่ละฝ่าย

รูปแบบที่ ๒๓ ด้านการตลาด ตามหลักจิตตะ

แนวทางปฏิบัติ กำหนดกลยุทธ์แผนการดำเนินงานและเป้าหมายของฝ่ายในระยะสั้น กลาง และยาวให้สอดคล้องกับกลยุทธ์ เป้าหมายในการดำเนินธุรกิจ และวิสัยทัศน์ขององค์กร รวมถึงคาดการณ์ถึงอุปสรรคความเสี่ยงที่เป็นปัจจัยต่อความสำเร็จและกำหนดแผนป้องกัน/รองรับ

ผู้รับผิดชอบคือ ประธานกลุ่มสินค้าชุมชน และหัวหน้าแต่ละฝ่าย

รูปแบบที่ ๒๔ ด้านการตลาด ตามหลักวิมังสา

แนวทางปฏิบัติ ติดตามความเคลื่อนไหวและทิศทางความต้องการของตลาดเพื่อใช้ประกอบการกำหนดกลยุทธ์แนวทางการดำเนินธุรกิจ

ผู้รับผิดชอบคือ ประธานกลุ่มสินค้าชุมชน และหัวหน้าแต่ละฝ่าย

๔.๔.๗ รูปแบบการจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี

ด้านขวัญและกำลังใจ ตามหลักอิทธิบาท ผสมผสานกับหลักสังคหวัตถุ ๔

รูปแบบที่ ๒๕ ด้านขวัญและกำลังใจ ตามหลักฉันทะ

แนวทางปฏิบัติ จัดลำดับความสำคัญและขั้นตอน การทำงานของตนเองได้ และบริหารงานตนเองให้สำเร็จได้ตรงเป้าหมายที่กำหนดก่อน และสามารถให้ข้อมูลและความคิดเห็นต่าง ๆ แก่สมาชิกในทีมได้ และแสดงออกถึงการยอมรับในความคิดเห็นของผู้อื่น

ผู้รับผิดชอบคือ ประธานกลุ่มสินค้าชุมชน และหัวหน้าแต่ละฝ่าย

รูปแบบที่ ๒๖ ด้านขวัญและกำลังใจ ตามหลักวิริยะ

แนวทางปฏิบัติ กำหนดทิศทางและเป้าหมายการดำเนินงานของทีมงาน และสื่อสารให้สมาชิกในทีมเข้าใจถึงเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ในการทำงาน ประเมินสถานการณ์ที่เกิดขึ้นหาข้อสรุปในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยวิธีระดมสมองจากสมาชิกในทีม และระบุวิธีการในการแก้ปัญหานั้น ๆ ได้

ผู้รับผิดชอบคือ ประธานกลุ่มสินค้าชุมชน และสมาชิกทุกคน

รูปแบบที่ ๒๗ ด้านขวัญและกำลังใจ ตามหลักจิตตะ

แนวทางปฏิบัติ แสดงออกถึงความเชื่อมั่นใน ความคิด คำพูด และการกระทำของตนเอง สร้างบรรยากาศของการทำงาน ร่วมกันเป็นทีมได้ และกระตุ้นให้ สมาชิกในทีมนำเสนอความคิดเห็นใหม่ ๆ

ผู้รับผิดชอบคือ ประธานกลุ่มสินค้าชุมชน และหัวหน้าแต่ละฝ่าย

รูปแบบที่ ๒๘ ด้านขวัญและกำลังใจ ตามหลักวิมังสา

แนวทางปฏิบัติ ทำให้ผู้อื่นมีความคิดคล้ายตาม และพร้อมที่จะปฏิบัติตามภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดขึ้น นำเสนอประเด็นในด้านที่ดีต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มสินค้าชุมชน

ผู้รับผิดชอบคือ ประธานกลุ่มสินค้าชุมชน และหัวหน้าแต่ละฝ่าย

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี” มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการจัดการสินค้าชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรี ๒) เพื่อศึกษาวิธีการจัดการสินค้าชุมชนให้เป็นตามวิถีพุทธ ๓) เพื่อเสนอรูปแบบการจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ทั้งนี้จากผลการวิจัยสามารถสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และมีข้อเสนอแนะดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญในการจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรีตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังนี้

๕.๑.๑ สภาพทั่วไปของการจัดการสินค้าชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรี พบว่า

การจัดการสินค้าชุมชนตามหลักการจัดการองค์กร 4M ด้านบุคลากร ด้านการเงิน ด้านวัสดุและอุปกรณ์ และด้านการจัดการ ทั้ง ๔ ด้านนี้เป็นหลักสำคัญของความสำเร็จในทุกมิติของการจัดการสินค้าชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรีเป็นอย่างมาก ดังต่อไปนี้

ด้านบุคลากร ในการทำงานให้ประสบความสำเร็จนั้น ความร่วมมือของบุคลากรเป็นสิ่งสำคัญมาก ดังนั้นการจัดการสินค้าชุมชนถ้ามีความตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาบุคลากรในตำแหน่งหน้าที่ต่าง ๆ ขององค์กรนั้น ก็ควรที่จะมีการกำหนดแนวทางการพัฒนาบุคลากรไว้ในประเด็นยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาสินค้าชุมชน เพื่อนำกลุ่มสินค้าชุมชนให้ขับเคลื่อนแบบองค์รวม โดยการพัฒนาบุคลากรจัดเป็นกลยุทธ์และมีมาตรการในการดำเนินการเรื่องต่างๆ เพื่อสร้างกลไกการพัฒนาบุคลากรของกลุ่มสินค้าชุมชน อย่างเป็นระบบในเชิงรุกตามศักยภาพของตนเอง และตามความต้องการของหน่วยงาน เพื่อให้ได้บุคลากรที่มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพ

ด้านการเงิน ยุคโลกาภิวัตน์ อาจจะมีใช้ยุคที่ดีที่สุดในการพัฒนาของโลกโดยภาพรวม เพราะหากยุคนี้เป็นตัวแทนของการรวมตัวเป็นบริษัทข้ามชาติ เป็นธุรกิจขนาดใหญ่มหาศาล และเป็นยุคที่ผู้ด้อยโอกาสได้รับความเสมอภาคตามสิทธิของตนเองแต่เพียงลักษณะเดียวแล้ว ยุคนี้จะเป็นยุคที่ทำลายองค์กร ธุรกิจชุมชน กลุ่มสินค้าชุมชนขนาดเล็กให้สลายตัวไปในไม่ช้า และส่วนเล็กๆ ๗ หลายส่วน เช่น สถาบันครอบครัว ธุรกิจขนาดย่อม ชุมชนเล็กๆ ก็จะอยู่ไม่ได้ไปด้วย ซึ่งอันที่จริงในยุคนี้ต้องคำนึงถึงหน่วยย่อย ธุรกิจย่อย ที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของแต่ละสังคมด้วยสิ่งเล็กๆ ๗

เหล่านั้น มีความดีงาม ความพอดี เป็นหลักแฝงอยู่ และเมื่อธุรกิจชุมชนขนาดเล็กมีแรงขับเคลื่อนไปข้างหน้าพร้อม ๆ กัน นั้นหมายถึง การพัฒนาประเทศชาติด้วยความยั่งยืน

ด้านวัสดุและอุปกรณ์ การผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนโดยคำนึงถึงการประหยัดทรัพยากรธรรมชาติและช่วยรักษาสภาพแวดล้อม แนวคิดนี้สอดแทรกเข้ามาอยู่ในยุทธศาสตร์การบริหาร เนื่องจากว่าทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต้นไม้ สัตว์ป่า แม่น้ำ ลำคลอง ภูเขา อากาศบริสุทธิ์ ฯลฯ นั้น นับวันแต่จะลดลงหากใช้ไม่ถนอม และไม่บูรณะทดแทน ปัจจุบันมีการนำพลังงานที่มีใช้สิ่งหมดเปลือง อาทิ พลังน้ำ พลังลม พลังแสงอาทิตย์ และพลังคลื่นในมหาสมุทรมาใช้มากขึ้น กลุ่มสินค้าชุมชนต้องรู้จักใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่า แนวคิดหนึ่งในเรื่องนี้ คือ 3 Re's คือ Reduce : ใช้ให้น้อยลง, Re-used : ใช้แล้วใช้อีก (ในรูปเดิม) และ Recycle : ใช้แล้วเปลี่ยนรูปเป็นอย่างอื่นเพื่อใช้อีก

ด้านการจัดการ การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) ไม่ว่าท้องถิ่นในเมืองหรือในชนบท จะมีบุคลากรที่มีความรู้ และประสบการณ์ที่สั่งสมกันต่อ ๆ มาสามารถช่วยแก้ปัญหาหรือเสนอแนะสิ่งที่ถูกต้อง เหมาะสมกว่าได้ในหลายเรื่อง ดังนั้น การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น องค์คณะอื่น จะช่วยให้งานบางงานสำเร็จได้โดยง่าย ทั้งนี้ เนื่องจากว่าองค์ความรู้ในท้องถิ่นนั้น เป็นความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติจริงที่สืบทอดกันมา และสามารถปรับใช้ในหลายสถานการณ์ได้

โดยสรุป การจัดการสินค้าชุมชนตามหลักการบริหาร 4M ยุคโลกาภิวัตน์ เป็นยุคที่วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และวิธีการจัดการสมัยใหม่ อย่างไรก็ตาม เรื่องของการพัฒนาบุคลากรให้รู้เท่าทัน และสามารถใช้เครื่องมือเครื่องใช้ที่ช่วยอำนวยความสะดวกต่าง ๆ บนฐานของจิตใจที่เป็นไปทางสร้างสรรค์มากกว่าการเอาเปรียบ ยังเป็นเรื่องสำคัญมาก และควรใช้ยุทธศาสตร์และเทคโนโลยีที่เหมาะสม ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด แต่งานนั้นให้ประโยชน์ทางสร้างสรรค์แก่กลุ่มสินค้าชุมชนของตนเองและแก่ส่วนรวมมากที่สุด และกลุ่มสินค้าชุมชนควรที่จะเน้นให้เกิดการพึ่งพาตนเองลดการพึ่งพานำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศ และคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรที่มีให้เกิดประโยชน์สูงสุด และไม่มุ่งแต่ผลกำไรแต่มุ่งพัฒนาในภาพรวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของคน เพื่อให้เป็นสินค้าชุมชนที่มีจุดขายที่ให้ความสุขและรอยยิ้มของผู้ขายและผู้ซื้อ

หลักแนวคิดการจัดการสินค้าชุมชนให้มีเอกลักษณ์ ได้แก่ ๑) ผลิตสินค้าจากทรัพยากรในชุมชน ๒) ผลิตสินค้าด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น ๓) ถ่ายทอดเรื่องราววิถีชีวิตสู่ผลิตภัณฑ์ ๔) หามุมมองในการผลิตด้วยรูปแบบใหม่ ๕) ความละเอียดประณีตด้วยฝีมือ ๖) นำวัตถุดิบท้องถิ่นมาประยุกต์พัฒนา

แรงจูงใจและแรงผลักดันของกลุ่มสินค้าชุมชนที่ทำให้ประสบความสำเร็จ ได้แก่ ๑) ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ๒) สร้างงานให้แก่คนในชุมชน ๓) สร้างรายได้ให้แก่ชุมชน ๔) อาชีพที่มีความมั่นคง ๕) อยากนำวัตถุดิบท้องถิ่นมาสร้างมูลค่าเพิ่ม

จุดเด่นของสินค้าชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรี ได้แก่ ๑) ทำผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่ออุปโภคบริโภคในครัวเรือน ๒) แปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อความยั่งยืน ๓) ผลิตสินค้าชุมชนเพื่อสร้างรายได้ ๔) สินค้าชุมชนสู่การพัฒนาคน ๕) สินค้าชุมชนสู่การพัฒนาอาชีพ ๖) สินค้าชุมชนสู่การพัฒนาชุมชน ๗) สินค้าชุมชนสู่การพัฒนาประเทศ

สรุปปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่มสินค้าชุมชน

ผู้วิจัยสรุปผลจากการวิเคราะห์สภาพทั่วไปของการจัดการสินค้าชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรี ผู้วิจัยสรุปแยกเป็น ๔ ประเด็น คือ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค แสดงรายละเอียดได้ดังนี้

จุดแข็ง ได้แก่ ๑) สินค้าชุมชนแต่ละพื้นที่มีอัตลักษณ์ที่ต่างกัน ๒) ความละเอียดความประณีตของฝีมือ ๓) ความหลากหลายทางวัตถุดิบ ทางวัฒนธรรม ทางภูมิปัญญาที่ต่างกัน เกิดเป็นความงดงามที่มีคุณภาพอย่างลงตัว ๔) สามารถสร้างการตลาดท่องเที่ยวท้องถิ่นได้ ๕) การคิดค้นสูตรใหม่วัตถุดิบเฉพาะถิ่นหายาก ๖) สามารถสร้างความยั่งยืนในการพึ่งพาตนเอง

จุดอ่อน ได้แก่ ๑) เนื่องจากเป็นสินค้าที่ผลิตด้วยมือจึงไม่สามารถสร้างมาตรฐานในการผลิตได้อย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากไม่ได้ใช้เทคโนโลยีในการผลิต ๒) ภาพลักษณ์ของสินค้าชุมชนยังไม่ได้ได้รับความนิยมในระดับนานาชาติเท่าที่ควร ๓) ขาดคนรุ่นใหม่ที่จะมาสืบทอดสินค้าทางภูมิปัญญาท้องถิ่น ๔) ผู้ประกอบการรายใหม่ไม่มีความอดทนเพียงพอ

โอกาส ได้แก่ ๑) สินค้าชุมชนเฉพาะถิ่นจากวัตถุดิบจากฝีมือจากเรื่องราววิถีชีวิตของท้องถิ่น ๒) การซื้อเป็นของขวัญที่ระลึกของฝาก ๓) เป็นงานฝีมือ งานศิลปะสะท้อนรสนิยม ๔) สนองนโยบายด้านการท่องเที่ยวในชุมชน ๕) ภาครัฐให้การสนับสนุนสินค้าชุมชนอย่างต่อเนื่อง

อุปสรรค ได้แก่ ๑) ยังขาดความร่วมมือของคนในชุมชนเท่าที่ควร ๒) การทำไร่นาทำให้ไม่สามารถผลิตสินค้าได้อย่างต่อเนื่อง ๓) ความไม่สม่ำเสมอของผลผลิตตามฤดูกาล เช่น น้ำท่วม, แผลง

๕.๑.๒ วิธีการจัดการสินค้าชุมชนให้เป็นตามวิถีพุทธ พบว่า

วิธีการที่เป็นหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนานี้มีมากมายที่จะนำมาใช้ในการจัดการองค์การโดยแม้จะยกมาเพียงหัวข้อธรรมเดียวก็สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับระบบการจัดการ ในด้านต่าง ๆ ในทฤษฎีสากลได้ ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอหลักธรรมอิทธิบาท ๔ ที่บูรณาการกับระบบการจัดการบุคลากรผู้มีหน้าที่อันประกอบด้วย ด้านบุคลากร (Man) ด้านการเงิน (Money) ด้านวัสดุและอุปกรณ์ (Materials) และด้านการจัดการ (Management) ดังต่อไปนี้

๑. ด้านบุคลากร (Man)

ตามหลักฉันทะ ยอมรับในถึงกฎระเบียบข้อบังคับของกลุ่มสินค้าชุมชน และมีความรู้ความเข้าใจในหลักการทำงานเป็นมาตรฐาน เดียวกันด้วยความเป็นธรรม

ตามหลักวิริยะ แสดงออกถึงการเคารพและไม่ก้าวร้าวในเรื่องงานและเรื่องส่วนตัวของผู้อื่น และไม่นำทรัพย์สินของกลุ่มสินค้าชุมชนไปใช้เพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว

ตามหลักจิตตะ ความตั้งใจในการสร้างผลประโยชน์ให้กับกลุ่มสินค้าชุมชน และสามารถสอนแนวทางและหลักปฏิบัติในการทำงานบนพื้นฐานของกลุ่มสินค้าชุมชนให้กับสมาชิกในทีมได้

ตามหลักวิมังสา เป็นตัวอย่างของพนักงานในกลุ่มสินค้าชุมชน ในการใช้หลักข้อสัตย์สุจริตในการทำงานและดำเนินชีวิตให้อยู่ด้วยกันอย่างเป็นปกติสุขบนหลักความสามัคคี

๒. ด้านการเงิน (Money)

ตามหลักฉันทะ จิตสำนึกในความสุจริต รู้จักและเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนรวมทั้งสามารถจัดลำดับ ความสำคัญของงานได้

ตามหลักวิริยะ สร้างผลงานที่มีคุณภาพ ถูกต้อง และครบถ้วนตรงตาม วัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดไว้

ตามหลักจิตตะ การทำงานให้ตอบสนองต่อเป้าหมายหลักของกลุ่มสินค้าชุมชน ช่วยสมาชิกใน ทีมหาวิธีการทำงาน ติดตามการทำงานเพื่อให้งานประสบผลสำเร็จ

ตามหลักวิมังสา ติดตามผลการดำเนินงานของกลุ่มสินค้าชุมชน และบริหารจัดการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กลุ่มสินค้าชุมชนกำหนดไว้

๓. ด้านวัสดุและอุปกรณ์ (Materials)

ตามหลักฉันทะ เข้าใจและปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบในส่วนของตนได้เป็นอย่างดีเพื่อส่งเสริมการบรรลุผลสำเร็จของทีม

ตามหลักวิริยะ มีส่วนร่วมในการกำหนดภารกิจและเป้าหมายของทีมงาน และสามารถสร้างและรักษาสัมพันธ์ภาพที่ดีกับสมาชิกในทีมได้

ตามหลักจิตตะ หน้าที่รับผิดชอบของทีมงาน หลายทีมที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยง และที่ซับซ้อนได้อย่างมี ประสิทธิภาพ รวมทั้งสื่อสารให้แต่ละฝ่ายเข้าใจอย่างชัดเจน

ตามหลักวิมังสา สามารถสื่อสารกับผู้ร่วมทีมเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้การทำงานของทีมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

๔. ด้านการจัดการ (Management)

ตามหลักฉันทะ รู้และเข้าใจถึงวิสัยทัศน์และเป้าหมายของกลุ่มสินค้าชุมชน ตอบสนองวิสัยทัศน์และภารกิจของกลุ่มสินค้าชุมชน

ตามหลักวิริยะ อธิบายให้ผู้อื่นเข้าใจถึงวิสัยทัศน์ และเป้าหมายในการทำงานของกลุ่มสินค้าชุมชน

ตามหลักจิตตะ สร้างบรรยากาศให้สมาชิกกลุ่มสินค้าชุมชนมีส่วนร่วมและผูกพันต่อวิสัยทัศน์ และภารกิจของกลุ่มสินค้าชุมชน

ตามหลักวิมังสา สามารถประเมินประสิทธิภาพการทำงานของสินค้าชุมชน โดยเปรียบเทียบ กับวิสัยทัศน์และเป้าหมายของกลุ่มสินค้าชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง

องค์ประกอบเพื่อการจัดการสินค้าชุมชน พบว่า

การตลาด มองสินค้าที่ขายอยู่นั้นมีคุณสมบัติพิเศษ หรือสร้างองค์ความรู้ให้กับคนส่วนใหญ่ได้มากน้อยเพียงใด เพราะผู้บริโภคจะดูว่าสิ่งของที่เขานำมาขายนั้นมีความต้องการมากน้อยเพียงใดคำว่า สวย หรือ สำหรับตั้งโชว์นั้นไม่สามารถจับต้องได้ในยุคสมัยปัจจุบัน เพราะของทุกอย่างมาพร้อมความสวยและคุณสมบัติที่อยู่มากกว่า สวย เป็นทางด้านของอารมณ์ แต่สามารถปรับความสวยทางอารมณ์ให้ออกมาทางการใช้งานเพื่อสร้างคุณสมบัติได้ ควรส่งเสริมการตลาดโดยการสร้างคุณค่าทางอัตลักษณ์และศิลปวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาให้ผู้ซื้อได้รับรู้ถึงสิ่งเหล่านั้น ทั้งตลาดลูกค้าต่างประเทศ และในประเทศ สำหรับลูกค้าต่างประเทศควรสร้างเรื่องราวที่น่าสนใจ ตลอดจนที่มาที่ไปของตัวสินค้า และวิถีแห่งการเกิดสินค้าเหล่านั้นขึ้นมา เพื่อกระตุ้นให้ผู้ซื้อเล็งเห็นถึงคุณค่าของฝีมือของผู้ผลิตของชุมชนต่าง ๆ ส่วนลูกค้าในประเทศ ควรสร้างสำนึกไทยและความภูมิใจในตัวสินค้าให้ผู้ซื้อได้รับรู้ได้ ไม่ว่าจะเป็นสินค้าในกลุ่มอุปโภคบริโภค กลุ่มบริการ และกลุ่มสืบสานอนุรักษ์ความรู้ ล้วนแล้วแต่ต้องให้ความสำคัญเท่าเทียมกันทั้งสิ้น

การสร้างแรงจูงใจของบุคลากรและความผูกพันในกลุ่มสินค้าชุมชน พบว่า

ในยุคปัจจุบันคงปฏิเสธได้ยากว่า เรื่องของการบริหารทรัพยากรบุคคลนั้นทวีความสำคัญมากขึ้น และมีผล ต่อความสำเร็จขององค์กรอย่างมาก องค์กรใดที่ขาดทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ ก็จะแข่งขันกับคนอื่น ยากขึ้น ด้วยเหตุผลนี้เองที่ทำให้หลาย ๆ องค์กรต่างก็ต้องการคนเก่งคนดีเข้ามาทำงาน ซึ่งก็ตกเป็นหน้าที่ของฝ่ายบริหารทรัพยากรบุคคลที่จะต้องหาวิธีสรรหาคัดเลือกเอาคนเก่งคนดีที่เหมาะสมกับองค์กรเข้ามา ทำงานให้ได้มากที่สุด

ดังนั้นการสร้างแรงจูงใจและพัฒนาบุคลากรสู่บทบาทในอนาคตที่ถูกต้อง การที่เราบริหาร Talent ให้ได้ดีนั้นเราจะต้องมีการกำหนดบทบาทในอนาคตว่าหลังจากที่เข้าโปรแกรมการพัฒนาแล้วพนักงานจะต้องรับบทบาทหน้าที่อะไรและจะต้องมีความรับผิดชอบอะไรบ้างที่สูงขึ้น ซึ่งบทบาทใหม่ๆที่จะมาถึงนี้จะต้องเหมาะสม และตรงกับสิ่งที่พนักงานคนนั้นเป็นอยู่

๑. สื่อสารอย่างชัดเจนถึงความเชื่อมโยงระหว่างผลการปฏิบัติงานและผลตอบแทนของสมาชิกในกลุ่ม

๒. สร้างความมั่นใจในการประเมินผลการปฏิบัติงานที่สามารถแยกแยะผู้มีผลการปฏิบัติงานดีได้

๓. จัดอุปสรรคในการทำงานที่สามารถส่งผลกระทบในเชิงลบต่อการสนับสนุนสมาชิกในกลุ่ม เช่น งานที่ไม่จำเป็นหรือซ้ำซ้อน

๔. เลือกคนให้เหมาะสมกับงานโดยคำนึงถึงคุณสมบัติของตำแหน่งงานและความสามารถของผู้ที่จะดำรงตำแหน่งงานนั้น

๕. ติดตามและพัฒนาบรรยากาศในการทำงานโดยผู้นำต้องมีความสามารถและมีรูปแบบการบริหารงานที่เหมาะสมเพื่อจูงใจสมาชิกในกลุ่ม

๖. มุ่งเน้นถึงผลตอบแทนที่ไม่ได้อยู่แค่ในรูปของเงินเท่านั้น เช่น โอกาสการเติบโตในหน้าที่การงาน การพัฒนาในด้านต่างๆ และการยกย่องชมเชยสมาชิกในกลุ่ม

๗. การพัฒนาทรัพยากรบุคคลตามสมรรถนะหลัก และสมรรถนะของตำแหน่งงาน เพื่อเพิ่ม ความสามารถในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่มสินค้าชุมชน

๘. สนับสนุนบุคลากรให้พัฒนาตนเองด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้บุคลากรมีโอกาสดำเนินการตามสายอาชีพที่กลุ่มสินค้าชุมชนได้กำหนดไว้

๙. ดำเนินการพัฒนาบุคลากรของกลุ่มสินค้าชุมชนให้อยู่ภายใต้กรอบการพัฒนาที่กลุ่มสินค้าชุมชนกำหนด เพื่อให้การพัฒนาบุคลากรของกลุ่มสินค้าชุมชนมีความชัดเจนและมีทิศทางในการ พัฒนาเป็นไปตามที่ต้องการ

๑๐. สนับสนุนให้บุคลากรได้รับการพัฒนาความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานที่สอดคล้อง กับตำแหน่งงาน ซึ่งจะทำให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

๕.๑.๓ รูปการจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี พบว่า

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งจากสภาพทั่วไปของการจัดการสินค้าชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรีร่วมกับการวิเคราะห์วิธีการด้านบุคลากร (Man) ด้านการเงิน (Money) ด้านวัสดุและอุปกรณ์ (Material) และด้านการจัดการ (Management) เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรีตามหลักอิทธิบาท ๔ ได้ดังนี้

ด้านบุคลากร

ตามหลักฉันทะ ได้แก่ ๑) ผู้นำที่เป็นธรรมชาติจะสามารถนำชุมชนได้ ๒) จัดสรรให้ทำหน้าที่ตามความถนัด ๓) คนที่มีจิตสาธารณะสูงทำเพื่อส่วนรวมเป็นหลัก ๔) รวมกลุ่มสร้างความสามัคคี ๕) จ้างแรงงานในชุมชน

ตามหลักวิริยะ ได้แก่ ๑) สร้างบุคลากรใหม่ ๆ ขึ้นมาทดแทน ๒) คนที่ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ๓) คนที่ใคร่ครวญด้วยสติ ๔) คนในชุมชนจะมีรายได้ไม่ต้องไปทำงานไกลบ้าน

ตามหลักจิตตะ ได้แก่ ๑) บุคคลที่พร้อมช่วยเหลือเกื้อกูลกันในกลุ่ม ๒) ส่งบุคลากรอบรมเพิ่มเติมความรู้ ๓) ให้รางวัลกับบุคคลที่เสียสละ และขยัน ๔) สมาชิกสินค้าชุมชนคือคนในครอบครัว

ตามหลักวิมังสา ได้แก่ ๑) บุคคลที่ทำงานละเอียดถี่ถ้วน ๒) ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบ ๓) ยินดีกับความสำเร็จของสมาชิก และส่งเสริมให้สมาชิกมีความก้าวหน้า

ด้านการเงิน

ตามหลักฉันทะ ได้แก่ ๑) ไม่เป็นหนี้นอกระบบ ๒) กองทุนของชุมชนจะมีความมุ่งมั่นตั้งใจมากที่สุด ๓) กองทุนภาครัฐสำรองไว้สนับสนุน ๔) การเสียสละและแบ่งปันซื้อสัตย์

ตามหลักวิธียะ ได้แก่ ๑) ออมทรัพย์เพื่อการผลิตเก็บเงินทุกเดือน รูปแบบเหมือนสหกรณ์ แต่เป็นกลุ่มของชุมชน ๒) ต้องอดทนกับปัญหาอย่าคาดหวังคืนทุนเร็ว

ตามหลักจิตตะ ได้แก่ ๑) สมาชิกในกลุ่มต้องยึดหลักสุจริตและซื่อสัตย์ ๒) เมื่อมีรายได้ต้องคืนเงินต้นเข้ากองทุนเสมอ ๓) เมื่อมีกำไรนำมาต่อยอดและแบ่งปัน ๔) หลีกเลี่ยงการกู้เงินนอกระบบ

ตามหลักวิมังสา ได้แก่ ๑) เรียนรู้ค่าใช้จ่ายให้ครบต้นทุน ค่าแรง ค่าขนส่งค่าซ่อมบำรุง ค่าบริหารในส่วนต่าง ๆ ๒) จัดทำบัญชีด้วยความละเอียดเรียบร้อย ๓) ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบ

ด้านวัสดุและอุปกรณ์

ตามหลักฉันทะ ได้แก่ ๑) วัตถุดิบต้องอยู่ในชุมชน ๒) ผลิตด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อความ เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ๓) รู้จักนำเทคโนโลยีมาใช้ให้พอประมาณ ๔) ศึกษาความยั่งยืนของวัตถุดิบที่จะนำมาใช้ให้เพียงพอ

ตามหลักวิธียะ ได้แก่ ๑) รักษาคุณภาพสินค้าให้สม่ำเสมอ ๒) หมั่นดูแลรักษาอุปกรณ์ ๓) ใช้วัตถุดิบท้องถิ่นนั้น ๆ ให้สุดความสามารถ ๔) คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ

ตามหลักจิตตะ ได้แก่ ๑) ด้านการผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนต้องดูแลสิ่งแวดล้อม ๒) คำนึงเรื่องการขาดแคลนด้านวัตถุดิบเสมอ ๓) วัสดุและอุปกรณ์มองจากท้องถิ่นเป็นหลัก

ตามหลักวิมังสา ได้แก่ ๑) ประมาณในการใช้จ่ายทรัพยากรวัสดุและอุปกรณ์ ๒) คิดค้นพัฒนา วัตถุดิบเพื่อความยั่งยืนในวิชาชีพ ๓) ไม่ผลิตสินค้าตามกระแส เพราะไม่มีความยั่งยืนในระยะยาว

ด้านการจัดการ

ตามหลักฉันทะ ได้แก่ ๑) ใช้หลักเต็มใจทำ แรงใจทำตั้งใจทำ แล้วก็เข้าใจทำเป็นแรง ผลัดดัน ๒) ครองใจลูกค้า แถม แบ่งปัน ๓) หมั่นประชุมร่วมกันปรึกษาหารือร่วมกัน ๔) สร้างความสามัคคีในสมาชิกชุมชน

ตามหลักวิธียะ ได้แก่ ๑) ธุรกิจเพื่อสังคมผลประโยชน์มาดูแลชุมชน ๒) หาโอกาสออกร้าน ขายสินค้าในระดับภาคและระดับประเทศ ๓) จัดหากองทุนสำรองให้กับสมาชิกในชุมชน ๔) ริเริ่มสิ่งใหม่เพื่อความเป็นผู้นำตลาด

ตามหลักจิตตะ ได้แก่ ๑) ธุรกิจเพื่อสังคม คือ ชุมชนได้ประโยชน์ได้ดูแลกัน ได้เกิดความรักความสามัคคีกัน ๒) สร้างเครือข่ายสินค้าชุมชนเพื่อการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทุกด้าน ๓) รู้ตนรู้ประมาณ รู้หลักการตลาด

ตามหลักวิมังสา ได้แก่ ๑) ปัจจุบันการตลาดแบบดิจิทัลมีความเติบโตเป็นอย่างมาก ๒) มองการตลาดล่วงหน้าจะไปในแนวทางใด ๓) สร้างบุคลากรเตรียมไว้รองรับทิศทางการตลาด

๕.๑.๔ สรุปข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) พบว่า

หลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนานี้มีมากมายที่จะนำมาใช้ในการจัดการองค์การโดยแม้จะยกมาเพียงหัวข้อธรรมเดียวก็สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับระบบการจัดการ ในด้านต่าง ๆ ในทฤษฎีสากลได้ เช่น หลักอิทธิบาท ๔ จุดเริ่มต้นของการจัดการตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงผลประโยชน์สำเร็จ และหลักโยนิโสมนสิการ การใช้ความคิดถุวิธี ความรู้จักคิด คิดเป็น การใช้ความคิดถุวิธีมองสิ่งทั้งหลายด้วยความคิดพิจารณาสืบค้นถึงต้นเค้า สวหาเหตุผลจนตลอดสาย แยกแยะออกวิเคราะห์ด้วยปัญญาที่คิดเป็นระเบียบและโดยอุบายวิธีให้เห็นสิ่งนั้นๆ หรือปัญหานั้นๆ ตามสภาวะและตามความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย สามารถประยุกต์ใช้กับทักษะภาวะผู้นำ และการตัดสินใจจัดการได้ทั้งตนเองและจัดการองค์การ 4M ทั้งการจัดการกำลังคน (Man) การจัดการเงิน (Money) การจัดการวัสดุและอุปกรณ์ (Materials) และการจัดการ (Management) พัฒนาก้าวหน้าไปพร้อมกับอุตสาหกรรมการผลิตและการบริการที่เติบโตและพัฒนาขึ้นไปอย่างรวดเร็วทำให้ทรัพยากรเพียง ๔ ประการ เริ่มไม่เพียงพอสำหรับเป้าหมาย จึงได้เพิ่มขึ้นอีก 2 M's เป็น 6 M's ได้แก่ เครื่องจักรกล (Machine) และ การตลาด (Market) ในขณะเดียวกันการทำงานที่มองเห็นถึงความสำคัญ หรือคุณค่าของจิตใจของผู้ปฏิบัติงานมีมากขึ้น โดยให้ความสำคัญกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของคนงานมากขึ้น จึงเพิ่มขวัญและกำลังใจ (Morale) เข้าไปเป็น 7 M's องค์การตามทฤษฎีสากล สำหรับการจัดการเชิงพุทธจะเน้นที่การจัดการอันเนื่องด้วยบุคลากรเป็นหลัก ซึ่งหากนำหลักธรรมหลายหัวข้อมาผสมกัน ยิ่งทำให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดต่อการจัดการองค์การเชิงพุทธมากยิ่งขึ้น เพื่อการนำเสนอรูปแบบการจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรีให้มีความสมบูรณ์แบบมากขึ้น

๕.๒ อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ จะกล่าวถึงการจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญและน่าสนใจและนำมาอภิปรายดังนี้

๕.๒.๑ สภาพทั่วไปของการจัดการสินค้าชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรี

ด้านหลักแนวคิดการจัดการสินค้าชุมชนให้มีเอกลักษณ์ พบว่า ผลิตภัณฑ์สามารถสื่อบุคลิกภาพ เช่น ความจริงใจใสซื่อ ความเรียบง่าย สะท้อนกลิ่นไอทางวัฒนธรรมสินค้าประเภทงานสปา สมุนไพร สามารถสร้างความเฉพาะตัว เช่น การคิดค้นสูตรใหม่ๆ วัตถุดิบเฉพาะถิ่นหายาก แสดงความเป็นต้นตำหรับ รสชาติได้ดี ด้านแรงจูงใจและแรงผลักดันของกลุ่มสินค้าชุมชนที่ทำให้ประสบความสำเร็จ พบว่า การให้กลุ่มสินค้าชุมชนมีความรู้ ทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงสินค้าที่ตนทำจะสามารถสร้างแรงผลักดันให้ธุรกิจสินค้าชุมชนเจริญก้าวหน้าได้เป็นอย่างดี ยิ่งถ้าได้รับการสนับสนุนด้านข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐที่ได้เข้าไปมีส่วนช่วยในการชี้โอกาสทางเลือก และวิธีการเลือกที่เหมาะสมกับประเภทของสินค้าและลักษณะชุมชนมีการปรับเปลี่ยนทัศนคติในการทำธุรกิจ และการแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน ในเชิงบูรณาการการผสมผสานความร่วมมือสนับสนุนส่งเสริมแบบครบวงจร ทั้งความรู้ และตลาดจำหน่ายกลุ่มสินค้าชุมชนจะประสบความสำเร็จได้โดยง่าย ด้านจุดเด่นของสินค้าชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรี พบว่า สามารถสร้างคุณค่าด้วยงานฝีมือความพิถีพิถันของภูมิปัญญาดั้งเดิมเพื่อความยั่งยืนและการพึ่งพาตนเองด้วยเรื่องราวตำนานรากทางวัฒนธรรมสนองตลาดการท่องเที่ยว มีภูมิทัศน์ที่สวยงาม มีทุนด้านทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย ด้านปัญหาและอุปสรรคใน

การดำเนินงานของกลุ่มสินค้าชุมชน พบว่า สินค้าชุมชน คือสินค้าที่คนในชุมชนรวมกลุ่มกันสร้างผลิตภัณฑ์ขึ้นมาจำหน่าย โดยอาจขายไปจำหน่ายนอกท้องถิ่นได้ในอนาคต หากสินค้าเป็นที่ยอมรับ ส่วนการบริหารจัดการด้านการเงินแบ่งเป็นสองส่วนคือ ทุนได้เปรียบกับทุนเสียเปรียบ ทุนได้เปรียบของชุมชน คือ ภูมิปัญญาความรู้ ตลาดท้องถิ่น ทรัพยากรเฉพาะถิ่น เวลา ฝีมือ และทุนเสียเปรียบ คือ การพึ่งพาเครื่องจักร การผลิตในระบบอุตสาหกรรม เงินตรา การจ้างกำลังคน การใช้สื่อโฆษณา ประชุมสัมพัทธ์ ส่วนปัญหาด้านการผลิตสินค้าชุมชนคือ ยังไม่สามารถสร้างคุณภาพในการผลิตได้อย่างมีมาตรฐาน และยังมีปัญหาการลอกเลียนรูปแบบ ทำให้แข่งกันขายแบบตัดราคา วางขายรูปแบบผลิตภัณฑ์จึงออกมาเหมือน ๆ กัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **อิราวัฒน์ ชมระกา** ได้วิจัยเรื่อง “การจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเองของกลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าทอในเขตภาคเหนือตอนบนของไทย” พบว่า กลุ่ม/เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนมีความรู้และได้นำเอาหลักการจัดการมาใช้ในการดำเนินงาน ด้านการกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่มและมีการกำหนดข้อตกลงในการทำงาน มีการประเมินการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อกลุ่ม และมีการประเมินจุดอ่อนจุดแข็งของกลุ่ม ตลอดจนมีการประเมินคู่แข่ง แต่ยังมีการพึ่งพาภาครัฐภาคราชการ และภาคเอกชนเกือบทุกด้าน ผลการดำเนินงานของกลุ่ม/เครือข่ายก็มีประสิทธิภาพมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยการนำเอาภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาประยุกต์มากขึ้น และมีอุตสาหกรรมท้องถิ่นมาช่วยเหลือเมื่อมีความต้องการในด้านเทคโนโลยีการผลิต ปัญหาอุปสรรคที่เกี่ยวข้องและแนวทางในการแก้ปัญหาการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเองของกลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าทอในเขตภาคเหนือตอนบนของไทย พบว่าสมาชิกส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร การรวมตัวของกลุ่มยังไม่เหนียวแน่น ไม่มีผู้เสียสละและทุ่มเทอย่างจริงจัง ไม่มีกฎเกณฑ์ที่แน่นอนและสมาชิกไม่มีส่วนร่วมในการทำงานและตัดสินใจ ขาดตัวผู้สืบทอดอย่างจริงจัง และกว้างขวาง การพัฒนาเพื่อไปเป็นเครือข่าย (Network) จึงยากเนื่องจากเกิดความล่าช้า เพราะต้องผ่านที่ประชุมและกรรมการเครือข่าย ขาดบุคลากรด้านการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ คุณภาพผลิตภัณฑ์ไม่สม่ำเสมอ กลุ่มไม่ค่อยให้ความสำคัญกับเรื่องตราสินค้า (Brand) ปัญหาการลอกเลียนแบบ ขายตัดราคากัน ด้านงบประมาณแผ่นดินและการส่งเสริมของภาครัฐที่เร่งรีบไม่ต่อเนื่องปัจจัยความสำเร็จของรูปแบบการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเองของกลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าทอในเขตภาคเหนือตอนบนของไทย พบว่า ต้องมีองค์ความรู้ด้านการจัดการด้านการทำงานเป็นทีม และการมีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม การเรียนรู้และเปิดรับเทคโนโลยี^๑ และสอดคล้องกับ **بابาร่า อัลเลน และไดน่า เลนวิส** (Allan, Barbara.; & Lenwis, Dina) ได้วิจัยเรื่อง “ผลการเรียนรู้ของสมาชิกในชุมชน โดยใช้กรณีศึกษาการเรียนรู้จากสภาพจริง และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต” ใช้ระยะเวลาในการศึกษา ๔ ปี ผลการวิจัย พบว่า การเรียนรู้ของบุคคล เกิดจากการปฏิบัติจริง และการประกอบอาชีพ ที่สามารถนำไปสู่ความ ชำนาญการได้ ประสพการณ์การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากสภาพจริงใหม่ ๆ ในชุมชน จะทำให้สมาชิกในชุมชนมีการพัฒนาอาชีพ และส่งผลต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสพการณ์จากภูมิปัญญา

^๑อิราวัฒน์ ชมระกา, “การจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเองของกลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าทอในเขตภาคเหนือตอนบนของไทย”, วิทยานิพนธ์การจัดการดุขุภัณฑ์บัณฑิต สาขาการจัดการธุรกิจ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๕๑), หน้า ๑๐๘.

ท้องถิ่น ทำให้เกิดนวัตกรรมในการเรียนรู้และดำรงชีวิต^๒ และสอดคล้องกับ **คูลมส์ (Coombs)** ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบของความร่วมมือโดยชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของ ระบบที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน เพื่อสนับสนุนให้คุณภาพชีวิตของครอบครัวชนบทดีขึ้น” ผลการวิจัย พบว่า ภายใต้การผสมผสานความร่วมมือที่ที่จะต้องเริ่มต้นจากการตัดสินใจร่วมกันในการกำหนดนโยบาย และการวางแผน การรวมกลุ่มพลังเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างและการปรับระบบต่างๆ เพื่อก่อให้เกิดความยุติธรรมในการแบ่งปันผลประโยชน์จากการพัฒนาได้ทั่วถึงมากยิ่งขึ้น โดยการรวมกลุ่มพลังดังกล่าวควรมีการก่อตั้งองค์การที่เป็นรูปธรรมขึ้น เพื่อการวิเคราะห์ปัญหา เลือกสรร วางแผน และดำเนินงานโครงการพัฒนาต่างๆ ความชัดเจนขององค์การความร่วมมือดังกล่าวจะช่วยให้มีการผสมผสานทั้งทรัพยากรและวิธีการทำงานให้สอดคล้องมากยิ่งขึ้น และลดความสับสนในการปฏิบัติงาน และผู้ร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการ^๓

๕.๒.๒ วิธีการจัดการสินค้าชุมชนให้เป็นตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี

วิธีการจัดการสินค้าชุมชนให้เป็นตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี พบว่า หลักธรรมของพระพุทธเจ้าเปรียบเสมือนใบไม้ในป่าใหญ่ หยิบใบไม้มากำมือเดียวก็เพียงพอแล้วสำหรับใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิต หลักในการพิจารณาเลือกคำสอนพุทธศาสนามาใช้ในการบริหารจัดการ และองค์กร โดยหลัก ๆ เกี่ยวกับการปกครอง เกี่ยวกับการบริหารองค์กรต่าง ๆ นั้นต้องเลือกมาให้เหมาะกับวิถีชีวิต สิ่งที่ทำตามได้คือเรื่องศีลและคุณธรรม ส่วนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงก็เป็นกรอบหนึ่งที่กลุ่มสินค้าชุมชนจังหวัดกาญจนบุรีน้อมนำมาใช้ ด้วยความเจริญที่มากพร้อมกับความเสื่อมของยุคสมัย ปัจจุบันชุมชนควรต้องกลับไปยุคเดิมบ้านวัดโรงเรียนต้องเป็นสามัคคีร่วมมือกันถ้าวัดได้เข้ามาช่วยชุมชนในการสร้างมูลค่าของชุมชนก็จะเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระวิมาน คมกิตฺตปญฺโญ (ตรีภมม)** ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์ ศีล ๕ ในฐานะเป็น รากฐานของสันติภาพ” ผลการวิจัย พบว่า การนำศีล ๕ มาเป็น รากฐานของสันติภาพนั้น สามารถ ทำได้ด้วย การนำไปเป็น รากฐานของสันติภาพควบคู่ไปกับการปรับโครงสร้าง สังคมแนวราบ ได้แก่ การนำไปสู่ วัฒนธรรมแบบเมตตากรุณาและวัฒนธรรมแบบสันติวิธี ส่วนโครงสร้างในแนวตั้ง ได้แก่ รากฐานทาง สังคมในรูปของปิรามิด โดยนำไปจัดโครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม กระบวนการยุติธรรม และการศึกษา เพื่อให้เอื้อต่อการส่งเสริมโครงสร้าง สังคมระดับจุลภาคจนถึงระดับมหัพภาค ซึ่งเป็นการเชื่อมโครงสร้างและสถาบันสังคมให้ยึดโยงอยู่กับ ศีล ๕ อันเป็น พื้นฐานของแนวทางสันติวิธี มีความ ตระหนักถึงคุณค่าของชีวิต และการไม่ใช้ความรุนแรงทุกกรณี ทำให้ชีวิตปราศจากภัยคุกคาม รวมไปถึง การช่วยเหลือเกื้อกูลผู้ที่ได้รับความทุกข์ยากลำบาก ทำให้มีสวัสดิภาพและคุณภาพชีวิตที่ดี มีความ ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งจะทำให้เกิดสันติภาพเชิงบวก ในขณะเดียวกันก็ยังเป็น แนวทาง แก้ปัญหารากเหง้าของความขัดแย้งและความ

^๒Coombs, Phillip H., New strategic for Improving Rural Family Life, **Second Report on a Research Study for UNICEF** (Connecticut: International Council for Education Development, 1981), pp. 31-35.

^๓Allan, Barbara. & Lenwis, Dina., “The Impact of Membership of a Virtual Community on Individual Learning Careers and Professional Identity”, **Researching Virtual Learning Communities**, British Journal of Education Technology, vol. 37(6) (November, 2006): 841-852.

รุนแรง ในรูปของต้นหา มานะ ทิณฐิ และอกุศลมูล คือ โลภะ โทสะ โมหะ ซึ่งศีล ๕ จะเป็นตัวสกัดกั้นและทำลายรากเหง้าของความขัดแย้งและความรุนแรง โดยรากฐานเชิงโครงสร้างจะเข้าไปจัดโครงสร้างสังคมไม่ให้เอื้อต่อการใช้ความรุนแรง ในขณะที่ รากฐานเชิงคุณค่าจะปลูกเร้าให้ตระหนักถึงคุณค่าของชีวิต เพื่อให้อยู่ร่วมกันตามหลักมนุษยชน ซึ่งเป็น รากฐานของมนุษย์ นอกจากนี้ยังเข้าไปจัดการกับรากเหง้าที่ทำให้เกิดความขัดแย้งและความรุนแรง โดยจะมีความเชื่อมโยงกันทั้งโครงสร้างคุณค่าของมนุษย์และการควบคุมกิเลสภายใน ซึ่งจะ ทำให้สันติภาพมีรากฐานที่มั่นคง ทั้งในระดับจุลภาคและมหัพภาคอย่างยั่งยืนต่อไป^๔ และสอดคล้องกับ **สุรสิทธิ์ ไกรสิน** ได้วิจัยเรื่อง “วัดร้างในภาคอีสาน: การศึกษาวิกฤติ แนวทางการฟื้นฟู และพัฒนาวัดร้าง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน” ผลจากการวิจัย พบว่า วิกฤติที่นำไปสู่การเกิดวัดร้าง ในภาคอีสาน เกิดจากกรณีดังต่อไปนี้คือการแตกแยกความสามัคคีของคนในหมู่บ้าน เศรษฐกิจของ ชุมชนตกต่ำ ไม่มีผู้บวชสืบทอดศาสนา ทายาททางพุทธศาสนา ความขัดแย้งระหว่างพระภิกษุด้วยกัน ชาวบ้านขาดความศรัทธาในตัวพระสงฆ์ แนวทางการฟื้นฟูและพัฒนาวัดร้างนั้นสามารถทำได้โดยความ ร่วมมือระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียน ด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญ เพื่อให้วัดเป็น ศูนย์กลางของกิจกรรมที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน^๕ และสอดคล้องกับ **สุญาดา สุนทรสารทูล** ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบความร่วมมือของบ้าน วัด โรงเรียนและชุมชน ในการสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมแก่เด็กและเยาวชนในเขตปริมณฑล กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัย พบว่า มี ๔ รูปแบบ ได้แก่ ๑) สร้างครอบครัวต้นแบบที่มีภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมที่ดีมาเป็นต้นแบบ และขยายผลโดยการจัดกิจกรรมร่วมกับครอบครัวที่เข้าร่วมโครงการ และมีการขยายผลไปสู่ชุมชนใกล้เคียง ๒) สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้วัฒนธรรมชุมชนเกี่ยวกับหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้ความร่วมมือระหว่าง บ้าน วัดโรงเรียน ชุมชน ภาครัฐ รวมถึงภาคเอกชนเริ่มตั้งแต่ การวางแผน การปฏิบัติการ การตรวจสอบการดำเนินการให้เหมาะสม รวมถึงการประเมินผล ๓) จัดทำพื้นที่ชุมชนให้มีมูลค่าเพิ่มทางสังคมโดยชุมชนจัดตั้งศูนย์คอมพิวเตอร์ พร้อมทั้งมีครูอาสาสมัครในพื้นที่คอยดูแลและให้คำแนะนำ และ ๔) ภาครัฐเป็นแกนกลางในการเชิญชวนภาคเอกชนเข้ามาร่วมมีบทบาทในการสนับสนุนงบประมาณการจัดกิจกรรมความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนและชุมชน พร้อมทั้งจัดทำโครงการเพื่อนำครอบครัวต้นแบบไปประชาสัมพันธ์ และมีการขยายผลโดยพาครอบครัวต้นแบบไปศึกษาดูงานหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง^๖

^๔พระวิมาน คมกัรปญโญ (ตริกมล), “การศึกษาวิเคราะห์ศีล ๕ ในฐานะเป็นรากฐานของสันติภาพ”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต** สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๑๒๕.

^๕สุรสิทธิ์ ไกรสิน, “วัดร้างในภาคอีสาน: การศึกษาวิกฤติ แนวทางการฟื้นฟูและพัฒนาวัดร้างโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน”, **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**, (สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๒), หน้า ๑๕๖.

^๖สุญาดา สุนทรสารทูล, “รูปแบบความร่วมมือของบ้าน วัด โรงเรียนและชุมชน ในการสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมแก่เด็กและเยาวชนในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**, (สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๒), หน้า ๘๗.

๔.๒.๓ รูปแบบการจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี

รูปแบบการจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี พบว่า บุคลากรตั้งแต่ผู้บริหารกลุ่มสินค้าชุมชนลงมาถึงผู้ได้ปกครองสมาชิกในกลุ่มสินค้าชุมชนนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างมากจะต้องประพฤติตนอย่างไรถึงให้หน้าที่การงานนั้นสำเร็จได้ด้วยดี ฉะนั้นรูปแบบการจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี สามารถสรุปได้ ๔ ประการ คือ ๑) ด้านบุคลากร เป็นหลักการที่ว่าผู้นำชุมชนที่ดี ต้องสามารถบริหารควบคุม ตนเองให้ดีเสียก่อน จึงจะสามารถบริหารคนอื่นได้ดี ๒) ด้านการเงิน เมื่อบุคคลที่จะมารับผิดชอบสามารถบริหารตนได้ดีแล้ว ถึงจะมีความซื่อสัตย์ไปสู่การบริหารด้านการเงินของส่วนรวมได้ ๓) การจัดการด้านวัสดุอุปกรณ์ หากบุคลากรในกลุ่มชุมชนสามารถสร้างความพอดี จะนำไปสู่การบริหารทรัพยากรท้องถิ่นด้วยความยั่งยืน ๔) ด้านการจัดการ หากบุคลากรในกลุ่มชุมชนมีความสามัคคีเป็นหนึ่งเดียวกัน จะนำไปสู่ความสำเร็จของการบริหารงานอย่างแน่นอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ฉาน ตรรกวิจารณ์** ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธจะมีพุทธธรรมเป็นฐานคิดในการพัฒนา โดยมีพุทธเศรษฐศาสตร์ ทฤษฎีระบบ ทฤษฎีจิตวิทยา การเรียนรู้และอริยมรรคมีองค์ ๘ เป็นแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนา โดยมีเป้าหมายการพัฒนา ๒ ระดับ คือ ระดับโลกียธรรม และระดับโลกุตระธรรม ส่วนปรัชญาในการพัฒนานั้นตั้งอยู่บนความเชื่อที่ว่า มนุษย์สามารถพัฒนาได้ พุทธธรรมมีเป้าหมายที่การพัฒนาปรับปรุงมนุษย์ ใช้ปัญหาของมนุษย์ คือ “ทุกข์” เป็นตัวตั้งใช้หลักธรรม อริยสัจ ๔ เป็นหลักคิดในการพัฒนา และมีการคิดเชิงระบบ สำหรับเป้าหมายในการพัฒนานั้นจะมีสามประการ คือ (๑) ทำให้มนุษย์มีความรู้ความสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ดีมีประสิทธิภาพ (๒) มีจริยธรรมคุณธรรมในการดำรงชีวิต และ (๓) พัฒนาไปสู่ระดับสูงสุด คือ การพ้นทุกข์อย่างสิ้นเชิง สู่ภาวะนิพพานหรือนิโรธ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ มี ๓ องค์ประกอบการพัฒนา คือ การพัฒนาระดับบุคคล ระดับกลุ่มและการพัฒนาในระดับองค์การ เพื่อให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพุทธมีปฏิสัมพันธ์กับบริบทจึงทำให้องค์การที่เป็นระบบใหญ่ต้องมีเป้าหมายขององค์การที่เศรษฐกิจแบบพอเพียงมีพุทธเศรษฐศาสตร์เป็นแนวทางของระบบเศรษฐกิจ มีกระบวนการทัศน์การพัฒนาที่ประกอบด้วยกระบวนการทัศน์การพัฒนาเพื่อผลงาน กระบวนการทัศน์การพัฒนาเพื่อการเรียนรู้ กระบวนการทัศน์การพัฒนาโลกียธรรม และกระบวนการทัศน์พัฒนาระดับโลกุตระธรรม การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในระดับบุคคล และระดับองค์การจะมีตัวแบบในการพัฒนาซึ่งสามารถใช้เป็นกระบวนการในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธได้ด้วย^๗ และสอดคล้องกับ **พระราชปัญญาภรณ์ (สิงห์คำ ขยวโธ)** ได้วิจัยเรื่อง “กระบวนการสร้างสังคมคุณธรรม แบบมีส่วนร่วมภายใต้รูปแบบธนาการความดี สำหรับหน่วยอบรมประชาชน” ผลการวิจัย พบว่า หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในหนเหนือ มีกระบวนการและหลักการที่คล้ายคลึงกัน คือ การนำ หลักการ ๘ ประการ คือ หลักศีลธรรมและวัฒนธรรมสุขภาพ สัมมาชีพ สันติสุข ศึกษาสงเคราะห์ สาธารณสงเคราะห์ กตัญญูกตเวที และหลักสามัคคีธรรม มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาบุคคลและสังคม โดยมีเป้าหมายของการดำเนินการ คือ เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การปฏิบัติตามหลัก พระพุทธศาสนา

^๗ฉาน ตรรกวิจารณ์, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ”, วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐), หน้า ๖๒.

และวัฒนธรรมท้องถิ่น การพัฒนาสังคม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม การจัดสวัสดิการชุมชน และการสงเคราะห์ชุมชน การใช้หลักการทางพระพุทธศาสนาควบคู่กับการ พัฒนาชีวิต และสังคม เพื่อให้บุคคลพึ่งพาตนเองได้ มีการยึดมั่นในการทำความดี มีการช่วยเหลือแบ่งปันสร้างความผูกพันด้วยกิจกรรมการพัฒนา มีการสื่อสารเพื่อให้คนเข้าถึงสังคมด้วยวิธีการ ปฏิบัติ และมีการฝึกตามหลักไตรสิกขาและหลักภาวนา ๔ เพื่อให้บุคคลทำประโยชน์ตนสมบูรณ์พึ่งพาตนเองได้ในทุกทาง ให้มีความพร้อมที่บำเพ็ญประโยชน์เพื่อผู้อื่นด้วยความเสียสละ จากนั้น ควรมีการพัฒนาสังคมให้เป็นสู่สังคมคุณธรรมที่เกิดประโยชน์และความสุขของทุกคนในสังคม^๔ และสอดคล้องกับ **พระครูนิวาสธรรมขันธ์ (ณรังค์ ฐิตวฑฺฒโน)** ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ผลการวิจัยพบว่า หลักพุทธธรรมในพระพุทธศาสนาส่วนมากเป็นหลักแห่งการพัฒนาคน โดยเฉพาะการพัฒนาคนให้พ้นจากบ่วงแห่งทุกข์ พระพุทธองค์ได้ทรงให้หลักอริยสัจ ๔ มาเป็นกรอบให้เกิดการแก้ไขเชิงระบบ ขณะที่วิธีการหรือแนวทางนั้นพระพุทธองค์ได้ทรงให้หลักมัชฌิมาปฏิปทาหรือมรรคมีองค์ ๘ มาเป็นเครื่องชี้นำทาง ทั้งนี้มรรคมีองค์ ๘ นั้นพระพุทธองค์ได้ทรงให้หลักย่อยให้เหลือเพียง ๓ ส่วนสำคัญที่จะสนับสนุนเพื่อการพัฒนาคนซึ่งก็คือ “หลักไตรสิกขา” ในส่วนของรูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักพุทธธรรม (ไตรสิกขา) ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านศีลจะเน้นไปที่การพัฒนาพฤติกรรมทางกายและวาจาใน ๔ มิติตามหลักปริสุทธศีล ๔ ประกอบด้วย ๑) อาชีวปริสุทธศีล หรือ การทำมาหาเลี้ยงชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริต หลีกไกลจากการทุจริต ๒) อินทริยสังวร หรือ การพัฒนาพฤติกรรมทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ให้มีการสำรวมระวัง ๓) ปาฏิโมกขสังวร หรือการอยู่การอยู่ร่วมกันโดยการยึดถือกฎระเบียบ ข้อบังคับ จรรยาบรรณ วิชาชีพ ฯลฯ ๔) ปัจจยปัจจเวกขณะ หรือการพัฒนาพฤติกรรมในการเสพ การบริโภคอย่างมีสติ มีความพอดีและพอเพียง ขณะที่การพัฒนาด้านสมาธิถือเป็นการฝึกฝนพัฒนาจิตใจให้มีสมาธิ ประกอบด้วย ๑) การพัฒนาคุณภาพจิตใจให้ตั้งมั่นให้เป็นจิตใจที่บริสุทธิ์ ประณีต ประเสริฐ ๒) การพัฒนาจิตใจให้เข้มแข็ง หนักแน่น มั่นคง แก่กล้าสามารถ และ ๓) การพัฒนาความสุขภาวะของจิตใจเป็นการพัฒนาให้มีสุขภาพจิตที่ดี จิตใจที่มีความร่าเริง สดชื่น ปีติและอิ่มเอิบใจ สำหรับการพัฒนาทุนมนุษย์ในขั้นสูงสุดหรือด้านปัญญา ประกอบด้วย ๑) การพัฒนาเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องลึกซึ้งและชัดเจน ๒) การพัฒนาเพื่อช่วยให้อำนาจเข้าสู่วิถีชีวิตที่ถูกต้องดีงาม และ ๓) การพัฒนาปัญญาขั้นสูงที่เกิดจากความรู้ ความเข้าใจ และสามารถเข้าถึงจนสามารถปรับตัว ปรับใจ ไปในทิศทางที่ถูกต้อง และมีชีวิตที่เป็นอยู่หรือดำรงอยู่ด้วยปัญญาอย่างแท้จริง^๕

^๔พระราชบัญญัติ (สิงห์คำ ชยวิไล), “กระบวนการสร้างสังคมคุณธรรมแบบมีส่วนร่วมภายใต้รูปแบบธนาการความดี สำหรับหน่วยอบรมประชาชน”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต** สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๙๑.

^๕พระครูนิวาสธรรมขันธ์ (ณรังค์ ฐิตวฑฺฒโน), “รูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต** สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๑๐๘.

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง “การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี” ผู้วิจัยขอเสนอแนะดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) กระทรวงมหาดไทยควรมีนโยบายในการสนับสนุนชุมชน ด้านการท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเชิงวิถีชีวิตด้านประวัติศาสตร์ เพื่อเป็นการสนับสนุนกลุ่มสินค้าชุมชนทั้งกลุ่มที่ผลิตสินค้าชุมชน และด้านการบริการ เพื่อความยั่งยืนของชุมชนสู่การพัฒนาประเทศชาติสืบต่อไป

๒) คณะสงฆ์ควรสนับสนุนและส่งเสริมให้ทุกวัดพัฒนาศักยภาพด้านสาธารณสงเคราะห์ เพื่อพัฒนาสังคมและชุมชนให้กลับมามีความสามัคคีและความเข้มแข็งดังเดิม

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๑) ควรมีการกำหนดเป้าหมายในการดำเนินธุรกิจสินค้าชุมชนให้มีความชัดเจน และดำเนินงานอย่างเป็นระบบ

๒) การผลิตสินค้าชุมชนควรมีความมั่นคงทางด้านเอกลักษณ์ และแสดงวิถีชีวิตของชุมชน ถ่ายทอดลงสู่ผลิตภัณฑ์อย่างชัดเจน เพื่อเพิ่มความน่าสนใจของสินค้าทางด้านการตลาด

๓) ชุมชนควรส่งเสริมกิจกรรมการพัฒนาทักษะทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นแก่บุคลากร เพื่อเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของวิถีชุมชนที่มีความยั่งยืน

๔) ชุมชนควรส่งเสริมกิจกรรมการอนุรักษ์และปลูกจิตสำนึกในการรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น อย่างจริงจังก่อนที่ความเจริญจะครอบงำวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมให้หมดไป

๕.๓.๓ ข้อเสนอเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ผลการวิจัยเรื่อง “การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี” ผู้วิจัยขอเสนอแนะในส่วนที่สามารถต่อยอดจากงานวิจัยฉบับนี้ดังนี้

๑) ควรมีการศึกษาและพัฒนากิจการสินค้าชุมชนด้วยวิธีการใหม่ ๆ ทั้งจากภายในประเทศและต่างประเทศ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย

๒) ควรศึกษารูปแบบการสร้างบรรพชาศีลครุฑในการจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธ เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงของวิถีชีวิตดั้งเดิมระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน เพื่อความยั่งยืนของสังคมไทยสืบต่อไป

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย:

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ:

คณาจารย์แห่งโรงพิมพ์เลียงเชียง. พุทธศาสนสุภาษิต เล่ม ๑ ฉบับมาตรฐาน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เลียงเชียง, ๒๕๕๕.

ชาญชัย อาจิมสมาจาร. การบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริม, ๒๕๕๐.

เด่น ชะเนติย์. การบริหารงานบุคคล. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท., ๒๕๕๓.

ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. ทฤษฎีองค์การสมัยใหม่. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์อักษร, ๒๕๕๖.

ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ. วิทยาการบริหารสำหรับนักบริหารมืออาชีพ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๐.

ธงชัย สันติวงษ์. องค์การและการบริหาร. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๕๓.

_____. การบริหารวิเทศใหม่ หลักการจัดการ. สำนักส่งเสริมและบริการสังคม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๙.

ธนากร สังเขป. การพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: บริษัท วี.พรีนท์ (๑๙๙๑) จำกัด, ๒๕๕๕.

ธีรวิทย์ บุญยโสภณ และวีระพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์. องค์การและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร: อักษรปริทรรศน์, ๒๕๕๔.

บุตรี จารุโรจน์ และคณะ. หลักการจัดการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แมคกรอ-ฮิล, ๒๕๕๐.

ประจวบ เพิ่มสุวรรณ. การจัดการ. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, ๒๕๕๔.

ประเวศ วะสี. พยากรณ์อนาคตประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิหมอชาวบ้าน, ๒๕๕๕.

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ). การคณะสงฆ์และพระศาสนา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต). คุณธรรมสำหรับนักบริหาร. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๕๑.

พระไพศาล วิสาโล. พุทธศาสนากับคุณค่าต่อชีวิต. สมุทรปราการ: ชมรมกัลยาณธรรม, ๒๕๕๓.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต). พุทธวิธีบริหาร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิทธิ). วิปัสสนาญาณโสภณ. กรุงเทพมหานคร: ศรีอนันต์การพิมพ์, ๒๕๕๖.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). การพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๙.
- _____. การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๑.
- _____. พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- _____. พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- _____. วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม. กรุงเทพมหานคร: ศยาม, ๒๕๕๖.
- _____. ความสำคัญของพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๕๐.
- _____. ทศวรรษธรรมทัศน์พระธรรมปิฎก หมวดศึกษาศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๕๓.
- พระธรรมวรเมธี (สุชิน อคฺคชิโน). การพัฒนาวัด. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๐.
- พระธรรมวรนายก (โอภาส นิรุติเมธี). ธรรมปริทัศน์ "๔๖". กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). ถึงเวลา มารื้อปรับระบบพัฒนาคนกันใหม่. นครปฐม: สำนักพิมพ์ธรรมะอินเตอร์เน็ต, ๒๕๕๔.
- พระมหาจุฬชัย วชิรเมธี. คนสำราญงานสำเร็จ. กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์ พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน) ๒๕๕๐.
- พระราชญาณวิสิฐ วิ. (เสริมชัย ชยมงคฺโล). การบริหารวัด. กรุงเทพมหานคร: นามมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, ๒๕๔๘.
- พะยอม วงศ์สารศรี. องค์การและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร: พรานนกการพิมพ์, ๒๕๕๒.
- พัชสิริ ชมภูคำ. องค์การและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ แมคกรอ-ฮิล, ๒๕๕๒.
- พิบูล ทีปะปาล. การจัดการเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพมหานคร: อมรการพิมพ์, ๒๕๕๕.
- ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ และวิบูลย์ ไตวณะบุตร. หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๒.
- แมชคันสนีย์ เสถียรสุด. เพื่อนทุกข์ ๒. กรุงเทพมหานคร: แปลนพริ้นติ้ง, ๒๕๕๔.
- วิเชียร วิทยอุดม. ทฤษฎีองค์การ. กรุงเทพมหานคร: บริษัทธีระฟิล์ม, ๒๕๕๔.
- _____. องค์การและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร: ธนัชการพิมพ์, ๒๕๕๔.
- วิโรจน์ สารรัตน์. การบริหารหลักการทฤษฎี และประเด็นทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธิ, ๒๕๕๒.
- วีระ อัมพันสุข. พุทธธรรมกับการบริหารบุคคล. กรุงเทพมหานคร: เอราวิณการพิมพ์, ๒๕๕๑.
- ศิริอร ชันธหัตถ์. องค์การและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร: อักษรพิพัฒน์, ๒๕๕๑.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ศิวะ ศิริเสาวลักษณ์. **การบริหารราชการส่วนภูมิภาค**. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์, ๒๕๕๓.
- สถาบันพระสงฆ์การศึกษาสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. **คู่มือพระสงฆ์การศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๘.
- สมคิด บางโม. **การบริหาร**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๕๐.
- สมพงศ์ เกษมสิน. **การบริหาร**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๕๓.
- สมยศ นาวิการ. **การบริหารเชิงกลยุทธ์**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บรรณกิจ, ๒๕๕๙.
- สมาน รังสิโยภักดิ์. **การบริหาร**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๕๒.
- สัมพันธ์ ภูไพบูลย์. **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร: พิกซ์อักษร, ๒๕๕๒.
- สาคร สุขศรีวงศ์. **การจัดการ : จากมุมมองนักบริหาร**. กรุงเทพมหานคร: จี.พี.ไซเบอร์พริ้นท์, ๒๕๕๔.
- สิรภพ เหล่าลาภะ. **พุทธศาสนการเมือง**. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๕๐.
- สุพานี สฤษฏ์วานิช. **การบริหารเชิงกลยุทธ์: แนวคิด และทฤษฎี**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓.
- สุรพล สุยะพรหม และคณะ. **ทฤษฎีองค์การและการจัดการเชิงพุทธ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

(๒) ดุษฎีนิพนธ์/วิทยานิพนธ์:

- เกรียงพล พัฒนรัฐ. “การจัดการเมือง : ผลกระทบของปัจจัยการแข่งขันระหว่างเมืองกับความต้องการของประชาชนที่เพิ่มขึ้นต่อบทบาทของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐.
- ฉาน ตรรกวิจารณ์. “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ”. **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐.
- ดร.วิศิษฐ์ ฤทธิบุญไชย. “รูปแบบการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการทางธุรกิจของกลุ่มสินค้า OTOP จังหวัดกาญจนบุรี”. **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**. มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๘.
- ดำรงศักดิ์ จันทิพย์. “การจัดการงานสังคมสงเคราะห์โดยมุ่งเน้นความสัมพันธ์กับผู้ใช้บริการ”. **วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๙.
- บุญส่ง หาญพานิช. “การพัฒนาแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. คณะครุศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พระครูใบฎีกาสอาด ปณฺหาทีโป (ดิษฐ์สุวรรณค์). “รูปแบบการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในชุมชน ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๒”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.
- พระครูชินวรานุวัตร (สิงห์ ชินวโร). “การพัฒนาการบริหารจัดการการสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๕”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.
- พระครูนิวิฐศีลขันธ (ณรงค์ ฐิตวฑฺฒโน). “รูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.
- พระครูวิลาศกาญจนธรรม (เล็ก สุธมฺมปญฺโญ). “รูปแบบการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่นในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๔”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.
- พระราชปัญญารณ (สิงห์คำ ขยวโร). “กระบวนการสร้างสังคมคุณธรรมแบบมีส่วนร่วมภายใต้รูปแบบธนาคารความดี สำหรับหน่วยอบรมประชาชน”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.
- พระวิมาน คมภิรปญฺโญ (ตรีกรมล). “การศึกษาวิเคราะห์ศีล ๕ ในฐานะเป็นรากฐานของสันติภาพ”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.
- สิริกรมล นามเมืองรักษ์. “ประสิทธิผลโครงการเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาชุมชนในเขตบึงกุ่มกรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, ๒๕๕๖.
- สุญาดา สุนทรสารทูล. “รูปแบบความร่วมมือของบ้าน วัด โรงเรียนและชุมชน ในการสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมแก่เด็กและเยาวชนในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**. สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๒.
- สุรสิทธิ์ ไกรสิน. “วัดร้างในภาคอีสาน: การศึกษาวิกฤติ แนวทางการฟื้นฟูและพัฒนาวัดร้าง โดยความร่วมมือของชุมชน”. **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๒.
- อิราวัฒน์ ชมระกา. “การจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเองของกลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าทอในเขตภาคเหนือตอนบนของไทย”. **วิทยานิพนธ์การจัดการดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๕๑.

บรรณานุกรม (ต่อ)

(๓) บทความ:

เชาว์ อินใย. “การประเมินโครงการ”. **จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**. (๒๕๕๓): ๑๗.

พระใบฎีกาจารย์ อัครวิโร (ยอดเพชร). “บวร : การรื้อฟื้นเพื่อสร้างชุมชนอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน”

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์. ปีที่ ๙ ฉบับพิเศษ เนื่องในโอกาสเฉลิมฉลองวันวิสาขบูชา
วันสำคัญสากลของโลก ประจำปี ๒๕๕๖ (พฤษภาคม ๒๕๕๖): ๑๕.

พระราชดำรัส. “คู่มือการดำเนินชีวิตสำหรับประชาชน ปี ๒๕๕๑ และทฤษฎีใหม่” สำนักงานจัดการ
ทรัพยากรส่วนพระองค์. (๒๕๕๑): ๔.

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดกาญจนบุรี. รายงานสรุปทะเบียนผู้ผลิตผู้ประกอบการ OTOP
๒๕๕๘. (กลุ่มงานส่งเสริมการพัฒนาชุมชน ๒๕๕๘): ๘.

(๔) สื่ออิเล็กทรอนิกส์:

ประทีป วีรพัฒนนิรันดร์. **เศรษฐกิจชุมชน: ความหมาย ฐานคิด แนวทางปฏิบัติ**. [ออนไลน์].

แ ห ล่ ง ที่ ม า : http://www.banrainarao.com/column/commu_econ_02
[๙ สิงหาคม ๒๕๕๙].

วิมล สร้อยผาบ. **เศรษฐกิจชุมชน**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://soiphap.blogspot.com>
[๙ สิงหาคม ๒๕๕๙].

วิทวัส รุ่งเรืองผล. **Strategic Lead Marketing Plan**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา
<http://www.sbdc.co.th/knowledge/article/150/> [๙ ธันวาคม ๒๕๖๐].

(๕) สัมภาษณ์:

สัมภาษณ์ พระราชธรรมนิเทศ (พยอม กลฺยาณ), เจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร. (สุทิตย์ อาภากโร), ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์,
๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ พระครูปลัดปรีชา จิรนาโค, ดร., เจ้าอาวาสวัดวังปะโท, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ พระครูวิลาสกาญจนธรรม, ดร. (เล็ก สุขุมบุญไธ), เจ้าอาวาสวัดท่าขนุน, ๒๗ กันยายน
๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ พระจิตร์ จิตตสังวร, วัดป่าธรรมอุทยาน, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ พระสุบิน ปณีโต, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม, ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ ที่พันธุรสสุนทร ทองดี, พัฒนาการจังหวัดกาญจนบุรี, ๑๒ กันยายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางจินตนา สระสำอางค์, บริษัท สยามบานาน่า จำกัด, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางณัฐชา พานิชวงษ์, กลุ่มสินค้าชุมชนหัวใจสีทอง, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

บรรณานุกรม (ต่อ)

สัมภาษณ์ นางทิวาพร ศรีวรกุล, ผู้อำนวยการศูนย์กิจกรรมธรรมชาติและวัฒนธรรมชาติท่ามะขาม, ๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางบุญตา เกตุบุญลือ, วิชาหกิจชุมชนศิลปะประดิษฐ์ดินไทยธรรม, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายทวีป บุตรโพธิ์, รองอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน, ๗ กันยายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายธวัชชัย วรมหาคุณ, ประธานชุมชนป้อมมหากาฬ, ๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายพิภพ รักถิ่น, รุ่งกาญจน์จิ๋วเวลรี่, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายศรัณย์ อยู่คงดี, นักออกแบบผลิตภัณฑ์ แบรนด SARRAN, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายสหสันัย ยืนยงค์, ประธานเทรดเดอร์โอท็อป กาญจนบุรี, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ ผศ.ดร.ปฐวี อารยภานนท์, ภาควิชาออกแบบผลิตภัณฑ์ คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชูลีพร วัชรนันท์, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางสาวอุดมลักษณ์ อุดมสุข, ร้านน้ำเต้าหู้ ๓ สี, ๘ กันยายน ๒๕๖๐.

(๖) สนทนากลุ่มเฉพาะ:

สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ผศ.ดร., อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

สนทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาสุรินทร์ สุนนโท, ดร., อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

สนทนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดระพิน พุทธิสาร, ดร., อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

สนทนากลุ่มเฉพาะ ดร.อำนาจ บัวศิริ, ผู้ทรงคุณวุฒิ, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

สนทนากลุ่มเฉพาะ นางสาวณัฐวรรณ คำคล้าย, ผู้ก่อตั้ง เฟลีนข้าวบ้าน, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

สนทนากลุ่มเฉพาะ นางสาวปิ่นทนต์ ปางบุญยอนนท์, บริษัท A1 Commercial จำกัด, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

สนทนากลุ่มเฉพาะ นางสาวเพ็ญภาวีร์ เจริญชัยนาม, ผู้ก่อตั้ง เลดี้บ่อน, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

สนทนากลุ่มเฉพาะ อาจารย์ ดร.ประเสริฐ ธิลา อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

สนทนากลุ่มเฉพาะ อาจารย์ จินดารัตน์ อภิรักษ์มนตรี, คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑.

บรรณานุกรม (ต่อ)

๒. ภาษาอังกฤษ:

(I) Book:

Coombs, Phillip H. **New strategic for Improving Rural Family Life Essex.** International Council for Education Development. 1981.

Rensis Likert. **The Human Organization: Its Management and Value.** 2012.

W Rahula, Venerable. **What the Buddha Taught.** Bangkok: Haw Trai Foundation, 2004.

Thomas S. Bateman and Scott A. Snell. **Management.** McGraw-Hill 1999.

(II) Articles:

A.H. Maslow. **A Theory of Human Motivation.** Psychological Review. (1943): 19.

(II) Report of the Research:

Allan, Barbara. & Lenwis, Dina. **The Impact of Membership of a Virtual Community on Individual Learning Careers and Professional Identity.** British Journal of Education Technology, 2006.

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๖๗

วันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุมัติเคราะห้ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำดุษฎีนิพนธ์

นมัสการ พระมหากษัตริยา กิตติโสภณ,ดร.

ด้วย พระจิตศิลป์ ฉายา เหมรสี รัชสประจำตัว นิสิต ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๗ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของ การศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณา แล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านเป็น ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำดุษฎีนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตร พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่ง ว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระจิตศิลป์ เหมรสี

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๓๐-๒๒๓-๕๑๕๔

ยื่นต้นฉบับ

ได้ตรวจและปรับแก้ไขแล้ว

(พระมหากษัตริยา กิตติโสภณ,ดร.)

๕ / ก.ค. / ๖๐

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๖๗

วันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุมัติตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำดุษฎีนิพนธ์

นมัสการ พระมหาสุณันท์ สุนนโท,ดร.

ด้วย พระจิตติลป ณาญา เหมรสี รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๗ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของ การศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณา แล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำดุษฎีนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล ส่วยพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระจิตติลป เหมรสี

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๙๐-๒๒๓-๕๑๕๙

๓๖๖/๑๖

พระมหาสุณันท์ สุนนโท,ดร.
๓ / ๓ / ๖๐

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๖๗

วันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุมัติโครงการตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำดุษฎีนิพนธ์

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.สุรินทร์ นียมมากร

ด้วย พระจิตศิลป์ ฉายา เหมรสี รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๗ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำดุษฎีนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุมัติขอคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระจิตศิลป์ เหมรสี

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๙๐-๒๒๓-๕๑๕๕

๐๖๐๐/๑๕๖
๑๕ ก.ค. ๖๐

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๖๗

วันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุมัติโครงการตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำดุษฎีนิพนธ์

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิเชฐ ทังโต

ด้วย พระจิตติลปะ ฉายา เหมรังสี รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๗ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของ การศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณา แล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำดุษฎีนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตร พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่ง ว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุมัติขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิเชฐ ทังโต)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

๗.๓.๖๐

ผู้ประสานงาน: พระจิตติลปะ เหมรังสี

โทรติดต่อ : ๐๘๖-๒๒๓-๕๑๕๙

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๖๗

วันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำดุษฎีนิพนธ์

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร

ด้วย พระจิตติลปะ ฉายา เหมรสี รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๗ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำดุษฎีนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระจิตติลปะ เหมรสี

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๘๖-๒๒๓-๕๑๕๙

2/4 ON
(ผศ.ดร. บุษกร วัฒนบุตร)
14/ก.ค./๒๕๖๐

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย (สัมภาษณ์)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๗๘๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระเดชพระคุณพระราชาธรมนิตะ เจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระจิตศิลป์ ฉายา เหมรสี รัทสประจำตวันิสิต ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๗ นิสิตหลักสูตรพุทธ
ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ทำการศึกษา
วิจัยเรื่อง “การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณ
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสกราบมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ สุธะพรม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

พระราชาธรมนิตะ

ผู้ประสานงาน: พระจิตศิลป์ เหมรสี

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๘๖-๒๒๓-๕๑๕๙

(พระพนม)

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๓๙๕

วันที่ ๑ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้บันทึกเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

นมัสการ พระสุธีรัตนบัณฑิต, ดร. ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

เนื่องด้วย พระจิตศิลป์ ฉายา เหมรสี รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๗ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้บริหารของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้บันทึกดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสมการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพหล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาและศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระจิตศิลป์ เหมรสี

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๘๖-๒๒๓-๕๑๕๕

รับ ๒๐๖๐

(พระเดชพระคุณ)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๗๘๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุมัติขอความเห็นชอบเพื่อการวิจัย
นามสกุล พระครูวิเทศกิจจานุธรรม,ดร. เจ้าอาวาสวัดท่าขนุน
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระจิตศิลป์ ฉายา เหมรสี รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๗ นิสิตหลักสูตรพุทธ
ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ทำการศึกษา
วิจัยเรื่อง “การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นที่ต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุมัติขอความเห็นชอบได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสกราบเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอสมัครด้วยความเคารพ

พระครูวิเทศกิจจานุธรรม,ดร.
๑๕ กันยายน ๒๕๖๐

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระจิตศิลป์ เหมรสี
โทรศัพท์ติดต่อ ๐๙๐-๒๒๓-๕๑๕๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๗๘๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูปลัดปริชา จิรนาโค, ดร. เจ้าอาวาสวัดวังปะไท
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระจิตศิลป์ ฉายา เหมรสี รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๗ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมส่งมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

อนึ่ง ในทหค.กม
ขอความอนุเคราะห์ จิรนาโค, ดร.
๒๖ ธ.ค. ๒๕๖๐

ขอนมัสการด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระจิตศิลป์ เหมรสี
โทรศัพท์ติดต่อ ๐๙๐-๒๒๓-๕๑๕๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๗๘๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอบางบาล
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระสุบิน ปณีโต ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระจิตศิลป์ ฉายา เหมรสี รัชสประจำตวันนิสิต ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๗ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสกราบมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาและศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระจิตศิลป์ เหมรสี

โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๘๖-๒๒๓-๕๑๕๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๗๘๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไญ
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระจิตร์ จิตตสังวร วัดป่าธรรมอุทยาน
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระจิตศิลป์ ฉายา เหมรสี รัชสประจำตวันนิต ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๗ นิสิตหลักสูตรพุทธ
ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ทำการศึกษา
วิจัยเรื่อง “การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีผลจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสกราบมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขออภัยด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระจิตศิลป์ เหมรสี
โทรศัพท์ติดต่อ ๐๘๖-๒๒๓-๕๑๕๙

ขอขอบคุณที่ส่งเรื่องไว้ล่วงหน้า
พระจิตร์ จิตตสังวร

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๗๘๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โซนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอบางบาล
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายทวีป บุตรโพธิ์ รองอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระจิตศิลป์ ฉายา เหมรสี รัชสประจักษ์นิสิต ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๗ นิสิตหลักสูตรพุทธ
ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ทำการศึกษา
วิจัยเรื่อง “การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอ
ความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระจิตศิลป์ เหมรสี
โทรศัพท์ต่อ ๐๘๖-๒๒๓-๕๑๕๙

ฉบับที่ ๑๐๖๖๖๖๖๖/๖๖๖๖๖๖

(นายทวีป บุตรโพธิ์)
รองอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๗๘๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน ว่าที่พันตรีสุนทร ทองดี พัฒนาการจังหวัดกาญจนบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระจิตศิลป์ ฉายา เหมรสี รัชสประจักษ์ฉัตร ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๗ นิสิตหลักสูตรพุทธ
ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ทำการศึกษา
วิจัยเรื่อง “การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอ
ความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระจิตศิลป์ เหมรสี

โทรศัพท์ ๐๘๖-๒๒๓-๕๑๕๔

ที่ พ.ศ. ๒๕๖๐
(สุนทร ทองดี)
พัฒนากิจจังหวัดกาญจนบุรี

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๗๘๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุมัติให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน ผศ.ดร.ปฐวี อารยภานนท์
ภาควิชาออกแบบผลิตภัณฑ์ คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระจิตศิลป์ ฉายา เหมรสี รัชสประจำตวันิสิต ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๗ นิสิตหลักสูตรพุทธ
ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ทำการศึกษา
วิจัยเรื่อง “การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอ
ความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระจิตศิลป์ เหมรสี
โทรศัพท์ติดต่อ ๐๘๖-๒๒๓-๕๑๕๙

(พระ อารยภานนท์)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๗๘๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่ให้บัณฑิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุสิทธิ์ วัชรนันท์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระจิตศิลป์ ฉายา เหมรสี รัชสประจักษ์นิสิต ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๗ นิสิตหลักสูตรพุทธ
ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ทำการศึกษา
วิจัยเรื่อง “การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มี ความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอ
ความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสนา

ผู้ประสานงาน: พระจิตศิลป์ เหมรสี

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๙๐-๒๒๓-๕๑๕๙

ดำเนินการเรียบร้อยแล้ว

(ดร. สุรพล สุษะพรหม)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๗๘๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอบางบาล
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุมัติเคราะหใ้ให้สิทธิเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายสหัสชัย ยืนยงค์ ประธานทศดอ์ โอทอป กาญจนบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระจิตศิลป์ ฉายา เหมรสี รัศประจำตวันสิต ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๗ นิสิตหลักสูตรพุทธ
ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ทำการศึกษา
วิจัยเรื่อง “การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีคามจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอ
ความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้ให้สิทธิดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระจิตศิลป์ เหมรสี
โทรศัพท์ต่อ ๐๓๐-๒๒๓-๕๑๕๙

ได้รับทราบแล้ว
18 มิถุนายน ๒๕๖๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๗๘๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นางทิวพร ศรีวรกุล ผู้อำนวยการศูนย์กสิกรรมธรรมชาติท่ามะขาม
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระจิตศิลป์ ฉายา เหมรสี รัชสประจักษ์นิสิต ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๗ นิสิตหลักสูตรพุทธ
ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ทำการศึกษา
วิจัยเรื่อง “การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอ
ความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระจิตศิลป์ เหมรสี

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๘๖-๒๒๓-๕๑๕๙

ได้รับทราบ สันติธรรม ๒๕๖๐
๒๖ สิงหาคม ๒๕๖๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๗๘๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำทะเมนชัย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายธวัชชัย วรมหาคุณ ประธานชุมชนบ่อหมากหา
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระจิตศิลป์ ฉายา เหมรสี รัชสประจักษ์นิสิต ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๗ นิสิตหลักสูตรพุทธ
ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ทำการศึกษา
วิจัยเรื่อง “การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอ
ความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระจิตศิลป์ เหมรสี
โทรศัพท์ต่อ .๐๘๖-๒๒๓-๕๑๕๙

นาย ธวัชชัย วรมหาคุณ

(14.9.60)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๗๘๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไญ
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน ผู้จัดการบริษัท สยามบานาน่า จำกัด
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระจิตศิลป์ ฉายา เหมรสี รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๐๑๕๐๔๐๐๗ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นที่ต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระจิตศิลป์ เหมรสี
โทรศัพท์ติดต่อ ๐๘๖-๒๒๓-๕๑๕๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๗๘๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอบางบาล
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน ผู้จัดการวิสาห์กิจกรรมศิลปประดิษฐ์ดินไทยธรรม
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระจิตศิลป์ ฉายา เหมรสี รัชสประจักษ์นิสิต ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๗ นิสิตหลักสูตรพุทธ
ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษา
วิจัยเรื่อง “การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอ
ความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระจิตศิลป์ เหมรสี

โทรศัพท์ ๐๘๖-๒๒๓-๕๑๕๙

นพคุณ เกตุขลุ่ย
12/12/60.

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๗๘๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นางณัฐชยา พานิชวงษ์ ผู้จัดการกลุ่มสินค้าหัวใจสีทอง
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระจิตศิลป์ ฉายา เหมรสี รัชสประจักษ์นิสิต ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๗ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาและศาสนา

ผู้ประสานงาน: พระจิตศิลป์ เหมรสี
โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๘๖-๒๒๓-๕๑๕๙

ณัฐชยา พานิชวงษ์
สัมภาษณ์ 17 ธค 60

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๗๘๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำทะเมนชัย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน ผู้จัดการร้านน้ำเต้าหู้ ๓ สี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระจิตศิลป์ ฉายา เหมรสี รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๗ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มี ความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระจิตศิลป์ เหมรสี
โทรศัพท์ต่อ ๐๘๖-๒๒๓-๕๑๕๙

ในสำเนา ๓ ฉบับ

น.ส. อุดมลักษณ์ อุดมสุข

๘ ก.ย. ๒๕๖๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๗๘๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน ผู้จัดการรณรงค์ จิวเวอรี่
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระจิตศิลป์ ฉายา เหมรสี รัศมีประจักษ์นิสิต ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๗ นิสิตหลักสูตรพุทธ
ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ทำการศึกษา
วิจัยเรื่อง “การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอ
ความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระจิตศิลป์ เหมรสี
โทรศัพท์ต่อ .๐๘๖-๒๒๓-๕๑๕๙

นาย พิชัย รัตติ

18.9.60

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๗๘๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายศรัณย์ อยู่คงดี ผู้ก่อตั้งแบรนด์ SARRAN
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระจิตศิลป์ ฉายา เหมรสี รัทสประจักษ์นิสิต ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๗ นิสิตหลักสูตรพุทธ
ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ทำการศึกษา
วิจัยเรื่อง “การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอ
ความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระจิตศิลป์ เหมรสี

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๘๖-๒๒๓-๕๑๕๙

๑๖/๙/๖๐

ภาคผนวก ค
รูปภาพประกอบการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย (สัมภาษณ์)

สัมภาษณ์ พระราชธรรมนิเทศ (พยอม กลฺยาโณ) เจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร. (สุทิพย์ อาภากร)
ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๐.

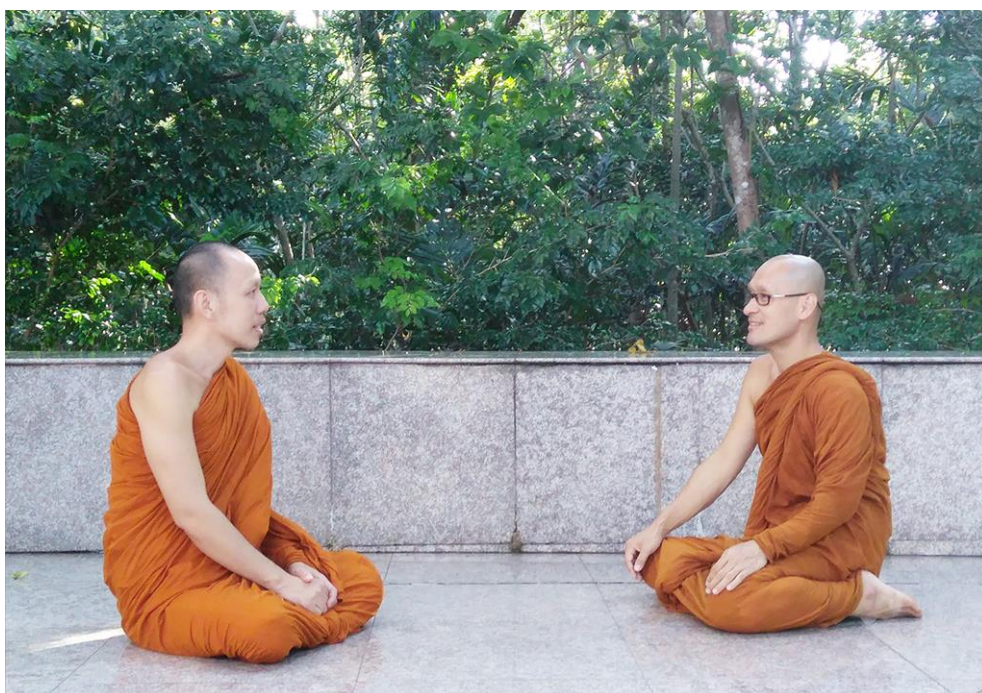
สัมภาษณ์ พระครูวิลาศกาญจนธรรม, ดร. (เล็ก สุขุมมปณฺโณ)
เจ้าอาวาสวัดท่าขนุน, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ พระครูปลัดปรีชา จิรนาโค, ดร., เจ้าอาวาสวัดวังปะไท, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ พระสุบิน ปณีโต, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม, ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ พระจิตร์ จิตตสังวโร, วัดป่าธรรมอุทยาน, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายทวีป บุตรโพธิ์, รองอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน, ๗ กันยายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ ที่พันตรีสุนทร ทองดี, พัฒนาการจังหวัดกาญจนบุรี, ๑๒ กันยายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชูลีพร วัชรานันท์, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ ผศ.ดร.ปฐวี อารยภานนท์, ภาควิชาออกแบบผลิตภัณฑ์
คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายสหัสสนัย ยืนยงค์, ประธานเทรดเดอร์ไอทอป กาญจนบุรี, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางทิวพร ศรีวรกุล, ผู้อำนวยการศูนย์กสิกรรมธรรมชาติท่ามะขาม, ๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายวัชชัย วรมหาคุณ, ประธานชุมชนป้อมมหากาฬ, ๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางจินตนา สระสำอางค์, บริษัท สยามบานาน่า จำกัด, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางบุญตา เกตุบุญลือ, วิสาหกิจชุมชนศิลปประดิษฐ์ดินไทยธรรม, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางสาวอุดมลักษณ์ อุดมสุข, ร้านน้ำเต้าหู้ ๓ สี, ๘ กันยายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายพิทักษ์ รักถิ่น, รุ่งกาญจน์จิวเวลรี่, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางณัฐชยา พานิชวงษ์, กลุ่มสินค้าชุมชนหัวใจสีทอง, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายศรัยณ์ อยู่คงดี, นักออกแบบผลิตภัณฑ์ แบรนด์ SARRAN, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๐.

ภาคผนวก ง
หนังสือเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ
Focus Group Discussion

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร.,โทรสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖

วันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

นมัสการ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปณฺเณ, ผศ.ดร.

เนื่องด้วย พระจิตศิลป์ ฉายา เหมรสี ฐิตฺสปรจำตฺวนิสิต ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๗ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธพิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี” ในวันศุกร์ที่ ๒๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๑ เวลา ๑๓.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้อง B๕๐๗ ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โซนบี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อขออาราธนาเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระจิตศิลป์ เหมรสี

โทรติดตอ ๐๘๖-๒๒๓-๕๑๕๙

๐๖๒ ๔๔๓ ๕๗๗๕

เจ้าอาวาสวัดอัมพวัน (คณะ)

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปณฺเณ, ผศ.ดร.)

๒๕/๑.๑.๖๑

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร.,โทรสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖

วันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

นมัสการ พระปลัดระพิน พุทธิสารโร, ดร.

เนื่องด้วย พระจิตติลป ญาสา เหมรสี รหัสประจำตัวนิสิต ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๗ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี” ในวันศุกร์ที่ ๒๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๑ เวลา ๑๓.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้อง B๕๐๗ ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนปี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อขออาราธนาเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

เข้าร่วมสนทนากลุ่ม
พระปลัดระพิน พุทธิสารโร
26 มค. 2561

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระจิตติลป เหมรสี

โทรติดต่อนอ. ๐๘๖-๒๒๓-๕๑๕๙

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โท, โทรสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศธ ๖๓๐๕.๒/๖

วันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

นมัสการ พระมหาสุมนต์ สุนนฺโท, ดร.

เนื่องด้วย พระจิตติลป ฉายา เหมรสี รัชสประจำตวันนิสิต ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๗ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธพิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี” ในวันศุกร์ที่ ๒๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๑ เวลา ๑๓.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้อง B๔๐๗ ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนปี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อขออาราธนาเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระจิตติลป เหมรสี

โทรศัพท์ ๐๙๐-๐๘๖๒๒๓-๕๑๕๙

๐๖๒ ๔๔๓ ๕๗ ๙ ๕

พระมหาสุมนต์ สุนนฺโท, ดร.

(พระมหาสุมนต์ สุนนฺโท, ดร.)

๒๖ / ๑ / ๖๑

ที่ ศธ ๖๓๐๕.๒/๔๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๐ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
เรียน อาจารย์ ดร.อำนาจ บัวศิริ
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย พระจิตศิลป์ ฉายา เหมรสี รัชสประจำตัวนิสิต ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๗ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี” ในวันศุกร์ที่ ๒๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๑ เวลา ๑๓.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้อง B๕๐๗ ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนปี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

๒๐ มกราคม ๒๕๖๑/ตามเวลา
กำหนดการเรียบร้อยแล้ว รวบรวม
เอกสารแนบ: ๒๐/๑๖๐๗/๒๖
Power Point แนบ
๒๖ ม.๖๑

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระจิตศิลป์ เหมรสี
โทรศัพท์ติดต่อ ๐๘๖-๒๒๓-๕๑๕๙

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โท.,โทรสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖

วันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เรียน อาจารย์ ดร.ประเสริฐ ธิดาว

เนื่องด้วย พระจิตศิลป์ ฉายา เหมรสี ฐิตะประจักษ์นิสิต ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๗ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี” ในวันศุกร์ที่ ๒๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๑ เวลา ๑๓.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้อง B๕๐๗ ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โซนบี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ยื่นขอเชิญร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ

ดร.ประเสริฐ ธิดาว

๒๕ ม.ค. ๖๑

ผู้ประสานงาน: พระจิตศิลป์ เหมรสี

โทรติดตอ .๐๕๖-๒๒๓-๕๑๕๔

๐๖๒ ๔๔๓ ๕๓๓๕

ที่ ศธ ๖๓๐๕.๒/๔๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๐ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
เรียน อาจารย์จินดารัตน์ อภิรักษ์มนตรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย พระจิตศิลป์ ฉายา เหมรสี รัชสประจำตวันสิต ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๗ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี” ในวันศุกร์ที่ ๒๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๑ เวลา ๑๓.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้อง B๕๐๗ ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนปี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพจน์ สุยะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระจิตศิลป์ เหมรสี
โทรศัพท์ติดต่อ ๐๘๖-๒๒๓-๕๑๕๙

ได้แจ้งแล้ว

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๔๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๐ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
เรียน นางสาวณัฐวรรณ คำคล้าย ผู้ก่อตั้ง เฟลีนข้าวบ้าน
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย พระจิตศิลป์ ฉายา เหมรสี รัชสประจำตวันสิต ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๗ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี” ในวันศุกร์ที่ ๒๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๑ เวลา ๑๓.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้อง B๕๐๗ ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนปี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระจิตศิลป์ เหมรสี
โทรศัพท์ติดต่อ ๐๘๖-๒๒๓-๕๑๕๔

(นัทธรณ คำคล้าย)

ที่ ศธ ๖๑๐๕๒/๔๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๐ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
เรียน นางสาวเพ็ญภาวีร์ เจริญชัยนาม ผู้ก่อตั้งแบรนด์ Bonny and Lady Petch
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย พระจิตศิลป์ ฉายา เหมรสีห์ รัชสประจำตวันนิสิต ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๗ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี” ในวันศุกร์ที่ ๒๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๑ เวลา ๑๓.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้อง B๕๐๗ ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนปี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุยะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระจิตศิลป์ เหมรสีห์
โทรศัพท์ติดต่อ ๐๘๖-๒๒๓-๕๑๕๙

(เพ็ญภาวีร์ เจริญชัยนาม)
ผู้เข้าร่วม

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๔๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๐ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
เรียน นางสาวปิ่นทิพย์ ปางบุญนนท์ บริษัท A1 Commercial จำกัด
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย พระจิตศิลป์ ฉายา เหมรสี รัชสประจำตวันิลิต ๕๘๐๑๕๐๔๐๐๗ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี” ในวันศุกร์ที่ ๒๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๑ เวลา ๑๓.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้อง B๕๐๗ ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนปี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระจิตศิลป์ เหมรสี
โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๘๖-๒๒๓๓-๕๑๕๙

ได้แจ้งแล้ว

ภาคผนวก จ
รูปภาพประกอบการสนทนากลุ่มเฉพาะ
Focus Group Discussion

รูปภาพประกอบการสนทนากลุ่มเฉพาะ Focus Group Discussion
วันศุกร์ที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑ ณ ห้อง B๕๐๗ ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม คณะสังคมศาสตร์

รูปภาพประกอบการสนทนากลุ่มเฉพาะ Focus Group Discussion
วันศุกร์ที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑ ณ ห้อง B๕๐๗ ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม คณะสังคมศาสตร์

รูปภาพประกอบการสนทนากลุ่มเฉพาะ Focus Group Discussion
วันศุกร์ที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑ ณ ห้อง B๕๐๗ ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม คณะสังคมศาสตร์

รูปภาพประกอบการสนทนากลุ่มเฉพาะ Focus Group Discussion
วันศุกร์ที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๖๑ ณ ห้อง B๕๐๗ ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม คณะสังคมศาสตร์

ภาคผนวก ง
แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง : การจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี

***** (Best Practice) *****

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ชื่อ/นามสกุล.....
 อายุ.....ปี ตำแหน่ง.....
 จำนวนปีที่ปฏิบัติงาน.....ปี วุฒิการศึกษา.....
 ตอบแบบสัมภาษณ์วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการจัดการสินค้าชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรี

๑. สินค้าชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรี มีจุดเด่นอย่างไร
๒. กลุ่มสินค้าชุมชนมีหลักแนวคิด หรือการวางแผนบริหารงานอย่างไร ให้เป็นสินค้าชุมชนที่มีเอกลักษณ์
๓. อะไรคือแรงจูงใจและแรงผลักดันของกลุ่มสินค้าชุมชนที่ทำให้ประสบความสำเร็จจนมาถึงปัจจุบัน
๔. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่มสินค้าชุมชนมีอะไรบ้าง
๕. กลุ่มสินค้าชุมชนได้รับรางวัลหรือมีผลงานดีเด่นอะไรบ้าง
๖. กลุ่มสินค้าชุมชนได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานใดบ้าง และหน่วยงานเหล่านี้มีบทบาทอย่างไร

เพื่อศึกษาวิธีการจัดการสินค้าชุมชนให้เป็นตามวิถีพุทธ

บุคลากร

๑. กลุ่มสินค้าชุมชน มีวิธีการคัดเลือกบุคลากรอย่างไร และมีกฎระเบียบภายในองค์กรอย่างไรบ้าง
๒. กลุ่มสินค้าชุมชน มีวิธีการแก้ปัญหาด้านบุคลากรอย่างไร
๓. กลุ่มสินค้าชุมชน มีแนวทางการพัฒนาและรักษาบุคลากรอย่างไรบ้าง

การเงิน

๑. กลุ่มสินค้าชุมชน มีวิธีการจัดหางบประมาณอย่างไร
๒. กลุ่มสินค้าชุมชน มีวิธีแก้ปัญหาด้านการเงินอย่างไร
๓. กลุ่มสินค้าชุมชน ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานใดบ้างหรือไม่

วัสดุและอุปกรณ์

๑. กลุ่มสินค้าชุมชน มีวิธีการในการลดต้นทุนในด้านการผลิต หรือวิธีการแก้ปัญหาด้านวัตถุดิบ หรือด้านการผลิต อย่างไร
๒. กลุ่มสินค้าชุมชน มีแนวทางในการพัฒนาสินค้าในอนาคตอย่างไร

การจัดการ

๑. กลุ่มสินค้าชุมชน มีแนวทางในการจัดการอย่างไร ให้ความคล่องตัว
๒. กลุ่มสินค้าชุมชน มีการส่งเสริมด้านการตลาดอย่างไรบ้าง
๓. กลุ่มสินค้าชุมชน มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างบุคลากรในกลุ่มสินค้าชุมชนอย่างไรบ้าง

เพื่อเสนอรูปแบบการจัดการสินค้าชุมชนตามวิถีพุทธในจังหวัดกาญจนบุรี

๑. อยากให้ท่านช่วยเสนอแนวคิดการสร้างกลุ่มสินค้าชุมชนภายในวัด ควรมีแนวทางการจัดการอย่างไร เพื่อให้สอดคล้องบริบทของสภาพแวดล้อม ภายใต้หลักการจัดการทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่ บุคลากร การเงิน วัสดุและอุปกรณ์ และการจัดการ
๒. แนวทางในการพัฒนาสินค้าชุมชนในอนาคต
๓. แนวทางในการส่งเสริมทางด้านตลาด และด้านการผลิต

ผู้วิจัยขอขอบคุณ/เจริญพรขอบคุณทุกท่านในความกรุณาสำหรับการตอบคำถามในครั้งนี้

พระจิตศิลป์ เหมรสี (อภิรักษ์มนตรี)

พระนิสิต หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ : พระจิตศิลป์ เหมรสี (อภิกษัมมนตรี)
- เกิด : ๔ สิงหาคม ๒๕๒๒
- สถานที่เกิด : โรงพยาบาลกรุงเทพ จังหวัดกรุงเทพมหานคร
- การศึกษา : สาขาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
: สาขานฤมิตศิลป์ ศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
: นักธรรมชั้นเอก
- ประวัติการทำงาน : ๒๕๕๖ อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
: ๒๕๕๔ อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
: ๒๕๕๔ ที่ปรึกษาด้านการออกแบบ โครงการส่วนพระองค์ สวนจิตรลดา
: ๒๕๕๓ ที่ปรึกษาด้านบรรจุภัณฑ์ผู้ประกอบการ 5 ภูมิภาค กระทรวงพาณิชย์
: ๒๕๔๙-๒๕๕๒ นักออกแบบอิสระ กรมส่งเสริมการค้าส่งออก
: ๒๕๔๘-๒๕๕๔ อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
: ๒๕๔๖-๒๕๕๓ นักออกแบบอิสระ ศูนย์การบรรจุหีบห่อไทย
: ๒๕๔๖-๒๕๕๓ Bizboxdesign
- เกียรติประวัติ : ๒๕๕๑ The Winner of Food Packaging Design Award by DITP
: ๒๕๕๐ The Winner of World Star Packaging Award
: ๒๕๔๙ The Winner of Asia Star Packaging Award
: ๒๕๔๘ The Winner of Asia Star Packaging Award
: ๒๕๔๘ Finalist, World of Wearable Art Award, at New Zealand
- อุปสมบท : ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๕๓ วัดท่าขนุน ตำบลท่าขนุน
อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี
- สังกัด : สำนักปฏิบัติธรรมเกาะพระฤๅษี ตำบลสหกรณ์นิคม
อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี
- หน้าที่ : เจ้าสำนักปฏิบัติธรรม
- ที่อยู่ปัจจุบัน : สำนักปฏิบัติธรรมเกาะพระฤๅษี หมู่ ๕ ตำบลสหกรณ์นิคม
อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ๗๑๑๘๐

ผลงานวิชาการ : “ธุรกิจเพื่อสังคมการบริหารจัดการวิถีพุทธ”

นิตยสารพุทธจักร. (กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑)

“การบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธพัฒนาการศึกษาไทย”

นิตยสารพุทธจักร. (มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๑)

“การจัดการท่องเที่ยววัฒนธรรมท่องเที่ยววัดไทย”

นิตยสารพุทธจักร. (เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๑)